

**R. P. Christophori De Ortega È Societate Iesu, Quondam
Scolasticæ Theologiæ publici Professoris, ac ejusdem
Facultatis Præfecti ... Theologia Controversiarum
Dogmaticarum, & Scholasticarum, de Divina ...**

**Ortega, Cristóbal de
Lugduni, M.DC.LXXX.**

Disputatio IV. De statu viæ Angelorum, & iis quæ ipsis in eo statu
acciderunt.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94285](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94285)

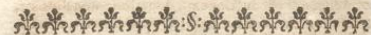
recentioris huius est ad substantiam supernaturalem negandam; communis autem eam negatum est, quia impeccabilis, ac nusquam libertatem haberet ad peccandum. Postremum argumentum, quod poneret Deus determinationem logicam (quæ prudenti estimatione, moraliterque tantumdem valet, ac physica) si Angelum in instanti creationis peccatum creasset contra peccati permissionem, in quavis sequenti duratione militat directius. Cum determinatio logica peccandi proxima, & completa donatione auxilij sufficientis constituatur, non autem sola substantiæ peccaturæ productione; quantum vero inter logicam, & physicam determinationem creaturæ ad peccandum, non solum physice, sed morali prudentum Theologorum estimatione interfit, is solum nesciat, qui discrimen efficaciarum auxiliorum duplicis scholæ Thomisticæ, nempe Dominicane, & Iesuiticæ prorsus ignoret.

DISPUTATIO IV.

De statu viæ Angelorum, & iis quæ ipsis in eo statu acciderunt.

AUTORES aliquando Angelos omnes fuisse, atque in viæ statu, ut mortem, vitamque æternam bene à se, maleve gestis mererentur Dogma fidei est, quod nequeat, nisi hæretice negari, sed quibus instantibus, naturæ, & operationum Angelicarum, an temporis, & durationis physice viæ angelicæ status confiteri, quandiuque duraverit, ac demum, quid in eo statu boni, malive Angeli egerint disputationi Theologicæ subiacet. Deinde quidquid Angeli statum illum nondum egressi egerint, oportet distinctè examinare.

QVÆSTIO I.

De instantibus status & viæ Angelorum eiusque duratione.

DEFINIENDA tria in hac quæstione sunt. Primum de instantiis, quibus viæ Angelicæ constat, quidditate. Secundum quot instantibus confiteri, an pluribus, quam duobus. Tertium de tota duratione, quæ consistit de facto in viæ Angelicæ status.

CERTAMEN I.

Instantia, quibus Angelicus viæ statu constituit quæstionibus Theologicis decidendis vitia physice durationis fuisse, esseque deinceps Theologicis disputationibus debent.

1. Hæc de re disputandum non esset, nisi ex antiquioribus scholasticis aliqui morales quasdam, seu instantia viæ Angelorum, quæ proinde Theologica vocari solent, a physice durationis instantibus diversis in scholas induxissent, ea vero singula instantibus, seu partibus physice durationis, quandoque pluribus, quandoque paucioribus, neque omnium Angelorum viæ æqualibus, sed brevioribus, in Angelis quibusdam, longioribus in Angelis aliis, pro cuiusque Theologi libro constaret, unde inter se se æquiuocè, cæcòque mane, siue Andabatarum, ut dicitur, more, in quæstionibus pluribus ad viam Angelorum spectantibus decernerent, instantia ergo Theologica viæ, ex actionibus, seu operationibus, siue instantaneis physice, siue durationis diuisibili, etiam die integro perseverantibus componunt communiter; ita, ut eorum quævis quandiu durat, nec aduersa operatione destruitur, vna morula, vnumque instans Theologicum sit: aduersa vero illam destruens, & succedens operatio, quandiu fuerit, & persistit morula alia, seu instans Theologicum viæ Angelorum; intelligunt autem, ex iis instantibus viam Angelicam componentes, per diuersas, & aduersas operationes, non quascunque, & quomodocunque diuersas, & aduersas, sed eas solum, quibus Angeli, ad patriam seu beatitudinem (quo quasi in viâ positi tanquam ad terminum tendere possunt, ac debent) rectâ progrediuntur; vel quibus contra à viâ aberrantes ad tartarum, & mortem æternam viam capeunt. Viatorum quippe est rectâ ad terminum incedere, vel à viâ rectâ declinantes ab eo discedere, atque ad oppositum terminum pergere. Hinc constat actiones Angelorum indifferentes (si quæ sint) quibus nec ad patriam accederent, neque ab illa recederent instans seu morulam Theologicam status viæ Angelicæ iuxta hos Theologos non constituere.

2. Constat secundo, operationum meritiorum gloriæ non solum, indiuiduam, sed specificam etiam, vel genericam diuersitatem, et si eis, ad vitam æternam Angeli pergant in eadem duratione siue instantanea siue diuisibili, quia aduersæ non sunt, & quæ se mutuo destruant, sed quasi gradu vno ad vitam æternam, seu terminum viæ obtinendum incedunt, diuersa instantia Theologica non constituere; eodemque pacto operationum prauarum, ac beatitudinis demeritoriarum, quibus ad æternam iuxta damnationem, ab Angelis malis pluralitas eadem duratione, siue diuisibili, siue indiuisibili amice coniungibilibus, ac de facto coniunctarum instantium Theologicorum, seu morularum viæ Angelicæ apud prætorios Theologos pluralitatem non facit, ob eandem rationem: quia, et si ex operationes diuersæ physice sint, tamen in ordine ad terminum, ad quem eis mali Angeli pergunt, nempe æternam damnationem, & à quo recedunt, beatitudine scilicet æterna adstantur, & continuantur: quare, neque ad quædam distinguuntur, ut plura absolute instantia Theologica horum Doctorum sensu nec dici absque inconsequentiæ queunt, quam eorum non pauci incurram. Est autem ratio assignata: quia instantia propria physica (quorum ad instar Theologica hæc me.

metaphorica viæ Angelicæ ab his Doctoribus exco-
gitata sunt) successum vnius ad aliud, quo succeden-
te excludatur, & supponatur transisse essentialiter
importet; quare operationes, seu actus Angelici,
qui in ordine ad terminum ad quem ipsi tenditur,
sibi non aduersantur, & mutuo repugnant, sed ami-
ce federantur, & sibi coexistunt, instantia Theolo-
gica, & physicorum instantium temporis imitatus,
esse non possunt.

3. Inde Theologi alij instantia seu morulas
Theologicas Angelicæ viæ, voce statuum, in quibus
Angeli ab instanti creationis, vique ad bene male-
re authorum retributionem, ac præmij, penæve mer-
cedem iustam existerent, explicarunt, triplicemque
designant. Primum gratia, in qua creati à Deo sunt,
Secundum quo bonis operibus meritoris, ac præter-
itum præcepti ipsi impositi obseruatione boni Ange-
li in illa perseverarunt, & auxerunt; mali vero con-
tra demeritis suis, ac præcepti transgressione ab ea
excidere. Tertium: quo boni in gloria æterna col-
locati sunt: mali vero in infernum detrusi. Ex his
autem tribus statibus, tertius non ad viam, sed ad ter-
minum ad quem per illam Angeli perueniunt spe-
ciat, quare duobus solum statibus, siue instantibus
Theologicis sensu explicato, viæ Angelicæ, proprie
viæ, constituisse censenda est: altero scilicet creatio-
nis in gratia, altero meriti, aut demeriti, in quo ali-
qui Angelorum in ea persistenterunt, altero, quo alij ab
ea recesserunt. Dixi autem idem hos Doctores intel-
ligere nomine statuum viæ Angelicæ, atque alios
nomine instantium, ac morularum: cum vtrique per
ea, quæ in instanti creationis Angeli habuerunt
statum, seu instant primum Theologicum viæ in-
telligant. Secundum vero per actus meritorios, aut
demeritorios, quibus ad patriam progressi sunt, vel
ab ea deviarunt. Ceterum ex hac instantia, seu
statuum viæ Angelicæ intelligentia, & acceptione
cæco, & inconsequenter, ut dixi, eorum plerique (ne
dicam omnes) in rebus hisce discurrunt, ut genera-
libus notatis, ne cuiusque singularia prolixè, &
inutiliter referam, ac refellam iam ostendo.

4. In primis ex eis plures gratiam, & reliqua do-
na supernaturalia præter auxiliantem gratiam meri-
tis, & libera sua dispositione in instanti sua creatio-
nis Angelos obtinuisse docent (imo, & gratiam ip-
sam auxiliantem docuerunt non pauci, qui meriti
principium sub meritum ipsum cadere posse, ac de
facto venisse, censebant, ut supra retulimus, & cur-
sum consuevimus, ex dictis controu. de Incarnat. &
controu. de merito. Hi vero duo illa instantia, seu
status viæ primum instantis creationis, & secundum
meriti, aut demeriti viæ æternæ admittere non
possunt, quin instant, seu statum viæ Angelicæ di-
uersimode magna, & indigna æquiuocatione, vsur-
pent. Etenim in instanti creationis actiones merito-
rias gratia, ac subinde gloriæ horum sententia in
bonis Angelis fuisse, quibus ad gloriam, & patriam
gradiebantur, æque atque in instanti, & duratione
sequenti: ergo in eo instanti æque atque in sequen-
tibus fuit instant, seu status Theologicus, secundus,
quem ex actibus meritoris constituunt: ergo ita ac-
ceptis instantibus, & statibus, Theologicis viæ Ange-
licæ, non duo instantia, seu status viæ Angelicæ, sed
vnus, & idem diuisibili duratione continuatum, ac
duplex status, seu instant Theologicum in crea-
tionis diuisibili instanti physico inclusus asseri de-
bet; ni primum instantis creationis physice durati-
onis accipitur, & ex physico hoc instanti, & alio
Theologicæ accepto in duratione sequente indigna
æquiuocatione instantium, seu statuum viæ Ange-
licæ binarium illud componant.

5. Secundo hi, Doctores omnes alios secum in
compositione viæ Angelicæ, per status seu instantia
hæc Theologica conuenientes, addentesque præ-
mij, vel penam in eodem instanti, quo alterutrum
meruerunt, bonis, ac malis Angelis obtigisse rei-
ciunt, quod vnum tantum instant, & statum viæ An-
gelicæ, etiam ut terminum claudat, admittant (id au-
tem, si instantia, & status viæ Angelicæ Theologico

sensu, quo vtrique volunt accipiatur, non inferunt,
cum meritum præmio, ac penam prius Theologica ac-
ceptione sua instantium, & statum naturæ & cau-
salitatis, ac subinde diuersum instantis ab effectu,
præmij, vel penæ proculdubio sit, & quod in eodem
instanti physice durationis cum effectu, seu instanti
illo, præmij, vel penæ coniungi per obiectantes, ipsos
non repugnat: ac subinde, nec vnico solum instanti
physice durationis vtrumque instant Theologicum
viæ Angelicæ, & termini coniungi (quidquid Vas-
quez d. 129. cum affectis reclamet) quorum funda-
menta, hoc instantium Theologicorum, viæ Ange-
licæ sensu, & acceptione vim non habent, ut osten-
dimus supra; tamen sensu, alio viæ eius per in-
stantia physice durationis diuersa constituta vim eo-
rum aliqua haberent, certe Vasquez ipse c. 11. §. 1.
sine fateretur recte, quod supra contra reliquos infe-
rebamus, nempe, in Angelis bonis vnicum tantum
instant viæ ob meritoriam actionem sequenti dura-
tione continuatam, ac perseverantem fuisse; in malis
vero, qui sequenti duratione ad instantis creationis à
gratia, & actione, meritoque viæ æternæ descenderunt,
duo esse instantia assignanda, quod tamen, & si in
ea instantium acceptione legitime, ut diximus, in-
feratur, æquiuocationibus, obnoxium est, cum bre-
uiorem viæ statum bonis, quam malis constitutum
sonet. Idem item Vasquez cap. 10. citato num. 43.
instantia hæc Theologica per operationes Angelicas
non interruptas designari ait: quia duratione intrin-
seca ipsarum operationum Angeli, diuisibili in se,
& à successu, diuisibili tempore independente,
tamen coexistente, & quæ maiori, vel minori tem-
pori, pro Angeli arbitrio, vel aliunde, tamen in-
trinsèque inuariata coexistat, tanquam instantibus,
quibus potest, æuum Angeli intrinsèque etiam indi-
uisibile, etsi extrinsèque temporis diuisibili coexis-
tens, ac mensurabile componitur, ut docuerat d. 55.
cap. 2. quare viæ Angelicæ intrinseca instantia per
operationes Angelicas possunt solummodo recenseri.
Verum doctrina hæc de diuisibili duratione in se,
ac tempore mensurabili, cum æui, tum operationis
Angelicæ, vel rei cuiusvis creatæ, mysterium mihi
semper fuit, nunquam vero credendum, ac nusquam
credibile, vti plura alia de naturalibus Angelorum
facultatibus actibus, & affectionibus vulgo asserta
de quibuslibet exacta discussionem, nec sola ex aliis
transcriptionem tom. 2. nostræ Philosophiæ, controu.
vitem.

6. Denique Soar. noster multus hac in re, vti in
reliquis, nec semel durationis siue instantium viæ
Angelicæ variam, incertam, nec satis coherentem
doctrinam, & regulas tradit lib. 5. c. 17. & 12. lib. 6.
cap. 12. & 13. & lib. 8. de malis Angelis. Aliquando
enim eam per nostri temporis instantia explicat:
aliquando per Angelorum actus, seu operationes:
aliquando vero actum vnum supremi Angeli, vnum
instant, pro omnibus actibus appellat, ut bene ob-
seruauit Arriaga d. 20. sect. 5. initio. Censeo ergo,
cum hoc Doctore de duratione, & instantibus, seu
morulis viæ Angelicæ (quidquid de diuisibilitate,
vel diuisibilitate durationis intrinsece Angelico-
rum actuum, & operationum, æuique Angelorum sit)
disputantes, non nisi de instantibus, seu morulis, &
partibus temporis, nostri, quibus viæ status Angelicus
coexistit, ac respondit disputare debere. Tum, quia,
quouis modo intrinseca instantia morula, & dura-
tio viæ constituunt instantibus morulis, seu par-
tibus temporis nostri pluribus, vel paucioribus, ut
mox videbimus cert. 2. coexistisse, eisque fuisse viæ
statum totum commenturatum certum apud omnes
est. Tum, quia nos, pro hoc statu, status & morula-
rum durationis viæ Angelicæ magnitudinem men-
surare, atque huculque peruenisse, nec vtriusque pro-
tractum definire aliter non possumus. Tum, quia
aliter singulis quæstionibus ad statum eius viæ atti-
nentibus in æquiuoco laboraretur, ut vidimus.
Tum denique, quia quæstiones pleræque ex præfatis
aliorum instantium, & morularum viæ Angelicæ
intel

intelligentiæ inanes, & ridiculæ sunt v.g. An in eodem viæ instanti meriti Angelorum poterint habere premium beatitudinis? quæ sane alio instanti Theologorum sensu eadem cum hac quaestio erit: an actio Angelî meritoria beatitudinis possit, cum suo effectu scilicet beatitudine identificari, ac proinde ad idem instans, & prius naturæ, quod supponit pertinere? quo nihil ineptius, & repugnantiùs vocari in questionem potest.

CERTAMEN II.

De duratione temporaria viæ Angelicæ instantibus moralis, & magnitudine uniuersim definitur.

1. Dico primo: status viæ Angelicæ instanti vnico creationis, quo primum Angelus absolute existere absolutus non fuit. Probationi solidæ suppono (quod omnes supponunt, nec potest vllus diffieri, quia in statu viæ, & viæ, de quibus agimus, essentialiter clauditur) statum viæ esse statum bene, maleue merendi, ac viam ipsam esse meritum, vel demeritum, quibus, vel ad patriam, & beatitudinem, vel ad tartarum, quasi, quibusdam gressibus rationalis creatura in viæ statu posita ambulat & contendit. Probatur communis omnium Theologorum (vno, vel altero, ex vetustioribus excepto) conclusio. Primo, quia viæ Angelicæ in Daemonibus instanti illo primo creationis finita non fuit. Pater quia in primo illo instanti demeritum, & peccatum non habuerunt sed gratiam independentem prorsus à meritis peccato, non solum formaliter & consequenter, sed ex modo eam habendi antecedenter etiam repugnantem, & impossibilem: ac subinde instans seu duratio alia sequens viæ malorum Angelorum designata, dataque à Deo de facto fuit, in qua demeriti, peccataque possent, ac deficeret, vt de facto peccarent, ac defecerunt; ergo nec viæ Angelorum instanti illo primo creationis absoluta fuit. Probo consequentiam: quia in gratia etiam independentem prorsus à meritis creati Angelî boni reliqui sunt, ac proinde, cum impossibilem peccandi pro illo instanti creationis: atqui Angelî boni reliqui ita in gratia creati à Deo sunt, vt ab ea deficeret, & gloriam demereri peccato suo, ac infernum mereri in viæ absolute potuerint, æque, ac Demones, qui defecerunt, vt Augustinus sapie Patresque alij, atque Theologi constanter docent: ergo Angelorum omnium, etiam bonorum, viæ ultra primum instans creationis sequens aliud instans, seu duratio donata, ac designata à Deo fuit. Secundo probatur conclusio: quia æquum fuit, vt tempus aliquod Angelis daretur, vt constant, & perseverantia in bono, in quo creati à Deo sunt, vel inconstantia experimentum caperetur: maxime, cum ex alterutro summæ felicitatis vel infelicitatis pondus tantum penderet. Tertia, & efficax probatio est, quam statim subiicio pro secunda conclusione negatiua adhuc de possibili à qua ad negatiuum de facto est ineuitabilis consequentia etiam logicis puerilis nota.

2. Dico secundo. Conclusio viæ Angelicæ intra vnicum instans, est absolute, adhuc diuinitus, impossibilis. Non habet tot Patronos, ac conclusio præcedens. Imo ex non adeo antiquis scholasticis nullum, vt ex eius probatione, & fundamento vnico clarebit, est tamen non paucorum, nec leuium Doctorum ex antiquis, & vi fors consequentiæ iure Granados, & Arriaga debenter consentire, vt mox ostendam. Probatur conclusio: status viæ rationalis creaturæ cuiusvis est status merendi, vel demerendi, & vi ipsa actualis exercita operatio, eius honesta, & meritoria, vel demeritoria, & turpis, siue actuale

meritum, vel demeritum: ergo status viæ Angelicæ, & viæ Angelicæ ipsa debet esse status, qui eam durationem claudit, in qua meritum vel demeritum Angelorum absolute, & prorsus non repugnet, sed potius sit absolute possibile. Pater: quia aliis ellet status possibilis, viæ seu meriti, ac demeriti, repugnantis contradictione manifesta. Atqui status viæ Angelicæ, qui solum claudit vnicum instans creationis primum, quo viæ tota Angelica clauditur, non importat durationem, in qua meritum, vel demeritum, sit absolute possibile: ergo status viæ Angelicæ primo, & vnico instanti creationis inclusa, nec ad vltiorem durationem extensa est prorsus impossibilis. Subsumptum antecedens proximum probatur. Implicat prorsus meritum, ac demeritum operationis Angelicæ sine libertate absolute exercita: implicat autem libertas absolute exercita operationis in instanti vnico: ergo status viæ vnico instanti creationis conclusus, ac finitus non importat, durationem, in qua sit meritum, vel demeritum absolute possibile, sed prorsus repugnans, & impossibile: quare status viæ Angelicæ non potest, non ad vltiorem aliam durationem post instans primum creationis extendi. Minorem proximi syllogismi stabilitur, d. 3. eiusque veritati nescio, quo pacto nostri Granados tract. 13. d. 2. & Arriaga citat. lect. 5. subiect. 2. n. 18. §. Dico secundo, non annuerint, docent enim actum liberum, quæ talem, sibi vendicare tempus, seu durationem diuisibilem, quæ perferat, ac pelleret; si autem iuris, & potestatis arbitrij & creatæ libertatis est, posse absolute in vnico instanti plena deliberatione, libere operari: idem ius, & potestatem absolutam in instanti, & duratione, quous minutula immediate sequente elicentiam suæ libere operationis habebit: ac subinde poterit ab ea illico cessare, cum quo repugnat operationem liberam de se se per durationem aliquam sibi vendicare: solum ergo id verum habere potest ex impossibilitate plenæ deliberationis, & exercitij creati liberi, absolute talis, à creatæ voluntate in vnico solum instanti, ex quo secundum conclusionem præsentem, & aliam de impossibilitate meriti Angelorum in instanti suæ creationis irrefragabiliter, contra hos etiam Doctores intulimus.

3. Dico tertio: status viæ Angelicæ instanti physico durationis, vel immediata parte proportionali sequente addita finitus, & adæquate conclusus, atque absolutus non fuit. Nolui alligari conclusionem sententiæ componentium continuum, siue permanentem, siue successiuum, ex puris indiuisibilibus (tamen ei subscripserim, dummodo non finita cum Cæno, sed infinita cum Aristotele, vt æstimo, esse dicatur) vel sententiæ aduersæ illud componentium, ex indiuisibilibus, & partibus proportionalibus: cum, quia alias Theologica, hæc disputatio magis partem, ni tota, vt apud alios video, physica redderetur: tum quia eius veritas, & ratio ex alterutra continui compositione, non penderet. Sic censet Soar, noster citat. c. 12. Quirous citat. d. 72. sect. 1. n. 2. eque iam omnium, non admodum veterum Theologorum conclusio, eam probat Arriaga vbi proxime iuxta suum illud, & citati Granados principium de necessitate aliquandiu perdurandi, semel elicitæ libere operationis creatæ, ac subinde Angelici in instanti creationis, unde Angelos non habuisse libertatem ad peccandum, in sequente immediata duratione, siue diuisibile, siue indiuisibili certo inferitur: cum actus v. g. ille amoris Dei super omnia libere ab Angelo in creationis instanti elicitus per durationem sui productionis aliquam immediate sequentem independentem à nouo exercitio libertatis Angelî eiusdem ex primo illo creationis instanti deferat: quare quouique duratio illa immediata exacta fuerit nulla Angelî illius libertas abscondendi ab amore Dei super omnia, & peccandi esse absolute potuit. Atqui certum Patribus, & Theologis est Angelos omnes tam bonos, quam malos potuisse dum in statu viæ fuere absolute peccare: ergo Angelorum viæ, cuiusque status ultra durationem illam sequentem immediate, & instanti creationis adiun-

alluctam, & continuam totam, per quam amor ille Dei perduratur de se necessario est perfectus, extentusque, quoad durationem, fuit, vltius aliquid durationis addit, certe, ni principium illud, cum elicientia absolute libera amoris Dei super omnia, ab Angelo habita in primo illo, & vnico instanti creationis pugnaret, vt vidimus n. 2. legitime præsentem conclusionem inferret, sed neque ex principio nostro (cui Arriaga, & Granados inconsequenter defecerunt) de impossibilitate absolute liberæ, & merito-rie operationis Angelicæ, & creatæ cuiusvis probati possit hæc conclusio videbitur. Siquidem operatio Angeli præcepti in primo creationis instanti propo- sita obseruatiua, vel transgressiua, immediate sequen- te instanti, vel duratione elicit non instantaneæ de- liberationis, & exercitij liberatis, sed diuisibilis duratione (in qua plena deliberatio, atque libera- tis exercitium absolute esse potest) haberetur. Sed de hoc conclusione 4. de possibili.

4. Hæc vero tertia (quæ de facto solum est) me- lius à citatis Doctoribus, atque ab aliis communiter probatur, eis, quæ in via, eiusque statu Angelis con- tingente, nec adeo breui duratione instantis primi creationis, & immediate sequentis instantis alterius vel proportionalis solum partis temporis, agi, atque euenire potuerunt, fuit enim primum illud Michæ- lis, & Angelorum, cum Diabolo, & sequacibus me- moratum Apocal. 12. in suas partes variis suasio- nibus, ac motibus alios trahere conantibus, non solum eos, qui circa præcepti transgressionem, vel obser- uantiam nondum plene deliberauerant, sed qui ex plena etiam deliberatione obediuerant, vel violau- rant præceptum, & peccauerant, his pervertere bo- nos, bonis vero malos à peccato auertere conten- dentibus. Hoc autem totum breuicula adeo duratio- ne, & quæ duorum indiuisibilium instantium, vel proportionalis præcise pars temporis est, fieri non potuit. Etenim initio deliberationis nullius suasio- ne, à Deo solo cogitationes, ad vtrumque, & moti- ua propo- sita sunt, atque, vt diximus, non instantaneæ, sed necessario duratione aliqua diuisibili ha- bita, habendaque, vt absoluta plena deliberatio transgressionis malorum, & obedientiæ, & obserua- tionis bonorum esset, quin ad primam aliorum deli- berationem, vel bonam, vel malam, aliorum delibe- ratio vltatenus influxerit, sed solum comitanter, & simul tempore quique suam deliberationem habue- rit: simul autem dico de Angelis, non omnibus, sed iis, qui æque perfectæ naturæ, tam in bonis, quam in malis fuerint, cæteris ad deliberandum requisitis entitatis, ac physice paribus. Etenim perfectioris naturæ Angelos tam ex parte intellectus (saltem, cum ex cogitationibus, non intuitibus, sed abstra- ctibus consultatio, & deliberatio, vt in re præsentem habetur) quam ex parte voluntatis, expeditiores in deliberando, ac cæteris ad id requisitis paribus prom- ptius deliberaturos ostendimus: supra cætera vero ad deliberandum requisita Angelis perfectioris naturæ paria fuisse, & quam aliis naturæ imperfectioris, per- fectiora certum est: cum id ex rei natura proveniat, iuxta quam de facto prouisum à Deo cuique Ange- lorum fuisse tenendum est: maxime, cum gratiam & dona supernaturalia quæ Angelis naturæ iure nul- latenus, debebantur exactiui tamen plura, & ma- iora, minoraue, & pauciora, iuxta naturæ cuiusque perfectionem maiorem, vel minorem Angelis do- nata in instanti creationis fuisse cum communiori Theologorum sententia docuerimus.

5. Cum ergo prima deliberatio, tam in bonum, quam in malum perfectissimum in natura Angelo- rum durationem diuisibilem requisierit in qua tota deliberationi propriæ Angeli intenti fuerit, quo eor- um aliquis alterius deliberationem suasionibus sol- licitauerit, vel attenderit, inferret: vltra durationem aliquorum instantium (nec duorum, vel trium so- lum, partis, vt ex conclusione 4. patebit, partitue proportionalis instanti creationis immediate adiun- ctæ, & continuæ) insumptam in propria, cuiusque deliberatione circa præcepti obseruationem, vel

transgressionem ab Angelis chori, & gradus hierar- chici, etiam supremi (ad quem Michæel, & Luci- fer pertinebant) aliam durationem viæ Angelorum addendam, in qua obediens, & transgressores gra- dus hierarchici eiusdem motibus meditati: propo- sitis, suasionibusque in suas quique partes alios tra- here contenderent, atque aduersas relicerent, & confutarent: id quod, nec instanti vnico, nec admo- dum paucis, nec breuicula alia duratione fieri potest. Accedit: quod prælium non fuit solum inter Michæ- lem, & Luciferum, & Angelos eiusdem gradus hierarchici cum ipsis, sed inter alterutrum affectus & se- quaces graduum etiam inferiorum, quibus, & ad de- liberandum, & sequendum ex iis alterutrum, dura- tione maiore, pro cuiusque inferioritate opus fuit. Tum etiam, vt aliis suaderent duratio vltior opus vnicuique fuit, & iis, quibus suadebant, vt denovo deliberarent, & à præhabita deliberatione abstin- erent, & oppositum suadentibus acquiescerent, vel in præhabita perseverarent: ex quo plane deducitur, iis omnibus prudenti iudicio perpen- sis, non quali- cumque parte proportionali durationis, nec quali- buscumque, sed duratione determinata, & aliquota instanti creationis adiuncta viam Angelorum consti- tuisse. Porro non solus Lucifer, & Michæel, ipsique coequalis in naturæ perfectione præfaco modo pu- gnarunt, sed alios alterutrum sequaces (quorum plu- res inferioris naturæ fuerit) atque alios ad suas par- tes trahere donati sunt, quousque demum absoluti viæ tempore, & statu, qui in malo persisterunt, & ex- lo sunt cum suo Duce deiectioni.

6. Dico quarto. Nec de potentia absoluta via Angelica potuit duobus tribuere, aut paulo pluribus durationis instantibus, aut minima (si est) parte proportionali finiri. Probatur facile ex iacto supra & proxime repetito principio: quia in Angelis, qui de facto sunt, viginti septem Angelorum species per- fectiores, ac perfectiores ab infimis Angelis ad su- premos inueniuntur: qui pro speciei suæ perfectio- ne maiore expeditioris, promptiorisque deliberatio- nis sunt, aliis specierum inferiorum, ac proinde, qui minore duratione, quam inferiores possunt delibera- re; nemo autem, etiam speciei supremæ Angelicæ absolute possibilis, potest instanti vnico, & creatio- nis deliberare, sed diuisibilem durationem (saltem duorum in tantum, vel minime partis proportionalis) ad plenam deliberationem essentia sua requirit in- dispensabiliter. vt vidimus: ergo viginti sex species inferiorum amplius, & amplius durationis essentia- liter, & indispensabiliter requirunt, vt plene delibe- rent. Cum ergo via duratio, & terminus cunctis An- gelis idem, & communis præstiturus à Deo sit (vt cert. 3. n. 2. concl. 5. videbimus) oportuit tot instan- tibus, seu maioribus partibus proportionalibus dura- tionis viam Angelicam constantem præstitutam fuisse, quot infimæ hierarchiæ, & speciei Angeli ad ple- ne deliberandum, præ naturæ suæ imperfectione maiore opus habebant, nimirum viginti sex par- tibus, seu instantibus extensiorum. Vigetur: quia inter quamvis speciem, & proximam aliam, siue inferiorem, siue superiorem quæ de facto sunt, in- finitæ alie sunt possibiles, inferiores, & superiores, quibus maior, vel minor duratio, ad plene delibe- randum est opus. Vigetur secundo: quia nec species suprema, Angelorum qui sunt, est suprema ex spe- ciebus possibilibus, sed infinitas superiores possibiles habet, quare, & ipsa infinitis instantibus, seu parti- bus proportionalibus pluribus eget, vt plene delibe- ret, quam suprema species possibilis, quare infima ex creatis infinitis infinitis, egebit: quare determi- nata & aliquota duratio viæ necessaria erit.

rationis absoluto, & perfecto vñ die sexto conditis vñum saltem ante tentationem, & eorum peccatum, opponens illud Genes. 1. *hinc vidit Deus curia, que fecerat, & erant valde bona*, que de die sexto, in qua conditi homines sunt dicta fuerit: atqui aliquid, ex factis à Deo Angelis erant: ergo eo die, non mali, sed boni, & valde boni omnes Angeli erant: ac subinde, nec dum vñus peruersus, nec eorum via, in qua peccarunt, finita. Plus probat obiectio, quam nunc disputatur, & contenditur, si quid probat. Nempe neminem Angelorum ante elapsum diem sextum peccasse, quod & supradictis, & Patribus, & rationi, non congruit. Sed nihil ad præsens adhuc probat: Nam de iis, quæ à Deo sex diebus facta textus expresserat, & narrauerat nempe de corporeis, ea verba expresse sunt, non de incorporeis, & pure spiritualibus, de quorum creatione toto hoc capite nihil; tamen ibi, & capite secundo, ea dicat, vide Angelorum creatio legitime à Patribus, & Theologis inferatur, vt vidimus. Secundo: sextus ille dies diuisibilis, & determinatis partibus aliquotis constans, multis, & magnis (scilicet vespere, & mane, in quibus horæ viginti quatuor, quadrantes nonaginta sex continentur, minuta vero innumera) & si de factis omnibus, etiam Angelis, is locus intelligatur, vidisse etiam illos bonos, in sexto illo die, licet postea aliqui peccarint horis, vel hora postrema, & facti fuerint mali, viamque egressi, verum haberet, Certum igitur sic viam Angelorum sextum creationis rerum diem non transisse.

5. Quo vero intra sex illos dies tempore fuerit determinate finita: an sexto illo die, quinto &c. vel primo, & an diei quo finita via Angelica fuit, vespere, vel mane, aut qua demum eius hora, minuto, aut instanti, pure diuinationis negotium videtur: de quo facilius aliorum sentia referam, quam propriam sententiam dicam. Gregor. Nissen. orat. Cathechet. capite sexto, Angelum hominis ad imaginem, & similitudinem Dei conditi, inuidia peccasse sensit: quare die sexto, inuidia adhuc stetit cum vltimo eius Dei, & opus Dei postremum homo fuerit. Sed, etsi hominis inuidia Angeli peccarint, de quo questione vltima, cum futurum, & creandum, ad similitudinem Dei absolute antea præiudicasse, factus esset, vt ipsi inuideret: quare, eo Angelorum peccato admisso, multo ante sextum diem potuit eorum via finiri. Cyprian. de ieiunio, & tentationibus Christi, Chrysost. Homil. 22. in Genes. Auth. de mirabilibus sacre Scripture capite secundo, apud Aug. tomo tertio, Isidor. 1. de sum. bon. capite duodecimo, sent. 7. Beda tom. 8. lib. questionum, questione nona ante sextum diem, quo conditus homo est peccasse, ac via finita cecidisse aiunt, quod commune Patribus, & Scholasticis. Caterum Isidorus, & alij, id non satis solide probant ex illo Ioan. 8. *ille homicida erat ab initio*, & in veritate non stetit, ex quo oppositum potius probatur. Non quidem, quia in veritate non stetit, de deceptione Eue per serpentem verbis illis, *eritis sicut Di*. Quæ post conditos homines peracta à diabolo fuit intelligi debeat (vt censet Vaf. citat. d. 229. contra quem offendimus supra veritatis nomine gratiam intelligi) sed quia illud homicida erat Angelorum peccatum, ob quod demones effecti sunt non fuit, vt bene Valquez ibi, capite vndecimo, verius fin. sed neque esse potuit homicidium antequam conditi homines sexta die essent, vt eo textu contenditur probari. Dicitur ergo homicida, quia ad primum mundi homicidium, Abelis scilicet, fratrem Cain induxit iam diabolus peccato proprio, effectus: dicitur autem ab initio, non prout initium instans primum creationis rerum, aut Angeli significat, sed primam mundi tandu, vsque permanentis partem vulgari initij mundi acceptione, quæ non solum durationis partes aliquotas plures continet, sed annos. Sed facilius, planiusque intelligitur, si homicidium, non acta, sed aptitudine, germanius ad eum textum intelligatur pro mortalitate hominum in mundum inducta per peccatum, quod primis hominibus diabolus suasse, iuxta id, Sap. 2. *inuidia diaboli*.

Christoph. de Ortega de Deo Vno, Tomus II.

li mors introiit in orbem terrarum, quod sane post sextum diem fuit. Sed quidquid de hac probatione sit, tamen sententia hæc diem, & determinatum intrinsecum tempus via Angelicæ non designat, quod inquirimus, sed tempus, seu terminum solum eius extrinsecum, quo scilicet Angeli iam extra viam erant.

6. Glossa in id Genes. 1. *Disiit Deus lucem à tenebris* censet: primo creationis mundi die malos Angelos tenebricosos peccasse, ac eos deturbatos, à bonis, & sanctitatis splendore perpetuo illustribus, ac splendens, sicut lucem à tenebris æternam seiuinctos, ac diuisos: quare vsque ad tempus diuisionis lucis à tenebris Angelorum vtrorumque viam durasse. Bernard. sermone primo, de aduentu. Diabolum in icu oculi verbis illis *eritis sicut Di*, & in momento cecidisse docuit, ac proinde eius viam fuisse finitam, Actius eam terminatam asseruit Isidorus. 1. de summo bono, capite duodecimo, sententia septima citata illis verbis. *Nam mox, vt factus est in superbiam erupit, & statim, vt factus est cecidit*, nisi illud mox, & statim morali, & vulgari, quam physica & stricta acceptione Isidorus vsurpauerit: sic enim idem atque Bernardus intellexit. Porro Nif. senis. 1. philosophiæ, capite tertio, seu potius Nemessius de natura hominis, capite primo, apud romum quintum Biblio. Patrum, part. 3. & Damascen. 2. de fide. capite quarto, assererunt, idem Angelis lapsum, seu peccatum fuisse, atque mors hominibus est. Post lapsum enim præclusa iam est (inquit Damascen.) illis omnis respiciendi facultas; quemadmodum, & hominibus, postquam ex hac vita migraverunt. Quod ipsum æquivalentibus verbis expressit. Sed, cum non dicant, quandam mali Angeli ante suum lapsum steterint, nihil ibi de via Angelicæ duratione definiunt; solumque poenitentia locum datum eis in via non fuisse docent, sed statim immediate post lapsum, sicuti, & hominibus post mortem, siue vbi primum mortui absolute, & in facto esse, sunt, supplicium iniunctum. Hoc etiam solum voluit Elias Cretens. orat. 3. Nazienzen. contra Iulian. ad ea verba: *quo circa cum potentia &c.* scribens. *Post lapsum nullus est Angelis poenitentia locus quemadmodum, nec hominibus post mortem.* Quare hæc testimonia, non ad præsentem, sed ad sequentem questionem spectant. Sicut & aliud Fulgentij capite tertio de fide ad Petrum: *Aquitatis suprema iudicio initium damnationis in ipsa auersione voluntatis*; pars Angelorum à Deo aucta, inuenit: *vt non aliud ei esset incipere, eam pariter, quam illius beatifici boni dilectione destitui.* Hoc præter negatam Angelis poenitentia locum, aliam difficultatem tangit examinandam, d. r. questione prima de tempore, seu instanti quo demonum poena cepit: an in ipso, quo lapsi in peccatum fuerit: nam lapsum ipsum, vt primo fuit eius supplicium, & poenam fuisse, vt verba sonant, omnino repugnat, de quo ibidem. Sed quidquid de hoc sit: cum nihil ibi de duratione, qua post instantis creationis Angeli lapsi fuerint, dicatur testimonium hoc (vt de aliis diximus) de re præsentem non est.

7. Concludo ergo in re certa de assignatione determinate intrinsecæ durationis, via Angelicæ, ultra quam progressa non fuerit, breuem quidem fuisse in quo æque, atque in incertitudine terminationis intrinsecæ illius, scholastici omnes conveniunt. Rigide vero loquendo non fuisse breuissimam, & qua minor à nobis designari, explicare non possit, & duratione icus oculi necessitate, vt Bernardi verba sonant, respondeat. Etsi enim Angelis perfectissimis hierarchiæ, chorique, & gradus hierarchici supremi, ea duratione plene de re tanta deliberandum, & paululum etiam minor, satis esset, ac subinde eorum via (quæ absque sufficiente ad plene deliberandum duratione, nequit absolui) sufficeret; at poene innumerorum Angelorum hierarchiarum, chororum graduumque inferiorum plenæ deliberationi, ac subinde via id solum temporis satis non esset. Cum autem superiorum inferiorumque Angelorum via æque, eiusdemque durationis physice fuerit, vt supra diximus, atque omnes scholastici docent, (etsi de morali via, & in instantibus Theologicæ acceptis aliter loquantur) id temporis via etiam superiorum Angelorum hierarchiarum & chori supremi datum esse, quantum plene inferiorum

morum

quit error affectus illius corrigi, ac emendari: nequit autem ea prava voluntatis, & appetentis dispositio, in Angelis, animabus separatis tolli, etiam ab homine in hac vita, & statu tolli possit, & quotidie tollatur, ergo nec Angelus (& idem est de anima separata) potest ab illo pravo, & erroneo primo affectu corrigi, atque emendari aliave ratione dimoveri.

2. Hæc summam sententia huius fundamenta omnia à ratione sunt: & rigide pro physica immobilitate voluntatis Angelicæ accepta, sunt plane leuissima, ac prius Angelico præceptore indigna: quare alia, quam rigida hæc physice immobilitatis ipsum loqui, & discutere debita in S. Thomam reverentia, & nos, & germanos ex antiquis etiam eius Discipulos iudicare compellit, ut inferius videbimus, etenim proportio illa in operando, inter motorem, & motum universum, & in omnibus, ut principium à Thomistis istis accepta, & asserta ex eis principis, & axiomatibus est, quibus uti pro difficultatibus suis aliquot conclusionibus solent, & quorum negatio, & confutatio cuiusvis, etiam non nimis instructo discipulo in promptu sit, ut sæpe alias ostendimus. Speciatim autem in re præsentem ostenditur facilius: siquidem, cum alter, ex motoribus, atque ab eo motus liberum agens, alter vero necessario agens est, quoad modum operandi, vel necessario, vel libere, debere inter se proportionari, siue initio, siue in actionis conformatione ex terminis ipsis repugnat; ex quibus constat alterum ex ipsis necessario, alterum vero libere esse operaturum: quare, cum intentum hæc ad illationem conclusionis proportio inter modum operandi intellectus in actu primis, & per se notis principis, ac persistentia necessaria, & immobili in illo, & voluntatis, quæ libere obiectum prosequitur, omnino sit, constat medium prorsus falsum esse, ad eiusmodi illationem, & probationem conclusionis ab his authoribus intentam. Secundo: etsi absque discursu, atque ex sola apprehensione terminorum Angelus obiectis omnibus, quæ cognoscit assentiatur (quod falsum etiam est) atque in eo assensui nostro primis, & per se notis principis omnis assensus, Angelorum obiectis assimiliter intentum horum Doctorum non probat, quia evidentia assensus nostri primis, & per se euidenter notis, (unde immobilitas ab eorum assensui nobis obvenit) similis necessaria, & erga omnia omnia obiecta sua non est: quare neque inde immobilitas assensus Angelici, si evidentia desit, colligi poterit, & cuius paritate ad immobilitatem voluntatis Angelicæ à primo suo affectu deliberato arguatur. Assumptum probat. Primo ex assensui nostro principis primis per se, & ex terminis probabilibus, ex quibus plures, tam in Philosophia, quam in Theologia sunt, ut sæpe, cum hic, tum aliis nostris tomis animadvertimus, absque vilo discursu exhibito: huic autem similem assensum solum probabilem ex terminis ipsis, & absque discursu vilo potest Angelus elicere circa obiecta plura, quorum species proprias non habeat, nec propterea eorum ipsi intuitio debeat. Probo secundo: quia deliberatum affectum peccaminosum primo ab Angelo conceptum necessario præcedit iudicium prædictæ erroneum de bonitate delectabili obiecti turpis, quod prosequitur, præferenda bonitati obiecti honesti, quod aduersatur: id vero dictamen, neque per se, & ex terminis notum, & evidens est, sed omnino falsum, &, cui subinde nequeat immobilitas Angelus adherere: imo vero variis multisque rationibus occurrentibus. Potest ab illo desistere, tametsi absque discursu vilo in id dictamen incurrit, falsum igitur est Angelum ita immobilitate semel cognitis, & iudicatis adherere, ut iudicium primum deponere nequeat: quare neque ex hac iudicii Angelici immobilitate generali, ad immobilitatem voluntatis Angelicæ à semel habito affectu discursu à paritate potest, nisi ex falsis discursibus. Ex quibus concluditur, rationem hanc Thomisticam, si de absoluta immobilitate physica intelligatur, ex immobilitate intellectus Angelici à semel iudicatis, (vnde paritas ad immobilitatem absolutam physica

cam Angelicæ voluntatis à semel conceptis affectibus sumitur) tam ex assumpti falsitate, quam ex defectu paritatis, & legitimæ illationis, nullam esse.

3. Verumque etiam eius rationis confirmatio, & explicatio seu conclusionis probatio ulterior, ex S. Thoma citato loco, contra gentes plane deficiet, si pro absoluta physica immobilitate voluntatis Angelicæ efformetur. Vt enim error in primis principis ex parte intellectus, si ea ex terminis nota, & evidentia sint, ac subinde assensus euidens circa illa nequit, nisi amenti & vesano habituali, vel saltem ex falsa aliqua apprehensione actualiter decepto contingere: quæ prava dispositiones, si ex parte intellectus abint, sicut non potest, non primis principis per se, & ex terminis notis, & evidentibus assentiri, ita neque ab eis, ni amentia vel habitualis, vel actualis præfata verset, ab eiusmodi assensui diuelli valebit. Ceterum, si prima principia solummodo probabiliter ex terminis vera sint, vel error circa per se nota: & evidentia, ex prava intellectus dispositione aliqua ex præfatis contingit, ea vnde cumque sublatà à falso, & erroneo assensui poterit inde intellectus amoveri, sicut ea non adstante, in erroneum, aut falsum iudicium circa prima principia nusquam primo incurrit, ut diximus, & ratio hæc Thomistica supponit: id quod tam respectu intellectus Angelici, quam respectu nostri verum æque habet: quare mobilitati physice ab assensui erroneo, vel falso circa prima principia, vel ex terminis evidentia, vel solum probabilia prava ex parte intellectus utrinque dispositione sublatà à falso illo, vel erroneo circa principia iudicio utrinque deficiet. Cum autem prava illa dispositio ex parte intellectus physice auferri ab altero intellectu absolute possit, utrinque sane intellectus physice mobilis à iudicio illo erroneo, vel falso, circa prima principia absolute erit, ut de se patet, & ratio S. Thomæ supponit. Hinc autem, licet finis respectu voluntatis se habeat sicut prima principia ex parte intellectus ad obiectorum prosecutionem, vel assensum, errorque seu vitium, ex parte voluntatis circa obiectorum prosecutionem, & appetitum nequeat nisi ex prava dispositione voluntatis, & appetentis contingere: cum tamen ea prava dispositio naturalis intrinseca, & essentialis physice Angelo, cuiusque voluntati non sit æque atque ab homine, cuiusque voluntate, physice ab Angelo cuiusque voluntate amoveri absolute possit, æque esset physice absolute mobilis, à præhabito deliberate affectu pravo suo atque homo absolute sit: quod male ex ea ratione, si de absoluta physica immobilitate intelligenda sit, ab hisce Thomistis, negatur. Id quod ulterius ostendo: etenim prava illa dispositio, de qua Aristoteles ex parte voluntatis, & appetentis peccatoris, siue à fine ultimo aberrantis in turpis obiecti prosecutione intelligitur de prava dispositione solum obiectiva errore positivo, vel (si in Angelis positum errorem non admittas) negativo ignorantia, & inaduerentia, aut maiori intensione, & efficacia, qua ponitur ab intellectu Angelico obiectum delectabile, turpe tamen, atque fini reuera vitium, & summæ suæ felicitati aduersum quam finis reuera vitium, & obiectum honestum ipsis obtinendo conducens, atque sui prosecutione ad ipsum ducens; hæc autem prava dispositio voluntatis obiectiva solum siue ex parte propositionis obiecti erroneæ positivæ aut negativæ, aliquove modo ex dictis defectuosa æque ab Angelo, atque ab homine tolli physice absolute potest variis mediis, quibus error ille, vel positivus, vel negativus, vel inaduerentia, vel intentionis, & efficaciz minoris representationi verum vitium finem, & obiectum honestum præ turpi auferatur.

4. Imo vero cum obiectiva eodem dispositio prava, erronea positivæ, aut negativæ, ac defectuosa propositionis obiecti non obstitit, quominus ita propositis obiectis primis affectus erga turpe libere protulit sit habitus, poteritque absolute physice erga honestum haberi: neque ex simili erronea positivæ aut negativæ quo-

tulivo

rem physicam ab affectu prauo ad penitentiam tribuit, nequitque, in via adhuc ex peccati demerito, eorum denegationem tribuit: immo vero, neutris pro statu via adesse in his, quæ ibi docet sepe supponit: quare pro hac etiam inclusione (de qua in terminis non agit) citandus venit denique noster etiam Quirós d. 74. sect. 2. expressus pro nostra hac sententia dum Angelis penitentiae locum datum à Deo in via fuisse docet, vii. & alij ex nollis quos certamine tertio referemus.

2. Probatur conclusio ex Patribus ita apertus pro nostra conclusione extat Damascenus 2. de fide c. 3. sub init. vt de eius sententia dubitari non possit: sic enim scribit. *Est igitur Angelus natura rationis particeps intelligens perpetuo motu* (sive ex Græco *semper mobilis*, quod tantumdem valet) *arbitrijsque libertate voluntatis præditus, ac sententia ratione mutabilis* (ad verbum ex Græco *mutabilis secundum sententiam*) *hoc est liberam in utramque partem voluntatem habens*. Ne vero dicas ob extrema hæc verba, quibus totam sententiam colligisse videtur, solum contendere liberum, & quoque verum veritabilem voluntatem suam Angelum esse, dum arbitrio, & voluntate, ac sententia mutabilem dixit, idque saluari, si cum primo aliquid eligit, possit non eligere, vel eligere oppositum, est à semel habita libere electione non possit dimoueri, obstant primo illa *perpetuo motu, vel semper mobilis*. Si enim semper mobilis, ac perpetuo motu arbitrij, & libertatis voluntate præditus, etiam cum elegerit primo, mobilis esse ac mutabilis à primo concepta voluntate esse debet: alioquin non semper, ac perpetuo mobilis, & mutabilis: imò nunquam mobilis, mutabilisque erit, vt Deus, est in concipiendis decretis suis liber sit, quia semel conceptis assistere, & mutare sententiam nequit mutabilis dici non potest, eadem impugnatio continetur illis verbis, *ac sententia ratione, sive secundum sententiam* (quod tantumdem ac propositum valet) continetur. Tertio, ne mobilitatem, seu mutabilitatem abusue, pro potestate ad vtumvis, à se acceptam quis putaret, sed proprie pro potentia se à præhabito affectu ad oppositum mouendi, atque abstinendi ab illo præcauit statim Damascenus, rationem mutabilitatis huius voluntatis Angelice subiungens, *quidquid enim creatum est mutabile quodque subit necesse est: id enim vnum extra mutationis aleam est, quod nihil habet, à quo sit creatum*: Deus scilicet, qui tamen liber, & quoque velit veritabilis voluntate sua est. Non ergo mutabile pro libero, & ad vtumvis veritabili solummodo, sed pro mobili, ab vno extremo in aliud propria acceptione vsurpauit, ex plicatus autem suam hanc mutabilitatis acceptionem, & mentem, iterum dedit: rationem, ob quam libero arbitrio præditam, & ob quam mutabilis arbitrij, & voluntatis Angelum dixerat, ita subnectens. *Angelus itaque, vt rationis, & intelligentia particeps liberi arbitrij est, vt autem creatus in ea conditione erat, vt mutationem recipere posset, liberumque ei esset, vt in bono manere, ac progressum facere: quod autem textus primi sine mutabilitatem voluntatis Angeli à se dictam, breuius quasi colligens, & tradens concluderet. Hoc est liberam in utramque partem voluntatem habens*, quæ libertatis solum definitio est, si præcisè poneretur verum haberet: cum autem sententia, & voluntatis præhabite mutabilitatem præmisisset utraque parte ad quam liberam voluntatem haberi Angelum ait, præhabita iam sententia, & voluntas, vtriusque pars altera continetur, vt liberæ voluntatis angelice esset Damasceno, vel illam conseruare, vel abdicare, atque ire in aduersam, vt proxime ex ipso recitabamus. Secundo, est hoc ita non esset, sed solius libertatis definitione, sententia concludatur à Damasceno nil aduersarij prodixit: concluderet enim, non periphrasi sententia præmissæ, sed eius efficacissima ratione ex Angeli, creata scilicet libertate voluntatis, eius mutabilitatem physicam à se immediate assertam probans, vt deinceps à ratione agenter ostendimus. Confirmatur si fieri possit apertius ex eodem Damasceno sub fine capitis eiusdem, vbi ait: Angelos ad malum, licet cum difficultate suapte tamen natura posse absolute moueri, de bonis vero, qui & Angeli permanere, nec peccato via demones,

ac Diaboli effecti sunt, sed potius Beati: subdit. *Hanc vero etiam conditione* (status scilicet beatitudinis) *vt, ne vix quidem, moueri, atque inflecti* (in malum videlicet) *queant, quod tamen non eorum natura, sed gratia tribuendum est*. Quo loco Angelos omnes à bono semel concepto in malum extra beatitudinis statum, moueri, est difficultate, physice, & absolute posse docet: ac subinde physicam eorum in statu beatitudinis absolutam à bono in malum immobilitatem, non à naturali eorum à semel concepto affectu, etiam bono, in malum inflexibilitate, sed ex Dei gratia provenire. Confirmatur, ex eodem Damasceno Dialog. contra Manichæos versus finem aiente, *Quin Deus Diabolo quoque semper bona præbet* (quatenus ex se est, vt dixerat) *vtum ille accipere recusat, atque in futuro duo Deus omnibus bona fundit, ac vniquisque prout capacem se reddidit boni particeps efficitur*. Citius ergo in statu viæ malis Angelis conuenit reculare, bonum Dei recipere, quod libere recusant, cum recipere absolute possent, ex sententia Damasceni ex his plane constat, quo sensu eodem capite Damascenus de Demone dixerit. *Penitentia horro et ratione minime capax est, quia corpore uenit*. Neque enim ideo dixit quia purè spirituale naturam, & substantiam (cuiusmodi Angelum esse nouerat, & quem mobilem natura sua ab affectu quouis præhabito ad oppositum toties, eo capite, atque difficultas à bono in malum, quam à malo in bonum mutabilem docuerat) natura etiam sua penitentia, & retractationis cuiuscumque male affectorum, sibi contradicens, incapacem subiectinè assererat, sed obiectiue, & salutis penitentia solum, quæ Dei donum, atque ex eius gratia necessario oriundum esset: quia nimirum, quia absque corporis incentiuis, & ruditate, atque à Deo maiori perspicacitate, & aduertentia purè spiritualis Angelus peccauit indigniorem se homine, qui corporis incentiuo, etiam deliquit reddiderat: incapacitatis nomine maiorem obiectiuam doni penitentia indignitatem Angeli, quam hominis, non autem absolutam illius incapacitatem intelligens, quam rationem obduratoris Angeli præ homine, in peccato, quæ in denegatione auxilij efficacis ad salutarem penitentiam consistit dedere. Nyssenus 1. Philosoph. c. 3. Cassianus collat. 4. cap. 24. Gregorius Magn. 4. moral. c. 9. Ildorus de lumine bono c. 12.

4. Secundo probatur conclusio ex Fulgentio de fide ad Petrum c. 3. ante med. vbi ita Angelis, & hominibus cognitionis Dei facultatem concessam ait, vt eam quisque habere, aut perdere posset: subdit vero. *Si quis tamen ea perderet, suo deinceps arbitrio resumere non valeret: vt illius esset, sancta cogitationis initium gratuita dono voluntatis denuo renouandis, quibus vellet infundere, cuius fuit in ipso creationis exordio, nulla præcedentibus meritis spiritus, & corporis loci, atque affectionibus, prout ipse sapiens voluit congrue, & mirabiliter ordinare*. Ergo in vtriusque vna eademque ratio impotentia reuocandisse à peccato ad iustitiam per salutarem illius retractationem, & penitentiam est: quod hæc ex Dei gratia necessario veniat, nequeat autem ex alterutris natura. Non ergo ex naturali alterius, scilicet Angeli, inflexibilitate: impotentiam autem, & insufficientiam naturalem hominis ad habendum sanctæ cogitationis, & bonæ voluntatis, initium sic deinde probat. *Bona quoque voluntatis, & cogitationis initium non homini ex ipso nasci, sed diuinitus, & preparari* & tribui, in eo Deus euidenter ostendit: quia, neque Diabolus, neque aliquis Angelorum eius, ex quo ruina illius merito in hanc inferiorem sunt detrussu caliginem, bonam perierit, aut poterit resumere voluntatem: quod si possibile esset, vt humana natura postquam à Deo auersa bonitatem perdidit voluntatis, ex ipsa rursus eam habere potuisset multo possibilis hoc haberet Angelica: quæ quanto minus grauatur terreni corporis pondere, tanto magis hac esset præditus facultate. Nisi autem Angelus à semel habita voluntate physice nobilis, & flexibilis absolute esset, atque à Fulgentio censetur male probaret hominem bonam voluntatem natura sua recuperare per penitentiam non posse cum nature physice, & absolute à malo in bonum, & contra flexibilis, mobilisque sit, ex eo, quod illam Diabolus natura sua ad semel perdidit,

Bedæ ad eum locum. Authoris historia scholastica, & aliorum, quibus accedunt Molina supra §. Secundo Angelus, Vázquez etiam supra capite 4. §. Contra fundamentum, numero 13, atque scholastici alij ex rigilioribus, Ratio autem, qua Maldonatus huius sententiæ probabilitatem excludi putavit, efficax non est: facilius quippe, Diabolo vitum merito fuit Pilatum Iudicem innocentie Christi iam confensum, adeoque ad eius libertatem inclinatum, & propensum, eo vxoris nuntio ad Christum postrema sententia diffinita, ex qua eius, libertas omnino, iam, & vincte pendebat, obstruere, quam Phariseos, & Principes Sacerdotum, cum inimicis cogitationibus, tum adeo inuidios, ac subinde minime retrógrados, ad Christum necem procurandam odio obstinatos, obstruere ab eo proposito diuertere, & ad procurandam Domini libertatem, oppositis nouis suasionibus perducere, qua ratione etiam in hanc ego sententiam inducor. Secundo probatur, citra controuersiam antecedens: dubium quippe esse nequit, quin Diabolus expoliatus Christi morte infernum expertus, multoque iustos redimius, ac Dominum resurgentem, seque potestate tyrannica in homines priuatum, ac deturbatum videns, & hominum redemptionem, ea etiam morte peractam recognoscens, amve à se procurat vehementissime, præ inuidia doluisse. Terio demum probatur antecedens, ipsum, quia experientia ipsa pœnæ, cum priuatiuæ, & essentialis, tum positiuæ, quam patitur, atque æternæ passurum, se nouit, de peccato, ob quod ea patitur passurumque æternum est, sibi summo opere displicere, dolereque, etsi non honeste, & fructuosè, sed turpiter, & infestissime Diabolum extra controuersiam cunctis Doctoribus est.

CERTAMEN III.

Efficax ratio à priori.

5. **P**robatur tertio conclusio ratione à priori data à Damasceno postremis verbis testimonij ex ipso recitata à nobis certamine 2. init. vt obseruauimus num 3. sub init. angelus liber (saltem in statu viæ) est in prima electione ex plena deliberatione, circa obiectum, quodvis habita, seu habenda: ergo ea etiam habita, liberè, ac ex deliberatione in prima duratione, quæ ad deliberandum, satis ipsi fuit, liber etiam in statu viæ fuit, in eius conseruatione, duratione sequente, sufficiente etiam ipsi Angelo ad nouam deliberationem habendam circa idem obiectum, ergo Angelus natura sua physice mobilis, & flexibilis absolutè in via fuit à semel habita libera, atque ex plena deliberatione voluntate. Consequentia hæc vltima euident est: si enim absolute, & physice immobilis ab illa præhabita voluntate Angelus natura sua esset, non posset, non in quavis duratione, subsequente prius habitam deliberatam voluntatem, & electionem primam circa obiectum illud conseruare; cui repugnat illam conseruare, vel non conseruare pro libito in aliqua duratione posse, vt opus est ad libertatem absolutam conseruandam illam præhabitam, deliberatam voluntatem, & electionem, circa illud obiectum in duratione sequente sufficiente ad plenam deliberationem circa obiectum illud iterum habendam. Prima consequentia (de qua lis cum aduersariis esse solummodo potest) probatur: ideo Angelus liber absolutè fuit in præhabita prima deliberata voluntate, & electione prima circa obiectum illud, quia voluntati eius adiuuit, cogitatio duplex altera bonitatis obiecti ad eius prosecutionem inducens, altera malitiæ ab eius prosecutione retrahens, atque ad eius fugam suadens: atqui illa ipsa duplex cogitatio æque retrahens, & inducens in sequente duratione sufficiente ad plenam deliberationem iterum habendam circa obiectum idem perseverat: ergo æque liber fuit Angelus pro statu viæ in eius voluntatis, & electionis conseruatione, duratione sequente sufficiente ad habendam iterum plenam deliberationem circa obiectum illud prosecutionem seu fugiendum, ac fuit, cum

primum illam deliberatam voluntatem, & electionem habuit. Dices: cum primam electionem, & deliberatam voluntatem habuit, non ideo solum fuisse Angelum liberum ad eam habendam, quod vtraque cogitatio retrahens ab obiecto & ad illud inducens adiuuit: sed, quia defuit præcedentia deliberata illius voluntatis, & electionis, quæ nondum habita præ-existerat: ex qua indifferens de se, & re, vt alunt, integra voluntas ita præhabita voluntatis conseruationi deinceps affigitur, & immobilis physice adheret, vt nequeat ab eius conseruatione cessare, aut resiliire.

2. Petitur apertè ea solutione principium, vt supra cum Ægid. Masilio Vázquez, & aliis Scholasticis politioribus contra Thomistas aliquot Sancti Thomæ conclusionem negatam, & rationem de physica Angelus immobilitate absolutam à præhabita voluntate deliberata, & electione intelligentes obseruabamus certamine primo, ea siquidem ratio conclusio ipsa aduersariorum est, vt patet: quam ex natura voluntatis Angelicæ circa obiectum vtraque illa cognitione indifferenter propositum duratione sequente non minus quam in anteriore, in qua primum elicita, & liberè, ac deliberatè habita electio circa illud obiectum fuit, efficaciter impugnamus. Contra secundo: quia si quid ea ratio, & solutio præstaret, æqua facilitate voluntas humana eisdem cogitationibus, in sequente duratione indifferenter obiectum proponentibus physice absolute immobilis, ac inflexibilis à semel habita deliberata voluntate contra aduersarios defenderetur, vt cuius patet: vtraque vero confutatio fortior, & efficacior apparebit, si rem euasione eius enoluamus. Etenim physica absoluta potestas voluntatis cuiusvis de se se liberè, ac indifferenter, ad prosecutionem, vel non prosecutionem, seu fugam obiecti indifferenter propositi, in quavis duratione sufficiente ad plenam deliberationem habendam solum potest auferri per aliquid adiunctum voluntati ipsi ex parte actus primi, siue pro priori naturæ physice connexum cum affectu eliciendo, ac subinde physice voluntatem determinans ad eum circa obiectum illud in ea duratione habendum. Pater ex statis apud Boetium, Anselmum & reliquos Patres, & Scholasticos principij libertatis: inde enim solum aduenire voluntati cogitationibus indifferenter circa obiectum instructæ necessitas, quæ cum affectum ab ipsa esse, elicique facit, aut cogit, atque illum non esse, vel oppositum affectum esse impedit, ac prohibet: quæ sola necessitate absoluta, ac simplex, siue simpliciter talis, absolute, ac simpliciter tali voluntatis libertate aduersatur. Atqui ex præcedentia electionis, seu voluntatis deliberatæ duratione anteriore circa obiectum aliquod æque indifferenter proponendum duratione sequente sufficiente voluntati angelicæ ad plenam circa illud deliberationem habendam, nihil additur voluntati physice connexum ex parte actus primi seu prioris naturæ cum affectu præhabito, ad ipsamve habendum, seu conseruandum duratione sequente sufficiente: ad plenam deliberationem rursus circa idem obiectum habendam physice determinans. Ergo ex præhabito affectu deliberato, & electione circa illud obiectum à voluntate Angelica duratione anteriore eius absolute libertas, & potestas indifferens ad eum affectum, & collectionem conseruandam, & habendam duratione sequente circa idem obiectum æque indifferenter propositum nullatenus auferitur: quare, & ab ea physice, & absolute mobilis Angelus, cuiusque voluntas natura sua est.

3. Minor sola probationem apud aduersarios desiderauit, quam, nec leuem sic præsto. Actus voluntatis angelicæ semel habitus, ac præcedens duratione anteriore, ea præcedentia temporaria præcisè, non præcedit naturæ, & causalitate, siue ex parte actus primi, actum, seu affectum ab eadem voluntate eliciendum duratione sequente sufficiente ad plenam deliberationem, iterum habendam, circa idem obiectum æqua indifferenter propositum: ergo præcisè è sui temporaria, præexistencia nihil addit voluntati angelicæ ex parte actus primi physice connexum cum eiusdem elicientia duratione sequente, ac physice determinans voluntatem Angelicam ad eius conseruationem duratione perfata sequente antecedens

cedens probatur actus liberi, cuiusvis alterius, præ-
existentia in duratione temporaria præcisè non est præ-
existentia, ac præcedentia, naturæ, & causalitatis,
sive ex parte actus primi ad actum aliquem, sive alium
à voluntate eliciendum, vel ipsummet duratione sequen-
te conservandum. Primo: quia alias præcedentia tempo-
raria, & durationis cum præcedentia naturæ, & causa-
litatis contra Patres & Theologos omnes, magno Theo-
logia & dogmatum fidei damno confunderetur, ut vidi-
mus controuersia de scientia, de voluntate, & de prædesti-
natione. Secundo probatur: quia nihil potest aliquid
agere, ad illud agendum absolute, & actu conducere,
vel iuuare seu agendum impedire, nisi actu, & absolute
existens, eo vero, quod aliquid duratione antecedente
actu absolute fuit sequente duratione præcisè affectus
alicuius ad affectionem physicè absolute concurrere, ac
iuuare, eamve absolute impedire duratione sequente non
potest: solum ergo ex anteriore sui absoluta existentia,
& duratione potest ad sui conservationem, & persisten-
tiam, in sequente duratione conducere, quatenus dura-
tione illa anteriore sui existentiam, & permanentiam
duratione sequenti, exigit, & natura sua precatur, ut
creatis entibus natura sua permanentibus diximus verum
hoc modo nequit natura sua actus ille liberè, & delibe-
ratè semel ab Angelo habitus ad sui persistentiam, &
& conservationem duratione sequente sufficiente ad plenam
deliberationem iterum circa obiectum idem indifferen-
ter propositum habendum conducere, nedum de-
terminare, ex duratione sua prima Angelicam volunta-
tem: dixi autem, ac toto hoc discursu, sæpè, ac semper
repetui. *Duratione sufficiente ad nouam plenam deli-*
berationem: minore enim duratione sequente, quam
ad plenam deliberationem sufficit persistiturum, conser-
uandumque actum, sive motu subito, sive deliberato
habitu à voluntate, tam Angelica, quam humana, cer-
tissimum est: quia cum pro ea insufficiente duratione
exercitum nouum liberatis voluntati creatæ, sit im-
possibile, ab eo actu, non secus, atque agens quodvis
naturale à sua prima operatione cessare non poterit.

4. Quod autem duratione sequente sufficiente ad
nouam deliberationem actus liber semel habitus à vo-
luntate Angelica ex prima sui existentia, & duratione
persistere, & conservari natura sua absolute non exigit:
quare, neque eo modo, ad sui conservationem vltiore
illa duratione conducere, nedum angelicam voluntatem
determinare queat, probatur. Primo: quis actus liber
primo habitus, à voluntate humana sui conservationem
ex prima sui existentia & duratione pro duratione se-
quente sufficiente ad nouam deliberationem circa obie-
ctum idem indifferenter propositum, ita absolute natura
sua, exigit, & conducit neque voluntatem determinat
humanam, ut physicè immobilis ab illo pro vltiore du-
ratione illa sit, ut omnes experimur: tamen eundem perma-
nentem, & perdurandi vltius, semel existens, & primo pro-
ductus actus ille habere natura sua debet, atque actus primo
existens, & productus à voluntate angelica, quin hic præ
illo titulum permanendi natura sua habeat, potestque habere
maiores: ergo neque actus voluntatis Angelicæ præde-
terminat exigentia sua naturali ipsam ad sui conserva-
tionem. Secundo actus voluntatis Angelicæ subitus, &
indeliberatus non affert natura sua voluntati eidem phy-
sicam immobilitatem absolutam ab ipso, nec eam exigen-
tia sua naturali permanendi determinat, ut sequente dura-
tione sufficiente ad denuo deliberandum circa obiectum
idem indifferenter propositum, semel elicitum conseruet:
Ergo nec actus deliberatus semel elicitus ab angelica vo-
luntate, natura, & exigentia sua naturali permanendi de-
terminat illam ad sui conservationem vltiori duratio-
ne sufficiente ad denuo deliberandum circa idem obie-
ctum indifferenter propositum. Antecedens, ab experien-
tia subtorum, & indeliberatorum motuum nostræ volun-
tatis, quos accedente postmodum indifferente obiecti
eiusdem propositione, & aduerfariis ipsis, qui immobilitatem
physicam & absolutam voluntatis Angelicæ, ab actibus
semel habitis deliberatis solum asserunt, non autem ab
actibus indeliberatis subitulisque motibus suis, quia sci-
licet ita sententiæ, & deliberationis, suæ primæ angelus,
cuique voluntas immobilis natura sua adhaerent, ut ab ea

diuelli nullatenus possit, quod in subitis eius actibus moti-
busque indeliberatis non habet locum consequentia,
ergo sola probanda restat: sic ergo, eam probò, ac simul
assignatam discriminis rationem impugno: quia liber-
tas, quæ entitati actus subiti, & indeliberati voluntatis
angelicæ additur, cum liberè, ac deliberatè ab ea produ-
citur, solum addit potentiam voluntatis, in actu primo
ad eam absolute non producendum, cum eam producit,
ac subinde actus subiectionem, & dependentiam, ab ar-
bitrio, & potestate indifferente voluntatis angelicæ, in
actu primo, ut ab ea non elici, atque impediri, nec libe-
rè absolute possit: atqui ex dependentia hac subiectione
liberatis, & arbitrio voluntatis in essendo, sive, ut abso-
lute sit tunc, cum pro eius libito effectus produciatur, neque
illam, sibi subicere, ut ipsummet actum necessario pro-
ducatur: quia potius, inferitur eius eidem voluntati, rei-
quis ad eius libertatem in actu primo constituendam ne-
cessariis instructæ subiectione, & dependentia, ut absolute
pro quavis duratione habita instructa voluntate, sit futu-
rus, ut patet: ergo, si actus secundum existentiam suam,
atque libertatis ratione seclusa, non ita permanens natu-
ra sua est, atque naturali exigentia sua perdurandi, ut
semel productus est, ut nequeat non à voluntate Angeli-
ca necessariis ad libertatem, in actu primo alias consti-
tuendam instructa, pro sequente vltiore duratione
conseruari, ex adiuncta ei libertate, & deliberata sui pro-
ductione qua à voluntate absolute produciuntur permanens,
ac sui perduracionem exigit, ut necessario à volun-
tate angelica, conseruari vltius debeat neque cadere.

5. Tertio denique à priori probatur eadem minor,
& data hæcenus eius probationes confirmantur. Actus
natura sua ab alterius libito arbitrio, & libera potestate
absolute pendens, eligit subiectus, ut in se absolute
sit, nequit natura sua absolute permanens, & exigit
perduracionem esse respectu agentis illius, ut velit nol-
lit, ipsum sit vltius productus, seu conseruatus;
sed potius imbibitam eam conditionem natura sua habet
perdurandi vltius, si illud alterum agens liberum à quo
qua tali natura sua in sui productione, & existentia
absoluta dependere aptum est, ac de facto dependet ipsum
conseruare pro libito veliti: ergo respectu illius agentis
liberi nequit habere exigentiam perdurandi absolutam
natura sua, ut ex prima sui existentia, & duratione ab-
soluta illud agens liberum in actu primo constitutum ad
sui conservationem natura sua absolute natura sua cogat ad sui
conservationem: atqui actus liberè, & deliberatè, ab
Angeli voluntate productus natura sua aptus est depen-
dere, ac de facto pendet in sui productione, & exigen-
tia absolute à voluntate Angelicæ, qua libera in actu
primo est, libito, arbitrio, & libera potestate: ergo ne-
quit esse, ita absolute permanens, exigentique suam con-
seruationem natura sua respectu eiusdem voluntatis eam
requisitis ad eius libertatem in actu primo constituen-
dam, ut, velit nolit, cum conseruare debeat duratione
vltiore, ac subinde, nequeat hæc à semel concepta
actu suo dimoueri. Antecedens primum absolute, & vni-
uersum est, verum etiam respectu Dei primi agentis liberi
increati quoad effectus, qui ab ipso reali physicè, nec so-
lum intentionali causalitate verè dependunt, cuius finis
creata omnia sunt: de eius enim decretis, & actibus libe-
ris, ab eius voluntate libera, verè quidem, sed solum in-
tentionaliter: quare nec propriè dependentibus alia est
ratio: est siquidem ab eis semel habitis, pro flux immo-
bilis, non tamen, ex actuum ipsorum liberorum exigentia
sed ex attributo immutabilitatis ex quo ab actu nulla
sua voluntatis, sive intellectus, sive libero, sive necessa-
rio semel habito quiescere, absistere potest: quod ar-
bitrio semel habito quiescere, semel habitus actus liber
voluntatis diuinæ de se sui que prædicatis possit ex vo-
luntatis diuinæ libito desistere, ac proinde intentionali
sua dependentia à Dei arbitrio, in sui conseruatione pen-
det: cum autem Angelo, cuiusque voluntati immuta-
bilitatis absolute prædicatum repugnet (quia Dei attrib-
utum creaturæ omni repugnans ac immutabilis est) neque
erit vnde actus à voluntate Angelica libera in sui produ-
ctione, & existentia absolute pendens: ita sui conserua-
tionem pro duratione, vltiori ab eadem exigit volun-
tate, reliquis ad eius libertatem in actu primo consti-
tuendam

Disput. IV. Quæst. II. Certam. III. 153

tenendam instructa, ut eam ad sui conservationem determinet, & cogat, sed conditionate solum, scilicet si ipsum velit pro suo libito, libertatiq; arbitrio conservare: quare æque in sui conservatione, atque in prima productione pendebit, mobilisq; physice à semel producto actu in sequente duratione sufficiente ad novam circa idem obiectum eadem indifferentia propositum deliberationem voluntatis Angeli absolute erit æque, atque in prima eius productione fuit.

6. Probatur secundo idem antecedens, ex quo consequentia omnes rationis huius à priori inoffenso currunt: etenim entia permanentia natura sua, quæ contrarium habent, atq; destrui, sequente duratione absolute possunt, & quo præsentem non producantur, nec primo absolute esse, & existere, non exiunt natura sua absolute pro sua sui permanentiam, & conservationem pro duratione sequente primam in qua primo absolute existunt, sed conditionate, si scilicet contrarium fortis, à quo destrui possint pro sequente duratione non adiciatur: actus natura sua capax aptumque, ut à potentia, & agente libero, eiusq; arbitrio producat, & absolute sit, habet potentia sui pro eius libito efficaciter impediri, ut tamen primo absolute producat, & sit, eandemque nec virtutis, & potentie minoris, ut destruat duratione sequente pro eius libito (dummodo æqua indifferentia proponatur idem obiectum) ergo illius actus permanentia, siue exigentia naturalis per durationis, & conservationis pro vltiori duratione illa nequit esse absolute à libito agentis liberi, cuiusq; arbitrio, à quo primo productus est, sed conditionate si eadem liber, to agentis liberit: quod si naturalis permanentia exigentia perdurandi rerum, quæ natura sua permanentes, & perdurare exigentes dicimus, vim penitus rimemur, & naturam pleniora prædicta sentiet, ut enim permanentie vis physice adiuuat inminuit rei permanentis ad suam vltiorem persistentiam duratione vltiori, non est ut supra monstravi n. 3, sed solum intentionis motus, & precarie ad causam pleniorque primam à qua conservandæ res natura sua permanentes sunt, & quæ eius tituli permanentie cognitione potest habere, eoq; moveri, ut eas pro suo libito conservet, etiam ubi contrarium fortis eius destruetum non adest: quia supra exigentiam omnem naturæ supremi sui increata omnia, & libertatis diuinæ ius prævalent, quo circa, cum earum semel productum naturalis permanentia, & perdurandi exigentia Deus pro libito annuit, easq; conservat ratio, & propositio alia tituli illius præter eamque ut eas primo producat præcessit, Deo, ex parte actus primi aberrat, ut eas conservet, non vero ex qua ad eas conservandas, vult, nolit, cogitat, atq; ex parte actus primi determinatur, ut ergo exigentia, & precarius titulus non solum respectu Dei causæ primæ, & vniuersalis, sed etiam causæ 2. & particularis, nempe angelicæ voluntatis à qua etiam actus ille productus fuit, atq; ex eo conservaret Angelus intentione motu, nullam ad eius conservationem, ex parte actus primi absolute determinaretur, sed liber ad illam absolute persistere, etiam aliud motum, & propositio ad eius conservationem, vltia eam quæ, ad eius primam productionem habuit, non tamen indifferentem proportionis ad obiectum eiusdem propositionem, vel fugam abolerent, tum adesse.

7. Precaria tamen illa exigentia permanenti respectu causæ 2. seu voluntatis Angeli sufficienter ex parte actus primi libera constituta pro vltiori duratione, ex qua primo productus actus ille fuit, haudquāquam est, sed solum respectu Dei, cuius est semel creata conservare cogitari possit, quia, ut dixi, proxime respectu agentis liberi pro nulla duratione in qua liberum in actu absolute est absolute permanentia ius, aut exigentiam absolutam eius actus, & effectus potest habere. Dixi respectu Dei illud habere, posse excogitari, quia tenet, nec respectu Dei ad quæ naturales illas preces pro sua conservatione fundat, absolute exigentiam, & ius perdurandi absolutum habere magis potest, quam permanenti in præsentia contrarij potentioris ad ipsius destructionem, ac subinde exigentia fortioris ad aliquod contrarium, quo res semel producta destruitur: siquidem ius libertatis causæ secundæ in actu primo absolute libera pro sequente duratione actus producti durationem qua productus est, atq; existit primo, & qui causæ sue libito, quando libera in actu primo, absolute est, in sui absoluta existentia, & effectione subicitur.

Christoph. de Ortega de Deo Vno. Tomus II.

nec amplius expectat, ut libere ab ea procedat, sitq; absolute liber, fortius quidem ius, & exigentia est, iure, & exigentia quavis permanenti, ac perdurandi, ex parte actus vltiori duratione conservandi: ac subinde adstante iure absolute libertatis in actu primo causæ à qua productus primo actus ille fuit (ut sequente duratione adest) nullum ius absolutum ad suam conservationem actui illi, ex prima sua productione, adhuc respectu Dei, qui efficaciori, potiori quidem debet in sua connaturali erga res creatas debet attendere, vltatenus esse potest, sed demus gratis aduersariis exigentiam, & ius permanenti actus semel, à voluntate angelica producti, etiam respectu Angeli, nec solum Dei esse, ad ipsumque pro sui conservatione actum illum naturales suas preces fundere: certe illæ in differentiam propositionis, ad prosecutionem, vel fugam obiecti eiusdem non abolerent, etiam motum alium, ut in semel concepto, & habito affectu alterutro Angelus duratione sequente perseveret: ergo adhuc eo, absolvere absolute potest, ac proinde ab eo physice absolute mobilis natura sua Angelus est, secundo potest absolute, & naturalissime ius, & exigentiam illam permanenti actus illius Angelus non attendere, sed solum obiecti, circa quod versabatur indifferentem, & eandem propositionem, seu æqualem, vel maiorem, ut nobis sepe, ac semper contingit: cum autem deus ille, sicut motum quodvis, absque sui propositione voluntatem mouere absolute nequeat, necum absolute physice determinare, naturalissime eque, ac primo actum illum & potuit non producere, poterit enim duratione sequente non conservare, tamen si titulum, & ius permanenti absolutum respectu voluntatis libera, à qua semel productus est, haberet.

8. Sed inquit si ita hæc sunt, unde Angelus difficultatem illam maiorem absolvendi à semel habito deliberato actu, quam primo illum producendi naturaliter habet, quam moralem impotentiam ab eo abscedendi diximus, si naturaliter titulum, & ius illud perdurandi potest non attendere, imò & sepe non attendit? Respondeo, ex maiore perfectione potentie suæ intellectu, ex qua perfectius de propositis iudicat, consulat, & practicum iudicium de agendis demum efformat, quo proinde difficilius abscedit, nouisq; rationibus in aduersum opus moraliter, & ut res vlti veniunt, frequenter habet, ut ab eo dictamine remoueat, ut in hominibus perfectioris, perspicaciorisq; intellectus euenire experimur. His enim, qui perfectius obiecta de quibus deliberatum primo fuerunt, maiores, potioresq; rationes in aduersum occurrere, quam occurrerunt, cum primo deliberatum difficultus est: ac eisdem illis primis solum persistentibus, difficile etiam est à præhabito dictamine practico recedere: eo vero persistente, pro solo voluntatis arbitrio, à primo habito deliberata voluntate, & electione absolvere est item difficile: ex harum autem trium difficultatum coniuncto maior illa difficultas, quam moralem impotentiam vocamus, magna sui parte constat. Accedit connaturalis quædam, inditaq; intimæ perfectionis mentibus proprii iudicii æstimatione, qua rationibus pro opposito additis minus naturaliter ac sepe sine culpa, minus attendunt, ut iudicium practicum mutant, quia de eo habita iam deliberatione ita sibi natia illa, nec deliberata inclinatione blandiuntur, ut à dictamine, & deliberatione illa prima mutationem, ut quid suam perfectionem dedecens, detrahant: idque nisi studiosa valde humilitatis frequentis, ac propriæ cognitionis virtute præueniatur (quod quam arduum sit, nemo non videt) semper, & dictaminis, & electionis semel habite mutationem præcellis mentibus impedit: quod si huic naturæ præfatarum mentium, ac indeliberatæ præsumptioni vitiole in turpem elationem, & superbiam illæ inciderint, desistendi à dictamine, & proposito semel habitis, mutandique illa, valde augebit difficultas, eoque magis quo vehementiore affectu in easmodi vitia ferantur. Unde transgressoribus præ superbiam Angelis malis, ac præcipue superbissimo eorum Luciferi penitentia de peccatis suis etiam in viæ statu, quam magna suborta est difficultas, & quæ impotentia moralis iure optimo à Theologis censetur, non autem physica absolute impotentia, cum physicam penitentiam potentiam ab eis, ut vidimus, non aboleat, atque vehementioribus auxiliis ad penitentiam absolute possibilibus, possit fortius Angelus ad illam impelli, quam

quam actus natus, ac vitiosis inclinationibus, & affectibus in primo dictamine, & affectu detineatur: ut de se se claret, & numero sequente amplius clarescat: ex quibus constat, actum deliberatum primo ab Angelo conceptum, & habitum ex prima sui existentia præcisè, ex duratione nil in sui existentiam, & conservationem duratione sequenti physicè, nec intentionaliter, & motive intrinsecè sibi absolute permanentiæ titulo conducentem, nedum determinans voluntati Angeli ex parte actus primi afferre (ut hæcenus contendebamus) sed aliunde ex inclinatione nativa, ac superba acquisita in malis substantiæ rationalis intellectiva, & volitive Angelicæ perfectione eorum conceptu semel dictamini practico, & deliberationi primæ adhesionem, & ab eis abscindendi maiorem, quam in homine, minus perfectio, & intellectivo, & volitivo, difficultatem (quæ moralis impossibilitas sit) Angelis suboriri, & malis Angelis adhuc in via ratu, quam bonis maiorem; eam vero physicè insuperabilem absolute non esse: quare, & Angelos omnes, pro statu saltem viæ à sententia, & proposito primo physicè mobiles duratione sequente sufficiente ad novam deliberationem absolute esse.

9. Sed neque ex aliquo habituali, quod ad eundem actum & deliberationem primo habitam sequente duratione præfata tuendam physicè ex parte actus primi determinans in Angelo, cuiusque voluntate relinquatur, cumque physicè absolute à sententia & deliberatione prima immobilis reddat: etenim habitualis illa adeo vehemens inclinatio, siue habitus physicè irresistibiliter, ad eum primo habitum actum deliberatum tuendum poterit movens, & physicè inclians, solum ex maxima adhesionem Angeli ad obiectum illud primo habito actu, eique intrinsecæ, vel individuali, vel intensiva potest provenire; nequit autem ab illa ex his provenire: ergo nullatenus ex primo habito actu Angelo, eiusque voluntati relinquere irresistibilis physicè & absolute habitus ille, & inclinatio potest. Maior est aperta: siquidem deliberatio, & libertas actus illius extrinsecæ denominatio actus illius à deliberatione, & libertate voluntatis, in actu 1. est, non vero intrinsecæ actus ipsius prædicati. Minor probatur primo, quia maior illa adhesio vel individualis, vel intensiva primo habito actui intrinsecæ est actui illi ergo siue actus ille indeliberato, siue deliberato habeatur eque intensum, & magnum habitum, & permanentem inclinationem physicam ad eundem actum duratione sequente tuendum, & conservandum generabit, atque Angelo imprimet, cuiusque voluntati: ergo, etsi indeliberato, & subito actus, & motus ille ab Angeli voluntate prima habeatur æque illam, & Angelum physicè absolute immobilem ab illo, ac determinatam ex parte actus primi ad eum duratione sequente tuendum conservandumque reddet. Hoc autem negant expresse de actu indeliberato aduersarii. Antecedens primum probationis minoris Syllogismi primi est in re præsentem certum: etsi enim habitus seu habitualis physica inclinatio ad actus similes eliciendos ex actu intentionis & adhesionis physicæ cuiusvis repetitione sæpe possit generari; alii ex actu non repetito, sed unico (ut in casu præsentem) ex sola eius intrinsecæ adhesionem maiorem ad obiectum illud siue individuali, siue intensiva provenire potest. Consequentia vero inde deducta constat ex probatione maioris Syllogismi primi. Siquidem ex indeliberatione, vel deliberatione actus non mutatur intrinsecæ, siue individualis, siue intensiva eius actus ad obiectum adhesionem. Viget, quia indeliberata productio eius primi actus, seu motus voluntatis in obiectum provenit solum ex defectu cognitionis, quæ ab eo affectu retrahatur, derineaturque ab illo, ex parte actus primi voluntas: ac proinde expeditior promptiorque sit ad eum eliciendum voluntas: quare, & maiore intentione, & adhesionem ad obiectum, quam si deliberato procederet, eliciendum à voluntate esse connaturalissimum est: inde motus subitici, & indeliberatos voluntatis in bonum à Deo immixtos voluntati ex parte actus primi inclinationem habitalem ad actus similes deliberato, & honeste postmodum edendos imprimere valdeque proinde ad efficaciam gratiæ auxiliantis conducere frequens, & constans Augustini doctrina est, à nostro Valquez primum erudite observata, ac

postea à reliquis Theologis Scholasticis recepta. Probatur secundo: quia in hominis actibus, vel indeliberatis, vel deliberatis primo habitis æque magna adhesionem ad obiectum intrinsecæ intensiva, atque in Angelis actibus primo habitis esse potest, atque æqua subsistit in homine, atque in Angelo inclinatio habitualis ex illis generari, ac relinqui: & tamen per adhesionem nequit homo ex primo habitis actibus illis absolute ad eos tuendos, & conservandos duratione sequente prædeterminari, ab eisque physicè absolute immobili reddi: ergo neque Angelus. Probatur tertio: quia habitualis inclinatio voluntatis ad actum, propositionis viaditate, & efficaciam maiorem in aduersum addita (quæ Angelo etiam aduenire absolute postmodum potest) vincit absolute potest, superatque; in Angelis malis absolute finis, ut vidimus cert. 2. n. 7, tamen in abscedendo à malo effectus fuerint difficilioris mobiles, iuxta dicta nuper n. 8. post modum id quod in nostra verosimiliori sententia habetur, ceterum intellectus, tum voluntatis in vniuersis speciebus, ex actibus relictis constitutæ, apertius adhuc erit. Quam demum probatur: quia habitualis naturalis inclinatio ex actu quomodocumque relictæ ad similes solum actus, non ad eundem est: immo, neque esse potest: cum indiduationis determinatio causam naturalium non sit, sed ad causam primam Deum solummodo expedit, ut suo loco affatim ostendimus.

CERTAMEN IV.

*Questionis directæ de loco penitentia
Angelis in via à Deo facta
nostra decisio.*

1. *Physica absoluta Angeli cuiusvis, ac voluntatis* cius à semel concepto, & habito affectu quovis mobilitate minutius, subtiliusque (nescio an finitius) quam hæcenus statuta potuisse illis, in via saltem penitentia locum à Deo fieri dubitari non potest: quare ipsi in statu viæ locum penitentia: possibilem absolute fuisse censent omnes, quia semel elicto actu physicè absolute mobiles & flexibiles Angelos docuerunt, certamine 1. num. 1. Nec iam inter mediocres altissimi bonæ notæ Scriptores vllum est in questione de possibili ab eis, & nobis diffidum: quare affirmativæ conclusioni de possibili statuenda otiose, de superfluo, & inutiliter laboraretur: cum ex absoluta physica mobilitate angelicæ voluntatis à semel concepto affectu penitentia de eo, cum infructuosa, atque ad salutem inutilis ex non honesto, & turpi etiam fine, vel fructuosa ex Dei amore, & supernaturali gratiæ auxilio possibilem absolute angelo demonstraretur: de facto igitur & fructu, quo penitentia locus datus Angelis sit, est iam inter Doctores Scholasticos controversia. Ne vero, questionem multiplicem, aduerso: eandem esse difficultatem de loco penitentia, siue vtilis, ad salutem ex gratia Desine inutilis, ex non honesto, sed pravo fine, à transgressione præcepti malis angelis transgressoribus à Deo facti, ac de loco retractandi obedientiam, atque non perseverandi in bono etiam, facti à Deo obedientibus primo Angelis dum in via steterunt: uti hominibus in statu viæ ad vtramque penitentia: genus, siue retractationis, bene primum, malè actorum, datus simul locus est: si enim status viæ angelicæ pro tempore diuisibilis datus à Deo fuit, ut videmus, ac Theologi, ex Patribus, & scriptura consensum ducunt, nec semel concepta ab eis vel obedientia, vel obsequio in malo, & in penitentiam pro vltiore viæ destinatione fuit retractatu impossibilis: imò ad vtrorumque causam concludendum absolute, & promeritis, demeritisque eorum, præmium vel supplicium expectare à Deo sunt vtrique retractandi, primo habitas voluntates fieri potuisse locum: imò & æque fors factum dubium esse nequit: id quod ex prælio bonorum, malorumque Angelorum in statu viæ habito de quo in suo Apoc. 12. n. 12. & nos q. 1. 2. mus, satis claret.

2. De loco ergo penitentiae salutis ex gratia Dei supernaturali auxilio à Deo de facto dicitur malis Angelis in via negant relati omnes cert. r. numero 1. pro physica absoluta Angelorum à semel conceptis adibus immobilitate, ab eisque abstinendi impossibilitate: idemque ex eodem principio censent de loco Angelis bonis à Deo facto, in via à bono recedendi, ut libere perseverarent. Huic etiam sententiae accedunt Doctores alij, qui, licet Angeli voluntatem physicè à semel concepto affectu quovis absolute mobilem censent: via tamen statum & tempus illud, quod ad primo deliberandum circa observationem, vel transgressionem præcepti datum est, nullatenus eorum, vel obedientiam, vel transgressionem prætergredi arbitrantur: immo verò instanti eodem, quod, vel obediunt boni, vel mali transgressi sunt præmissi, vel supplicij mercedem æternam, & irrevocabili ter dorantur necesse: quare vel penitentia de transgressione, vel retractatione, de obedientia duplici ex capite locum fuisse præclusum. Primo: quia in eodem instanti affectus alteratur, cum sui ipsius penitentia, & retractatione ex quovis sine, contradicitione pugnat. Secundo ex statu, vel gloriæ Angelorum, vel damnationis Dæmonum, ex quo nulli eorum, vel ad peccandum, vel ad salubriter penitendum sue à bono, sine à malo patet regressus: ex eis vero Doctoribus, qui nobiscum, & physicè absolute mobiles à semel conceptis affectibus Angelos docent nec tempore, quo primum deliberato transgressi præceptum mali Angeli sunt, vel boni obediunt, via angelicæ statum fuisse finitum. Scarius noster lib. 8. c. 1. n. 4. negat Angelis in via eius duratione obediunt, vel transgressionem locum retractationis ab alterutra, & penitentia salutis Angelis transgressoribus datum. Consentit in eo Molina q. 63. art. 6. concl. 5. & vtrique Arriaga d. 2. s. 1. n. 3. §. *Dices contra suppositionem*, in vtrouque vero consequentiam delicti. Scarius quippe rationes singulas, & omnes quibus negatua sententia patitur refellit, ac postea ex illis concludit sumptis rationem pro illa instruit à num. 2. quia moralis solum impotentia penitentia salutis malorum Angelorum vltiore via duratione post peccatum admittitur, non autem physica, & absoluta, probatur: quia eo ipso n. 2. ad finem vique capitis malis Angelis vltiore via sua duratione auxilium absolute sufficiens ad salutem penitentiam, est perexiguum, & minimum, datum ascribit: quia statui via ad terminum supernaturalem auxilium eiusmodi censet esse, quasi connaturale: inde vero absolutam potentiam physicam eorum ad salutem penitentiam pro duratione peccati vltiore ipsis in via, & locum subinde penitentia salutis datum de facto fuisse eundem est: cum tandem Scarius concedat moralem solum impotentiam penitentia ex adiunctis, & conglobatis concludens, vti, & ex eisdem Arriaga vbi proxime, & toto n. 4. si eius rationes omnes attendantur citatur à nonnullis pro eadem sententia Vafq. d. 2. §. 9. n. 28. qui tamen de malis Angelis, non in via, sed in statu damnationis loquitur, ut ex contextu patet, & ex d. 140. n. 12. & 141. n. 17.

3. Dicendum nobis est Angelis malis penitentia locum datum de facto, pro via statui à Deo fuisse ita docent Scotus in 2. d. 6. q. 2. art. 2. §. *Ad argumenta* solut. quarti. Gabriel ibi art. 2. vbi etiam Lycheus. Salmeron noster t. 4. & postremo in epistolâ canonicâ ord. 16. in 2. Petri c. 2. vers. 4. l. 3. ad dub. 3. à §. *Ad aliud præceptum dubium*, ad deinceps Lorinus in idem caput eundemque Petri versum, Alarcon d. 56. 4. remissive ad d. 9. c. 5. vbi ex instituto n. 6. §. *Ego vero probabilis p.* Quibus a. 74. sect. 2. Vafq. pro eadem sententia stare videtur iocis citatis, vbi de possibilitate penitentia Dæmonum in statu damnationis disputat, præsertim d. 141. n. 17. vbi lapsus Angelis spem salutis veram (quam in statu damnationis habere nequeunt in via statu concedit, eam vero, nisi ratione auxilij sufficientis, ad salutem penitentiam habere non poterant, sed inane solum præsumptionem quæ à vero Theologico spei habitu provenire nequit. Hanc sententiam præfatus Salmeron adeo ab autoritate, & ratione fundavit, ut mirum sit ab aliquo, qui ipsum legit, oppositam defendi. Probatur primo: ex Patribus Cyril. Hierosol. Cateches. 1. illuminator. homines ad penitentiam experimentis divinis in peccatores misericordia frequentissime adhortans

Christoph. de Ortega de Deo vno, Tomus II.

scribit. Dicimus sane nos ex parte quadam ex illius ergo homines benignitate: sed asserimus, quantum ille, & Angelis, condonaverit (indulget enim, & illis) quandoquidem ipse tantum unus est, qui peccata non possit, qui purgat peccata nostra Iesu. Ergo indulget, & condonat Angelis, vti, & hominibus post admissum peccatum; quod nisi de auxilio sufficienti, ad penitentiam, in via saltem, intelligi nequit, quo se, peccato suo, illi indignos reddiderant, ut locum propria condonatione, in eius collatione haberet, sed dices condonationem hic præservatiue intelligi, vti de Virginis Matris redemptione Patres, & Doctores scholastici loquuntur, cuius originale quidem peccatum, cuius debita incurrerit: quia ne alterutrum incurreret gratia Redemptoris filij præventia fuit: ita ergo, & Deus Angelis peccatum condonavit in actu primo auxilij sufficientis, quo illud vitare absolute possent, vitarentque de facto, si vellent gratuita, & misericordi donatione, id, quod subiuncta Cyrilli ratio. Quandoquidem ipse tantum unus peccare non potest. Christus, quibus de potentia non peccandi in ceteris, & impotentia peccandi in Christo videtur locutus.

4. Ceterum solutio est nulla. Primo: quia potentia non peccandi, atque ad vtrumvis indifferens in actu primo præcise, etiam per gratiam facta, condonatio actualis, adhuc præservatiue, non est peccati illius: nisi aliud peccatum supponat ob quod gratia illa indignus præsupponatur recipiens, ut nos per originale saltem indigui præsupponitur, sed necesse est, ut gratia collata donatio vitæ sufficientiam, qua indifferens potentia ad non peccandum constituitur gratia efficaciam è non futuro peccato alias futuro habeat adiunctam, potentia siquidem indifferens ad vtrumvis donatione neutrum extremum præ altero donatur, ut patet: quare nec præservatiue condonatur. Confirmatur: quia, nec Deus donatione auxilij sufficientis ad opus bonum, ex seria etiam intentione, ut illud exequamur, opus bonum nobis donare dicitur cum nec auxilium, quod nobis donat, ratione efficaciam quæ illi deest, & congruitatis adiuncta, & è cuius præscientia nobis confertur bonum opus de facto deuoluat (vide Dei gratia etiam, & donum dicitur bonum opus ab Augustino in radice congruæ vocationis) ergo nec peccatum condonatur præservatiue donatione gratia sufficientis, ut videtur, nisi ratione congruitatis, & efficaciam adiuncta, ex cuius præscientia à Deo donetur, eius vitatio deuoluitur. Confirmatur ex Redemptione præservatiue Dei patet ab originali, cuiusque debito, ex qua arguitur: quæ talis non fuisset effectus non sequito neutrum incurrendi, ex sola potentia præservandi eam in actu primo considerata. Nec satis est Angelis bonis, qui non peccant, præservatiue peccati condonationem gratia efficaciam ad non peccandum donatione locum habere, Cyrillus quippe exemplo condonationis, & indulgentia Angelis peccatoribus à Deo factæ peccatores homines bono animo esse iubet, & ad spem diuinæ indulgentia exigere contendit, atque ad penitentiam hortatur: unde, & solutiois præfate confirmatio euanesceat: illud enim, quod solus Iesus ex creaturis rationalibus peccare non possit, solum adducit, aut Angelos aliquos, in quos indulgens, & condonans in via Deus fuit, auxilia ad penitentiam sufficientia quantumvis indignis tribuens, peccasse facilius suaderet.

5. Probatur secundo ex Nysseno primò, Philosophia capite tertio scilicet potius, (ut scpe, ex nostro Belarmino monui) Nemesis apud tom. 5. Biblioth. veter. Patr. parte tertia, de natura hominis capite primo, vtrouque autem eadem habetur sententia apud Nyssenum, ex quo ea Salmeron recitat his verbis: Solum homines hoc donatum est, & omni, & semper secundum huius vitæ tempus: post mortem autem concessum est nemini scilicet post casum penitentiam agere de peccatis. Iam vero Angelis voluit post casum minime ea, quæ ex penitentia est, venia potiri: mors enim horum est casus. At ante casum ad similitudinem vitæ hominum, non etiam gratia illos dignos efficit: scilicet ut sicut homines in vita eos peccasse peniteat. Quod quia non fecerunt irremissibilem ac perennem deinceps nequitia, sua convenientem habebunt vindictam ex Nemesis, vero apud Bilioth. ita Alarcon. Proprium hominis esse, penitentiam

nitere, dum est in hac vita; morte autem obita, non iterum: quia post mortem non conceditur penitentia de peccatis. Quomodo etiam Angeli nonnulli volunt non amplius postquam lapsi sunt, consequi veniam per penitentiam; mors enim illorum lapsus est: sed ante lapsum ad similitudinem vite hominum etiam ipsis veniam Deum daturum fuisse, si peniterent. Hunc vero cum non peniterint eos errorum suorum aternis nec ulla venia remittendis supplicis meritis suis congruentibus multantur. Vtrumque textum exaravi triplici de causa. Primo: quia in eadem sententia vtrumque Patrem fuisse censco. Quia Nemesij opus ne fecatis nonnullis, quae apud illum sub proprio titulo de natura hominis, & animae facultatibus minus propriae, quandoque dicuntur, sub titulo alio philosophiae proprium etiam à Niseno factum, vel contra illis paucis additis Philosophiae Niseni libro alio suo proprio, Nemesij effecisse reor, secundo: quia ex utroque contextu constat lapsum casumque Angelorum (quo eorum via ut hominum via morte finita est) non quidem peccatum lapsumque moralem ex gratia in culpam, sed ex caelo, & localem significare. Tertio: quia ex utroque constat praefatam sententiam vtrique Patri communem, & eandem de venia per penitentiam (quae non, nisi de admissio peccato est, fuitque illis utique post peccatum possibilis, ab eisque neglecta, quare & ipsi è caelo in aeternam, atque irremissibilem damnationem, & penam sunt missi) intelligi, ac sine ulla tergiversatione, debere. Tertio probatur ab eodem Salmirone, ex Basilio in cap. 14. Eliae, & Hieronimo in cap. 1. ad Ephes. atque alias etiam, docentibus penitentiae locum Angelis malis factum, quoad vique creato iam homine (die scilicet creationis sexto) inviderunt, quo, & die, & peccato penitentiae locus clausus, & via terminus positus fuit, cum autem breviori, quam sex dierum, imò brevissimo spatio, tam boni, quam mali Angeli, per eosdemque Patres, & Doctores reliquos circa praecipuum ipsis impositum, eiusque obseruantiam vel transgressionem deliberaverint, multo iuxta hos Patres tempore post peccatum potuisse penitentiam agere Angelos malos compertum est.

6. A ratione vero Theologica probatur conclusio: quia, cum Deus, è sua misericordie benignitate, erga reliquias suas rationales creaturas, (homines scilicet) non solum ad penitentiam de vno, sed de pluribus gravibus, & gravissimis quantumvis peccatis, nec semel solum admittit, sed multoties repetitis, ex ea misericordia, & benignitate remittit, & iterum atque iterum gravior proinde committit in multa patientia expectat: idque ex sua ad ignoscendum, quam ad puniendum, quasi nativa, & impote inclinatione maiore, ut proinde in suis proprietatibus veniam peccatorum, quasi indefectibilem, velit haberi (ut Ecclesia oratione illa, Deus, cui proprium est misereri semper, & parcere testatur) locum penitentiae Angelis de vno saltem primo illo peccato in via statu fecisse antequam irrevocabili, & definitivo causae ipsorum iudicio damnarentur equum Theologis censere, ac de Dei bonitate, & misericordia sentie procul dubio est; neque aliter, citra imprudentiam, nec satis piam temeritatem poterit iudicari: ni aliter à Deo factum (ut fieri absolute potest) ex scriptura, & constante Patrum intelligentia, & iudicio, quae absunt, nobis innotescat. Vigetur: quia opinio illa, non paucorum asserentium ad eum gradum, & ad cumulum peccatorum praegravitate, & multitudine pervenire posse, ut eis adhuc in via, vitaeque perstantibus, gratiam ut de eis penitere valeant, ac respicere denegat, ac subtrahat, male apud Doctores reliquos audit, minorisque in Deum pietatis merito notatur: est autem minus longepium, atque adeo valde dissonantius, vnum tantum illud primum Angelorum peccatum, expectatum à Deo fuisse, ut auxilium gratiae sufficiens, & necessarium, ut de eo penitere illos absolute posset deinceps denegaretur, ac tota eorum de aeterna salute, vel perditione staret lege omnibus Angelis communi eorum causa definitur. Dixi *staret*, & communi omnibus lege, quia indiudivo alicui Angelo, ita ex Dei libertate constituitur, ut peccato primo mortali eorum via finiretur ac locus penitentiae praecideretur, ad gratiae dominium suum ostendendum, fieri à Deo, absque eiusmodi nota posset, ut factum in ali-

quot hominibus, absque facinorosi peccato primo mortali vitam, viamque subinde suam finirent, quin penitentiae locus datus eis in via fuerit, quae vltimus, non processit. Aliquibus adhuc in via perstitit, ut Angeli omnes post primum peccatum perstiterint (ut vidimus q. 1.), gratiam sufficiens, & necessariam absolute, ad penitentiam post vnum, imò post multa, eaq; gravissima peccata, quantumvis iterata dein ipsa à Deo denegari committere Theologi exhorrent necdum stata lege commune omnibus hominibus in statu viae permanentibus, & ob primum peccatum, ut adversarii Angelis communi, & stata lege omnibus factum à Deo volunt: immò vero ita cum perstiterint in via post peccatum fieri prorsus repugnat cum via stata, sive Angelorum, sive hominum concursum; via, quae ad aeternam salutem est, & in qua non possunt per penitentiam incidere esse non possunt: neque autem absque gratiae auxilio ad penitentiam progredi: ergo ut in via adstent illud eis datum, ac subinde penitentiae locus.

7. Etsi vero id fieri à Deo absolute posset, factum tamen ita fuisse nullo scripturae, & Patrum fundamento, & intellegentia communi nititur: ac proinde pro nativa Dei misericordia, & ad veniam, quam ad supplicium propensior maior ab Ecclesia asserta, atque in nobis frequentissimo experimento comprobata standum pio, prudenti, Theologo esset, ut diximus, probandum restaret. Porro quantumvis eius probationi satis esset testimonia ab adversariis tantum diluere (ipsis enim incumbit probatio, nobis autem negativa sufficeret) de superfluo tamē, positum probatur, quod scripturam attinet (ex patribus n. 4. & scripturam est: ex praefato illo Michaelis & bonorum Angelorum sequacum cum Luciferis, & reliquis Angelis apostatis in caelo empyreo, in quo creati omnes fuerunt primum in die caliginis hunc aeternam damnati iam Demones ab illis celebrantur. Neque enim praefatum illud sufficiens, & amissum beneficiadis honorum ad malos rationibus, & adhortationibus, ut respicerent, contra vero maleficus futuolus suggestionibus, & disputationibus, ut à bono recederent habitum fuit, ut q. 1. ostendimus ac r. 1. c. 1. id quod in malos de peccato penitere salubriter absolute posset, locutus, & penitentiae potentia absoluta antequam caelo ob impenitentiam, & contumaciam demum damnati eissent, per sufficiens gratiae auxilium factus à Deo fuisset haberi fieri, minime poterat, etsi autem Lucifer à nullo scilicet peccavit aliis notae inferioris Angeli ab eo, & aliis scilicet deliquerunt: cum autem via tempus omnium eorum idem fuerit, & aequale post lapsum vltiorem viae durationem Lucifer habuit, quo, & alios decipere potuit deinceps vel converti.

CERTAMEN V.

Adversae sententiae fundamenta conuelluntur.

1. Negativa vero probatio ex Patribus siquod eorum nemo penitentiae locum in via malis Angelis negaverit, qui vero ob primum peccatum damnatos angelos aliquando aiunt, contumaciam, quia in vltiore duratione ab eo recedere, ad Deumque converti noluerunt, non excludit: nec si statim post peccatum dicant damnationem fecerunt: sumitur enim statim pro eo, quod brevis, et distinctibilis tempore: factum est, ut frequenter non solum apud homines, sed apud scripturam, & Patres vsu venit, sed ex v. bis epist. 2. Petri c. 2. si enim Deus Angelos peccatores non pepercit, sed rudentibus inferni detraxit, inferunt ergo nec dedit, eis locum penitentiae: consequenter probatur primo quia non dixit, qui peccaverunt de preterito, sed peccatores: quasi peccato ipso venia, ac penitentiae via ipsa fuerit occulta. Nec valet, si etiam de hominibus, quibus penitentiae locus datur, Job. 9. dici. *Peribit enim opera mea, sciens quod non parceret delinquenti*: quia conditio, si peniteat subintelligitur, voluit enim speciale aliquid Peniteat subintelligitur, voluit enim speciale aliquid trus de Angelorum damnatione dicere, quod iustitiae divinae horrore, nos à peccato detereret, si autem respectu peccantium, vti, & hominum qui penitentiam intelligunt.

Intelligatur, nisi specialis horrore iustitiæ Dei in Angelos exercitæ dixisset. Secundo probatur consequentia: quia ea nulli Angelorum peccantium veniam datam dicitur, quare nullum Angelorum veniam donatum salubriter penitusse, eo loco, ut dogma fidei à Petro credidit sentent nonnulli, nec oppositum Doctor, aliquis Catholicus ob eum locum audeat asserere, ut q. sequente videbitur. Tum, quia ea verba, doctrinalia cum sint vniuersaliter intelligi debent iuxta expositores omnes. Tum, quia inde omnibus Angelis, nullo excepto, intelligatur, nihil speciale de iustitia tremenda, & vindicta de Angelorum peccatis à Deo sumpta diceret Petrus: cum eodem rigore, & securitate in peccatores homines quam plurimos, & fere omnes. Si cum numero eorum quibus peccatorum venia à Deo exhibetur, conferantur. Iam veto, quod omnibus individuis generis alicuius de facto conuenit, id nusquam contingenter euenire certum videtur: cum quiddam contingenter euenit contentis sub aliquo genere, aut ceterorum, cunctis omnibus, & semper nusquam eueniat; at si Angelis peccantibus penitentia locus datus esset venia eis fuisset absolute contingens: ergo eis penitentia de peccato locus per auxilium gratiæ, ut ad Deum conuerterentur, factus adhuc non fuit.

2. Strinxi difficultatis ex Petri loco ab aduersariis propositæ nodum, quam potui arctissime; sed, ut planius facilliusque solam, ut hic etiam verum proverbium illud habeat. *Qui bene fingit, bene dissolvit*, seu vulgari nostro idiomate Hispano, *Quien bien ata bien desata*. Negatur igitur consequentia ex hoc loco deducta, quod autem pro utraque eius probatione expenditur, & tanquam literalis sensus, & mens sancti Petri, eo loci & capitis supponitur (scilicet in vindicta de peccato Angelorum sumpta exemplo speciale, & horridum, quod in vindicta de peccatis hominum sumpta inveniri nequeat, Petrum proposuisse vniuersum, & in omnibus fallum est, ac præsertim in eis quæ probationibus consequentia possunt inferri. Invenitur siquidem Petri eo capite, aut textu, eius contextus liquet, fuit horribilibus Dei supplicii ab Scriptura sacra memoratis durissimum indicium mendacibus magistis, & impostoribus verbo, & exemplo celestium morum in Ecclesia Christiana futuris prædicare: quod scilicet easdem nequaquam sint, sitne potentia, opulenta, & dignitate, sive multitudine, & frequentia consilium. Ideo Angelorum maiorem potentia, & dignitate natura hominibus cunctis longe præstantiorum, numero vero plurium valde horrendo supplicio, deinde in mundo perditio, toto aquis diluvii immerito, in civitatem Sodoma, & Gomorra combustione; tertium exemplum posuit cum tamen tot mundi incolæ diluvio suffocatos diu ad penitentiam expectatos fuisse, ex Scriptura constat. Non ergo in eo, quod dicit, & dicit adeo Dei supplicii notissimis, ut timorem diuine in peccatores generis, & conditionis cunctis nefariis impostoribus illis ingeneraret ex denegato Angelis penitentia loco (quod notum hominibus tunc non erat, imo, & nunc à sapientioribus rem ex instituto versantibus minus probabile, & pium iudicatur) diuine vindictæ de illis sumptæ magnitudinem ponderant: maxime, cum allatis hominum exemplis ad penitentiam dei expectatorum, quiddam inde horrore induci posset, hominibus euasceret: attestantibus idem sibi, quod Angelis non euenturum, sed potius, quod illis in exemplum adductis, & hominibus aliis, communiter via venerat: speciale quod secunda probatio consequentia addit; scilicet eo textu nullum Angelum, qui semel peccauit, respicisse, contineri, atque ex illo, ut fidei dogma esse resendum tangit aliud quæst. 3. ex iustitio examinandum, nempe, quem fructum ex loco penitentia daret transgressores Angelis, aliqui saltem, perceiverint; illud nunc non silebo (ne ibi rursus hunc Petri textum repetamus) nusquam ex illo cam propositionem esse de fide, nec sensu doctrinali, & vniuersali de omnibus Angelis, qui peccauerunt pro statu viæ intelligi necessario debere. Id quod patet ex probatione subiuncta. Quæ enim textu aliquo scriptura formaliter continetur, ut quæ per illum de fide sunt, oportet contineri, textus intelligentia, & explicatione sola non autem discursu, & argumentatione opus habent. Sc-

ciundo: ex argumenti tacti debilitate.

3. Nititur enim in eo quod præter atrocitatem supplicii Angelis infligti specialemque hominum ibi memoratorum supplicii non conuenient rigorem proponi à Petro. Quod, nulli illorum pepercerit, cum veniam debeat hominum pluribus. Sed præter dignitatem naturalem Angelorum potentiam, & perfectionem maiorem, & atrocitatem tormentorum, quæ intento Apostoli, in eo capite inferuntur, nil aliud speciale in eorum supplicio ponderatur, ut constat ex his quæ subdit Petrus, num. 11. *Vbi Angelis fortitudine, & virtute, cum sint maiores, non portant* (id est vix sustinere, portareque possunt, aduersum se execrabile iudicium; & certe cum suæ conditionis homines peccatores omnes ad unum damnatos non fuisse, adductis etiam à Petro exemplis videamus: quidnam iudicii Angelorum vniuersalis ille rigor timoris specialiter hominibus incuteret, qui hominum iudicatorum, non Angelorum iudicium passuros se esse merito crederent. Sed quoniam: etsi id ex hoc aliove scriptura loco de fide non sit, est tamen communi Doctorum calculo, & rationibus aliis longe probabilis, ac verum; admittam vniuersali Angelorum peccantium, nullo excepto, pro viæ etiam statu impotentia, negatur illatio inde facta ad impotentiam penitentia absolutam ipsorum pro statu viæ, etsi enim, quæ omnibus cætus, & conditionis vnus, semper deficient, non contingenter, sed ex defectu potentia deficient, sicut, quæ semper & vbiq; omnibus cætus, & conditionis vnus adiunt, non contingenter, sed ex intusfeca, & naturali, ac determinata ipsorum potentia & facultate adesse dicuntur; id tamen verum habet in his, quæ ex natura rei, & connaturali rebus, providentia, vel adiunt, vel deficient; locus in his, quæ supernaturalem providentiam Dei, in ordine ad auxilium gratiæ, vel donationem, vel denegationem, quæ potentia absoluta penitentia salutaris Angelis peccantibus, vel defecerit, vel adiuvent in via constituenda esset. Reliqua, quæ ex physica Angelorum à semel habitis affectibus, absoluta immobilitate, vel terminatione viæ Angelicæ præcepti impositi obseruantia, vel transgressione prima, disiecta manent q. hac, & antecedente, & q. 3. iterum disijciuntur, & quæ ab aduersariis contra conclusionem obici possent, ex eorum principiorum falsitate subruunt.

4. Duo denique opponit Molina. Primum ex Nysseno, seu Nemesio, vel utroque, recitatis numero quinto, Damasceno 2. de fide, cap. 4. Cassiano collat. 4. cap. 14. Gregor. 4. Moral. in Job. c. 9. & Io. Idoro. 1. de summo bono, cap. 12. sent. 11. Fulgentio de fide ad Petri. c. 3. Autore de mirabilib. sacra scriptura, & communi Patrum, qui aiunt: idem Angelis lapsum, & casum (in culpam) fuisse, quod hominibus mors, quæ nempe his locum penitentia non relinquit. Sed non est gratis in culpam lapsum moralem, significare, sed localem ab empyreo caelo intelligi diximus. Secundo: si de casu, lapsuque morali intelligatur contra quartam conclusionem Molinæ, immediate antecedente ipsius, & maxime contra eius secundam probationem, acius Patres pugnabunt. Cum enim hominibus viæ status, ac subinde merendi, ac demerendi morte cesset, lapsu illo mortali, seu peccato status viæ merendique, ac demerendi ex Patrum sententia cessauit contra præfatam Molinæ conclusionem 4. qua docet: secundum instant, seu moralem Theologicam vim Angelorum malorum ante tertium damnationis, & supplicii diuisibilis durationis fuisse: tum quia, in eo plura, & successiue peccata, ob quæ in tertio fuerunt damnati, ac subinde demerita habuerunt, quæ post lapsum primum moralem (qui viæ eorum, sicut mors nobis terminus esset,) locum non haberent. Tum etiam: quia prælium bonorum, malorumque Angelorum disputationum, & rationum, quibus quicque alios in suas partes trahere contendebat in caelo esse docet quod instantaneum fuisse *ribuit*, inquit, *doceantur*: sed æque ridicule, in quam ego dicetur non fuisse in via, & cum malis, quibus penitentia locus datus post lapsum, non esset, ac subinde, nec penitentia, & ad Deum conuersio possibilis: ergo lapsus moralis Patrum sententiam viam Angelorum non claudit, nec locum penitentia occlusit, nisi inde arguerent Molinam impugnent.

impugnent. Secundo arguit. quia auxilia supernaturalia quibus poenitentiae salutaris locus, & potentia facienda Angelis malis erat, esset gratia supernaturalis lapsus Angelis, etiam inimicis data; ergo gratia Redemptionis, ac per Redemptorem Christum: at Deus, nec redemptionem, nec Redemptorem Christum à peccato Angelis dare voluit: ergo nec gratiam supernaturalem dedit, qua locum lapsus poenitentiae faceret, & poenitere eos de peccato salubriter absolute posset. Respondetur: Angelis lapsis pauculis, (protoparentum tentatoribus exceptis redemptionis) gratiam, & per Christum, sufficientem solum, ut poenitere salubriter eos absolute posset pro via statu providisse: ut diximus controu. de Incarnat. tam eis, quam bonis Angelis, protoparentum custodibus exceptis, primam gratiam auxiliantem, ut obedirent ex meritis Christi fuisse donatam, quia id non repugnat: ex primaria vero intentione ut primam gratiam Angelis mereretur, aut sufficientem redemptionis, quibus poenitentiae locus, & possibilis eis absolute poenitentia fieret, Deus incarnatus non fuit, merentique, ac Redemptor Christus exiit. sed, ut lapsis hominibus gratiam, & redemptionem meritis, & satisfactione à Deo obtineret offenso: quare hominum deficiente peccato, neque existeret Christus, ut controu. de Incarnatione cum Patribus docuimus, nec ullam gratiam bonis, aut redemptionem malis fuisset promeritus, neque ut Angelis gratiam redemptionis, aut non redemptionis mereretur Christus veniret, neque eis voluit Christum Redemptorem; sed secundaria voluntate.

5. Semel enim iam existente Christo occasione peccati hominum, atque in eorum redemptionem, eis omnibus Angelis, quorum gratia, vel redemptionis, vel non redemptionis, pro naturae priori, eiusmodi hominum peccatum non praecessit: ut reliquorum à Protoparentum custodibus, & tentatoribus Angelis gratia non antecessit: utriusque conditionis gratiam eius merita pertingere; quia, infinita cum fuerint, omnes gratiam, quam propiori naturae ipsa donatam non supponebant, in praemium complexa sunt, atque cunctis donatio oportebat, & quamquam illud Apostoli *Nulquam Angelos apprehendit, sed semper Abraham*, id est homines, apprehendit de apprehensione redemptoria, cum aliquot Patribus, & interpretibus, quae tamen de apprehensione per unionem hypostaticam, germanius intelliguntur, de apprehensione ex primaria intentione, & per se intelligi debent, vel de apprehensione redemptoria, quoad efficaciam solum: cum enim nullum Angelum de facto redemerit, atque effectu redemptionis, absolute verum est, nullum Angelum quare nec naturam Anglicam redemisse, aut recuperasse, vel apprehendisse aut redemptionem. sicut humanam, & homines recuperavit, ac redemptorie apprehendit, cum plures recuperavit, & apprehendit de facto, etiam alios, quoad sufficientiam solum redemerit. At tentatoribus Protoparentum, quibus poenitentiae salutaris locus, & potentia absoluta, sicut ceteris per gratia supernaturalis auxilium facta etiam pro statu viae, ac non per Christum, eiusque merita, & redemptionem à Deo fuit, idemque erit, si idem de reliquis Angelis transgressoribus dici malueris, an redemptionis, quoad sufficientiam respectu servitutis peccati, & diaboli dici debeat, & si respectu Dei ea auxilia dantis, & condonantis Angelis indignis remissio potius debiti carenti illis, quam redemptionis debeat nominari: quæstio de nomine erit, non multum curanda. Admissa vero, quod gratia redemptionis nominanda sit, ac per Christum, eiusque merita & redemptionem data non fuerit, nil absurdum, & contra doctrinam Patrum, & Theologorum admittitur. Dum enim omnem gratiam redemptionis, tam, quoad sufficientiam, quam quoad efficaciam indignis peccatoribus per Christum Redemptorem datam docent, de gratia redemptionis data hominibus, quorum omnium Christus explorata, atque ex fide Redemptor est, loquuntur, nihil prius examinautes, nec cogitantes de redemptione hac Angelorum, quoad sufficientiam ex meritis, & satisfactione Christi, eorum etiam secundario Redemptoris, vel nec gratuite redemptionis à duplici illa servitute

à Deo Angelis, quoad sufficientiam facta. Denique illud, cui solum, multumque pro aduersa sententia fuit Arriaga, de impossibilitate satisfactionis pro mortali à creatura, etiam ex auxilio gratiae supernaturali exhibende, extra rem prius est. Ut enim poenitentiam salutarem exhibere absolute in via Angelus possit facta esse gratia supernaturali sufficiente ad illam elicendam Angelos peccatores in statu viae instructo à Deo sufficientem omnibus effectio; poenitentia perfectissima contritionis, ex Deo summe, & super omnia dilectio non fit pro mortali satisfactio. Secundo: si quid ea ratio probaret neque peccatoribus hominibus in via ex Dei gratia locus poenitentiae salutaris à Deo fieret, sicut villatenus posset. Id quod contra ipsum Arriaga, omnesque Theologos, Patres, Concilia, atque fidem Catholicam est, ut patet.

QVÆSTIO III.

An aliqui Angeli peccati vel obedientie aliorum causa fuerint: ubi de prelio inter bonos malosque, pro via statu in caelis habito, ac eius exitu.

Certum titulo quaestionem versant Theologi cum sancto Thoma, prima parte, quaest. 63. articulo secundo, tertio, sexto, & octavo, praefertim. Vtrum scilicet peccatum primi Angeli alius peccandi causa fuerit: cum idem de aliis malis Angelis respectu aliorum malorum quæri possit, atque ex iisdem principis proportionem servata, de eis, ac de primo Angelo debeat desiniri. Ex similibus vero principis deducendum etiam est, an Michael, aliqui boni Angeli, qui in bono perseverant perseverantiae prelii bonorum Angelorum cum malis in caelis finiti, apertius ostenderint, id quod explicatione prelii bonorum Angelorum cum malis in caelis finiti, quæstionem propoli, & cum ea de Angelorum prelio in empyreo habito merito coniunxit, supponit autem quaestio non vnum luciferum, sed plures etiam Angelos peccasse.

CERTAMEN I.

Affirmativa sententia conclusioibus aliquot distincta eligitur, & fundatur.

1. A libertas in. 1. d. 6. a. 3. Guillielm. Paris. 2. p. 1. partis. 1. principalis de vniuerso. c. 112. Castro aduers. haret. verbo peccatum luciferi 3. negant iustro premum ex malis Angelis, ac subinde inferiores ipsos, aliosve ipsius inferiorum causam peccati, siue exempli, siue suasionis aliquam fuisse. Referuntur etiam pro hac assensu sententia Alex. 2. p. q. 99. nem. 1. Antiodoreus. lib. 2. tract. 2. c. 5. qui tamen potuisse Luciferum, & alios ex superioribus alterutro modo causam peccati inferioribus esse affirmant; ita vero factum, nec affirmant, nec negant. Affirmatiuum vero sententiam docuit sanctus Thomas citat. quaest. 63. articulo octavo. ubi Caietan. & interpretes fere omnes. Molina ubi proxime. Ioan. Praepos. ad eum articulo 5. Sed longe communius. Ioan. Praepos. ex sententia. Sanct. Bonau. in 2. d. 5. a. 2. q. 2. Richer. 2. 1. q. 2. Egid. d. 6. q. 1. 2. 1. ubi, & Argentina eque. 1. Gabriel. 9. etiam. 1. 2. j. deb. j.

dub. 3. Maior. q. 2. sub fin. ad 2. dub. Attriaga d. 24. sect. 11. subsect. 1. §. 1. num. 76. Soar. lib. 7. c. 17. num. 17. Tertia sententia docet in questione de facto incertam, nec fundamento vero simili alterutram sententiam defendi, aut asseri posse. Ita Durand. in 2. d. 6. q. 2. est affirmatiuam communem esse fateatur. Ita etiam fuit iudex Alex. & Antiochensis. proxime, quæstionem de possibili affirmatiue definites fecit quæstionem, quam versamus, de facto, & Vasquez ad citatum art. 8. d. 237. cap. 1. init. §. Ego quidem in hac contrarietate numero tertio, quia nihil fundamenti in scriptura est, unde factum, infectumve concludatur, quod fieri, vel non fieri absolute potuit.

2. Dico primo: Angelus ex malis supremus, scilicet Lucifer, peccati aliorum causa fuit. Est Doctorum, quos dedimus pro sententia secunda, & communis Theologorum pauculis exceptis, & aduersariis parentibus conclusio à pluribus Patribus expressa. Damascen. 2. de fide, cap. 4. *Vnde porro cum eo auulsa est, eique comitem se adiunctum simulque coram innumerabilibus subditorum ipsi Angelorum multitudo.* Ambros. epist. 84. ante med. *Hæc superbia à diabolo sumpsi exordium: qui, quoniam sua, quam à creatore acceperat, potentia, & dignitate, sibi placuit, cum eis Angelis, quos in consensum impietatis suas traxerat, à celesti sublimitate deiecit.* Vide apud Soar. supra, Gregor. 3. Moral. cap. 18. alias 23. Nazianz. Cælarium. Origen. Chrysostom. Cyrill. Euseb. Hieronym. Lactant. Arnobium. Augustin. Prosper. Bernardum. Equid autem fundamenti solidi pro affirmatiua hac conclusiue in questione de facto desiderari potest ultra tot, tantorumque Patrum concors iudicium? Ex eo vero constat vterius eandem conclusionem in scriptura contineri. Primo: quia, est in tot Patribus singulatim ab Spiritu sancto reuelari, suggerique potuerit, cum id valde extraordinarie prouidentie sit, eo omnes ex scriptura toti Ecclesie communi edoctos fuisse censendum est. Secundo: quia præfati Patres citatis locis sententiam hanc scripturæ testimonio formaliter, aut æquiuocenter inserunt, vel adiunctis, tradunt. Tercio: ex iam subiunctis scripturæ locis, quæ ab aduersariis ad rem hanc negliguntur id ipsum facile constabit.

3. Probat secundum: ex sacra pagina ubi Math. 23. dicitur de æterno damnatorum igne, qui paratus est diabolo, & Angelis eius, ubi reliquorum malorum Angelorum Diabolo, seu Luciferi subiectio ac huius in illos dominium asseritur: quod cum ex eo, quod grauius cæteris peccatis parati ipsi, nec debeat, nec merito possit, sed potius cæteris minus peccantibus subiectio; ea solum ratione competere ipsi potuit, quatenus vel exemplo vel suasiōe cæteris dux, & causa peccandi fuit, eique facto ipso peccandi, se subdidit, dignæque subiectionis ad ipsum fuisse constituit. Secundo: probatur ab Egidio ex Job. 41. *Ipse est Rex super omnes filios superbie.* Quia scilicet in superbos omnes, quales apostata reliqui Angeli fuerunt, dominium, & iurisdiccionem, ducatumque voluntate sua exercuerit, superbia sua illos superbos, vel exemplo, vel suasiōe progignens. Nec satis est, hic deleviatam marina bestia prægrandi à Job. ad litteram dici, maximam esse inter alias proceras belluas marinas, quæ ob eximiam magnitudinem, ut opus quoduis aliud magni, & superba elegantem dicitur. Sed tamen cum magnus Gregorius, & Patres sub eius piscis typo de diabolo figurate dicti à Jobo putent, figuratus ille, & allegoricus sensus intentus ab Spiritu sancto, & à Jobo fuit. Est autem superbum quidquid magnum est eleganter dicitur, non autem superbia fuit, phrasi adhuc hebraica, & scripturæ dicitur, sed de rationalibus solum creaturis, quæ vitium superbiae incurrunt. Attamen locus hic aliunde debilis est. Rex quippe, & Princeps inter aliquos conditionis, qualitatibus, & generis eundem, qui in eo cæteris eminet elegantiori, & vulgari etiam phrasi dicitur, quin in eos imperium, dominiumve aliquid habeat, & exerceat, colve, ut tales essent, ac fierent inluxerit. Secundo Job sub eo typo de diabolo non pro vix statu, sed pro statu damnationis loquitur: quare extra rem adducitur.

4. Sic ergo secunda probatio ex scriptura illis verbis

Mal. 14. *Corruisti in terram, qui vulueras gentes id est angelos reliquos, & præsertim sequentibus. In terram tuam perdidisti, & populum tuum occidisti. Id est causa fuisti, ut perirent. Quamuis enim de Rege Babylonis ibi sermo, & historia texatur, nemo autem Patrum, & interpretum, dubius adhuc, negat Luciferi casum sub eius typo à Propheta referri: ex quo æque firmiter conclusio nostra probatur: cum non minus certa esse debeant, quæ figurate, & intento sensu ab Spiritu sancto per Prophetas suos sub alterius typo dicuntur, quam quæ literaliter materiali: ex intento enim sensu uterque literalis est, & à Deo reuelatus. Secundo Iliam similem casum Regis Babylonici reuelatæ etiam sibi historia casus diaboli, ad litteram etiam relatæ exemplo explicuisse, & à maiori ad minus comprobasse satis ostendimus supra, ut etiam de loco alio Ezechielis. 28. ubi etiam de Tyri Rege Prophetia erat eadem Luciferi historia inserta, illustrata, & comprobata. Ex ita vero intellecto etiam Ezechiele probatur, tertio conclusio illis verbis in multitudine negotiationis tuæ repleta sunt interiora tua iniquitate, num. 18. equa enim negociatio Diaboli in via esse potuit, nisi alios peruerteret, ut sequacium copia, & multitudine potentior, fortiorque, erroneo suo iudicio, contra Deum fieret, ut dictum fuerat, numero quinto, in multitudine sapientia tua, & in negotiatione tua multiplicasti tibi multitudinem? Quod autem ab aliquibus ex eiusdem Ezechiel. 31. adducitur verbis illis. *Emulata sunt enim omnia ligna voluptatis, quæ erant in paradiso Dei. Non est autem rem: quia nec figurato sensu ab Spiritu sancto, & Prophetia intento de Luciferi sermo est, sed de Pharaone Egypti Rege iuxta Patres, & interpretes.**

5. Probat quarto ex Apocalypsi. 12. ubi prælium Michaelis, cum Lucifero, seu dracone refertur, diciturque, n. 4. *Et cauda eius traheret tertiam partem stellarum celi, & misit eas in terram.* Quo sane loco Draco Lucifer, stellæ vero reliqui Angeli Apostatae, qui eius, vel exemplo vel suggestionem seducti peccant, ac proinde trahi ab ipso tanquam peccati coram causa dicuntur. Si enim ex se ipsis nulloque eius influxu peccassent, simul cum ipso in culpam e celo haberentur, non autem traherentur magis, quam ab ipsis haberetur Lucifer, ut pater: tamen enim eius lapsus, cum lapsibus eorum, quam horum lapsus, cum lapsu Luciferi contingeret, casuque, ac disparate, ut aiunt, absque vlla coordinatione coniungeretur. Dicunt aduersarij (imo, & ex nostræ conclusionis Patronis Ioan. Prepos. ubi proxime §. Versum.) ex eo loco probari conclusionem efficaciter non posse: quia ibi, non de prælio Michaelis, cum Lucifero sed cum Antichristo per draconem significato dictum postremo sæculi tempore pro iustorum congregatione, & Ecclesia (cuius princeps, duxque Michael est) ad litteram agitur: ac subinde Angelorum nomine, non solos Angelos bonos ipsum in eo prælio iunantes, sed & eximios doctrina, sanctitate, gradu, & dignitate viros, uti stellas obinde, in Dei Ecclesia fulgentes, qui ei etiam contra Antichristum superpetas ferent, intelligi: ex quibus seducenda ab Antichristo, tertia pars à Ioanne prænnuntiatur. Verum eo loci prælium Michaelis, & Angelorum eius cum Lucifero ad litteram referre, tamen sub eius typo postremum, cum Antichristo, & malis Angelis, ac eius affectis sceleris hominibus Michael ipso, & eius auxiliariis, cum Angelis, tum hominibus iustis, doctrina, dignitate, &c. in Ecclesia præfulgentibus, ostendi superius, fusuque, & explicatiuè adhuc ostendam cert. 2. ubi ex instituto de eo prælio eius loci sensu, quo casus præcluditur.

6. Dico secundo: mali Angeli Luciferi non solum indiuidue, sed gradu etiam hierarchico, & subinde specie inferiores, & imperfectiores aliis apostatis Angelis fuerunt causa peccati, & transgressionis. Pro hac conclusione hæcenus à scholasticis, nec tradita, nec negata (quia nec quæstionem disputandam sibi proposuerunt) loca scripturæ, & Patrum plura non suppetunt. Tamen, cum Patres, tum interpretes, tum scholastici, qui prælium memoratum Apocal. 12. inter Michaelis, & Luciferum, atque vtriusque Angelos affectas habetum censent, est non expresse, & in terminis, virtute tamen

rem initio capitis descriptam figurata, interpretantur. Ac demum cum Antichristo, sub mundi, & Ecclesie nostrae militantis finem interpretantur omnes ex quibus Alcazar, Mariana noster, in suis scholis ad hunc, & sequentes textus ita per varios tyrannos initum & continuatum, & per Antichristum finem significari voluit, ut nihil de prælio Michaelis, & Angelorum bonorum cum dracone diabolo, & malis in cælis inito significetur: nec Michaeli Angelum ea voce notissimum sed Christum, de acua vero tyrannum quemque Ecclesie suo tempore persecutorem, ac præcipue Antichristum, significat. Riberam etiam noster ad eum textum præfatum Angelorum prælium hic memorari negat, & vulgus solum illud hic referri putasset in eo vero à Mariana diversum illud quod Michaelis, & draconis, Angelorumque nominibus Angelos, & partium aduersarum duces, & eorum sequaces significari, cum reliquis interpretibus, & Partibus merito censetur tyrannos vero & Antichristum quibus, tanquam instrumentis, draco Lucifer, seu diabolus, & Satan ad Christi Ecclesiam debellandam, euertrandamque usus est & vsque vtriusque horrendo capitis eius ornamento, & coronum, & coronarum significari. Quo iure Augustinum, & Patres alios, qui tyrannos singulis coribus, & coronis significatos explicant singulatum, imitantur. In eo facillime ipsi acquiescam, etsi non grauer eisdem Angelorum dracones, sicuti Angelorum Michaelis nomine Doctores, & Sacerdotes, ac Prælatos, qui contra diabolum, eiusque ministros fortiter, strenueque in hoc prælio verbo, & exemplo decertantes Christianum populum in fide, & officio confirmant, teneanturque nominibus eis significari: ut ex ministerij consimilis unitate, quod proprie vox Angeli significat, tam Angeli, quam homines eadem voce significantur. Quod autem Michael & Angeli sequaces, & Imperatoris, & Ducum, & strenuorum militum, in hoc prælio, pro Christi Ecclesia partes præcipuas obierint, contra vero diabolus Lucifer, eiusque Angelique sequaces: ac subinde debuerint, à Ioanne eis vocibus intelligi, & nominari, neque in prælii huius Ecclesie Christi militantis omitti nullatenus potuisse ex eorum officiis aperte probatur. Nam & Michael Ecclesie huius Princeps, & boni Angeli custodes, cum singulorum hominum, tum particularium Ecclesiarum, regionum, & prouinciarum eius, atque in æternæ salutis hominum procuracione præcipui adiutores, & auxiliares sunt à Deo constituti: Contra vero diabolus, & mali Angeli affectu superbia, inuidia, & malitia sua, suo quique gradu, hostes infensissimi hominum in eadem salutis eorum causa sunt effecti.

2. Dicendum primo nobis est. Prælium Michaelis, & Angelorum eius cum Dracone seu diabolo, & Lucifero, ipsiusque Angelis Apocalypsis capite duodecimo, memoratum non vnum, & idem sed duplex esse. Alterum Ecclesie, siue in Ecclesia hominum militante initum, continuatum, & vicina Antichristi persecutione absolutum, alterum, sub mundi initium inter angelos ipsos habitum, & ex versu septimo relatum. Prima conclusionis pars omnium Patrum, & interpretum est, satis, & eorum consensus, & subiuncta proxime ratione. Probatur secundo, quia relati hoc capite successus omnes, non prælio illi pure Angelico, sed magnam partem prælio Christianæ hominum militantis Ecclesie habito, & ad finem mundi continuando, & vsque duraturo conueniunt. Secunda vero conclusionis pars de prælio pure Angelico primitus in cælo empyreo habito, etiam memoratum in eodem capite, & summam relato, verbis recitatis ex numero eius septimo. Et si præfatis interpretibus addideretur magnam auctoritatis, & rationis pondus habet. Et in primis contra Alcazarem, & Marianam nostrum arguo: Etenim cur Michaelis, & Angelorum eius vocibus, non ipse Michael & Angeli, sed Christus Dominus, & Doctores Ecclesie alios homines in fide obfirmantes, ac tenebant, ne in tam duro certamine hostibus cedant, & succumbant, & draconis, seu serpentis antiqui diaboli, & Satane, (ut mox nominatur) & Angelorum sequacium vocibus, tyranni, eorumque ministri fidelium, &

Christoph. de Origa de Deo Vno, Tomus II.

Christiane Ecclesie persecutores figurate, & allegorice, significantur, nisi, quia ita nominati Angeli, in Ecclesia militante Angelica prius, primitusque pro eius fidelibus Angelis, & Ecclesia Dei Angelica boni, contra illum vero mali acerrime pugnarunt, eosque postmodum homines vtriusque partis prælio, pro, & contra fidem, & Ecclesiam hominum fidelium militantem imitati sunt? Ergo ea ipsa allegorica eorum nominum per eas voces nomenclatura prælium pure Angelicum primitus habitum ab Spiritu sancto per Ioannem asseritur, ut cum strenuum aliquem Ducem Alexandrum dicimus, hunc strenuissimum Ducem, & ducum exemplar fuisse simul asserimus. Quod vero vulgi Riberam dixerit textus relati de prælio pure Angelico interpretationem, minus modestè, ac vere videtur dictum. Siquidem scholasticus Doctores fere omnes de Angelis disputantes, nec semel vniuersusque de prælio pure Angelico textum illum interpretantur. In quibus doctissimi, & rigidissimi textuum interpretes Salmeron citatus in. 2. Petri. 2. & Molina ubi proxime. Quod si vulgus, ibi, non infamam ita censentium sortem, sed interpretationes, & intelligentias apud Ecclesiam, & Doctores, eius communitatem, & concordiam significet. Verum, quidem dicit, sed quod maxime sententiam nostram confirmet, atque oppositam negatiuam fere improbabilem reddat.

3. Sed minutius huius nostræ, & communis ad eum textum interpretationis fundamenta ab auctoritate, & ratione videamus: & imprimis præter scholasticos memoratos Aethas peruersus interpretis apud Riberam, ibi. Cum itaque Michael dux exercitus non rulerit diaboli superbiam, & bellica virtute illum sua in cælo conuersatione, iam olim obiecit, rursum in aduentu Antichristi vna cum Iudæis, & Angelis ministrantibus per tentationes aduersus fideles, & sanctos perfectius excidet diabolus: nempe ignominiosus redditus ab eius fratre, qui ipsum docuerat. Quibus primum illud prælium Angelicum, & exitum relatum hic censet, ut alterius prælii, & euentus apud fidelium hominum Ecclesiam eodem Michaelis ducem, eiusque Angelis, certantium etiam hominum, auxiliantibus contra diabolum, eiusque Angelos, & ministros infideles veritatem ab eodem prænuntiata confirmat. Ita censet noster Cornelius ad eum textum numeri, septimi, paragrapho, *Dico historice*, ubi, etsi summam Angelici illius prælii historiam literaliter, & historice clarissimi perstrictam à Ioanne censet, ut eius verba proprie, ac sine vlla figurata significatione, & locutione demonstrant: atque eis verbis, non, nisi symbolice, prælium aliud Ecclesie nostræ militantis præcipue, sub mundi finem cum Antichristo habendum significari: etsi prophetice ad litteralem etiam, & geauine postremum hoc prælium etiam significetur, cuius minor progressus, & exitus, cum hoc, tum sequentibus capitibus descriptio ponitur à Ioanne, ut præcipuus Prophetie huius scopus. Hoc ipsum censet Tirinus etiam noster, tomo secundo, in scripturam ad eum, numeri, septimi. Ita eum explicans. Sicut olim in cælo empyreo, ita sub finem mundi in cælo aëreo, seu in ipso aëre id est immenso factum est prælium magnum. Quibus hunc postremum per illud primum figurate, & symbolice describi docet. Nec reor interpretem, aut expositorem aliquem de literali historico eius numeri sensu id negasse, sed de Prophetico solum sensu, cui erant intenti ut dithecliori, (historicus enim prælii Angelici primitus habiti in aperto erat) suam sententiam dixisse. Et quidem, cum prælium primum pure Angelicum certum adeo sit, ut ad fidei dogma, vel formaliter, vel virtualiter pertineat, neque alius sit scripturæ locus ubi contineatur, hoc loco esse narratum, & summam perstrictum certum esse debet. Demum, quidquid de literalis eius textus sensu esset. Prælium hoc pure Angelicum Michaelis, & Angelorum bonorum cum Lucifero, eiusque malis angelis primitus habitum, & totius Ecclesie consensus, & Michaelis Ducis bonorum nomen, quod idem, ac *quisque Deus* valet, in via contra rebelles Deo, ac superbos Angelos habitum fuisse, atque hoc textu contineri certum, nec citra ingentem temeritatem, negabile facit. Quod

x latic

factis est, ac de eius initio progressu, & exitu congruè, & vtiliter discuti Theologicè possit.

4. Dicendum est secundo. Prælium hoc Angelorum in via non totis militum copiis, quibus utraque pars demum constitit initium primo fuit, sed Angelis gradus Hierarchici, & speciei supremæ intra supremam hierarchiam: ac fors a solis Michaële, & Luciferò cœpit, quarum copiarum, ubique alterutri deinceps & successivè adhaeserunt militibus pro alterutra Angelis accedentibus auctæ sunt. Totius conclusionis probationi præmittendum est principium illud, quod d. proxima, questione secunda, fuisse ostendimus. Nullam, scilicet, rationalem creaturam posse de re, & actione vili sua plene in instanti deliberare, sed ad plenam circa rem quampiam deliberationem duratione diuisibili, & aliquota creaturæ cuius rationi opus esse, & eoque subinde maiore, quo deliberatura rationalis creatura imperfectioris naturæ, & speciei sit. Præmittendum secundo (quod indubitarum Theologis est) ad peccatum graue, meritumve operis condignum vitæ, mortisve æternæ (cuiusmodi inobedientia, vel obedientia Angelorum in via statim fuit) necessariam plenam deliberationem obedientiæ, vel inobedientiæ utriusque fuisse. His memoratis præbatur pars prima conclusionis. Quia nullus Angelus inferioris speciei, & gradus hierarchici potuit plene deliberare circa obseruantiam, vel transgressionem præcepti in tempore necessario Angelis supremi gradus, & speciei ad plenam circa obseruantiam, vel transgressionem præcepti deliberationem; sed maiore duratione pro maiori speciei suæ imperfectione opus habuit ergo præter Angelos speciei supremæ nullus alius potuit pro eo tempore grauius præceptum transgredi illudve condigno merito vitæ æternæ obseruare, maluisse, vel bonus fuit merito, aut demerito graui fieri, ut alterutri suæ bonorum, vel malorum, parti ad pugnandum accederet: omnes autem supremæ illius speciei naturæ Angelos grauius, vel obedisse, vel exobedisse tempore illo, sufficienti Angelo speciei illius ad plenam deliberationem, & intra quod deliberatio obediendi absoluitur: ubi autem primum deliberatio obediendi Angelis boni, exobedieruntque, & transgressi præceptum mali fuisse statim suis quique partibus adiuncti ad hoc prælium, & pugnam sunt; ergo inter Angelos naturæ speciei supremæ ut summum prælium hoc primo initum, & inchoatum est.

5. Secunda conclusionis pars (quam dubitanti similis proposui) de pugna huius initio per solos Michaëlem, & Luciferum dato, non levis suspicio, sed satis intra probabilitatem, & prudens iudicium Theologicum solidis fundamentis innixa sententia est. Etenim uterque suarum quique partium in prælio hoc Princeps, & dux extitit, ut ex verbis illis Michaëli, & Angelis eius, & dracone, & Angelis eius pugnabant. Satis significatur, & Michaëlem cœlestis militiæ Principem, non semel, scriptura vocat, & Ecclesia docet: Belzebub Luciferum malorum Angelorum, ac demonum Principem & Angelum appellat: & de Michaële Principatum illum suum meruisse Ecclesia testatur verbis illis, qui militiæ cœlestis meruit Principatum, quare non solum ob naturæ individualement perfectionem cæteris specifica suprema natura Angelica cœqualibus maiorem, sed ob merita, & strenue seorsim ac personaliter contra diabolum, seu Luciferum gesta prius, quam adiunctis primis etiam Angelorum copiis contra illum, & assillas Angelos nequam pugnaret & à Deo Princeps militiæ illius electus, & ab Angelis suis Imperator appellatus, iure censendus est, contra vero Lucifer ob contumaciam obstinatissimam, qua Michaëlis benefuadis rationibus resistit, imò vero arte, & fallacia omni ipsum pervertere conatus est ab Angelis malis imperator dictus imprimis fuit. Succedat ratio Theologica. Quia tamen præceptum Angelos speciei supremæ Angelicæ (ad quam Michaël, & Lucifer probabiliter pertinent) usque ad extremum temporis sufficientis cunctis speciei illius ad plenam de obseruantia præcepti deliberationem non vigeret, sicuti nec Angelis inferioris imperfectiorisque naturæ suæ ad plenam deliberandum necessariæ: id

tamen non tollit quominus perficiatoris individualiter voluntatis Angelis intra eandem speciem contenti, ante extremam temporis illius partem plene deliberare potuerint, ac de præcepti obseruantia plene deliberationem tempus liquidum illud pro omnibus, speciei illius ad deliberationem de præcepti obseruantia designatum tantum esse debuit quantum omnibus etiam minus perfectis & tardioribus individualiter ad plenam deliberandum satis esset; etsi aliquibus individualiter promptioribus paululum minus sufficeret: id quod in tempore designato nobis ad præcepti cuiusvis imperiosem parer, quod maius semper eo, quod promptioribus, & expeditioribus sufficiat. Cum autem Michaël, & Lucifer perfectissimi individualiter Angelorum summæ perfectæ naturæ, ac speciei Angelicæ fuerint prius aliis deliberare potuisse, ac deliberasse in promptu est: cum vero iussu alter audientissimo Dei & proximorum amore, alter vero Dei & proximorum odio, & invidia illico, simulque flagrarint: illico etiam simulque alter ad reuocandum à culpa Luciferum, hic autem ad Michaëlem pervertendum creaturam.

6. Dicendum tertio, exinde uterque lucrands ad suas quique partes Angelis, atque in ea confirmandis, qui nondum deliberauerunt plene circa præcepti obseruantiam, tam speciei suæ, quam inferiorum, & inferiorum specierum magno ardore, arte, & industria vique ad viæ Angelicæ extremum continuè, nunquam interrupto partium studio, ac prælio pugnauerunt: ausus successivè Angelorum auxiliantium pro parte utraque copiis prout successivè alij deliberato obediunt, alij vero præceptum transgressi sunt. Conclusio tota prona ex dictis est, & quoad continuè Michaëlis, & Luciferi Stadium partium erga Angelos reliquos exercitum ex ardenti utriusque Dei, & proximorum vel amore, vel odio, & invidia satis probatur. Quod autem etiam circa Angelos speciei eiusdem, qui nondum deliberantque specierum inferiorum parer. Quia ex eadem specie plures nondum deliberauerunt, & multoties ex Angelis specierum inferiorum vique ad infimam Angelicam, iuxta principium supra memoratum. Quod autem successivè statim, & ac in alterutrum deliberauerunt, vel bene, vel male parti alterutri continuo Angelis reliqui accesserint, constat etiam ex utriusque amore vel odio (etsi non à Deo, ac Michaëlis, & Luciferi, ardenti tamen) in Deum, & proximam ubi primum præceptum transgressi sunt, vel obseruauerunt. Quod continuè, successivè, & ad alterutram partem accedendi, constat etiam ex dictis; quia perfectiores individualiter Angelis individualis speciei eiusdem summæ, etsi posterius paulo Michaële, & Luciferò, tamen antea paululum, & antea individualis Angelis imperfectioribus in alterutram partem deliberauerunt, & suis quique partibus accesserint, in eisque contra aduersos pugnauerunt. Quod ipsum de Angelis, & specie, & individuali ratione imperfectioribus eadem ratione probatur. Denique Angelicam hoc prælium toto viæ Angelorum tempore usque ad extremum perdurasse constat: quia vique ad victoriam, & triumphum Michaëlis, & Angelorum eius de dracone Luciferò, & angelis eius hominibus & ceteris electionem (via nimirum Angelica fuit) pugnam inter & Angelos durasse citato capite apocal. 12. refertur: & quamvis post infimæ speciei, & individualis deliberationem Angelorum, omnibus speciei infimæ Angelis alterius viæ tempus percontaretur, & his, & reliquis Angelis datum, factisque à Deo locus fuerit, eo tempore nec arma deposuerunt angeli, nec a pugna cessarunt, contententes singuli alios aduersæ iam partem, ab ea se mouere, atque ad suam trahere. Cum autem infimæ speciei, & individualis angelis ad deliberandum nova deliberatione ad persilendum, abscedendumve à proposito primo deliberato, maius tempus, quam aliis speciei, & individualis perfectionis opus sit, non parum inde viæ, & pugnae angelicæ tempus fuit auctum: etsi quantum illud determinate fuerit designari à nobis minime possit.

7. Circa arma, quibus utrinque ab angelis pugnatum

rom fuit, nonnihil diffilij scholasticis est. An scilicet exemplis solum aduersis, an rationibus, & suasionibus, & adhortationibus oppositis, ut quisquis alios ad suas traheret partes, pertractoque in eis teneret pugnaverint armis, siquidem materialibus prælium commissum, habebiturque non fuisse constans apud Doctores omnes est. Fuit siquidem totum spirituale, atque inter puros spiritus angelicos confectum; tamen pictores armis corporeis decertantes Angelos depingant, ut spirituale hoc prælium (ut possint) hominibus representent, ut, & Angelos ipsos corporea iuvenum forma (qua solum possunt) nobis proponunt. Sotius noster ubi proxime a. 15. rationibus solum propositis, & adhortationibus negotium hoc, & pugnam totam actam, peractamque fuisse censet: quod ipsum Vasquez ac reliqui fere omnes scholastici recentiores docent, habentque pro se Nazianzenum, Cæsarium, Chrysostomum, Ambrosium, & Gregorium apud Sotium. Contra vero Albertus, Alesius, Bonau. Ricardus, Egidius, & Durandus apud eundem Sotium, & Antiaga cit. d. 24. sect. 11. sub sect. 1. num. 78. §. 5. *Porro folio exemplo* censent solo exemplo Luciferum quod ipsum de reliquis Angelis esset alios ad suas partes traxisse. Præcipuum fundamentum à ratione est: nihil Angelos alios alius proponere à ratione potuisse, ut eos in suas partes adducerent quod adducendi non prænoscent, & ignorarent. Sed ne inani hac super re certaminis locus detur, adverte: obedientiam, vel inobedientiam, & transgressionis angelorum virtutem, aut vitium pure internum, atque, ad cordis Angelici secreta spectans omnino fuisse: ac proinde seipsis nec virtutem, nec vitium Angelorum aliis Angelis, quam alterutrum admittentibus innoscere potuisse, ut alter alterius exemplo, siue ad obedientiam, siue ad inobedientiam, & transgressionem moueretur mouerive facto ipso, & exemplo alterius possetquare voluntaria reuelatione facti sui alterius Angeli ad alium, vel alios opus fuisse, ut eos ad sui imitationem facto, & exemplo suo posset absolute mouere. Vnde an ultra hanc facti, & exempli proprii propositionem (quæ abs dubio fuisse aliqua & ratio est) rationibus, & motibus aliis propositis, & alijs Angelos alios in suas partes, & sententiam, partemque pertrahere tentarint, ac mutuo contendunt, quæstio inter scholasticos esse esseque solummodo potest, ut patet.

8. Dicendum est quarto, utroque modo Angeli alios ad suas trahere partes contententes mutuo, ac vicissim pugnant: scilicet, exemplo, & facti proprii manifestatione, atque item rationum, motuorumque aliorum, ut eos pertraherent propositione. Hanc esse non admodum veterum scholasticorum sententiam iudico. Neque enim Sotius, & alij pro prima sententia relati negarunt Angelos exemplo suo seu facti proprii manifestatione ad imitationem mouisse, quos de facto mouerunt. Atque alios mouere absolute potuisse præsertim Angelos gradus natura, & indiuiduatione inferiores, imperfectioresque, apud quos præstantiorum, & procerum exempla multo amplius præstant, quam equalium qui aliquid valent tamen, certum est. Quare hæc conclusionis pars, & ratione & communi omnium Doctorum suffragio indubitata esse debet. Secunda pars conclusionis de aliorum motuorum & rationum propositione de qua solum disputato locuti, apud scholasticos habuit, & habere, solummodo potest probatur. Et primo quidem inferiores, & imperfectiores natura angelos non assequi rationes, & motus, omnia, quæ perfectiores, & superiores natura Angeli assequuntur, dubium mihi non est de naturalibus loquendo: quare, & ab his de naturalibus, præsertim difficultatibus, illuminatur, possuntque absolute de adquirendis illuminari, ut suo loco de Philosophicis Angelorum disputantes, t. 2. Philosophicæ nostræ controu. ult. satis ostendimus. De supernaturalibus vero cognitionibus proportionem seruata plures, amolioreque à deo ipsi quam inferioribus communicatas, uti, & dona supernaturalia reliqua, iuxta naturæ maiorem perfectionem constat ex dictis, d. antecedentibus, ergo aliqua Angelis inferioribus proponi à superioribus absolute potuerunt, quæ ante eam propositionem non scirent. Sed est, sint Angeli omnes scientie tam naturalis, quoad extensionem equalit, ut de omnibus specie eiusdem conaturaliter, &

Christoph. de Orrega de Deo vno. Tomus II.

ordinaria providentia loquendo verum mihi est, certe quoad intensionem, & entitativam perfectionem cognitionis, superiores, & perfectiores non solum specie, sed & indiuiduatione, Angelos inferioribus, & imperfectioribus excedere certum est, atque frequenti hominum, speciei etiam eiusdem indiuidui, quoad intelligentiam imperfectiorum experimento comprobatur. Hi siquidem perfectioribus viuidijs, perfectiusque obiecta, quæ segnius, & quasi emortuæ perperant, præstata cognitionis suæ illustrata proponuntur illuminant, perfectiusque, ac viuidijs, quam antea cognosci ab eis, ac veritatibus, de quibus præcognitionis primæ suæ imperfectione hæstantes dubitabant, faciunt assentiri: sed demum tandem equalis, quo ad intensionem, & perfectionem entitativam scientiæ omnes Angelos essentiationis tamen eiusdem in calculatione, ac per tempus nouæ deliberationi, datum repetitione, & instantia mentem tandem magis eius perpenfioni, & penetrationi, & subinde deliberationi maturius habenda applicari certum eisdem, & ratione, & experientia, quotidiana nobis est, id quod inter Angelos specificæ, & si velis indiuiduæ perfectioni equalis, Michaelis, & Luciferus in re præsentem euenisse ipso Michaelis nomine, & significato satis ostenditur: idem enim valet Michaelis, ac Luciferus, quod Lucifer nunquam ignorauerat, & tamen eius veritatis inculcatione, & repetitione ut ipsi iam velano affectu, & peccato ad bonam frugi, & salutarem penitentiam reuocaret cum ipso pugnabat: atque obinde tanquam ex præcipuo gladio, quo, nec solum exemplo, præliatus est Michaelis nomen accepit. Denique à prauis iam Angelis non veris solum, sed falsis, & chimericis rationibus, quas boni adhuc alij nondum cogitauerant, pugnatum est eorum obiectorum simplices apprehensiones, quibus delectarentur excitando, & quibus prosequendis, delectationis, & complacentiæ experimento percepto ad prosecutionem de eo paratam inducerentur, ut Luciferi ipsi contigisse dicemus.

CERTAMEN III.

*Quo fructu, & exitu certatum
vtrinque ab Angelis fuerit.*

1. Quo fructu vtriusque partes Angeli in via pugnant, & quis tandem prælii illius euentus fuerit, vtrius scilicet, ex eis partibus vicerit, examinandum, ac figure scholastico statuendum venit. Cum autem prælium hoc in via statu ex parte Michaelis honorum Angelorum, principis, ac ducis pro debita Deo obedientia summisione, & obsequantia fuerit; ex parte vero Luciferi, & cædemonum, sequacium pro oppositis, inobedientia scilicet, atque in Deum rebellionem: ac insuper prælium hoc suasionibus, & exemplo, & motibus aliis, ad Angelos omnes, vel inferiores, vel æquales, siue iam ad alterutrum determinatos, siue nondum prædeliberandi tarditate maiore determinatos habitum fuerit: fructus partis vtriusque in prælio hoc ex his Angelis, quos ad se determinatis, vel necdum determinatis alterutrum partis Angeli produxerint, ac perseveranter tenuerint, & in suis partibus obfirmaverint, dignoscendum erit, & iudicandum, exinde vero vtriusque parte, absolute in via vicerit, facile dignoscetur, & pro qua parte palestra, seu pugæ campus, empyreum nempe cælum, ut victrice finito via statu, & prælio permanserit: ac demum Angelis militiæ celestis titulo ex præfata pugna adquisito aliquid aliud, contra dæmonum phalangem sub mundi huius finem, tanquam victoriæ appendicolum reffer agendum. De quibus omnibus singularem eo ordine, quo proposita sunt, recte methodi, & claritatis gratia, ex instructo disputabilibus, quia eorum pleraque intacta, vel alijs difficultatibus cursum ab antecessoribus scholasticis inserta, quare nec pro debita claritate, & dignitate disputantur. Illud solum ex parte diffin-

4. Dico tertio: Angeli boni malos in hoc prælio via Angelica superantur. Est de fide ex textu Apocalyp. duodecimo, recitato. certamine secundo, numero primo, illis verbis, *Et d'aco pugnabat & Angeli eius, & non valuerunt.* Quod ipsum est Michaeli & Angelis eius ex adverso pugnantibus succubuerunt id: quod duplici ex parte, altera speculativa altera facile probatur. De speculativa veritate, à Michaeli, & Angelis eius ostendenda, nempe Deo obedientiam submissionem, & adorationem ab ipsis, & ab omnibus creaturis debent, & incarnato etiam, si id mali peccato suo delectantur, cum ea omnia, eius humanitati suscepere exhibere iuberentur, superatos victosque malos à bonis Angelis fuisse dubium nullatenus esse potest: cum rationi illi per se nota à Michaeli, & Angelis eius continuo prælio illo contra malos Angelos ingeminate *Qui sicut Deus*, nihil quo satisfacere mali respondere poterint, etsi nequitia, & prauitate sua obstinata in sua sententia, & præiudicio falso, & erroneo persistit: victoria autem in disputando speculativa est, intentam veritatem ita contra contumaces in suo errore demonstrare, ut nihil habeant, quo probabiliter satisfaciatur. De activa vero, & practica pugna, qua propositis rationibus utrique boni Angeli malos, & necdum in alterutram partem determinatos, & contra mali reliquos in suas partes trahere contendebant, probatur: quia etsi neutro pars aliquem ex parte aduersa deficere, atque ad ipsam transire de facto obtinuerit; boni tamen Angeli ubi primum quisque, obediunt, ac deliberato bonus effectus est, industria exemplo, & hortatu suo, primoque, & primus, & præcipuus Michael ex nondum determinatis, sed successisse, ut diximus determinandis duplo, ut minimum, plures angelos, à suis partibus traxerunt, in eisque toto status via tempore tenuerunt, & confirmantur, iis quos Lucifer, & Angeli eius malis suis artibus ad suas traxerunt, atque in eis obstinato tenuerunt: ergo boni Angeli malos, pugna etiam practica, & activa trahendi in suas partes alios Angelos, vicerunt malos, & absolute superantur. Consequentia patet, antecedens traditur c. illo, 12. Apocalyp. duodecimo, numero quarto, ubi de Dracone, seu Luciferio dicitur, *& cauda eius trahebatur tertiam partem stellarum cæli, & misit eam in terram.* Quæ de Luciferio, & Angelis malis communiter prælio illo, pure Angelico, intelliguntur, & allegorice de prælio eorumdem Angelorum per se, & ministros suos homines in Ecclesia Dei militante habendo, & sine mundi persecutione antichristi postrema finiendi: atque ita intelligi debere ostendimus, quæstione secunda, certamine quinto, numero secundo, & tertio. Denique probatur ex eo, quod malos Angelos boni fugauerint, & eiecerint de cælo empyreo prælii illius palestra, quæ ipsis, ut patet, victoribus permansit, ut iam ostendo.

5. Dico quarto: Michaeli, eiusque Angelis bonis malorum de cælo empyreo proieciti via statu finito, ac sub mundi finem de terra extima, & aëre in tartareum damnatorum locum, & carcerem æternum commissa, mandataque à Deo fuit, atque ab eis mandata executione partim, partimque mundi finem mandanda. Conclusio hæc ex citatis locis 2. Petri, 2. & Apocalyp. duodecimo, rigide perpenis, & penetratis facile probabitur subditur enim immediate recitatis verbis ex Apocalyp. duodecimo, numero octavo, *& non valuerunt, neque locum manentis est eorum amplius in cælo, id est in cælo ex quo lapsi derubati, & proieciti sunt, nullum deinceps locum habuerunt & numero nono, ita subiungitur, & proieciti sunt Draco ille magnus serpens antiquus, qui vocatur diabolus, & Satanas, qui sedebat uniuersum orbem, & proieciti sunt in terram, & Angeli eius cum illo missi sunt.* Sec. quæ nulli persecutori militantis nostra Ecclesia, Antichristo adhuc, possunt conuenire, ut pote, qui nec serpentis antiqui Protoparentis seducens officium, nec propria diaboli, & Satanae nomina, sed metaphoricè solum habent. Nec proieciti aliunde in terram cuius à suo ortu incolæ

sunt, & erunt, quousque in infernum miseris corporibus rediuius æternum cruciandi mittantur: id ipsum docet Petrus epistola secunda, capite secundo, verbis illis. *Rudentibus inferni detractis* (Angelos malos nimirum de cælo in quo creati sunt) in tartarum tradidit cruciandos in iudicium referunt. Id est tradidit, ut iudicio postremo sub mundi finem mittendi in tartarum ubi æternum coniecti, & coerciti, nec deinceps (ut ante illum diem) egressuri cruciarentur, ut Græca lectio *Tagrptos* clarius exprimit, quæ tantundem valet, *Ac tartaros coercitos*, ut bene Salmeron noster d. tertia ad illud caput, §. *Dubium tertio loco fuit*, versus fin. Neque enim ex tunc proieciti de cælo Angeli mali omnes sunt in infernum coniecti, ac perpetuo detracti: id enim postremo iudicio à Christo Domino habendo exequendum, ut ait Petrus, referuntur, atque ex sententia ipsius in malos proferenda, *ite maledicti in ignem æternum, inferni utique, qui parati est* (non datus ibi omnibus æternæ, & inseparabiliter ab illo) *Diabolo, & Angelis eius, vobiscum ibi ab illo æternum cruciandis*: id quod subodorati Demones, quoad iudicis personam (nam quoad suum, & postremo iudicio post mundi finem æternum inferni carcerem, & ignem satis erant conscij) queruli Christo Domino clamabant Matthæi 8. *Quid nobis, & tibi, Iesu Fili Dei? venisti huc ante tempus torquere nos?*

6. Sed quo, inquires, tunc proieciti sunt omnes, cum fuerunt de cælo depulsi? certe in infernum primo, ut carceris, & ignis ibi insulam recipere possessionem: etsi inde egressi, eorum plures incolant aëra, terram, & infernum; nullo tamen ex his locis immobiliter addicti (aliquot exceptis, qui in penam specialem aliquibus locis, & regionibus sunt alligati) sed vicissim terras, mare, infernum, & aëra peragitant, ut de Satan ex loci historia constat, & ex citato capite duodecimo, Apocalyp. ibi: *Va terra, & mari, quia descendit Diabolus an vos, & aliis scripturæ locis sexcentis, sed quid rudentibus, siue catenis* (ut Græca habet lectio) *inferni detractis* significat, nisi eos ex tunc inferni vinculis esse inferno reuinctos? Salmeron infernum ibi pro caligine positum ait, ut tantundem, ac vinculis, seu carceribus caliginis valeat, sed cuius caliginis, an mentalis, an priuationis lucis huius visibilis (quæ nondam terræ, aëri, & mundo nostro aderat, cum pulsi cælo Demones sunt ante lucis, & Astrorum creationem) non explicat: Ego vero, etsi sciam inferni, & tartari voces caliginosa, ac tenebrosa loca propriate, & etymo eorum significare, ac subinde, ea quæ centro terræ viciniora, ac subinde à luce remotiora sunt *Tartarum*, & infernum dici: antonomastice tamen voce inferni non caliginis cuiusvis, sed propriè & communiter dicti inferni à Petro intellectas censeo; etsi non quibus ex tunc immobiliter inferno fuerint alligati Demones, atque reuincti, sed quibus ex iudicio publico, & postremo (quod ad locum attinet) immobiliter erunt reuincti, & alligandi per æternitatem, ut textu ipso dicitur. Rudentes autem illi physica igit inferni Demonum valorem eo loci tunc factam, non ut ex tunc ibi immobiliter perseuerent, significant; Ac, si remotius, & figuratè loquamur, æterna carceratio, nil aliud est quam Demonum toto via suæ statu, & tempore in peccatis, & obstinatione exhausto, à Deo damnatio, qua Michaeli, & Angelis suis victoribus malorum de cælo expulsi, & post iudicium postremum in infernum detracti, & igni post æternæ, & immobiliter exequendo, & subeundo, quasi rudentibus fortissimis, ac minime dissolubilibus, aut disrumpibilibus reuincuntur ferroque alligantur: quod si de his, quorum immania, & continuata delicta patibulum, furcam ita merentur, ut illam tandem euasuri, non videantur, etsi nondum per iudicis sententiam damnatis, immo nec ad causæ discus-

sonem carceratis, dicere vulgari nostro proverbio solemus, *Traen lasega vasilango*, citius, potiusque à Petro dici potuit, distumque fuit de irrevocabili à Deo damnatis ad infernum, & ignem æternum, etiam post exequendum, *Rudentibus inferni*, inferno, & æterno igne cruciandos detractos traditos bonis Angelis fuisse.

QVÆSTIO IV.

De colloquio seu locutione Angelorum inter se.

Difficultas hæc ad Theologicam hanc de Angelis controuersiam non spectabat, sed ad philosophicam aliam de iisdem tomo secundo nostræ philosophiæ controuersie de anima separata (de cuius cum alia, vel Angelis locutione, ad ipsam eadem est difficultas) adducendam: sed, ut in controuersie huius præfatione monui reliquorum Theologorum consuetudini, quam recte methodo, morem gerens, hic eam verborum ne quis eius examen ex aliorum lectione desiderans difficultatis eius arduitate, timore omisit à me suspicetur, qui clarius forte, & facilius aliis ex peculiaribus principiis ab ea me expediam: sed neque disputationis huius de statu viæ angelicæ prior ca quæstio est, quam disputationis de statu termini Angelorum sue patriæ, sue exilii & damnationis æternæ: siquidem in utroque statu sibi inuicem Angeli colloquuntur, ac proinde de eorum locutione pro utroque statu eadem est difficultas: quoniam pro quæstione tertia proxima Angelos, tam bonos quam malos, manifestatione concepti à se proposti, & aliorum motuorum, & rationum propositione, sue exemplo, & suasionibus alios ad suas partes trahere contendisse docuimus (quod absque aliorum ad alios mutua locutione, & colloquiis fieri non potuit) subiungenda statim hæc quæstio fuit: tum, ut dicta melius intelligantur: tum, quia recta methodo de statu viæ angelicæ, quam de statu termini, antequam disputationibus hac de Angelorum locutione necessario & prius occurrat, nec aliquid est, quod de eorum locutione in statu termini sit vitiosius addendum.

CERTAMEN I.

Præmonenda, supponendaque cunctis ad quæstionis decisionem.

Locutio vnus cum alio, est actio, qua aliquis alicui quid de re quapiam sentiat, vel desiderium, sciendi quid de ea censeat alter significet: ac proinde vel assertiua, & testificatiua est, vel interrogatiua, aut formaliter, aut æquiualeuter tales, seu quæ ad duplex hoc membrum reducuntur, ut consideranti patebit. Dixi autem alteri, non quia locutio vnus, ad vnum, solummodo esse debeat, aut ad plures esse non possit. Constat enim vnus ad plures audiendi, & colloquendi capaces esse posse, ut quotidie experimur. Secundo prænotandum est in locutione assertiua creature rationalis cuiusvis unde sumptæ de eo, quod res sit, vel non sit, aut ita se, vel aliter habeat, non solum falsitatem, respectu ei assertæ, sed etiam respectu asserentis, posse cunctis

qua deceptio, & mendacium appellatur. Primum patet. Quia non posse falli ac decipi in eo, quod quis de rebus, & obiectis iudicat, ac subinde alteri testificatur, solius Dei, diuinæque sue scientiæ, essentis sue veræ, & infallibilis omnino est. Secundum autem æque est certum: quia non posse alium fallere, & decipere ac testificari de re aliqua, suoque erga illam iudicio alteri, quam de illa censeat, ac iudicet, solius etiam Dei, cui soli peccatum, quantumvis veniale, & leuissimum (quod ut minimum in deceptione illa ex specie sola sua intercedit) profus, ut omnino impeccabili repugnat, nec video, cur Angelus, qui peccare adeo grauiter natura sua potest & adeo enormiter peccauit, nequeat vel leuissimum fictionem, & mendacium deglutire: item illud Psalm. 61. & 115. & ad Roman. quod de homine solum sonat, *Omnis homo mendax*, de omni rationali creatura dictum est, homine in exemplum adducto, ut materia sermonis erat, doctrina vero vniuersalis: soli Deo infallibiliter credi, certoque & indefectibiliter in eo sperari solo: quod si menti Angelus non posset vere, non esset. Argumentum, quod ex tali productione specierum adeo ad exigentiam mendacis Angelis locutionis ponitur ab Aristaga, diluam certamine numero 6. Dixi autem *nude sum ta*, quia ex adiuncta ipsi beatitudine, immo, & perfecta continentia in viæ etiam statu habita quæ ex Dei complacenta leuissima cuiusvis culpæ, & offensionis Dei effectus saltem virtualis detestatio fit (ut in statu etiam viæ esse optime potest) Angelus mentiri alteri non poterit: similiter interrogatori locutione falsitas deceptiua interrogantis cuiusvis creature rationalis, adeo sumptæ, potest interuenire: cum scilicet, quod fit, vel formaliter, vel virtualiter se nescire interrogatione sua proficitur, ac in eo alium, cui loquitur, decepti intendit, atque ex circumstantiis disponit: quænamque hoc iocose, & animi gratia ab angelo respectu alterius Angeli inferioris naturæ, & intelligentiæ fieri absque culpa queat? Et idem est respectu æqualis, qui il ipsum, quod ab æquali interrogatur, ut beati potest, ignoret, uti abique culpa, adhuc remanet fieri sæpe amice, & citra offensionem inter nos conuenit dubitari possit? cui dubio affirmatiue (absque tamen interrogantis Angeli vitiosus falsus, & interrogati contemptus) videtur respondendum.

2. Tercio notandum est, ad omnem locutionem, assertiuam præsertim de iudicio præhabito, requiri, ac necessario præsupponi in loquente cognitionem reflexam iudicii alteri manifestandi, sue habita, si vera locutio ad alterum sit, vel ficti. si sit locutio falsa, & deceptoria, fallentisque alteri, cui creatura rationalis loquitur. Constat aperte, quia ad locutionem essentialiter requiritur voluntas actualis loquendi, seu manifestandi alteri, quod quis de re quapiam iudicat, ac quo pacto in iudicio suo se habeat res quam ipsi loquitur: aliter nequit velle, si iudicium, sue quod de re illa, manifestandi, vel habet, vel fingit se habere cognoscit (cum voluntas ferri actu in innotitum nequeat) nec id potest cognoscere per ipsam cognitionem, quæ habita, & supposita necessario est ad voluntatem actualem manifestandi illam alteri, cui loquendum est: ergo opus est cognitione alia reflexa, qua directæ illa, ut obiectum volendum, & appendendum loquenti, seu potius loquuntur proponatur. Confirmatur ex nostro immo vetustissimo principio, à nobis contra Recentiorum aliquot argutus cum sæpe tomis nostris Theologicis tum tom. 2. philosophiæ de cognitione intellectuali creata obfirmato: nullam scilicet cognitionem, aut scientiam creatam sui ipsius realem formalem representationem, cognitionemque esse posse. Supponendum est quarto: cuiusvis rationalis creature actus inter nos virtuales non solum liberos voluntatis, sed intellectus & scientiæ in secretis cordis esse contentos, & cui naturaliter videri à creatura alia rationali nequeant: esse per coniecturas, & discursum ex circumstantiis, & causis non nullis naturalibus, & necessariis quandoque cognosci ab alia creatura queant) ut ex communis Theologi

gorum, apud Soarium 2. de Angelis capite 2. §. Amicum d. 12. numero 38. Quirous d. 6. ostendimus tom. 2. Philosoph. controuersia vltima, de extensione obiectiua, scientia naturalis Angelice disputantes, nuncque supponimus contra Valquez d. 3. 10. capite 2. Petrum Hurtado d. 12. metaph. numero 31. Franciscum De-lugo libro tertio, capite 3. numero 3. quatenus censet oppositum esse probabile: vnde, vt scientia etiam actus creaturæ rationalis citra diffusum, & coniecturam alteri innotescant libera voluntate illius ea alteri manifestari opus erit: quoniam vero creatura omnis, rationalis non solum cum alia sed cum suo auctore Deo loqui potest, & indiget, aduertendum est: diuersimode illam cum creatura alia rationali loqui posse, & debere, ac cum Deo loquatur. Huic enim omniscientia, & vniuersalis gubernationis rerum iure omnia, etiam abditissima creati intellectus, & voluntatis secreta seipsis nuda, & aperta in se ipsis sunt: vt id ipsum Deo obiectiue presentari sit, quod in seipsis absolute esse: quod dixerim contra aliquos, qui putant à locutione creaturæ rationalis Deo ad loquutionem, seu modum, quo rationali creaturæ loquatur, duci consequentiam posse.

3. Notata hæc communiter à Theologis fere citra controuersiam admittit, atque à pauculis, qui in eorum aliquo discordant velint, nolunt admittenda, ex iure rationalis creaturæ secreta neque cordis seruandi proueniunt, vt absque libera illius voluntate eiusmodi secreta alteri creaturæ rationali manifestandi, aliis omnibus in occulto, & obsecro posita de se sunt, maneantque ignota, siue supernaturalia, siue pure naturalia: id autem ius secreti in pleno Dominio, & libertate expressa creaturæ rationalis in liberos actus suæ voluntatis, & intellectus, illis saltem ita connexos, & quasi coniectos, vt his cognitris nequeant illi latere, & rationalis Reipublicæ commoda prouidentia, gubernatione, & ordine fundatur: Etenim, si prefatos actus rationalis cuiusvis creaturæ, omnibus rationalibus creaturis independentes à libera, & libera eis aliis manifestandi voluntate elicientis nota de se forent, cuiusque intentiones possent à potentiori alia creatura rationali, cuius refertur, effectu frustrari, & impediri, quantumvis de iusto intendentes, vel Reipublicæ rationalis communi commodo prefate intentiones essent, ac prouide inferiores minusque potentes creaturæ rationales sub potentiorum aliarum tyrannide vitæ forent: inter æquales vero per iurgia, contentiones, & rixas, totum eius Reipublicæ, priuata cuiusque creaturæ negotium transigeretur: quæ omnia, recto, & rationabili ordini, gubernationi, & commo. o rationalis Reipublicæ aperte aduersantur: sed, & pleno dominio, & expedito libertatis rationalis creaturæ in suos actus liberos naturalis eorum, vbi primum à quavis elicerentur, apud reliquos omnes notitia repugnat, vt diximus siquidem ab eis eliciendis, odij & rixarum cum superioribus, aut æqualibus: immo, & inferioribus (quibus omnibus cognitiones, & actu illi voluntatis sue statim ac elicerentur, paterent, rationabili timere, merito impediretur, ac prudentissime abstinere: quæ omnia ex his satis constans, iuxta in Republica nostra humana euenire experimur, ut eiusmodi actus, seu cordis secreta, vbi oportet, celentur. Secundo probatur: quia externa etiam, quæ in occulto loco, (verbi gratia, cuiusque domo, vel cubili aliorum oculis de se à malo, & recondito) aguntur tantum secreti de se habent, vt nisi de agentis facultate, & consensu ea aliis per rimas, aut arte aliqua speculandi nullum ius sit, aut moralis facultas: nec sine peccato illa speculari queant: ergo ea videndi, quæ in abditissimo cordis, mentisque (naturali cuiusque receptaculo, cogitantur, & aguntur nulla esse potest independentes ab eius voluntate, & consensu physica naturalis facultas.

4. Hinc constat minori fructu (ne dicam ineptè, & inutiliter) aliquos Doctores proportionem horum actuum à creatura rationali habiturum entitiatum, & naturalem (si naturales prorsus sunt) cum facultate naturali intellectiua aliter apponere, vt eos aliis omnibus statim, ac à rationali creatura eliciuntur, & ab-

solute existunt debeant naturaliter patere. Nec minus infructuose, & inutiliter in designandis in proportionibus aliis, & aliis, entitiatibus, facile reiciendis, quo minus alienis intellectibus patere prefati actus naturaliter non debeant ab aliis Doctoribus insudari. Primi enim ex entitiatia proportionem intellectus, & obiecti, proportionem in linea intelligibili, non solum, vt cognosci naturaliter, & necessario debeant, sed, vt absolute possint, vel non possint male probant: vt mille exemplis patet: ecquæ enim maior entitiatia proportio inter colorem, & visum, quam inter sonum, vt hunc percipere nullatenus valeat, possit vero naturaliter lucem percipere, & colorem? immo necessario, vbi intra sphæram impedimenti nudam, & expeditam sunt duo hæc percipiat? Atque exemplo hoc laboris inutilis in aliis, & aliis improportionibus entitiatibus designandis secundi Doctores clariissime arguuntur: siquidem proportio obiectiua, & in linea cognoscibili coloris cum visua facultate, & improportio obiectiua sonus cum eadem sola experimento probatur: cui omnia, non solum physica, sed & metaphysica nostra humana principia inniti tandem debent, & solummodo possunt, in naturalis autem improportionis horum, etiam naturalium actuum, qui cordis secreta sunt, & vocantur, independentes à voluntate elicientis, cum intellectu alterius, non solum constanti de nostris experimento, sed & rationibus proximè datis: immo, & apertis, scripturæ & Patrum testimonio, quæ rem indubiam, & infallibilem reddunt, ostenditur. 1. Reg. 2. & 2. Paralip. 6. *Th. solus nosti corda filiorum hominum.* Ieremias 17. *Prauium est cor hominis, & inscrutabile, quis cognoscit illud? Ego Dominus scrutans cor,* ad quæ ibi Hieronymus. *Ex hoc dicimus, quod nullus cogitationum secreta cognoscit nisi solus Deus.* Eri autem de secretis cogitationis cordis quæ humani textus scripturæ sint, ac lubinde de eis loqui. Hieronymus credi possit: tamen illis, *ni solus Deus* eam intelligentiam exclusit, sicut ex illo Luca 11. ipse autem vidit cogitationes eorum, ac sua illatione subiuncta: *Ergo Christus est Deus.* Quæ mala esset, si rationalis aliqua creatura villas posset videre similiter ad ea loca Patres alij concorditer sententia, vel inferunt, vel loquuntur, quos citata controuersia Philosoph. ita de Angelis, vbi de hoc fusè, quod nunc obiter, atque adeo breuiter tangendum, ac statuendum fuit: quanto vero iure ex eis locis, quæ de secretis cogitationum, & cordis humani solummodo sonant, ita loquantur, & inferant constet ex rationibus datis numero tertio, sed omittendus Athanasius non est ita quæstione 27. ad Antiochum scribens, *Præscius verum, & cordium cognitor solus Deus est.* Neque enim, vel Angeli cordis abscondita, vel futura audire possunt: vbi de Angelis expresse loquitur, & cordis abscondita, quoad naturalem, ab alio, quam à Deo, citra elicientis consensum inuisibilitatem, omnino æquiparat: cum tamen, & certum, & dogmaticum sit, nulli creaturæ futurorum contingentium, præscientiam, & præuisionem naturalem esse posse, vt diximus t. 1. de Deo vno controu. 1.

5. Ex his demum fit. Nullam sententiam, quæ in signo, reue quavis (iuxta statim dicenda) naturaliter ac independentes à voluntate Angeli eius de re quapiam, sententiam, & propositum alteri Angelo manifestatiua angelicam locutionem constituat, veram esse posse vt autem sententiarum diuersa de locutione, & colloquiis Angelorum inter se multitudo ad certas quasdam classes redigatur præmittendum denique est. Dupliciter intelligi posse angelicam locutionem fieri. Primo per signa aliqua, obiecta, seu quæ prius cognita & ea quæ Angelus ad alium, vel alios loquitur, cuiusque internum de eis iudicium, ipsumque esse, qui loquitur illis manifestet: quia ita cognita, ac percepta signa, in horum omnium cognitionem ducunt ipsa percipientem, & cognoscentem: vt in nostra locutione per voces, naturæ visu venit. Qui loquendi modus, vel per signa aliqua naturalia, ad eorum omnium cognitionem ducentia, vt fumus perceptus ad ignis cognitionem naturaliter ducit: vel per signa ad placitum, & ex libera loquutionem conuentione præhabita eo ducentia, vt ramus tabernæ vinarie valvis præfixus, vel voces, & nutus

ad nostram locutionem præstituti intelligi potest. Secundo excoctari angelica locutio valet, per alia media, quæ in eorum omnium cognitionem duant Angelum, cui alius loquitur, quin ea media debeant ab illo prænotici: nempe specierum impressione (quas vel impressas, vel expressas vocamus) à loquente Angelo, vel à Deo in auditum immittantur, quæ in hoc, vel active, & virtualiter, vel formaliter, & expresse omnium præfactorum cognitionem in auditu, vel audiente Angelo ponant, quin ipsas prænotici ab Angelo, vel auditore, vel audiente sit opus, etsi posterius natura ab ipso cognosci possint, debeantque, & naturaliter, ac de facto cognoscantur: semel enim habita eorum omnium cognitione, quæ auditio ab alio, qui loquitur, stat necessario, ab audiente cognoscitur ipsum illum, ea omnia ipsi loqui, ac proinde, eius locutio, etiam præterita in memoria audientis adferuatur.

6. Sed ne de re, & subiecto, vel non supponente, vel saltem incerto, tam longa disputatio suscepta, & tandem ab Scholasticis agitata, à nobisque versanda videatur, Angelorum inter se locutio, nec solum possibile sed de facto statuenda est. Et quidem eam de facto esse non solum à ratione, sed ex fide Catholica constat. Primo ex Zacharia capite primo, numero 11. *Respondendum Angeli equis suis variis & albis indidentes, Angelo Domini, qui stabat inter myriam, & dixerunt, &c.* capite 2. *Ecce Angelus, qui loquebatur in me egrediebatur, & Angelus alius egrediebatur in occursum eius, & dixit ad eum, &c.* 1. Corinth. 13. *Si linguis hominum, id est idiomatibus, & Angelorum, quibus ipsi inter se loquuntur, ut Chrysostom. ad eum locum hom. 32. Ambrosius, & Anselmus, & alij Patres, & interpretes ecumeni. Theodoretus, & Basilii homil. in initium Evangelij Ioannis circa medium quibus sane consentiunt Theophylactus, & Prosper, epistola ad Demetriadem recitati à Valquez questione d. 211. capite primo, §. Verum Theophylactus, Apostolus Iudas in sua canonica epistola, numero 9. Cum Michael Archangelus, cum Diabolo disputans, altercaretur de Moyse corpore. apocalyp. 7. Angelus ad quatuor alios clamabat. Nolite nocere terræ, & mari, &c. à ratione probatur: quia Angeli natura sua rationales, ac subinde sociabiles, & communicabiles inter se creature sunt, atque spirituales suam Rempublicam perfectam, nostra humana longe perfectiorem constituentes: atque nec rationalis societas, communicatio, & amicitia, nec Rempublica rationalis recta (quoad causas secundas attinet) gubernatio, & dispositio, absque affectuum, & sententiarum, mutuis inter se cuiusque Angeli ad alios manifestationibus, quæ colloquiis ad invicem fieri necessario debent, stare potest.*

CERTAMEN II.

Doctorem placita varia de Angelorum locutione per signa obiectiva.

1. Prima sententia est asserentium, per signa aliqua obiectiva ad placitum, & ex conventionem Angelorum significantia, id quod, quisque Angelorum significare Angelus, aliis Angelis, ac loqui velit, ac loquatur, eiusque iudicium, & loquentem, siue eum esse, qui loquitur manifestum fieri Angelicam locutionem. Sub hac autem generali sententia speciales aliquot Doctorum sententiæ continentur: quidam enim aiunt corporea signa esse, colloque corporeo, vel aëri impressa ab Angelo loquente, verbi gratia, figuras, & characteres, vel sonos vocibus nostris similes, quas dubio procul Angelus alter cognoscit. Ita Durandus in secundo, distinctione 11. questione secunda, quamvis quoad figuras,

& characteres ex ignominatis relatas, ab eis diffinere & impugner. Quoad sonos vero corporeos, aëri impressos, eam expresse docet. Pro eadem parte noster Molina, sed mala recentiorum ipsum citantium fide, nosseque Atriaga d. 12. sect. 1. n. 2. §. *Omitte argumentum planissimum* rem, & si alia suppleret, censet veriores. Alij vero Doctores signa hæc obiectiva ad placitum, quibus Angelus muruo, & vicissim proprio ipsi idiomate sibi loquuntur, spiritualia prorsus esse & loquenti inharrentia censent, ut natus Angelicus, quidve aliud, etsi nobis ignotum, ipsi vero notissimum. Agidius in 2. d. 10. q. 2. a. 1. in cuius resolutione Atriaga. q. 1. a. 2. Cheloues in 2. Damasceni de fide, c. 3. ante med. Hieronymus commentario quodam in epistolam Pauli ad Corinth. citatis verbis ex cap. 13. *Si linguis hominum loquar, & Angelorum Melchior Canus ad eadem verba Molina noster in 1. partem S. Thomæ q. 106. a. 1. d. vn. concl. 1. Quirous d. 13. lect. 2. 3. & 4. Motum spirituale Angeli (v.g. circularem vel quadratum, vel triangularem pro signo obiectivo, quo alteri loquitur designans. Pro qua etiam sententia referuntur Nicolaus de Lyra, & glossa ordinata, ad ea verba Apostoli: docent enim Angelo cuius inesse aliquid, aliis naturaliter notum, quod cum ab ipso ordinatur, ut sui cordis secretum alteri, quod alias ignoraret, manifestet, tunc loqui ad eum aiunt, & ita ordinandi facultatem, linguam Angelicam vocant. Quibus naturalia signa spiritualia Angelicam locutionem designant, & in quibus adæquate sumpta Angelica locutio non fit, sed addas potius ordinationem Angeli loquentis, ut ad hunc signatum alias sui cordis secretum manifestet: quod si signis illis naturalibus, omnibusque Angelis notis fieri nequit, quare aliud, quod ex ea libera loquentis ordinatione eis signis naturalibus, & communibus accedit, ut secreti cordis Angelici signa sint non explicant: an vero signa obiectiva ad placitum, an naturalia solum, ac non obiectiva, tamen si eloquentis libito, in ipso vel in auditore, Angelico sint producenda, & appendenda, non explicant. Quare pro hac sententia nequeant hi duo, imo nec pro generali, sub qua specialis hæc secunda sententia continetur, recentiori liquorem, an obiectiva signa naturalibus ordinationis illius an ipsa intuitiva, & libera ordinatione signorum illorum obiectivorum, & naturalium, & communium, ac locutio Angeli vnius ad alium compleatur præfari duo interpretes non explicant.*

2. Hanc porro sententiam, & ipse locutioni humane nobis familiari, & notiori familiorem, cum generaliter, tum speciatim per signa obiectiva, spiritualia excoctatis carceris. Propter suam probabilioris censet Valquez citat. d. c. 10. num. 57. §. *Quædam hæc sententia*. Esse vero possibilem, & ut faciliorem aliis admittendam, si alia, quam ipse sequitur esset facilius, docet noster Atriaga d. 12. sectione prima, numero tertio, §. *Sit ergo secunda sententia à quo usque ad §. Quodsi dicat, Soarj, & recentiorum impugnatores, dissoluit, de quibus pauca nos subiciemus, quæ sufficiant. Specialis autem sententia prima de signis obiectivis materialibus, & ad placitum, vel characteribus collo, vel sonis nostris vocibus similibus aëri impressis non ita absolute reicienda de possibili, imo nec de facto est, ut à nonnullis reiecit, quia Angeli linguas omnes humanas, & idiomata, etiamque voces, & characteres perfectissime norunt, ac proinde eis inter se loqui, & audire commode possent, & linguarum namque homines duarum nationum, & linguarum nationum, si natiue alterius alteruter petius eriam sit, & ita fortasse per emergentes demon volent se manifestare: & cum Angelorum colloquia Zacharia, & Ioanni citatis locis innotuerunt lingua, & idiomate humano, eisdem noto collocutos, Angelos ita inter se fuisse, ut eos vterque audirent, nobisque, ea manifestarent, & scripto reliquerint, dubium mihi non est. Cum enim ita colloqui Angeli absque dubio poterint (ut omnes farentur) atque ratione proxima demonstravimus, atque si ut ea colloquia ab his Prophetis perciperentur habita ab Angelis illis ex Dei voluntate fuerint, minori opera, & operationum sumptibus habita ab illis fuisse conaturalis est: idiomate*

idiomate enim Prophetis non Angelis colloquentibus una operatione, qua ipsi colloquebantur, colloquia illa Prophetis præstatis innotescerent; secus si lingua solis Angelis nota, versaque rursus in linguam, & idioma humanum notum Prophetis, illa colloquia perciperent: ergo de facto idiomate humano Prophetis noto colloquio Angelis illi sunt, ne otiose, & operationes, & locutiones, multiplicatas tunc fuisse admittamus: quare negantes absolute Doctores Angelos de facto signis corporeis, seu sonis vocum nostrarum similibus loqui deciperentur, si de colloquiis eorum habitis, ut homines etiam audiant loquerentur; non vero de ira habitis Angelorum colloquiis loquantur, sed de habitis inter se se solum, ut Angelus audiat, atque illi soli, utque solus Angelus, vel Angeli, non autem homo aliquis eorum colloquia simul percipiat, ut ex eorum ratione claret, quam iam subicimus.

3. Nunc vero non de lingua, & idiomate, quasi alieno (ut humana omnia nostra respectu Angelorum sunt, est Angelis notissima) sed quasi nationali & proprio, & nativo Angelorum, quo inter se loquantur, disputatur: illud vero, quasi nationale, & proprium idioma non posse vocibus, sonisve aut characteribus corporeis stare, quare neque ea lingua, aut characteribus corporeis sibi mutuo Angelos de facto loqui, certum esse debet: lingua quippe propria, nativa, & quasi nationali, eiusdem nationis gentisque, & Reipublicæ concives sibi invicem loqui connaturalissimum est: dum aliud non occurrit, ex quo eos alieno alio idiomate, quod loquentes notum magis expediat, ut in enumeratis casibus, ut qui alienam linguam ignorant, colloquentes perciperent dum colloqui secrete volunt ne adstantes percipiant quid loquantur, quod autem nativa, & propria, seu quasi nationalis Angelicæ Reipublicæ lingua, locutioque verbalis, vel scripta sonis corporeis vocum nostrarum similibus æri impressis, vel characteribus ære efformatis stare non possit, facile probatur. Quia ut diximus, Angelorum natura per se sociabilis, & communicabilis unus Angelus, ad alium, vel alios Angelos est, atque in Reipublicam ex Angelis cunctis, & solis constantem componibilis: atque hæc, sine locutione, & communicatione alterius ad alterum, vel alios Angelos conceptuum, affectuum, & sententiarum propriarum, cuiusque fieri nequeant: ergo natura sua, & per se Angeli locutionem aliquam concernunt, ac respiciunt, nequeant autem concernere, & respicere natura sua, & per se locutionem, per signa aliqua obiectiva corporea ad placitum (& idem est naturaliter) conceptus affectus, & sententias, cuiusque Angeli aliis Angelis, significantia, ergo aliam locutionem, nullatenus, per signa obiectiva corporea, sed incorporea per se, & natura sua Angelorum natura, atque Angeli concernunt, & respiciunt. Minor probatur, quia Angelorum natura & Reipublica realis, secundum se præcise & nude sumpta nihil corporeum per se, & natura sua respicit, & concernit (ne materiam quidem primam) quam nostri animi, utpote formæ, & substantiæ partiales concernunt, exiuntque naturaliter: ac proinde corporibus cunctis completis, incompletis, & accidentibus, quibuscumque omnibus, quare & signis, ac locutionibus corporeis, non existentibus, factisque impossibilitatibus angelica natura, & Angelorum Reipublica, realis communicabilis, & societas rationalis persistat, quæ absque eorum mutuis colloquiis, eo casu non existentibus, & impossibilitatibus corporeis esse non possent: ergo linguam, & colloquia alia spiritualia, & incorporea natura, Reipublica, societasque, & communicabilitas rationalis, per se, & natura sua concernunt, & respiciunt, quæ propria nativa, & quasi nationalis angelicæ communis, & Reipublicæ sunt: & hæc de speciali hac sententia locutionis angelicæ per signa obiectiva corporea in quocumque constituantur.

4. Secunda specialis sententia de signis spiritualibus
Christoph. de Orde de Deo Vno, Tomus II.

libus obiectivis ad placitum significantibus impugnatur à Soario, & aliis Recentioribus: quia cum ea actus vitales Angelorum non sint (qui ad secreta cordis spectant, non ad eorum manifestationem, qua secreta cordis esse desuere) debent esse qualitates, & accidentia spiritualia, non vitalia, inexplicabilia, & intelligibilia, gratis ab huius sententiæ Patronis conficta. Verum spiritualia, accidentia, & signa non ideo rejicienda sunt, quod à nobis explicari plene, quid sint, nequeant: ut patet in characteribus per Sacramenta aliqua animis ea suscipientium impressis: nec gratis finguntur, sed ad defendendam veritatem fidei de locutione angelica nativa, quæ aliter, iuxta hos auctores, defendi nequit, ut ex aliorum modorum impugnationibus contendunt. Alias huius sententiæ impugnationes expendam, numero quinto, ubi generalem sententiam de locutione nativa, & propria angelica, per signa obiectiva, ad placitum (sub qua speciales de signis spiritualibus, & præcedens, de corporeis continentur) universim quare, & duas hæc refellam. Nunc signa aliquot spiritualia ab huius sententiæ omnibus Doctoribus data, confuto. Et primo spirituales natus, qui ab eis omnibus designantur: etenim natus illi spirituales Angelorum, nil aliud esse possunt, quam assensus rei alteri manifestandæ, nempe obiecto illi à loquente manifestando, & indirecte iudicii, quod loquens de illo, vel habet, vel fingit se habere, & voluntatis, quam idem loquens, id ipsi manifestandi habet. Hæc autem omnia actus vitales intellectus, & voluntatis, vel directi, vel reflexi sunt, & quæ proinde ad secreta cordis pertinent. Secundo, vel natus illi, seu actus vitales loquentis, seipsis alteri Angelo, cui loquitur innotescunt, causando seipsi, in audituro, vel immediate, vel media specie impressa actus, vel saltem exactius (de quo ad præfens disputare opus non est) obiectorum tam directe quam indirecte, manifestatorum cognitionem: vel non ita, sed per signa alia obiectiva eorum omnium quæ loquitur: si postremum, de iis obiectivis signis, spiritualibus tota redintegratur quæstio, quidnam præter actus perfectos vitales sint, si natus sunt, ut hi defendunt, & sic in infinitum, nisi demum à sua sententia recedant, ibimus. Si primum: hæc signa, nec obiectiva signa sunt quæ ad placitum, sed naturalia, & naturaliter significantia, atque alteri se manifestantia, ubi eorum pleraque à loquente concipiuntur, quod est, in sententiis alias, deinceps examinandas, abire, atque ab ea, quam hi Doctores tuerentur, & nunc impugnamus abscedere.

5. Quia noster citata sectione secunda, spiritualia hæc signa ad placitum in termino producta per metum localem per se, & communiter loquendo constituit, ut verbi gratia, Michael velit motu suo, vel potius præfentia sua circulari significare suum Dei amorem perfectum, hancque significationis voluntatem impressa specie ab eadem sua voluntate Gabrieli immissa manifestet, qui solus, ut secretum cordis, pro Michaelis libito servetur, eo motu, & præfentia visa amorem Dei Michaeli adeo cognoscat, & sic de aliis modis, & præfentis semicirculi, anguli, trianguli, quadranguli &c. ad alios affectus Michaelis, & obiecta alia omnia singulariter ab ipso, Angelis aliis, ut velit manifestanda. Hæc autem locutio, ut mittam ridiculum apparere, ut scilicet, non nisi, &c. angulusve, aut triangulus & motus, & præfentia sua Angelus constituitur, loqui alteri aliquid possit, ad speciem impressam à loquente Angelo, vel actum vel exactum in auditurum immisionem, qua sola Angeli locutio explicari, & secreta locutio, illi, cui solum loqui velit, sensari facile possit, occurrit. Secundo: hæc via secreta unus Angeli ad alterum solum Angelum locutio, pro qua hic locutionis motus excogitatus est, ægerime solvatur, nisi pro quovis Angelo audituro diversa signa eiusdem obiecti manifestandi, ac subinde, lingue, & idiomata multiplicentur: cum eos motus, & præfentias Angeli loquentis reliqui Angeli videant: id quod hic author, eoque amplius (nempe non solum pro Angelorum

Angelorum, sed temporum diuersitate cuiusque Angeli ad quævis signa, & idiomata multiplicari) admittit sectione tertia, numero decimo, & vndecimo, cum autem innumeri pene Angeli existant, atque innumeri sint absolute possibiles, quibuscum cuius Angelo possibilis absolute locutio esse potest, fiet: linguas, & idiomata cuiusque Angeli, primo diuersa, innumera de facto, & absolute possibilia esse admittenda: quod, ut absurdum intulit contra nostrum Alarcon. d. 4. capite sexto, Quotus ipse sectione secunda citata, numero nono, estque absurdissimum, contra quamcumque sententiam legitime inferatur: etenim pro quavis Republica, & natione, & gente, lingua aliqua, & idioma commune (si eo, ut sibi rationalis indiuidua in eis contenta opus sit, ut mutuo de priuatis, & communibus colloquantur) assignari debet: esto ad priuata communicanda possint aliqui de signis, & idiomatibus priuatis inter se conuenire: ob hæc idem Quotus sectione quarta, dum præfatam sententiam explicare promittit vere eam retractat. Ad hæc, ut sectione tertia, numero 13, objectionem tertiam propositam numero 12, dissoluit absque necessitate decurrit ad reflexam cognitionem voluntatis Angeli loquentis de significata signorum obiectiuorum, seu motuum, & præsentiarum localium, ut ab ea potius, quam à voluntate ipsa species in audiente actiue, vel exactiue proueniant contra ea, quæ ex ipso sectione secunda, numero septimo, referebamus, numero quinto. Atque insuper Vaquez nostri opinione ac præcipue, ut ab Arrubale temperatur, seu explicatur non parum sapit, quos tamen ipse reuocat sectione prima, numero sexto, & sectione 2. numero 15, quin, ut iuxta hanc eius doctrinam defendatur alio opus habeat, quam ostensione veræ possibilitatis mendacij in locutione angelica; ex cuius ostensionis, ac defensionis impossibilitate utrobique Vaquez, Arrubalem, tanquam firmissima, & triaria impugnatione confutat. Est autem leuissima: siquidem, si dicas voluntatem illam loquentis esse manifestandi alteri iudicium directum, quod de re, seu obiecto non aubeat, facile mendacium Angeli loquentis ostendes.

6. Sed ut dixi retractat hæc impugnatam sententiam, dum eam explicat sectione quarta, ubi numero 19, ait: linguam hanc per signa ad placitum, quæ motus locales, siue eorum termini, & præsentie sint, esse Angelis omnibus, vel saltem cunctis hierarchiæ, cuiusque communem, in eo vero, sunt difficultates plures & grauissimæ. Primo: quia, ea communi lingua motuum, & præsentiarum, vnde cumque Angelis nota, siue per insulam à Deo eis omnibus notitiam, siue aliunde habitam, nullus Angelus priuatum, & secretum alicui loqui poterit, quin alij audiant, & intelligant, contra ipsorum voluntatem, quin loquantur: cum enim cuiusmodi motus, & præsentias reliqui Angeli naturaliter percipiant, & intelligant teste Quotus numero 23, & quisque alteri motibus hæc, & præsentias loquatur, omnes quid illi loquatur percipient, nisi Deus miraculosè concursus cæteris denegatus ab adherentiis absurde asseratur. Respondet Quotus numero 20. & 21. motus, & præsentias istas locales solum percipi posse ab Angelo, cui alter loquens penetratus est, si loqui ipsi secreto velit, vel pluribus, si velit pluribus: quare non posse loqui distantibus; quod ipsum debet dicere de non penetratis vicinis. Sed quam male illud admittat, nec reputet absurdum: constat ex illo Angelorum ascendente in celum Christum constantium, cum Angelis celo commorantibus, colloquio apud Psalmum 23. *Attollite portas principes vestras, &c. & quis est ille Rex gloriæ: Qui sane penetrati alij, aliis non erant; immo vero non parum distantes; ex quo patet, quam male ad hanc actiuam spirituales locutionem, & auditionem, illo principio agentium & passorum materialium corporeorum, notissimo, (cui non solus, sed cum plerisque in præfata questione) rtatur citato numero 21. nempe, *agens non posse agere in distans, quin in propinquum*: quod in agentibus, & operantibus spiritualibus maxime si voluntate, ut in*

præfati, agent) verum, aut veri fundamentum non habet, ut mox videbimus, atque in Deo ostendimus. Tomo primo, controuersia prima de attributis cuius ubiquitatem ex eius operatione ubique multatam demonstrari monstrantes: etenim pure spiritualis operatio maxime à voluntate proueniens, à loco intermedio, & spatio corporeo, siue reali, siue imaginario non pendet: quare neque villa, eius distantia, vel propinquitate augeatur, vel impediatur, ut nolite sententiarum confirmatione videbimus: sed eo etiam principio in spiritualibus admisso certe præfatis in proximo immediate loco, & vicinis Angelis aliis pro sua, ut possint, voluntate secreta duorum inter se locutio esse non possit, cum aliis pateret, et loquens nihil ageret in distans quin in propinquum: Ergo male asseritur loquentis, cum audiente necessaria penetratio, ut illius per hæc signa locutio percipiantur; insuper, cum ipse species ab obiectis non actiue, sed exactiue à Deo Angelis ministrari docet, sectione quarta, numero vigesimo secundo, ex d. 76. mil distantia Angelorum officit, nec eius improprio in obiecto per se, ac secundum de esse potest, ut ibi contendit, quæ à Deo naturaliter nequeat suppleri; maxime cum hic, quod exigit, non obiectum locutione manifestandum, sed voluntas loquentis, de eo alteri manifestando sit, quæ nulla distantia possit impediri. Rursus immotus localiter omnino Angelus loqui non poterit: quod etiam hominum locutioni contingat, quæ absque alicuius parit, scilicet lingue, sonos varios aëri in voces efformando impingendos necesse sit, id autem de pure spirituali locutione angelica asserere nimis crassum, & ridiculum est. Denique angelus moueri nequit (maxime cum indiuisibilis entitatis substantia sit, nec secundum partem possit moueri) quin totus moueatur, & præfatalem figuram localem habeat, nec, quin loquatur. Item innumera, quæ cognoscit, locales motus suos possibiles, & præsentias, numero superant, siquidem motus hos, & præsentias eis adquirent omnes alii Angeli manifestare Angelus potest, loqui posse debet: quare, et motus omnis angeli signum sit, per quod aliquid loquatur eis motus, & præsentias ipsas (quæ sui ipsarum signa, præfata ad placitum, esse nequeunt) loqui non poterit; ac proinde euit lingua hæc insufficientis, atque euit ad alium linguæ, & signorum modum, ut completa lingua Angelis donec recurrendum, quod tandem admittit Quotus sectione tertia, numero decimo septimo in fine, ne Angelum immotum proliis loqui non posse admittat, ac in perpetuo motu esse debet, dum loquitur. Mitto alia locutionem per signa obiectiua, quævis ad placitum vniuersim impugnantia iam subiicienda.

7. Primum sit ex impossibilitate secreta locutionis vnius Angeli ad alterum, quin alij audiant, quid inter se priuatum utrique loquantur, & audiant: si enim communis lingua per signa obiectiua quævis ad placitum omnibus Angelis sit, ut esse debet, eorum signorum significatio omnibus Angelis (vnde cumque velis de quo postea) debet innoscere: ergo semel ab Angelo exhibitæ ab aliis Angelis, (saltem non nimis distantibus) cognoscuntur, & subinde eorum significata, & quid vnius Angelus alteri loquatur, ut in signis motuum localium assignatis à Quotus nuper ostendebamus. Hoc argumentum adeo efficax præcipuo huius sententiarum Patrono, & rei scholasticæ Principio Molitor nostro, visum est ad citatam questionem 104. articulo primo, distinctione vnicâ, §. *Secunda conclusio*, sub finem, ut, si eas lingue notitia, per eius infusionem à Deo primum Angelis obueniat, eius solutiouem desperet: quanto vero iure, ex dictis constat, quod, etiam aliunde, Angelis tamen omnibus, vel pluribus, eius lingue notitia adueniat æquanim, & robore habet, ut patet: quare, si præter communem hanc linguam, per signa obiectiua ad placitum nunciam hanc linguam, per signa obiectiua Angelorum, et speciales alias pro innumero numero Angelorum, quibusque alteri secretò loqui possit, quin alij percipiant, per

per signa privata ad utriusque placitum consignificationis ad modum eius quam hispanè dicimus *gerir-gonea degitar*; aduersariis ipsi abhorrentibus, in Angelis admittamus, secreta Angelorum locutio, pro cuiusque libito esse non poterit. Secundo: videntur eius lingue communis, & significationis ad placitum omnium illorum signorum obiectiuorum cunctis Angelis innotuit? Certe eorum omnium consensus, & beneplacitum ad alios mutuo habendum de omnium signorum significatione pro rebus omnibus aliis, & cuiusque libito manifestandis haberi concordi consensu non potuit, nisi prius cuiusque placitum de eorum significatione reliquis vicissim innotesceret, si ad ipsorum placitum significanda signa illa obiectiua sunt. Vel ergo omnium placita signis aliis obiectiuis ad placitum mutuo omnibus innotuerunt, & sic in infinitum signorum anteriorum, & anteriorum ad placitum significantiū absurde, & repugnantē abibitur: nisi tandem ad signa aliqua nusquam ad placitum Angelorum significanda decernatur, quibus beneplacita de significatione signorum obiectiuorum ad placitum, & ex consensu Angelorum, eis omnibus mutuo innotescant: ac qui eisdem, signisve similibus significantiis, & non ad placitum Angelorum, quo bene placita de eorum significatione signorum tuorum ad placitum, ex consensu Angelorum, mutuo Angelis innotescunt poterunt alia omnia ac Angelo quouis, cuius alteri manifestari, ergo ea erunt lingua, & idioma quo Angeli mutuo sibi quicquid velint inuicem manifestent, & pro libito colloquantur, quia signis tuis obiectiuis ad placitum significantiis locutio Angelica indigeat.

8. Confirmatur: quia aduersarij omnes, qui signa hæc obiectiua ad placitum, & ex consensu Angelorum significanda, necessaria ad Angelicam locutionem defendunt, ex eius sententiâ Primipilo, & ducē Mol. nostro, nutibus spiritalibus mutuis Angelorum de eorum signorum obiectiuorum significatione ad placitum, cuiusque placitum reliquis mutuo significari docent, ac hi nutus spirituales Angelorum de eorum signorum significatione, nil aliud, quam actus voluntatis, & beneplaciti vniuersi cuiusque Angeli de ea significatione, signis illius esse potest: beneplacitum hoc, vel cognitione, vel specie sui alteri Angeli impressa, vel aliter (iuxta mox referendas opiniones) tandem abique signis vllis obiectiuis ad placitum, & ex consensu Angelorum, significantibus manifestatur: ergo eodem modo voluntates manifestandi iudicium, & sententiam suam siue veram, siue simulatam Angeli cuiusque Angelis cæteris, & reliqua subinde alia ab eo manifestabilia, abique signis obiectiuis ad placitum aperientur.

9. Reliqui dicere possent indignatione quadam spiritali ad obiectum, ex Angeli indignantis voluntate significandum, signo spiritali suum placitum significante, quod tunc profert, cum obiectum designat: quemadmodum nos, cum loquimur, & aliis lingue nostræ ignavis voces proferimus, obiecta per ipsas significata simul demonstrantes, verbi gratia, panem, cum dicimus *panis*, &c. Hoc inquam difficile est. Primo: quia spirituales istæ indignationes, seu demonstrationes obiecti, ex eius placito significati, aut significandi, signo, quod tunc profert, nil aliud quam nutus præfati esse posse videntur: neque enim vti nos digitos habent, aut manus, quibus suam voluntatem de signorum significatione obiectis designatis, & indignatis demonstrent, vti nos pueri, & aliis, quos linguam edocemus, si autem ob hæc dicas eorum signorum obiectiuorum, ac significationis ad placitum notitiam primo infusam à Deo Angelis omnibus fuisse cum Alarcon. d. 4. capite 6. & Quirós tandem, sectione quarta, numero 25. (cui id proiecit sectione secunda, numero nono, & in Alarcon reprehenderit) vti Hebræam linguam dicitur Protoparentibus infudisse. Contra est primo: quia consensu Angelorum non esset, sed Dei: quare nec lingua propria, & quasi nationalis angelica formaliter, & actiue, sed materialiter sicut

Christoph. de Ortega de Deo uno, Tomus II.

cum tamen cuius rationali Reipublicæ facultas linguam propriam pro rationalium, quibus constat, placito condendi, vti pro libito inter se colloquantur indita sit. Secundo recurrit hic ad Deum ad designandam, imponendamque signis, quibus, Angeli loquantur significationem minus decens Philosophum, seu Theologum est: cum aliunde, facultati naturali Angelorum ad colloquendum inter se se ex naturali virtute ipsorum actione, aut ex actione physica facilius possint mutuo colloquia miscere.

10. Denique locutio hæc angelica per signa obiectiua ad placitum significanda, eo præsertim fundamento induta est, quod humana nostra locutio, quam experientia, & sensibus nouimus omnino assimilatur, & adaptemur; sed tamen certum per omnia est: cum de spiritalibus agitur, etiam non, nisi corporeorum ad instar, cogitari à nobis possint corporea tamen dedisci oportere, ne de spiritalibus, etiam corporeorum ad instar cogitatis, asserantur. Demum: si velis, ea signa obiectiua, non ad placitum, sed naturaliter significare, quæ Angelus loquens vult manifestare alij, vel aliis Angelis audituris multo ex capite impugnat apud Ariagam d. 12. sectione 1. numero 5, a §. *Quod si dicas*, quæ tamen leuia de se sunt, nec ad sui solutionem doctrinis ab hoc autore motis opus habent, cum se ipsis nutrent, & labascant: illud solum firmum, contra naturalem hanc signorum obiectiuorum significationem refertur ab ipso numero sexto, §. *quarto contra ea signa obiectiua*, circa med. quod, scilicet, non posset inter Angelos esse priuatum secreta locutio: quod sic proba. Quia, cum ea naturalia signa, vel causæ, vel effectus naturales sint (quo velis loco contineantur, vel cuius subiecto insideant, vt fumus, ignis) non poterunt non à cunctis Angelis, vel saltem, in proximo, nec nimis distanter loquenti, & audienti adstantibus percipi, id quod absurdum esse de se patet, & nuper ostendi numero 6. contra Quirós, quicquid absurdum, non esse reputet etiam Ariaga numero septimo, §. *Sed neque hæc arguit*: siquidem secreta locutio vnius Angeli ad alterum priuatum, atque ius eorum, ad illam ab horum voluntate, quoad vsum debet solummodo pendere. Quod autem alij plures, vel etiam omnes præsentibus proximo loco imo penetrati priuatum, colloquantibus adstantibus non ab horum, sed aliorum omnium & singulorum voluntatibus solummodo pender. Secundo: cum Angelus aliis Angelis non solum actus intellectus de obiectis, & voluntatem loquendi, sed obiecta alia omnia, de quibus, sic, vel aliter iudicat, aut fingit se iudicare, sua locutione manifestet, atque eorum obiectorum, pleraque pure possibilia sunt, & quæ pro eo strati, nec causam sui nec effectus habere possunt, nec signa obiectiua naturaliter significantia habebunt, per quæ Angelus Angelo loquatur.

CERTAMEN III.

Aliorum de Angelorum locutione sententia repulsa.

1. VEnio ad Doctorum sententias de Angelorum locutione per signa non obiectiua, siue ad placitum, vel naturaliter significantia, & præcognita docentia, audientem Angelum in obiectorum, quæ ipsi manifestare vult Angelus loquens cognitionem; sed per signa, aut media potius alia, quæ incognita, ea, quæ Angelus loqui, & manifestare alteri vult audientem hunc cognoscere faciant, vel de se se, cum facere possint cognoscentem. Et hunc locutionis angelicæ modum alterum in generalem modum, & classem esse diximus, sub qua reliquæ omnes Doctorum, super angelica locutione speciales sententiæ continentur. Media autem hæc dilucidæ methodi gratia in media formaliter facientia audientem Angelum eorum, quæ ipsi alteri manifestat

manifestat cognoscentem (cuiusmodi sola audientis, de
eis omnibus cognoscere potest) ut patet & in media,
quæ non formaliter, sed actu cognoscentem eorum
omnium faciunt (ut de speciebus actiue, aut exactiue,
ab objecto missis fieri dicimus) subdividi debent : & sub
primum huius subdivisionis membrum venit sententia
Scoti in 2. d. 9. quæstione 2. §. *Ad quæstionem*, & §. *Ad
ulteriorem*, Basilidis ibi ad 1. & Scotistarum asseren-
tium loqui Angelum alteri imprimendo illi formalem
intellectionem obiecti, quod loquens percipiat, vult-
que alteri loqui : quæ respectu eum pure recipientis au-
ditio est. Respectu vero eam efficientis Angeli, qui lo-
quitur, sit locutio. Hanc vero effectiorem, seu im-
pressionem cognitionis obiecti manifestandi, allo-
quentem ; non quidem ab huius cognitione obiecti
illius, in audientem provenire, sed à memoria,
seu potius specie impressa, obiecti eiusdem menti lo-
quentis insidente, quæ pro huius arbitrio (cui ad
vltim, & exercitium species impressæ in Scoti sententia
subduntur) & cognitionis obiecti eiusdem tam in lo-
quente Angelo, qui inest, quam in audiente principium
sit : etsi hic eam intellectionem nullatenus agat, sed
recipiat solum, & à loquente patitur : id quod expli-
catius tradit citatis paragrahis ut de eis quæ Angelus
audiens nouerat, & quorum species habebat, solum
cognitionem imprimat loquens : cum autem superior
Angelus inferiori loquitur aliquid, quod inferior igno-
rabat, & speciem impressam, & expressam imprimi in-
feriori, illam quidem per speciem impressam, quam in se
loquens habet actiuitatem, expressam vero per intel-
lectus loquentis virtutem ; cum autem inferior loquitur
Angelo superiori, quod pro libito non nouerat, cum
ratione inferioritatis nequeat in illum speciem expres-
sam, actu cogitantem, imprimere, nec ad alia cogi-
tanda intentum superiorem ad obiectum aliud cogi-
tatione impressa discedere (ut ratione superioritatis potest
superior in inferiorem agere) speciem impressam, eius
obiecti, quod ad superiorem loquitur ipsi imprimit,
Dixi autem hanc inferioris Angeli ad superiorem, cui
fatur per speciem impressam infusionem, siue immissionem
de obiecto, quod ante locutionem inferioris ignorabat,
& cuius speciem non habebat : quia Scotus duas species
individue diversas eiusdem obiecti censet (& vere, si
naturaliter loquatur) in eodem intellectu impossibiles,
ac proinde locutionem angelorum, de eis, quæ iam au-
diens nouerat, ac species habebat impressas, aliarum
impressarum immissione, fieri non posse. Hæc Scoti
mens ipsissima est, altiori quam aliorum, ut solet, inda-
gine à subtilissimo, & profundissimo apertum deducta :
ex qua constat Scotum (præter quam in locutione An-
geli inferioris ad superiorem de obiectis huius antea
cognitis) angelicam locutionem, in productione co-
gnitionis ab Angelo loquente totaliter in audiente, so-
lum passivæ, & receptivæ se habent, constituere : qua-
re locum non habent aliquorum interpretationes de
effectiione partiali, & inadæquate cognitionis, & spe-
ciei expressæ audientis Angeli à loquente, ut fere Ar-
riaga citata d. 12. sectione secunda indifferenter censet,
vel de immissione speciei impressæ ab hoc in audien-
tem, ut explicat Soarez secundo, de Angelis capi-
te 28. vltimo cum Scoti deceptus : datæ vero senten-
tiæ Scoti intellectus ab Antiquis Doctoribus, & coëta-
neis ad hæc usque tempora referatur, & impu-
gnetur.

2. Sic intellectum Scotum fuisse constituit Grego-
rius de Arimino in 2. citata d. 9. quæstione secunda,
& Doctores ab Scotistis reliqui. Primo ex essentiali
immanentia actus vitalis (cuiusmodi cognitio, quæ-
vis, & subinde illa audientis est) ex qua inesse essen-
tia sua debet eidem principio, à quo actiue elicitur
: quare intellectus Angeli loquentis, nequit in
Angelo audiente cognitionem obiecti ipsi manife-
standi adæquate producere, ut audiens illam solum re-
cipiat, & patitur. Quod si actui vitali non qui-
dem immanentiam in principio, à quo elicitur essen-
tialiter dicas, sed solum eius immanentiam exigentiam,
ut naturalem Angelorum locutionem, & debet, de-

ferendas, nec solum miraculolam & contra naturam
exigentiam asserat ab audiente etiam Angelo saltem
partialiter, eam cognitionem elici fatentis necessesse
nec totam venire à loquente. Nec fatiscit pro Sco-
to Arriaga respondens sectione secunda numero tre-
decimo, §. *Adverte* de conceptu intellectionis non
esse vitalitatem physicam, sed intentionalem solum, ut
in scientia, & intellectione diuina vitali docet, & nos
prius docueramus, & tomo 1. de Deo vno controuersia
secunda fultus offendimus : etenim, ut ibi diximus vita
intentionalis intellectionis creatæ, vita creatæ, & phy-
sice productæ ac producibilis vitaliter essentia, & natu-
ra sua est : etsi diuina vitæ essentia sua, physice im-
producibilis es : quare ea creatæ toto genere, & concep-
tu diuersæ, alia sit ratio : quare creatæ intellectionis
immanentia, aut immanentia in principio à quo
elicitur exigentia, seu vitalitas intentionalis, abique
physica esse nequit. Secundo, ne partialiter, quidem
ab intellectu loquentis elici, auditio, seu cognitio,
illa audientis potest intellectus quippe potentia vitalis,
cum sit essentia, & natura sua immanentior so-
lum, & in subiecto proprio intellectionis operantis
est, non in extraneo : quare nec loquentis Angeli
intellectus in audiente partialiter adhuc, & audientis
intellectum adiuvans ad producendam intellectionem
eum fundamento aliquo, immo quo fundamentum
bonæ Philosophiæ proterantur dici potest. Vltimus
cum prædicata omnia intellectionis audientis poten-
tiæ intellectionis respondentia eundem intellectum sus-
ficienter respondeant, hic intellectus adæquate causæ
intellectionis suæ intellectionis erit iuxta principium
commune philosophicum de causâ adæquate, & to-
tali, vel absolute, vel in genere quovis factæ à no-
bis constituto tomo primo nostræ philosophiæ, con-
trouersia de causis cum Valquez, & communi con-
tra Petrum Hurtado : quare nec intellectus Angeli lo-
quenti ad audientis intellectionem partialiter conuen-
ret. Tercio : quia intellectus loquentis nequit ex-
intellectum, audientis, ut eundem obiecti libere, &
ex arbitrio sui electione intellectionem eliciat : cum
ad id opus sit, ut pro priori naturæ ad actum val-
luntatis, quo audiens applicet, ac determinet suum
intellectum ad eam intellectionem eliciendam, alia
quid de locutione Angeli ad ipsum loquentem præstet
cat : de qua nihil ante auditionem, seu intellectionem
suam elicitur, qua primum loqui fuit Ange-
lum alterum intelligit, nouerit : sed neque ex-
angelus loquens intellectu suo audientem potest, ita
ut ipso infuso eius intellectum ad intellectionem ob-
iecti eiusdem eliciendum determinet : siquidem in vi-
tæ Angeli actus Angelus alius, ac superior quidem
Dominium habet, nec potest pro suo libito ad alia
cogitanda attentum, & intentum diuertere, ut de
obiectis, quod ipse exercite intelligit, ad ea cogitare vo-
lit, nolit.

3. Quarto : Scoti ipsissima sententia impugnetur
quia, si Angelus loquens efficit, imprimique totali-
ter, & adæquate intellectionem, obiecti, quod lo-
quitur in audientem, solummodo passivæ recipien-
tem, idem præstare posset præstareque de facto in
spirituales nostros animos, non solum pro statu se-
parationis, sed etiam in statu viæ, & conuersionis
cum corpore : cum ad mere patendas, recipien-
dasque spirituales qualitates, & operationes ab alio
totaliter, & adæquate productas, nullum habeat à
corpore eiuſue coniunctionem, aut separationem depen-
dentiam : quam solum corporis coniunctionem ad phan-
taſmata dependentem, à quibus pro coniunctionis
statu elicitur : Angelum vero efficit, imprimique
animis nostris pro suo libito intellectionem, his so-
lunt passivæ, & receptivæ se habentibus in statu con-
iunctionis, ad corpora : immo, id præstare posse ab-
solute, & singulariter, ac temerarie contra omnes
Theologos dicetur. Nemo enim ex illis animi, & in-
tellectus nostri, pro hoc statu immutationis ab Ange-
lis siue bonis, siue malis per intellectionis ab ipsis immu-
ta : immo nec qualitates aliquas impressionem possibiles
admittit

admitte; sed solum per imaginationem, non quidem qualitate aliqua ab ipsis impressa immutata, sed specie- rum probabilitatem, agentive illarum applicatione, motu locali humorum, & spirituum vitalium, quibus species insident, & adferuntur causato, quo illa imaginationi proximus occurrant, & obferantur ergo recipienda est Scoti opinio, ex qua præfatum absurdum inferitur. Quinto cum plures Angeli idem de obiectis eisdem pluribus iudicent, eorumque species, & facultatem intellectuum habeant, si hæc, eisdem obiecti intellectio- nem adæquate in aliis ponunt, & ita Angeli ad alios formaliter loquuntur, omnes mutuo, & aliis loquuntur, & ab aliis idem ipsum, velint nolint, audiunt: cum æqua omnibus his, & loquenti facultas, in acta primo, adæ- quato sitaque item audiendi vnde rursus, non plures, sed innumeræ cognitiones obiecti eisdem solo numero di- versæ in eodem, & in quolibet Angelo connaturaliter erunt, quod æque repugnat, ac esse plures species impres- sas eisdem obiecti solo numero, diversas simul, in Ange- lo eodem, quod Scotus merito reputabat impossibile. Sex- to, cum locutionem suam in actum, tam primo, quam se- cundo recte Angeli norint, si actum in actum primo ster in intellectu, speciebus, & iudicio Angeli alterius, in actum vero secundo in Angeli audientis de obiecto eodem intel- lectione, quæ quilibet Angelus in se, & in aliis novit, ut omnes alios sibi loqui merito, quæque indicabit. Quod si dicat, id rursus pendere à voluntate loquenti libera Ange- li loquentis, id recte, sed vnde nam ea audienti inno- tet, ut sciat quilibet, ut obliuam, cum in iudicando veri- tatem, tum in dicendo veritatem simile de obiecto illo iudicium eliciat, & efformet: ad huius autem iudicii in- timationem, & notitiam audienti imprimendam loquentis species de obiecto directo cognitio ab ipso, eiusque intel- lectus sufficientes, & proportionate, actus non sunt, ut patet. Ex quibus constat ad Scoti fundamentum, intel- lectus speciebus obiecti directi satis constitutum in actu primo adæquato locutionem Angelum non esse, ut alteri loquatur; imo, nec ut in ipsum inadæquate adhuc (ne- dum adæquate, & totaliter, ut vult Scotus, imprimat ob- iecti à se prædicatæ intellectionem (quæ sola locutio non foret, ut nuper dicebamus), quia intellectus in alie- num subiectum actus non est, sed tantum in proprium, cuius scilicet, potentia intellectiva est. Mitto alia in Scoti doctrina difficilia, quæ persequitur fufius Gregorius de Arimino citato loco, atque ex ipso alijs, quia ad alias materias spectant. Illud tamen, quod ad hanc attinet, & notavit Vasquez, c. 3. n. 5. §. Postremo si verum ex casu Scoti tertio, eiusque doctrina, non nisi rarissime, & casu, ac non ex loquentis libito inferiori Angelum, loqui ad superiorem posse, cum non, nisi casu, & raro superio- rem idem ipsum obiectum, quod loqui ei inferior velit cogitantem, nec ad alia cogitanda intentum possit inue- nire, à quorum cogitatione, ad cogitationem eius, quod ipsi loqui voluerit, vtpote inferior, nequeat distrahere, neque ab inferioris libito pendere, quod alia superior non cogitet, vel quod ab eis cogitandis distrahat. Ad- de, ne tunc quidem, cum de obiecto loquendo ab inferiori Angelus superior cogitat posse ad eum esse inferioris locutionem ab Scoto assignatam, scilicet per species im- pressæ adhuc, nedum expresse de obiecto illo immisionem: quod fieri nequit de iis, quæ superior nouerat, nisi species impressæ, aut expresse, solo numero diversæ in Angelo superiore multiplicentur. De iis autem, quæ superior An- gelus antea non nouerat, si naturalia obiecta sunt fieri aliunde nequit: cum naturalia obiecta omnia, quæ infe- rior imo plura, & plura, quo superior, & superior Ange- lus est, prænoscat. Vnde superior Angelum ab infe- riore illuminari quod locutione huius ad illum sit spe- ciebus actus, vel exactius immisiss, de naturalibus non

posse, consequens Theologorum sententia est: imo vero nec desuper naturalibus venturibus, nisi rarissime; locu- tio autem cuiusvis Angeli ad alium naturalissima esse debet ac pro cuiusque libito frequens.

§§. Oxamus in 2. q. 20. & quodlib. 1. q. 7. Gabriel in 2. d. 9. q. 2. 2. 4. afferunt ex Aug. 1. §. de Trinit. c. 10. lo- qui in Angelis idem esse, ac rem intelligere, eiusque verbum interius concipere, ac in mente habere; audi- re autem esse alterius, verbum, & intellectionem videre, quam auditionem in Angelo, cui loquitur, alter efficit, loquens verbo suo, de re quam manifestare, loquique vult, tanquam obiecto, nulla sui specie impressa immis- sa, nec adæquate, sed concurrente etiam intellectu au- dientis, non autem loquentis ad eam verbi alterius in- tellectionem. Cæterum: cum actus concursus ex parte obiecti, qui intellectioni, & verbo loquentis tribuitur, in sui ab audiente intellectionem naturalis, ac necessa- rius per hos auctores sit, locutioque eius, quod quis- que concepit, libera esse debeat, ac insuper eius ad alium manifestatio, nequit in intellectione, & verbo loquentis de re aliqua, super qua locutionis, & mani- festationis habenda rursus à loquente deliberatio, est locu- tio consistere. Secundo: nihil cogitare Angeli poterunt, quin ad Deum loquantur, quod est aperte falsum cum se- creta etiam cordis Angelici, omnia Deo manifesta sint. Terrio, omnibus Angelis, loquentis, quicumque Angelus loquatur: liquidem concursus obiectivus intellectionis, & verbi de re quapiam Angeli loquentis, ad cognitionem, & verbum audientis de re eadem, ac de cognitione, & verbo loquentis, naturalis, ac necessarius, & immediatus est, cum intellectu audienti, quem Angeli reliqui à lo- quente æque proportionatum, & expeditum habent, ad intellectionem, & verbum loquentis de re quapiam, ac subinde rem ipsam cognoscendam: & quidem conceptus mentis, cuiusvis Angeli esse reliquis naturaliter notos, Oxam. & Gabriel expresse docent: ergo omnes Angeli audient quemvis loquentem, nec locutio priuata, & se- creta vius Angeli ad alium esse poterit, si in eo Angeli locutio, auditioque consistat. Quarto: cum animarum se- paratarum inter se locutio esse possit, ac de facto fuerit animæ diuinitis epulonis cum Abrahami anima collo- quium, Lucæ 16. eoque modo, quo inter Angelos esse debeat, ac rursus, eodem modo inter Angelos, & animas separatas (quibus societas, & communicatio, cuiusvis creaturæ rationalis, cum alia quavis rationali ex ratio- nalis, prædicato possibilis est) locutio erit. Hinc autem inferitur: ergo animæ nostræ, in statu etiam viæ, & coniunctionis, cum corpore, eo præcise, quod de re ali- qua intellectionem verbumque concipiant, cum Angelis loquantur, quod est absurdum. Illatio probatur, quia eiusmodi intellectio, & verbum animæ, coniunctæ etiam corpori, adæquatum principium naturale ex parte, ob- iecti est, quod cum intellectu Angeli adæquatum princi- pium naturale, & necessario operaturum, tam ex par- te obiecti, quam potentie intellectionis Angeli consti- tuat, in horum sententia, æque, atque Angeli vius intel- lectio, & verbum cum alterius Angeli intellectu, ut ipsa intelligat, ac de eis verbum concipiat. Nec dici ad pos- sibilem hoc potest, coniunctionem animæ cum corpore impedire, ne eius intellectio, ac verbum mentis de re quavis actiuitatem habeat respectu intellectus Angelici, ut cum ipso intellectionem in Angelo eliciat: id enim iuxta huius sententia Doctores, abique omni protius apparenti fundamento dicitur. Etenim est intellectus noster, dum corpori immissa anima nostra est, nequeat absque conuersione ad phantasmata quorū ad iustas de- ber omnia obiecta, quantumvis (spiritualia, cogitare) suas intellectiones, & verba mentis intelligere, sicut Ange- lus, qui omnia absque vlla ad phantasmata nostra conuersione, quare, & nostras intellectiones, ac mentis verba intelligit, vi naturalis actiuitatis mentis suæ, vbi primum ex parte obiecti intelligendi adæquatum adest naturale principium: quod in nostris intellec- tione, & verbo mentis adest aduersariorum senten- tia est.

6. Ex qua inferitur contra eam quinto, Angelos quotiescumque intelligunt, ac mentis verbum de re qua- vis concipiunt animabus nostris, corpore adhuc immer- sis loqui, easque loquentes sibi Angelos audire: quod,

& manifeste falsum est, & absurdissimum, quippe, quo secreta Angelorum, & priuata locutio in hac sententia, quam impugnamus, non solum Angelorum aliorum (vt proxime ostendimus) sed nec respectu hominum esse possit. Quod autem animæ nostræ corpori immensa intellectiones, & verba Angelorum audirent, & intelligerent probatur. Quia in verbis Angelicis sufficiens principium naturale ex parte obiecti est, vt intellectus alienus ipsa percipiat, ex parte vero potentie intellectus nostræ virtus actiua est intelligendi, & conuertendi se ad phantasmata (in quocumque ea conuersio fiet, vt corporum ad instar verba mentis Angelicæ, vt spiritualia reliqua cognoscit, intelligat. Nec magis præstabit, si dicas: cognitionem, & verba mentis nostræ de obiectis etiam spiritualibus corporum ad instar esse debere; angelica vero verba, & intellectiones corporum, ad instar esse non posse: quare nec verba nostra posse esse naturalia, & proportionata principia, ex parte obiecti ad verba, & intellectiones eorum ab Angelico intellectu elicendas, nec verba Angelicæ, vt a nostro de eis verba, & intellectiones elicimur, sicut naturalia, & proportionata principia ex parte obiecti sunt, vt ab aliorum Angelorum intellectibus percipiuntur. Etenim cogitationes, & verba nostra de obiectis, corporum ad instar, spiritualia entia sunt, & quoad spiritualitatem intellectui, & verbo Angelico de ipsis, vt in se sunt proportionata: ergo admissio semel (vt ab his admittitur) cogitationem, & verbum intellectus alieni principium, ex parte obiecti, adequatum, & naturale esse posse, vt cum intellectu aliterius adequatum, & naturale intellectus verbi alieni in hoc Angelo sit; nulla impropositio oritur, ex eo, quod verbum nostrum, de obiecto, quouis, & si corporum ad instar conceptum in se tamen in corporeum, & spirituale, spiritualis cognitionis Angelicæ de nostro verbo, est non corporis ad instar conceptum, principium naturale ex parte obiecti sit, ac similiter verbum Angelicum, cum nostro intellectu naturale cognitionis nostræ, est imperfectioris, de ipso, corporis ad instar, principium adequatum naturale. Etenim impropositio per excessum principii, proportioni ad agendum non obest, vt in omnibus causis principalibus æquiuocis, patet: igitur illata omnia absurda legitime, ex eo principio aduersarij inferuntur: quod verbum mentis Angelicæ alienæ cognitionis sui, in mente Angelis alterius naturale ex parte obiecti principium de possibili, & de facto sit. Absurdum, & omnibus sententiæ suæ impugnatoribus Oxam, & Gabriel generaliter, & quasi à capite, occurrentes aiunt: ad locutionem, vnius Angelis, ad alium requiri voluntatem loquendi ad illum in Angelo loquente; non quidem, vt verbo suo, quæ formaliter loquitur, virtus actiua ipsi naturalis, ex parte obiecti à voluntate illa, tanquam ab actu imperij tributur ad suum exercitium efficiendi cum intellectu auditoris Angelis intellectiorem verbi ipsius, quo alter ad ipsum loquitur, impellatur (illud enim verbi huius, cum intellectu, & intellectu audientis exercitium naturale, & necessarium est) sed vt verbum loquentis concipiatur esse. Quod quidem non, nisi ex ea voluntate, & intentione libera loquendi ad illum ab Angelo loquente conciperetur. Verum nihil præstat solutio Primo: quia cognitio, ac verbum mentis Angelicæ de obiectis pluribus ex nulla voluntate, & intentione libera Angelis alterius pendet, vt elicitur. Secundo: quia virtus verbi Angelici vndeque producti naturalis est per aduersarios, ac subinde naturalis, & necessaria operationis cum intellectu alterius Angelis ad sui & obiecti cognitionem: quare et si ab ea Angelis intentione penderet in essendo, non autem in operando verbi ex quavis intentione producti intellectiorem cum intellectu, quouis Angelico capaci, & potente, quatenus ex parte potentie est, ipsum percipiendi. Vnde heri, iuxta hanc sententiam, Angelum intendentem verbi sui productione loqui illo Gabrieli soli priuatiu, & secreto, non autem aliis Angelis, animabus separatis, aut etiam corpori coniunctis, nec Deo; intendere, conarique in impossibile.

CERTAMEN IV.

Aliorum, qui cognitione Angeli loquentis, eius locutionem constituunt, non tamen in ea principium actiui proximum ex parte obiecti adequatum, vt alter audiat sed in eius speciebus impressis.

Henricus quodlib. 5. quæst. 15. a. 2. Maior in d. d. 9. q. 9. vt. Henricus d. 11. q. 1. in intellectu aliquo loquentis, non quidem directam obiecti, de quo alter loquitur, sed reflexam supra directam de obiecto illo locutionem constituunt: eam vero modum principium actiui immediatum, & adequatum ex parte obiecti alterius intellectiorem, quæ hic formaliter audiat, minime constituit: sed species impressis menti audientis insidentibus egere, ita vt reflexa illa cognitio, quæ locutio Angeli est obiectiui signum sit, quo ille alteri Angelo loquatur: vt externa nostra verba, quibus homo hominem alloquitur. Et maior quidem reflexam hanc cognitionem signum ad placitum ex constituto, & conuenientia Angelorum inter se significans esse voluit, vt de signis aliis impugnati Doctores cert. 2. a. 4. volebant: quorum impugnatioibus subiact maior, atque alteri euidens. Nam reflexa cognitio cuiuslibet obiecti, cum expressa, & formalis representatione esset, obiecti illius sit, nequit illius, ad placitum significatum signum esse, cum cognitum nequeat non in sui obiecti cognitionem cognoscentem deducere, vt Henricus, & Henricus, & reliqui sententiæ huius, quod substantiam, citandi sequaces consequentius enuntiare, cum verque, ac reliqui in aliis quibusdam (quæ singulariter referre, ac, reflexe, longum, & inutile esset) non satis inter se conueniant. Præsertim in speciebus impressis, quibus mediis, tanquam principis proximi actiui ex parte obiecti reflexe loquentis cognitionis elicenda ab audiente cognitio sit, designandis, an ad prædictam solum communis indiuidui vagi, an determinatam non autem intentionis cognitionis illius reflexe cognoscendæ species sint: tanquam Angelis congenitæ, an per singulas locutionis Angelicæ occasionem ab ea cognitione reflexa, ab audiente cognoscenda, vel à loquentis Angelis libera loquendi ad alterum voluntate, vel tandem à solo Deo inditæ, atque ad eius voluntatis exigentiam iusta? Hæc enim omnia, ex principiis de Angelorum speciebus impressis alibi statuendis; quæ hic importune etiam reprobantur) omnino pendunt; tamen de eo hic inter Henricum & Scotum, & Henricum prolixæ fuisse concertationes, de qua, quoad rem præsentem, quæ opus sit, commodius in sequentibus sententiis dicemus. Hæc etiam sententiæ, quoad substantiam, est non adeo summe ad hæc nostræ Valsq. d. 11. c. 11. d. 61. a. 5. Huius autem rei præter Valsq. d. 11. c. 11. d. 61. a. 5. addens solum, quod prædicta veteres, licet non ita, explicito exprimant, supponunt nempe cognitionem hanc reflexam Angelis loquentis in qua eius locutionem formaliter constituit, non solum ex qua eius locutionem reflexam constituit, sed etiam ex qua eius locutionem reflexam constituit, de obiecto quouis formaliter cognitionis suæ directæ, de obiecto quouis formaliter cognitionis suæ reflexæ, manifestandoque alteri Angelo, sed cum ipsa reuelando, manifestandoque alteri Angelo, sed esse etiam voluntatis loquendi, ad alterum, quam loquens habet, sententia probabilis etiam vltimo constituto Ioanni Præposito, 1. p. 9. q. 4. d. 2. Sed et vtrum faciat.

24. Expressius hunc modum tenet, & illustrat. Pater Arribal noster, d. 171. c. 3. docens: species cognitionis huius reflexæ de directæ cognitione obiecti, & voluntatis liberæ ad illud, ac directam eius cognitionem manifestandi congenitas Angelo cuique, cui lo-

qui alter vult omnino esse, v.g. Gabrieli omnium reflexarum cognitionum directarum ac voluntatum liberarum loquendi ad ipsam, non autem loquendi ad alios: quas Angeli omnes habuerunt, ut autem species hæc, suam actualitatem, ad reflexam illius cognitionem in audiente elicendam de facto exerceat, & ipsius reflexæ cognitionis cognoscendæ exercitæ inferant voluntatem liberam loquentis, de eis alteri manifestandis docet, quia alioqui futurarum omnium prædicti omnes Angeli essent, neque eorum præsentia, & prædictio argumentum diuinitatis foret contra Patres, scripturam, & scholasticos omnes. Constat Luit. de Torres d. 68. dub. 1. atque multo tempore sibi ita explicatam sententiam placuisse fateri Alacon. d. 6. c. 7. num. 4. certe quod ab Arrubale & Luit. de Torres de speciebus reflexæ illius cognitionis, tam directe de obiectis alteri manifestandis à loquente, quam voluntatis libera, & alteri manifestanti, quam loquens habet Angelis omnibus ab initio à Deo infusa, & congenitis somnio simile visum mihi semper fuit, abique ulla rationabili fundamento excogitatum. Si enim ab initio species illæ impressæ congenitæ Angelis fuissent, cum naturalia agentia sint ab initio cognitionem reflexæ illius cognitionis, & voluntatis, ea ipsi manifestandi, quam loquens Angelus habet, causarent quin eius voluntatis, & reflexæ cognitionis existentia expectarentur, unde prius tempore, quam Angelus loqueretur futuram aliter ad ipsam locutionem audiret, & secretum cordis eius agnosceret. Exemplum de speciebus futurarum, quas Angeli congenitas sibi ab initio habent, nec tamen eorum cognitionem operantur, quo usque futura ipsa, in seipsis extra causas existant, est non paucorum doctrina sit, mihi etiam semper displicuit ob rationem eandem, est enim existentia obiecti, ad veritatem cognitionis, que in huius cum obiecto conformitate stat requiritur, ad elicientiam tamen cognitionis de illo dum eius species, impressa in intellectu cognoscitur, aliunde quam ab ipso obiecto actu, vel ex actu productæ aditè nullatenus requiritur, ut ex ratione proxima patet, quam contra similem Thomistarum aliquot doctrinam inferius persequemur. Vltimus species illæ, vel sunt species existentie reflexæ illius cognitionis, & futurorum in se ipsis, & extra causas præcise sumptæ, etiam durationis aliter: si durationis alicuius certe durationis, in qua erunt, non autem in qua non erunt, ne species ad errorem, & falsam cognitionem determinantes Angelicæ nature debeat, & congenitas ac subinde illam de se, ac natura sua ad errorem determinatam absurdissime admittamus. Inde vero, legitime inferunt Angelos absolute futuros, omnia, & secretis cordis non solum humana, sed Angelicæ iam à sue cognitionis initio cognoscere, quod scriptura, Patribus, & Doctoribus cunctis aduersatur: cum non solum absolutam eorum existentiam, sed tempus in quo erunt cognoscant. Si vero dicas species illas esse existentie absolute reflexarum illarum cognitionum & futurorum in seipsis præcise, & prout à tempore, in quo absolute erunt abstrahentes, absurdum idem locutes: cum enim Angeli nihil creatum ante ipsos absolute productum, & existens naturaliter sciant, ubi proximum creati alicuius existentiam naturaliter per species illas sibi congenitas, & coætas vere, & intuitu nouerint, euidenter diffusi futura duratione absolute futura cognoscant. Quod est euidenter absolute futura prænosce, ac posse absolute, & infallibiliter prædicere, est non, qua durationis posterioris particula sint futura prænosce, ac posse absolute prædicere quod neque Propheta, nisi raro prædixerunt, & fors, nec cognouerunt, cum tamen inde Patres, & Doctores omnes, non ex propria, & creata, sed ex Dei scientia, & Spiritu locutos certo colligi consensum, & constanter docuerint: ubi ergo cordis secretorum, & futurorum scientia apud Deum, & à Deo, aduersariis Catholice sententibus sequestrata?

3. Sed iis omnis ad sententiam vniuersim sumptæ substantiam veniamus, quam nec Vasquez (qui inter Angelici cordis secreta scientie actus non recenset, sed solum actus voluntatis, nequit sufficere, quin ab Angelis secretam, & priuatam vnius cum alio locutio-

nem, qui necessario reliqui omnes audiant, aboleat. Nec Arrubal, & eius sequaces, qui in secretis cordis Angelici actus scientie, ex quibus reflexa illa cognitio est, enumerant. Quod si dicant, id de actibus scientie, qui locutio non fiat, nec voluntatem loquentis supponant, intelligi debere. Dicere, eodem modo debent de actu voluntatis loquentis, & manifestandis, aliquid, alicui; quare & huius dari posse in altero Angelo immediatam cognitionem, ex eius speciebus, vnicuique Angelorum congenitis; nec tamen, nisi existente voluntate illa manifestandi operaturis ea vero voluntate, per eiusmodi cognitionem ab altero percepta non poterit, non quid ipsi manifestari à loquente velit alter ille cognoscere, & audire, ni alio sit totus distractus, & intentus: quare ea voluntate, stabit Angelica locutio, quin reflexa illa cognitio intercedat. Ad hæc directarum cognitionum obiecti locutione Angelica manifestandi species, expectare vndeque productas, vel congenitas Angelos voluntatem liberam loquentis, ut, cum huius, cum cognitionum illarum directarum cognitionem in audientis Angeli mente producant eodem modo dici potest: quare, & abique ea reflexa cognitione, constitui Angelicam locutionem, ut Thomistæ doceant, à quibus Doctores isti vultu recedere. Tertio: nullum est cordis Angelici secretum, quod aliis omnibus non innotescat, ac solum illud concipiens, & habens sciat. Etenim cognitio ista reflexa, cuiuscunque affectus (verbi gratia, amoris erga alterum Angelum, quem quini Angelus habet) naturaliter, & necessario ab eo elicitur, ita ut ubi primum à quouis, Angelo affectus voluntatis concipitur illico naturaliter, atque indeliberato ab illo cognoscatur: atque ea reflexa cognitio supra affectus suos ab Angelo habita est aliis signum naturale, & naturaliter nuntius sui obiecti, sue affectus, ab ipso cogniti, & eius cognitione reliqui Angeli naturaliter, & necessario in obiecti, seu affectus illius cognitionem deueniant: ergo omnis affectus cordis Angelici, non solum illum habenti Angelo, sed reliquis omnibus erit naturaliter, & necessario notus, ac subinde nullum est cordis voluntatis Angelicæ secretum.

4. Minor probatur, voluntas seu affectus liber Angelis de manifestando obiecto quouis, & affectu ipso non aliter, nec per aliud signum naturale manifestatur, & innotescit naturaliter Angelis aliis, quibus loqui, manifestareque illum vult, quam per reflexam cognitionem, ut signum naturale obiecti, & voluntatis, seu affectus illius. Atque eodem modo se habet cognitio cuiusvis affectus in quouis Angelo existens respectu intellectus alieni, cuiusque alterius Angeli, ergo æque, & eodem modo in eius cognitione, ut naturali signo, ab Angelis aliis cognoscetur: quare nullus Angelus affectum illum poterit concipere, quin illum reliquis naturaliter propalet, ac loquatur. Præclust probazione hac minoris euasione aduersariorum: quod scilicet reliqui affectus Angelici non sint affectus, & voluntates manifestandi, aliis Angelis se ipsos, aut quoduis, aliud obiectum, quod cognoscant. Probat enim ratio expressam hanc voluntatem manifestandi aliis affectus, & secreta cordis Angelici, minime in hac opinione requiri; siquidem non aliter, hic, & affectus reliqui, quam per reflexam vnius cuiusque cognitionem, tanquam per naturale signum manifestantur. Quod si dicas reflexam illam cognitionem voluntatis, & affectus liberi manifestandi ipsam aliis Angelis, eo etiam affectu à locutione habito, libere ab eodem, atque, ex imperio libero eiusdem Angeli elici, & haberi: quare, neque eius effectus, notitiam, & idem est de notitia aliorum affectuum ab aliis Angelis, per eius reflexam cognitionem tanquam per signum naturaliter, & necessario, sed pro locutione eos affectus habentis imperio, & libera voluntate haberi: quo satis cordis Angelici secreta seruantur. Contra est, quia, ut imperium illud liberum Angelici de cognoscendo affectu, quem elicit, ab eo habeatur prænosce affectus elicitus debet: cum nullo imperio, vel affectu voluntas

quos retulimus impugnatiois patet, inde solum impugnari solide potest, quod species illas Angelis à creationis instanti congenitas doceat. Cum enim illis naturale principium cognitionis Angeli cui insunt, de secretis cordis Angelici alterius proximum, & adequatum cum eius intellectu constituitur, à sui initio & creatione quisque Angelus principium naturale proximum, & adequatum cognitionis secretorum cordis aliorum omnium Angelorum, quæ eis tota futura æternitate reliquis dicenda, & manifestanda sunt: ergo à principio creationis, eorum omnium cognitiones cuius Angeli aderunt. Siquidem à principio adequato proximo, & naturali, & debita coniunctione cum passio (quæ hic adest) statim, simulque operatio elicitur, prodique necessario, & naturaliter effectus: unde multo ante tempora, quam alij Angeli vnicuique loquantur, ac cordis secreta manifestare velint: ergo nihil postea illi Angelis loquuntur aliis, ac manifestabunt de suis secretis, quod ij ab illis non audierint, & loquentibus quidem, ij enim solum audiuntur, qui loquuntur, non qui tacent: ergo quicumque Angeli tota à parte post æternitate locuturi dicuntur, tota fere æternitate eadem anteriori antequam loquantur manifesta contradictione loquuntur. Dices præter adequatum principium actuum proximum, & passivum conditiones alias requiri ad operationem, & effectum naturaliter ab eis edendum: ut patet in approximatione, & aliis: in præsentem autem principium actuum naturale proximum, & adequatum cognitionis secretorum cordis Angelici alieni speciebus illis congenitis & infusus à Deo completum, & constitutum petere, ut conditionem, ad eorum cognitionem eliciendam absolutam existentiam actualem, ac de præsentem voluntatis Angelici loquentis de eis alteri communicandis. Contra primo: quia conditiones ad naturalem operationem agentium naturalium, non sunt pro libito cuiusque ponendæ, sed quæ experientis ipsis à Philosophia statuuntur, ac designantur: ut in agentibus, corporeis scilicet, ad passum propinquitatis: & in potentis vitalibus cognoscitibus speciebus, & habitu inhaerentis, ut connaturaliter suas obeant functiones, quæ, ut diximus, omnia in Angelo, cui à principio creationis suæ infusus secretorum cordis aliorum Angelorum species sunt, adsunt, & in quibus excogitata hæc arbitraria conditio de existentia absoluta actuali, & de præsentem voluntatis manifestandi secreta sua Angeli locuturi non inveniunt. Secundo: si ita pro arbitrio, agentis seu principii actui proximo adequato conditiones, sine quibus non operentur liceat apponere: tolle species has secretorum cordis Angelis congenitas, ac dicto in natura, & mente angelica esse principium adequatum proximum intellectus ipsorum, ut autem cognitionem cuiusque secreti operetur, eius, & voluntatis ipsum manifestandi actualem, ac de præsentem absolutam existentiam requiri: nec amplius in eo, quam in tua hæc sententia laborabis: imo tolle species omnes potentiarum cognoscitivarum, etiam sensibilibus, visus, verbi gratia, eumque fac adequatum principium proximum visionis, obiecti autem præsentiam, & opaci corporis, intermedij carentiam visus prodeat, non autem, ut obiectum species sui impressas in visum immittat, vel seipsis obiecta alia sensibilia, cum sensibus aliis actiue concurrant: quare, & illud Aristotelicum axioma à tota Philosophia receptum ex obiecto, *potentia paritur notitia* expungendum erit, patietur enim semper ex potentia sola.

8. Nec refert cognitionem angelicam secretorum cordis angelici alieni veram esse debere; quæ tamen, nisi pro tempore, quo absolute cordis secretum illud, & de præsentem adest, verum esse non potest, quare specialis ratio adest, ut absolutam, & actualem præsentiam secreti illius species Angelis congenita, tanquam conditionem expectent, ut illius, cognitionem, cum intellectu angelico operentur.

Christoph. de Ortega, de Deo Vno, Tomus II.

rentur; quæ in obiectis sensibilibus respectu sensuum, non adest, sed in primis evasio hæc non soluit illud, quod species istæ Angelis congenitæ superfluant, atque intellectus angelicus, sit principium proximum adequatum cognitionis secretorum cordis angelici alieni. Secundo: concursus obiecti ad efficiendam cognitionem prior actiue est ad ipsam entitativè sumptam, ad eius autem veritatem ipsius productionem, non præcedit, sed est terminus purus, & extremum relationis confirmatis cognitionis cum obiecto, quæ, uti relationes reliquæ, sine terminis, & extremis, inter quæ versantur, pro eo statu, in quo termini sunt, esse non possunt. Unde, etsi ad cognitionis veritatem de absoluta obiecti existentia actuali huius actualis existentia, absoluta, non actiue, sed terminativè, etsi velis, ut conditio solum requisita sit, ad cognitionis autem efficientiam, nec actiue, sed ut conditionem requiri incepte dicitur, cum respectu effectiōis intellectiōis terminus esse nequeat, etsi terminus sit respectu veritatis cognitionis eiusdem. Confirmatur: quia ideo species actiue & principia actiua, neque ut conditiones solum, ad intellectiōem præcedunt, quia ex parte obiecti eiuque loco, ut obiecti vicariæ, & substituta ad eius cognitionem præcedunt, ubi ipsum se ipso immediate agere sui cognitionem nequit: ergo tota præcedentia obiecti ad suam cognitionis effectiōem actiui principij è genere suo est, non autem conditionis puræ. Quod si conditionalem solum esse posse admittas dicito species illas tuas non actiue, sed conditionaliter suæ ut meras conditiones ad obiecti cognitionem præcedere, satique in eo manere obiecto substitui, infero rursus ubi obiectum ad sui cognitionem immediate potest concurrere, ad nonnullas sensationes aliquorum sensuum verius putamus controu. de anima nulla alia expectata conditio præter communiter assignatas ex parte actus primi naturaliter, & necessario produci obiecti sensationem: ergo, posita specie illius actiuitatis substituta, & vicaria virtute, obiecti cognitio naturaliter, & necessario efficietur, nulla alia conditio præter communiter assignatas expectata, adhuc obiecti existentia, quæ ad veritatem cognitionis elicitæ necessaria est. Unde sit rursus veritatem cognitionis angelicæ de secreto cordis alieni necessariam non esse, nedum, ei cognitioni identificaram, ut opus erat, ad hoc, ut apparetur de dependentia specierum, tanquam à conditio, & termino præsupposito, ab actuali absoluta existentia de præsentem secreti cordis alieni, ad eius cognitionem eliciendam evasio teneat. Etenim veritas eius cognitionis angelicæ essentialis ipso non est, imo, nec eius entitatem necessario consequens: neque enim maior illi necessitas veritatis esse potest, quam quæ, ex intuitiva obiecti apprehensione potest oriri: hæc autem esse potest de obiecto non existente speciebus immixtis, vel ex naturali causarum confluxu, ut in visione colorum iridis, vel Deo pro suo arbitrio, & potestate producente species obiecti, quod non adest: ergo expectandum non est, ut terminus, & conditio præsupposita absoluta existentia de præsentem secreti cordis alieni, ut eius cognitio ab speciebus eius impressis principium adequatum proximum complenti seu producat: etsi expectandum sit ut vere cognoscatur. Id, quod in re præsentem facilius intelligitur, cum Deus iuri naturali manifestandi secreta cordis, quæ loquens Angelus velit, siue, quæ habet, siue, quæ non habet, sed habere simulat annuens, species producat, ac subinde, ex eius locutione decipi Angelus, cui loquitur, ac falso de eis secretis iudicare queat.

9. Denique illæ species de cordis alieni secretis Angelis congenitæ, atque ab initio creationis infusæ à Deo sunt, non expectata, & præiusta à Deo pro naturæ priori voluntate, Angeli cuiusque, ea alteri manifestandi, vel non nisi expectata, & pro naturæ priori præiusta: ne vtro modo ab initio creationis infundi à Deo potuerunt: ergo secretorum cordis species Angelis congenitæ, atque à creationis initio infusæ à Deo non sunt. Minor probatur.

tur; quia cordis secreta antea natura ad voluntatem; Angeli, cuius secreta sunt, ea alteri manifestandi, non sunt obiecta naturaliter intelligibilia, & proportionata cognitioni Angeli alterius, ut supra ostendimus, atque ex ipsa natura & intelligentia secretorum cordis evidens est: ergo species impressae ad eorum cognitionem Angelis aliis naturaliter non debentur; quare nec à Deo infunduntur: siquidem eorum solum obiectorum, quae naturaliter ab ipsis cognoscibilia, & naturaliter ipsis iuri & cognitioni proportionata sunt debentur Angelis, atque à Deo infunduntur per scholasticos omnes. Probatur: quia pro priori natura ad voluntatem absolutam secreta reuelandi solum possunt infundi à Deo ex scientia possibilitatis, ut aliis reuelentur ab Angelis, ea secreta habituris, imo, & possibilitatis ipsorum secretorum; atque ex ea scientia, vel nullius secreti ab Angelo aliis voluntate propria manifestandi, imo habendi, vel omnium secretorum, quae haberi, manifestarique aliis possunt species naturaliter debita, & infusa Angelis ab initio creationis, & congenita erunt admittenda, cum non sit aliquid, quam aliorum ratio maior: omnium autem secretorum cordis manifestari possibilitatem species cunctis Angelis congenitas, & à creationis initio omnibus, & singulis Angelis à Deo infusas admittere irrationabile prolixum est; atque infinitis speciebus superfluis, nunquam, nusquamque ex visu futuris Angelum quemque ex rei natura (quae superflua omnia odit, & abhorret) inutiliter onerare, ac insuper cognitionibus solis secretorum omnium quae non erunt necessario, & naturaliter cauendis ab speciebus illis, ut dixi, quare nullius secreti cordis angelici species Angelis aliis congenitas atque ab initio creationis à Deo infusas fuisse dicendum est. Quod si dicas ex praescientia absoluta voluntatis Angeli de manifestando alij, vel aliis sui cordis secreta reliquis species infundi: à creationis initio illis infusae, & congenita esse non possunt, cum nonnisi pro duratione, qua voluntas manifestandi absolute erit, absolute in se sit, atque esse cognoscatur, neque sua existentia absoluta pro tunc exigere, possit specierum secreti illius cordis productionem pro tempore anteriore: sicut neque villa alia causa, aut rei cuiusvis create exigentia physica absoluta effectus, aut alterius, cuiuslibet est pro tempore ad absolutam suam existentiam anteriori: alioqui ex futura absolute existentia, & exigentia physica absoluta causarum, nondum tamen absolute existentium, posset Deus concurrere, & reliqua, quae physice exigunt, praestare, cum adhuc absolute non sunt. Rursus eodem modo dicere poteris, cognitionem secreti cordis Angelici, cuius manifestandi aliquando futura voluntas est, iis quibus manifestanda est congenitam, & ab initio creationis infusam, atque id de specie impressa docere. Denique, cum non existente absolute, absoluta voluntate Angeli de manifestatione secreti cordis Angelis aliis, intra secreti naturalis ius illud maneat occultum, & oblatum, atque posterius tempore futura voluntas illud manifestandi absolute non sit tempore anteriori, sed potius absolute eius voluntatis negatio, ius illud secreti illius toto anteriori illo tempore absolute existeret, & improprio obiectiva naturalis secreti pro eo tempore; cum his autem repugnat, ius naturale, & exigentia naturalis absoluta specierum impressarum secreti illius pro tempore anteriori quae absoluta iuris secreti ablatione fundatur.

CERTAMEN V.

Richardi, & Soarij atque eos sequentium sententia confutata.

1. Richardus in secunda disputatione nona, articulo secundo, quaestione prima, docet: Angelum, qui loqui vult, ex radio, & in radio quam substantiali, & ad Angelum, cui vult loqui, libere protenso, educere speciem secreti cordis sui, & cognitionis voluntatis illa manifestandi Angelo alteri: qui specie, vel instrumento sibi praesente, coniuncto localiter, non vero inhaesive viens speciem aliam impressam suo intellectui inhaerentem producit, qua, & secreti, & iudicii, & voluntatis, ea manifestandi Angeli loquentis notitiam eliciat: quo fit, ut is solum reliquis non audientibus, ad quos locutio non habetur, audiat loquentem. Hanc tamen Richardi doctrina de radio Angeli loquentis, ad eum, vel eos, quibus loquitur, pro ipsius arbitrio emisso, ac protenso, somnium potius, quam opinio est, ut ait Vasquez cap. 5. num. 30. scilicet spirituales substantiam, à quouis Angelo, pro eius arbitrio prodigi, ac derivari, dum loquitur, etenim nec completa substantia, nec incompleta esse potest, quia ab Angelo propria creatio proveniat, quod omnium sententia repugnat. Nam si completa substantia sit ex nullo praesupposito subiecto produceretur, ut patet. Si autem incompleta cum nulla alia praeter Angelos loquentem, & audientem substantiam, siue corporea, siue spiritalis, ad eorum locutionem interiacens debeat praesupponi, oportebit subiectum aliquod cum incompleta illa radij substantia, cui inhaereat, & cum quo substantiam completam componat ab Angelo creati, vel ad eius autem adeo, quod aequale sit paradoxum, & absurdum. Si autem dicas, ut haec vites, radium illum non quidem substantiam, sed accedens esse cum extra loquentis Angeli substantiam esse dicatur, nequeque, vi potius accedens, extra substantiam, & subiectum omne esse, subiectum, & substantia illa, cui radius ille accidentaliter infideat, vel ab Angelo, vel ad eius nutum à Deo creanda erit, quoties Angelus loquatur, ut nuper intulimus, quod si velis radium illum, (in quocumque sit) intra Angelum loquentem manere in primis à Richardi doctrina recedis. Secundo in plura absurda, quae ad manum, cuique, & obuia erunt, & subinde nunc reticenda incurres, siue accedens, siue substantiam radium illum esse dicas. Ac deum superfluum illum pones: cum secretorum suorum cognitione, id ipsum, quod radius, ille, eiusque species impressae possint Angelo auditore inferre. Nec plura de somniata ista Richardi doctrina.

2. Recentiores ignominati à nostro Vasquez capite quarto, inquit, sententiam Richardi fictio illo radio reiecto, secuti fere sunt. Consensum enim Angelorum locutionem stare in effectione, & impressione activa physica specierum secreti cordis, seu obiecti, & iudicii, quod de illo loquens Angelus habet, ac voluntatis illa manifestandi ab hoc in audientem provenientium, pro eius, scilicet, libera voluntate praefata, quibus, & eorum audientem Angelus excitetur ad audiendum, & eorum notitiam, qua audiat formaliter in se ipso eliciat. At vero actuum hanc virtutem imprimendi eorum species Angelis aliis, actibus ipsis iudicii, & secretis certis Angelis loquentis hi Doctores tribuunt, subdistant vero in operando imperio libere voluntatis ipsam, eos actus manifestandi, quibus relinquitur. Ignominati

nati vero à Vázquez Recentiores sunt plane Soarez, cuius libri de Angelis, necdum præsum subierant: ubi patet ex eius lib. 2. c. 27. n. 35. & 37. & toto c. 28. ubi multis observationibus, & explicationibus hanc sequitur sententiam; tamen, an species totas secundum substantiam, an solum secundum modum aliquem ipsarum loquens in audiente Angelo producat, non satis explicet: quousque autem modo audientem à loquente in actu primo excitari deuo (ut necessarium est) intelligitur, quod absque alicuius in ipso productione fieri vere, intelligique non potest. Item, cum excitatio hæc, seu specierum impressarum impressio, pro loquentis Angeli libito, in eis solum Angelis, quibus loqui vult contingat, secreta Angelorum locutio, quin alij, ad quos non est, audiant: facile saluatur. Ac demum: cum species istæ iudicij, quod de rebus Angelus habet, atque aliis manifestare vult propriæ sunt, non autem obiectorum, circa quæ illud versatur, obiecta ipsa intuitu ab audiente cognosci non facit; sed abstractiue solum: quare, nec fidei huius obloquentis Angeli testimonium, & auctoritatem obesse (in quavis Doctorum sententia de compossibilitate, vel incompossibilitate actus fidei cum visione obiecti eiusdem) obesse vllatenus potest. Hæc autem omnia sententia huius veritatem suadere videtur: in qua melius, quam in aliis eueniunt: & cernuntur nullaque in præfata specierum productione difficultas appareat: citat autem pro hac sententia Soarius, Alensem, Bonaventuram, Scotum, Aureolum, Okamum, & Gabrielum; cum tamen verba, quæ ex ipsis referunt, potius explicatæ sententiæ Scoti fauant, ut demum Soarius recognoscit, planiusque, & consequentius, eorum quilibet fuit, quam supra retulimus, & impugnauimus, fauet. Verus citat Zumelem, & Pelancium, possuntque pro eadem sententia referri Soaristæ Recentiores plures.

3. Video hanc sententiam leuissime à multis impugnari. In primis à nostro Alarcon, Arriaga, & aliis: quod species istæ non possent ab Angelo loquente in audientem distantem immitteri, quin per medium, & intermedios Angelos (qui prouide, quid Angeli distantes loquantur, intelligant) continuata productione diffunderentur: ne loquentis Angeli actio in distans, quin in propinquum contra totam experientiam & philosophiam admittatur. Quo argumento, nil efficaciter contra hanc sententiam concludi fatetur Arriaga, cum ita respondit, absque vilo absurdo, possit, ego vero absurdum hoc esse contra hunc Doctorem superius ostendi. Quod autem spirituale agens in passum spirituale, spirituales actionem in distans, quin in propinquum exerceat, & in illo, quin in medio spirituales effectum, seu impressam speciem producat, absurdum, experientia, & philosophia principis non reputo contrarium: experientia quippe, ex qua principium illud non potest esse operatio in distans, quin in propinquum, in agentibus, passisque corporeis deprehensa est, ac tenet; ex quibus ad spiritualia pure (ut bene Soar. cap. 21. num. 13.) consequentia non tenet, & incorporeis omnibus, succino, & magnete tenere debet; tamen intermedia corpora ferro, & palleis diffusa qualitate ab illis non trahantur, quia alterius nature, & conditionis, à palleis, & ferro sunt: & sane Angelos, imaginario, & vacuo spatio distantes, in quo nihil agi posset colloqui nequire, est incredibile, quod autem inde fiat Angelum Angelo infinite distanti loqui posse, ingenue, & recte Soarius fatetur. Nec enim inde infinita Angeli virtus inferatur; cum nihil in medio infinito extensum producat, & species in Angelo infinite distante, finitæ entitatis sit, nec maioris, quam si vicino, aut penetrato Angelo loqueretur, & certe Doctrina hæc de immisione specierum physice à loquente in distantem Angulum, quin in intermedios propinquiores loquenti, non à quouis cordis Angelici secreto, eiusque iudicio, sed à sola voluntate

Christoph. de Ortega, de Deo Vno. Tomus II.

re illud alteri manifestandi actiue proxime, proueniet, ut certamine sexto, explicabimus, & ex dictis, tom. 1. de Deo vno controuers. 1. disputatione de immensitate, quæstione de efficacia demonstrationis vbiuitatis Dei, ex eius operatione vbiue facile constabit. secundo obiciunt specierum obiecti, & iudicij manifestandi physicam productionem in mente alterius, adhuc voluntariam loquenti, locutionem esse non posse, siue actiue, ut ab hoc sunt, siue passiuæ, ut in illo recipiuntur, quod multis in casum probare contendunt, ex nostra vulgari locutione (quam de angelica disputantes dediscere oportet) petitis: sed hoc apparentius Deum, scilicet, quousque obiectorum species producit, immitteque rationali creaturæ, ad ipsam proprie loqui esse ab his Doctoribus admitendum: cum autem species ad errorem possit creaturæ rationali immittere, & sæpe de facto Dæmonibus ad eorum cruciatum infundat (ut cum Vázquez, & aliis docuimus) falsum loqui poterit, ac sæpe mentietur, sed neque haud quidquam præstat, locutio enim non stat in specierum, cuiuslibet obiecti physica productione voluntaria, sed in productione specierum iudicij, quod de obiectis, quæ locutionis materia sunt, loquens habet, quas de iudicio, quod de eis non habet, nec habere Deus potest, nusquam infundit, neque infundere, absque sibi repugnantem mendacio possit. Etenim locutio iudicij, quod de re habemus, testificatio est; quomodo-cumque, siue editis signis, ut apud nos euenit, siue speciebus immixtis (ut apud Angelos fieri hæc sententia vult) ea testificatio peragatur.

4. Tertio obiciunt infundi species ab Angelo loquente in audientem minime posse; alioqui aliquid, ultra motum localem, & specierum applicationem in animabus nostris, non solum separatis, sed corpori etiam immeritis agere possent contra Theologos omnes. Etenim corpori immersio, etsi anima, ut circa obiecta, actiue versetur, eo modo, quo versaretur separata omnino officiat, sique impedimento (quo circa, nec se ipsam, nec suos actus habuit, & species, nec quidquam aliud, præter obiecta sensibilia, ut in se ipsis sunt, queat percipere, sed solum sensibilibus adiutar, quæ tamen omnia in se ipsis intuitus pro statu separationis cognoscet) at vero receptioni puræ ab alio agente de se actiue, & potente, eius operationis, & effectus, cuius secundum entitatem suam capax de se sit non officiat: ergo, cum Angelus de se potens, & actiue sit specierum in anima separata, æque, atque in Angelos alios, quibus illi, sicut his per nos loquitur, loquatur, in eam etiam pro statu coniunctionis ad corpus actiue, & potens ad eas species immitendas absolute erit, eiusque ipsis animæ pro eo statu loquetur, & certe ita efformata ratio, euasione nostri Arriagæ disputatione decima secunda, sectione tertia, numero decimo octauo, § quorumcumque vero, & § omnes ergo, præoccupat, atque anticipato præcludit: cum discrimen apertum sit inter actiuam animæ coniunctæ, corpori impotentiam, ea obiecta cognoscendi intuitiue, & ut inceserunt, ac non sensibilibus, adiutar, ex eius necessitate conuersionis ad phantasmata, ut pro hoc statu insensibilia percipiat, & speculetur, uti omnes, & omnium experimento quotidiano didicimus, quod in pura receptione, & passione specierum impressarum, quarum capax de se, & natura sua anima est, locum non habet, contra quam nullam experimentum, adest, nec ratio militare videtur. Nihilominus paululum deducto extensioque discursu ex præfato experimento necessitatis conuersionis ad phantasmata, ut pro statu coniunctionis ad corpus anima insensibilia speculetur, ac subinde ea non, ut in se sunt, sed sensibilibus adiutar cognoscat naturalis incapacitas ipsius pro statu eodem, ad species proprias insensibilibus

obiectorum, (cuiusmodi secretorum cordis, & iudicij Angelici sunt) pure etiam passivè recipiendas, ac subinde ipsi correlata impotentia Angelorum activa eas animæ pro eo coniunctionis statu immitteri facile monstrabitur, ac tertia hæc contra hanc sententiam obiectio omnino evanescet. Etenim pro eo statu, quo earum specierum usus naturalis est animæ naturaliter impeditur receptiva, & pure, etiam passiva, eius naturalis capacitas, & naturaliter expedita (ac subinde naturalis actiuitas, & potentia Angelici, & naturaliter expedita ad eas animæ immittendas, erit impossibilis, ut patet; alioqui naturalis capacitas, & naturaliter expedita ad earum specierum, usum erit. Simul, ac non erit, contradictione manifestata; atqui pro eo statu, quo naturalis capacitas receptiva, & pure passiva ad earum specierum usum, & naturaliter expedita est animæ impossibilis, est etiam impossibilis absoluta naturalis capacitas & naturaliter expedita ad eas recipiendas: ergo pro statu coniunctionis ad corpus naturalis capacitas receptiva, & absoluta, & naturaliter expedita ad eas absolute recipiendas est animæ impossibilis. Discursus est legitimus. Maior probatur: quia cum naturali necessitate conversionis ad phantasmata, ut insensibilia cognoscat sensibilibus adiuncta, ac non, ut insensibilis anima pro statu coniunctionis ad corpus impossibilis est naturalis, & naturaliter expeditus usus specierum, insensatarum, & propriarum obiectorum insensibilium, quare, & capacitas receptiva, & pure passiva naturalis, & naturaliter expedita ad earum usum: esset enim naturalis, & naturaliter expedita capacitas, & potentia ad usum naturaliter impeditum, & impossibilem, quod repugnat. Minor probatur: quia, cum totus specierum insensatarum, & propriarum insensibilium obiectorum producendarum finis earum usus, & cognitio illorum, ut in se sunt, omnino sit, earum producendarum, & recipiendarum naturalis, & naturaliter expedita potentia repugnat, quoties naturalis & naturaliter expedita facultas ad eiusmodi usum repugnat. Confirmatur: quia cum earum specierum usus præfatus sit animæ pro eo statu naturaliter impossibilis, non nisi de superfluo (quod natura exhorret) pro eo statu in anima fient, & recipiuntur.

6. Mitto alia, quæ ab Alarcon, Arriaga, & aliis, cum absolute, cum ad hominem contra Soarium opponuntur. Neque enim singulorum inconsequentias insequi, aut coniectari insula à Deo disputatio- nis animus suppetit, aut tempus, quæ vero absolute contra hanc sententiam ex Alarcone obijci poterant opportunius contra sequentem sententiam opponuntur, ac diluuntur: duo igitur sententiæ huic firmius, aduersantur. Primum est contra virtutem, immediate, & proxime actiuam Angeli loquentis specierum pro eius arbitrio in audientem immittendarum. Docet enim, ut vidimus eam, cum cordis secretis, tum iudicio, quod de reuelandis loquens habet proximam, cuique eorum actiuitatem adæquatam suarum specierum naturalem inesse: Hinc autem inferitur naturaliter, & necessario illorum quodvis species suas impressas proprias in Angelos alios earum recipiendarum capaces esse immittendum: quod autem recipiendarum capaces omnes Angeli sint, eisque receptis, naturaliter cuiusque eorum obiectorum naturaliter, & independenter à libera Angeli alterius voluntate, eorum omnium secretorum cordis, & iudiciorum, reliquorum Angelorum cognitiones eliciuntur: ac proinde nullum cordis, & iudicij Angelici erit naturale secretum. Nec refert, si dicas: actiuitatem illam proximam, naturalem, & adæquatam secretorum cordis, & iudiciorum Angelici cuiusque, ad species sui proprias in aliis Angelis producendas subordinari in operando Angeli eas habentis liberæ voluntati: non secus, atque habitus tam infusus, quam acquisiti virtutum, & loco motiua potentia in harum actibus efficientis voluntatis nostre arbitrio subordinantur. Contra enim est: quia etsi potentia & virtutes actiue naturales, quæ ad suas operationes edendas, & adæquatæ virtutes sunt, vel

voluntatis, alicuius facultatis vitalis ipsi, saltem quoad explicationem, subordinatæ, vel complendæ, ex voluntatis imperio libero pendere in operando possunt, ac de facto pendent, ut exempla adducta testantur; aut potentia, & virtutes naturales adæquatæ proxime, & completæ suarum operationum, & effectuum (præsertim, quæ animi ipsius potentia vitalis, non sunt,) nullatenus in suis operationibus, & effectibus edendis, imperio, & libertati voluntatis subduntur, subinde possunt; tamen ei proxime, vel remote animæ, cui ea insidet, insideant, & radicentur. Hinc actus voluntatis, & iudicij, quæ specierum, & habituum suorum principia, actiua proxima adæquato, (in hac sunt, neque voluntatis, aut potentia alicuius ipsi subdita, ad eorum actiuitatem complendæ in eis operandis, voluntatis imperio, & arbitrio subduntur: similiter, nec sententia, ut in imaginatiua, & aque imaginatio cum intellectu possibili, seu passibili in ipsum species transmittitur, neque species istæ, ut obiectorum producant, visionem, & intellectionem, nisi aliud animus sit totus distractus, & intentus, seu dissentus, tamen horum actuum plerique eidem potentia, eundem animo insideant, & vniuersum nullus potentia actus aliorum effectuum adæquatæ, proxime actiui, (qualia obiecta hæc, cordis secreta, & iudicia Angelica suarum specierum esse in hac sententia admittuntur) in eis producendis, ab imperio voluntatis (à quo in elicendo pender plerumque) pendere inueniuntur, eo rationem dictam.

6. Nec ratio hæc vniuersalis ex potentia loco motiua, seu progressiua, quæ impulsus in membra animalis ad gradiendum principium actuum proximum, adæquatum est, & tamen in eo producendo, imperio, & arbitrio voluntatis subditur, neque ex intellectu, qui speciebus receptis principium actuum proximum, & adæquatum est ab arbitrio volentis aliud distracti, in elicendi intellectione pender, enim loco motiua, & intellectiua potentia animæ facultates naturales sunt, atque ipsi subinde in operando, etsi non, quoad influxum partialem, quem anima ipsa (si à suis facultatibus vitalibus re ipsa distinet, quod abnuo) præstet, tamen pender, quoad applicationem: principium autem, & ratio nostra de adæquato principio actiui proximo, non vitali, seu quod facultas vitalis animæ non sit nec quoad applicationem à libera pendeat voluntate (ut obiecta respectu specierum suarum) solummodo procedit: ac præcipue de actiua virtute actuum voluntatis, & intellectus ad suas species, & habitus, quam sententia hæc secretis cordis & iudiciis Angelicis, ad species sui impressas in aliis Angelis producendas attribuit. Respondet Soarius: habitus, & species ab actibus productas, in eo, qui actus elicit, ipsius, & potentia, à qua eliciuntur perfectiones naturales esse, quare & eius naturalibus facultatibus, quarum productio naturalis necessaria, neque voluntatis imperio & arbitrio subiecta est, debere assimilari species vero ab actibus vnius Angeli in alio productas, illius Angeli alterius: perfectiones naturales non esse, neque Angeli actus ipsos elicientis: quare neque ab eis actibus debere naturaliter & necessario eas in alio Angelo species neque produci, sed pro eis qui ad illi loquuntur arbitrio & imperio. Ceterum cum etiam productio specierum sui in alio homine, & Angelo, ac non ut perfectiuntur ipsos, competat pro arbitrio illas in aliis, producent, vel secus iuxta hanc solutionem, libereque proflus se eis prodeunt, vel occultabunt, atque omnibus conaturalissimas, fabulosus ille gygis annulus erit. Est autem hæc conclusio, æquiuocatio pura, qua naturalis perfectio, pro suo, æquiuocatio pura, qua naturalis perfectio, pro sua perfectione, naturaliter, cuique debita, & aduenda subinde, productaque necessario in ipso significatur, cuiusmodi solæ facultates naturales, & passionis physice sunt, in quibus species habitusque, cuiusque actibus provenientes, nullatenus censentur: solumque naturales perfectiones, prout naturales, supernaturali opponitur, dici possunt, siue species in elicente actus, siue in alio ex eis actibus producantur: ac proinde

proinde quoad naturalem, ac necessariam, vel liberam, atque ex arbitrio eos actus elicientis, specierum productionem nullum discrimen esse potest, siue in ipso, siue in alio producantur. Respondet tandem Soar, requiri voluntatem liberam Angeli loquentis, ut conditionem, ac determinationem actiuitatis obiectiue specierum suarum in aliis producendum, quam iudicis, & secreti cordis angelici tribuit. Cum enim actiuitas hæc ad species omnes in alios Angelos omnes immitendas determinata non sit, (alias cum illæ infinite sint determinata ad infinitum producendum esset, quod actiuitati creatæ, & finitæ repugnat, nec maior sit ratio intrinseca determinationis ad eas in aliquibus Angelis, quam in reliquis producendis ab arbitrio loquentis eam determinationem debent recipere.

7. Duo in hac solutione miscentur. Alterum de infinitate actiuitatis horum obiectorum ad species omnes impressas, possibiles reliquis omnibus Angelis immitendas, quod æquè argui potest ex sola possibilitate infinitarum specierum, ad quam ea actiuitas terminatur, atque ex productione, dummodo successiva sit, ex qua nihil contra limitationem actiuitatis creatæ deducitur: siquidem solum, ad infinitum syncategorematicum actiuitas infertur, quam intellectus, & voluntas creatura proculdubio habent: cum nunquam futura æternitate, tot actus producantur ex facultatibus suis, quin plures, & plures producantur, queant. Alterum ex indeterminatione intrinseca ad species ad hos præ aliis Angelis immitendas: quam certe, si naturalis actiuitas eorum obiectorum (ut hi aiunt) sit, nec habent, nec possunt habere respectu Angelorum ad debitam distantiam existentium: ut nec reliqua obiecta respectu subiectorum capacium recipiendi species ipsorum, si intra sphaeram actiuitatis expeditam sint, & agentia quous naturalia ad suos effectus in subiecta capacia, & intra sphaeram suam, non impediantur posita: quare, cum indeterminatione vterior ex parte actiuitatis, extrinsecus in imperio voluntatis, quaritur, ex parte applicationis subiecti capax intra eius determinatam, ex parte sui, actiuitatis sphaeram solummodo determinatio subiecto ipsi extrinseca deficiat, ac proinde extrinsecus à determinatione voluntatis, eius penes, quem potestas est applicandi, & ponendi subiectum illud intra eius actiuitatis sphaeram quæri debet; alioqui æqua facilitate defendam, nec Angelum, nec hominem ad diffundendas species sui, in alios sufficienter approximatos, imo, neque actus ipsos ad producendas species, & habitus, in subiectis suis, imo, nec agens vllum naturale absque imperio extrinseco voluntatis alicuius ad suos effectus edendos determinationem intrinsecam suæ actiuitatis habere, nec, nisi ea extrinsecus, ab alterius libera voluntate, & imperio adueniente posse ad suas naturales operationes prodire. Denique male Soar, ipse, & reliqui eius sententiæ Patroni, cum reliquis Doctoribus, eos confutabunt, qui liberam loquentis Angeli voluntatem requirunt, ut conditionem sine qua non, ut species ab eo in alium Angelum immittat, eliciant in eo cognitionem: quia nimirum illæ intrinsecam habent, & quatenus ex parte obiecti est, adæquatam actiuitatem, quare, & ad eam eliciendam, actiuitatem determinationem. Idem item dicunt omnes actus, ad species, & habitus proprio subiecto ingenerandos ipsius imperio, ut conditione, ob eandem rationem egere, eoque deficiente, cessat, adæquatæ naturalis actiuitatis, ac subiade actiuitatis determinationis, sint, non agere dicunt. Similiter, yndecumque habitus species, ut in proprio subiecto, sui obiecti cognitionem eliciant, voluntate libera subiecti illius, ut conditione adæquatam earum obiectiuam actiuitatem determinante, opus habere idem omnes docebunt. Nec locum amplius huic euasioni facit Ariaga citat. d. 12. sect. 3. num. 21. §. Hoc argumentum, exemplo vbi- cationis in loco vicino, necessario prærequiritur, ac necessaria conditionis, ut quis in immediato loco

suam præsentiam, & vbi- cationem, ad quam adæquatam habet actiuitatem, producat. Etenim ea conditio non est ad productionem vbi- cationis absolute, & simpliciter in loco immediato, sed ad productionem eius per motum, seu, quæ motus sit, qua ratione vbi- cationem anteriorem in loco vicino, ut terminum, à quo requiritur: non, ut conditionem, & determinationem actiuitatis intrinsecam, respectu productionis præsentis in loco illo, quam si, in loco vicino non præstiterit, primo produceret, cum primum existeret. Præterquam quod, determinatio hæc, & si ad productionem eius, simpliciter & absolute talem, nec solum, ut motus sit, requiratur, non ex parte actiuitatis intrinsecæ, & ex parte sui indifferentis, sed applicationis loci, sed ad locum requireretur, ut de subiecti applicatione, & approximatione debita, ad agens diximus requiri.

4. Secunda præfata sententiæ impugnatio solida ex naturali potentia Angelorum ad mentem, dum, alioque locutione sua decipiendos desumitur: eam vero potentiam in Angelis Soarez, & huius sententiæ allectæ omnes admittunt, nolque, & autoritate, & ratione superius, cum reliquis probauimus contra Ariagam, qui docet eam Angelis negari probabiliter posse: ego vero speciem probabilitatis, qua Angelis quorum voluntatibus, ad maiora mendacia, & turpiora longe crimina potentia, & exercitium, de facto, ex fide, & ratione concedenda necessario est, potentia ad mendacium negatur, prorsus non video; ea vero statuta, contra præfata sententiam arguo secundo, species impressa nequit physice agi, in Angelum audientem à iudicio Angeli loquentis, quod absolute, nec est in se; nec Angelus habet, qui admittatur actionem physicam à principio actiui, seu agente, quod absolute in se ipso non est, absolute physice prodire; quod repugnat: sed, si Angeli locutio, per physicam specierum immisionem, à iudicio eius in Angelum audientem, cui illud manifestatur, fiat, vel eiusmodi species à iudicio, quod nec in se absolute est, nec Angelus habet, prodire physice absolute possent, vel Angelus absolute non posset mentiri, contra id, quod aduersarij, ac reliqui Theologi, præter Ariagam, certum supponunt: ergo locutio Angelorum, nec stat, nec fit per physicam productionem specierum à iudicio loquentis in Angelo audiente. Minor probatur: quia locutio mendax stat in manifestatone facta alteri à loquente iudicij sui de re, de qua loquitur, quod nec absolute est, nec loquens in mente sua habet: manifestatio vero seu locutio mendax, stat, fierique debet per species iudicij manifestati, ab ipso physice productas, in Angelo audituro, cui manifestantur: ergo, ut locutio mendax Angeli esse absolute possit, necessarium est, ut species, à iudicio, quod, neque in se absolute, nec in mente loquentis est actiue physice in audituro Angelo, cui manifestatur, producantur: quare vel hoc admittendum est; vel negandum Angelum absolute posse mentiri. Refertur denique posse affinis proximæ sententiæ alia, locutionem, Angelorum in physica non actiua, sed exactiua suarum specierum immisionem in alios Angelos, ab eisdem actibus voluntatis, & iudicij Angeli loquentis, quatenus à Deo absolute physice exigunt pro arbitrio loquentis ut species suas in aliis Angelis producat. Sed hanc sententiam apud neminem, de eis omnibus actionibus Angeli loquentis, vidis sed solum, de voluntate manifestandi alteri cordis secreta, reliqua, ut cert. 6. & asseram, & quæ contra hanc, absolutam physicam exigentiam productionis specierum, à Deo in alio Angelo vniuersim impugnat, dissolutam eam vero omnibus actibus, etiam iudicij loquentis, quod alteri manifestare vult, tribui non posse postremum argumentum ostendit. Cum enim absoluta hac exigentia physica (quæ rei absolute existentis solum esse potest) locutio angelica constiteri nequeat, nisi, absolute posse Angelum mentiri perperam negetur, neque in illa, physica, absoluta, exigentia locutio

Angelica stabiè Primum argumentum, quod efficax contra Soarij sententiam iudicauit contra hanc, non ita efficaciter instrui potest, quin habeat ap- parentiores solutiones, quas persequi longius, quam vile foret.

CERTAMEN VI.

Gemma, ac vera S. Thomae sententia
statuitur, & propugnatur.

1. Sanctus Thomas 1. p. quæst. 107. art. 1. rem ip- sam angelicæ locutionis his explicuit. Ex hoc quod conceptus mentis angelicæ ordinatur ad mani- festandum alteri per voluntatem ipsius Angeli, al- teri innotebit; & sic loquitur unus Angelus al- teri. Hæc tamen verba, non ita intelligenda sunt, vt sola extrinseca ordinatione voluntatis mani- festandi alteri. Angelo conceptum mentis, nullo alio tunc denuo, in mente audientis producto, sed per species impressas Angelis congenitas, eius conceptus manifestatio, & cognitio fiat, ac locutio eiusque effectus peragatur, (vt citati Do- ctiores cert. 4. §. intellexerunt) sed ita, vt locutio Angeli, realiter formaliter stet in voluntate eius libera manifestandi suum conceptum, & iudicium de re quavis, de qua loqui alteri vult, vt expresse docet S. Thom. verbis relatis; excitatio vero An- geli, ad quem loquitur, per emissionem specierum impressarum iudicii, & voluntatis eius à voluntate ipsa physice exactiue, & physice exactiōi naturaliter, il- lico annuit, easque in auditu Angelis, cum eis adiutus iudicii, & conceptus indiuidui, & volun- tatis Angeli loquentis, (quæ ipsius locutio, & qua- si propria vox est) elicit cognitionem. Sententiam hanc, S. Thomae sequuntur Thomistæ Recentiores Dominicani, & ex Thomistis Iesuitis, Valentia ad citatam disp. 8. quæst. 4. punct. 2. sententia sexta, Soar. tom. 2. de religione, lib. 2. de oratione: cap. 4. num. 5. et 2. de Angel. c. 2. à num. 13. eam multis impugnet. Hæcherus ad citatam quæst. 107. disp. vii. §. quarta, & probabilissima, Granados tr. 5. disp. 4. sect. 1. Ioann. Præpositus, 1. p. quæst. 57. a. 4. dub. 4. est non adeo distincte locutionem Angeli loquentis, & audientis excitationem ab ipso expli- cauerint; sed solum locutionem, in præfata lo- quentis voluntate constituent, quæ ex parte Caietanus, & reliqui à nobis citat. cert. 4. num. 5. no- biseum conueniunt; tamen, quoad excitationem audientis Angeli à loquente per denuo immittas à Deo species impressas ad exigentiam physicam vo- luntatis illius à nobis dissident. Tamen senten- tiam, fere, vt à nobis proponitur, tenet noster Arriaga, citat. disp. 12. sect. 4. Dixi vero excitatio- nem audientis à loquentis præfata voluntate fieri per species, vt minimum, physice exactiue prove- nientes; quia eas physice actiue à voluntate loquen- tis Angeli immitti fors, improbabile non est, vt inferius videbimus, & quidem præfata explica- tione, & præmissis aliarum sententiarum impug- nationibus, satis quoad utramque partem senten- tia nostra probata videtur, cum in nullo alio locu- tio Angeli, & per illam excitatio alterius ad illum audiendum, stare possit, atque omnia, quæ in locu- tione, & auditione interueniunt aptissime, & facili- lime intelligantur. Sed tamen utraque sententiæ huius pars seorsim proponenda, & statuenda est, at- que ab impugnationibus aduersariorum, quæ specia- liter contra vnam quamque militant, vindicanda.

2. Igitur locutionem Angelicam realiter forma- liter stare in voluntate manifestandi alteri Angelo conceptum mentis, quem de re loquens habet, vt aiebant S. Th. & Thomistæ ex Dominicani, & Iesui-

tis citati; Probatur. Quia locutio realiter formaliter stat in eo, quo internum de re quapiam iudicium, ac loquens, quatenus ex parte loquentis, & in actu primo est, determinate alteri manifestatur: atqui voluntas Angeli manifestandi alteri suum concep- tum, & iudicium, de re quapiam est id, quod ex parte ipsius in actu primo determinato & determina- te manifestatur alteri conceptus, & iudicium, quod de re quapiam, de qua loqui cum altero vult, lo- quens habet: ergo voluntas eiusmodi est Angeli locutio. Maior est certa: quidquid enim vltius requiri contendatur, ad locutionem humanam no- stram, & sensibilem requireretur, non autem ad pure spirituales, & insensibilem, neque ad locutionem generatim, & vniuersim sumptam vt inferius pate- bit. Minor probatur, quia voluntate Angeli mani- festatiua sui conceptus, & iudicii de re quapiam ius secreti, quod ante illam habebat respectu An- geli, cui illud manifestare vult, realiter formaliter ex parte Angeli loquentis in actu primo determi- nato, & determinate aboletur, ac redditur obie- ctum illud naturale, & proportionatum naturali facultati intellectuæ, & intellectu Angeli alte- rius, quin possit ab Angelo loquente, ea voluntate stante, vltatenus, occultari, cum iudicium tam vo- luntas ipsa, atque eum esse, qui loquitur: immo, providentiæ naturali stando, eorum species, & cognitio in Angelo, cui alter loquitur, impediri à Deo nequit. Secundo ea voluntate posita, ponitur, quatenus ex parte loquentis, est principium deter- minatum, & determinate excitans illum, cui ea vult manifestare, vt ipsum de re quavis audiat, & ea omnia cognoscat (vt statim probatione secundæ partis sententiæ nostræ constabit) atque, atque ho- mana locutione externa, per verba prolata à lo- quente: ergo ea voluntas loquentis Angeli mani- festandi alteri Angelo iudicium, seu conceptum, quem de re quapiam, de qua ipse loquitur, auge- eum esse, qui loquitur, est realiter formaliter An- geli locutio. Contra hanc sententiæ huius partem (in qua cum S. Thomae Thomistæ omnes Domini- cani veteres, & recentiores, atque, ex Iesuitis Thomistis plures conueniunt) vnum solum argu- mentum militat, quod Vasquez induxit, ac multos deinceps turbavit, locutio omnis realiter forma- liter est verbum: unde idem apud Latinos est *verbo facere*, ac loqui: atqui verbum realiter forma- liter essentia sua est actus, seu operatio intellectus, non voluntatis: ergo actus ille loquentis Angeli vo- luntatis manifestatiua, conceptus sui alteri Angelo, non est realiter formaliter, Angeli illius locutio. Confirmatur, quia omnis intellectus verbum est, vel secum necessario, & independentem, à volunta- te libera, & arbitrio loquentis verbum, vt essen- tialem sui terminum deuoluit: Confirmatur secun- do, quia ideo Patres aliquot, recitati à Vasquez, aiunt linguam angelicam, nihil nisi eorum intelle- ctum, seu intellectiōem esse. Miror Patrem Sua- rez hac ratione, & confirmationibus contra hanc conclusionem vti; cum tandem cap. 28. num. 31. in actu immanente Angeli loquentis, quem quan- doque intellectus, quandoque voluntatis actum esse dicit, eius locutionem nituntur. Intellectum quip- pe, & intellectuē propriā, quisque sibi loquitur, non aliis: de qua ad alios locutione angelica, est disputatio præfata. Patres solum contendunt An- gelos non habere potentiam, aliquam, seu linguam corpoream naturalem, quæ verba externa producat, vt loquantur; sed absque ea loqui aliis, quæ intel- ligunt, ac lubinde eorum linguam esse, intelle- ctualem, siue intellectu solo perceptibilem, in- quocumque interno actu Angelorum eorum locu- tio stet: de quo Patres non curarunt, illud de ver- bo, quod sola intellectuē, & facultate intelle- ctiva fieri, possit, & quo locutio ad alios etiam consistat, vt phrasia latina demonstrat, internum aduersariorum euerit; est siquidem phrasia de ver- bis externis, seu vocibus corporeis nostris, quibus

ad alios loquimur. Ea vero verba, etsi intellectio- nem, ac subinde intellectum supponant, aut non esse actus proprios intellectus, sed immediate po- tentiae locomotivae linguae, ut instrumenti, quod motu suo voces efformat, & mediate voluntatis cer- tissimum est.

3. Secunda sententiae nostrae pars de excitatione Angeli, cui alter loquitur, per species tunc de- nuo immittit à Deo, conceptus, & voluntatis ma- nifestatione Angeli loquentis, ad huius voluntatis, exigentiam physicam naturalem expressa apud S. Thomam, & veteres Thomistas, non est; quia immo ei aduectantur veteres illi, qui ab initio creationis species eiusmodi Angelis cunctis à Deo infusus congenitas docebant, cert. 4. numero 3. sed tamen doctrinae Sancti Thomae, quae prioris partis nostrae sententiae, seu locutionis realis for- malis Angelicae fuit, non solum concors est, sed confectaria. Probatur primo, quia nequit dari rea- lis formalis locutio, ex qua excitatio eius, ad quem, ut loquentem audiat, locutio est, provenire repugnet: aut repugnet provenire ex voluntate ex- citationem eius Angeli, cui alter voluntate illa loquitur, ut loquentem audiat, nisi ab eadem ma- nifestatione voluntate, loquentis exactiue, ut mini- mum physice species denuo in Angelum alterum proveniant; Deo scilicet ad eius voluntatis ma- nifestatione physicam exigentiam absolutam in eum illas immittente: ergo, ita, ut minimum, species illae denuo à voluntate illa manifestatiua loquentis proveniant. Maior est certa. Aliqui enim darentur vera, realis naturalis locutio respectu illius, cui natura sua audiendi capacitas, (quae absque ex- citationis passivae audientis possibilitate à loquente, eiusque locutione repugnat) repugnaret. Minor probatur: quia ut contra citatos certam. 4. num. 5. ostendimus, ibi, à num. 7. ex sola praecita volun- tate manifestatiua loquentis immutatis physice spe- ciebus congenitis, quoad substantiam, & modum, neque esse in Angelis excitatio & auditio Angeli, cui alter loquitur, quae in ipso ab initio creationis, ac prius longe, quam alter absolute ipsi loquatur, non adfuerit, ac proinde necesse est denuo pro- ductis speciebus tunc, cum ipsi alter absolute lo- quatur, ipsum excitari, & audire. Quod vero per spe- cies illas excitatio, non casu, & aliunde, vel à Deo pure arbitrario productas fieri debeat, ut minimum ex- actiue, à locutione, seu voluntate manifestatiua lo- quentis productas fieri debeat, & ex nostra hu- mana locutione constet, & ex ratione, quia alias, etsi eis speciebus intellectionem eorum obiecto- rum alter Angelus eliciat, nec à loquente, quā- tali excipit, nec loquentem quā talem audiet, ni- si ab eius locutione species excitantes, saltem ex- actiue physice, accipiat; sed vel species illas pro- ducentem alium audiet, vel potius audiet nullum: siquidem auditio locutionis, & loquentis realiter formaliter respectiva est; ni contra Apostoli effa- tum ad Rom. 14. *quomodo audiant, sine praedican- te* & dicas, sine praedicante audire nos possit. Secun- do probatur: Quia loquentis Angeli voluntas ma- nifestandi alteri Angelo suum de re quavis concep- tum illum, ac mediate eius obiectum, quantumvis ex secretis cordis sit, obiectum proportionatum, & naturale intellectui, & intellectioni naturali An- geli, cui vult ea omnia, vel mediate, vel imme- diate manifestare, redditur: ac rursus voluntas illa manifestatiua seipsa obiectum proportionatum naturale, illius Angeli intellectui, & intellectioni suae sui ipsius ad illum Angelum, manifestatio ob- iectiva est: ergo ubi primum est, & conceptus, & voluntatis illius species proprias produci à Deo in Angelo, cui loquitur, physice & naturaliter exigit, saltem, si eas, ipsa nequeat physice per- ducere.

4. Dices tamen, Si eo ipso, quod naturali fa- cultati intellectui, & intellectioni Angeli alterius, per voluntatem manifestatiuam loquentis, ea ob- iecta proportionantur, ergo physica exigentia spe-

cierum illorum impressarum, tota penes Angelum illum est, non autem penes loquentis manifesta- tionem voluntatem: quia eorum, quae intra spha- ram obiectivam naturalem intellectus Angelici sunt, species impressae solus intellectus Angelicus sunt, non vero obiecta ipsa à Deo exigunt, & re- possunt. Apparentius, quam alij rationem hanc se- cundam impugnabis; sed tamen non admodum so- lide. Ratio enim, quam assumis verum, ut sum- mum habet, cum absoluta existentia obiectorum; ut naturalia obiecta intellectu Angelici sunt, ac- fiant, non expectatur, sed ab initio creationis intellectu Angelico natura sua, & independenter ab absoluta libera existentia eorum intra sphaeram naturalem obiectivam intellectu & intellectionis angelicae posita sunt; secus autem, cum, ut intra eam sint, expectatur absoluta existentia, & co- rum, & alterius, per quod intra naturalem obiecti- vam sphaeram posita sunt. Etenim, in primo casu nil aliud absolute est praeter intellectum, angelicum eis obiectis natura sua proportionatum, à quo spe- cies praefatae, absolute exigi physice possunt, cum nihil aliud absolute sit, neque esse absolute debeat, aut possit, à quo obiectiva illa proportio pendeat. At vero, cum obiectiva proportio naturalis obiecto- rum cum intellectu angelico, non nisi per ali- quid aliud absolute existens, & libere ab alio po- situm sit, quo intra illius sphaeram naturalem; constituantur (ut in casu euenit nostro) tunc qui- dem exigentia physica, naturalis specierum non ab intellectu angelico, sed ab illo alio libere posito est. Quod si rursus contendas, id aliud libere po- situm, quo intra sphaeram naturalem obiectivam intellectus angelici obiectum constituitur, esse con- ditionem requisitam, ut eius obiecti species ab intellectu Angelico exigatur, quin aliquid exigen- tia eorum in tertio illo libere posito (atque in re praesente, in voluntate manifestatiua Angeli lo- quentis) sit, multum de voce contendes: siqui- dem, quod ad physicam exigentiam solum, non autem ad physicam efficientiam, attinet, id, sine quo exigentia illa esse nequit, non quidem con- ditionis, sed rationis exigendi realis formalis ve- ram habet rationem: quia illud rationem motui Deo affert, & offert, ut id, quod exigitur à Deo praestetur: quod motuum, eo quod ait conditio dicitur, sublato, nullatenus Deo offertur; nec aliud aliquid physica exigentia pura, quam mo- tum naturalem, & physicum ad quidpiam à Deo agendum, se praestitum solo, ipsi oblatum esse po- test. Dixi autem de physica exigentia naturali sola, seu quae in physica rerum actiuitate, nec fundata, nec ei admixta est; quae enim in ea fundatur eive ad- miscetur: sicut absoluta, & expedita actiuitas con- ditionum plurium, quae nullam, ne partialem qui- dem, actiuitatem habere possunt, absolutam posi- tionem expectat, ita etiam ipsi idemificata; vel in- mixta physica, absoluta exigentia eorundem pure conditionum existentiam absolutam expectant. Ad- de, eadem facilitate obiectis omnibus, etiam sensi- bilibus, in quibus exigentia, imo, & actiuitas phy- sica specierum suarum impressarum ad aequata recog- noscitur, & à Philosophis datur, negari posse vtram- que, totamque potentiam concedi, etsi ad eas absolu- ta obiectorum existentia requiratur: dicam enim ut conditionem puram requiri, quod si, quia in his non autem in potentis, id admittendum dixe- ris: id ipsum, quoad specierum praefatarum physi- cam à Deo exigentiam, in voluntate manifestati- ua Angeli loquentis inuenies. Physica enim ma- nifestatio obiectiva, est sui ipsius, & iudicii de re super qua Angelus loqui alteri vult, essentia sua est, quae nisi speciebus vtriusque impressis per- agi nequit.

5. Dixi, rationem aduersariorum, ut summum probare de obiectis, quorum absoluta actualis existentia, nec alterius libere ab alio apponendi, expectatur, ut intra sphaeram obiectivam natura- lem intellectus Angelici constituantur, ac subinde eorum

eorum species ab initio creationis Angelis congenita naturaliter debeantur: ne hic eam controuersiam, an aliquam nondum existentium, sed futurorum, naturalium, & quorumnam Angelis debeantur, importune moueam, in qua multum diuinationis in Doctoribus inueniebam, rom. 2. Philosophiae. controu. vlt. Dixi etiam præfatum argumentum solent apparentius esse, quod ex eorum solutionibus patebit. Primum desumitur ab Alarcon cit. disput. 4. & 5. num. 11. ex communi Doctorum assensum obiectum omnium naturalium species Angelis ab initio creationis congenitas, & infusas à Deo fuisse: secretum vero cordis Angelici naturale obiectum, & naturali facultate intellectus Angelici proportionatum esse. Alioqui, ne quando absolute est, deberentur species ipsius, sicuti nec reliquorum obiectum supernaturalium, etiam, cum absolute sunt species Angelis debentur. Tangit obiectio generalem doctrinam plurium quidem, sed minutius examinandam de obiectum naturalium, aliorum à secretis cordis, non existentium debitis, & congenitis speciebus intellectui Angelico ab initio creationis. Ea vero nunc vniuersum permittam, ad secreta cordis, et si entitati ne naturalia, consequentia non valet: quia quousque adit voluntas Angelis, cuius secreta sunt, de eis alteri manifestandi extra sphaeram cognoscibilitatis naturalis ab alio Angelo esse iure secreti, facultati eius intellectui prævalente, (quod, ea voluntate cessat ut diximus) sunt posita opponit, num. 12. exigentia hæc specierum à Deo, quæ in ea voluntate manifestatiua secreti cordis est, similis est precibus moribundi desperatæ salutis ad Deum, à quo solo eam consequi potest, quam nulla vi, aut iniuria illata naturæ denegare moribundo Deus potest: ergo, & species quas exigit voluntas, illa manifestatiua, citra omnem vim, & iniuriam, naturæ denegare Deus poterit: obiectio hæc omnem physicam naturalem exigentiam causarum, dispositionum, & illam ipsam specierum Angelis congenitarum, quam admittit obiectans, in quavis entitate sit, æque impugnat. Oritur autem ex minus, autem discrimine voluntarium precum ad Deum, ab exigentia physica naturali; quæ, etsi Deum absolute non cogit, cogit autem, si naturali providentia acturus sit, ac subinde, si non annuat, vim, & iniuriam aliqualem inferet naturæ. Obicit tertio, si Deus solus species producat potius Deus, & immediatius loqueretur audienti Angelo, quam Angelus loquens, qui mediate solum per Deum, tanquam per interpretem loqueretur: Haberet obiectio speciem aliquam difficultatis aduersus eos, qui non ea distinctione, qua nos sententiam hanc intelligunt, & tradunt. Contra nos vero nullam qui in specierum productione locutionem Angelicam realem formalem, non ponimus, sed in voluntate manifestandi alteri conceptum, quem de re quavis loquens habet, fingitur se habere: siue ab ipso species impressæ, per quas & conceptus, & voluntas formalis, & expressa notitia alteri innotescet physice actiue, siue exactiue solum promueniant. Probat ergo obiectio mediatam, ut summum ab Angelo loquente physicam productionem, non locutionem mediatam & per alium, (Deum scilicet) tanquam intermedium, & interpretem, ad quod Deum loqui oportere: quod Deus physica specierum in Angelo, cui alter loquitur, productione non præstat, cum suum iudicium, adhuc de iudicio, quod loquens manifestare, vult physica illa specierum huius productione alteri non aperiat, vel ite manifestare, ut ad locutionem propriam etiam interuenit, ac interpretis opus erat.

6. Sed tamen duo adhuc subtilius obici ex proxima obiectione contra secundam hanc nostram sententiam partem deduci possunt. Primum ex-

citatio realiter formaliter sit per specierum immisionem in Angelum, cui alter loquitur; hæc autem realiter, & physice à Deo solo fit, non autem ab Angelo loquente, eiusve voluntate manifestatiua, seu (quod idem in nostra sententia est) locutione: ergo nec ab Angelo loquente, quæ tali, nec per eius locutionem, Angelus, cui loquitur excitatur ad audiendum (ut excitari, per nos debet à loquente, quæ tali, eiusque vera locutione) sed à Deo excitatur. Respondetur excitationem à loquente, quæ tali, & per veram eius locutionem non debere esse physicam, & immediatam à loquente, per eius locutionem, sed mediatam physice, & moralem sufficere. Patet in locutione nostra, quæ signis physice inter mediis, ac mediantibus, immediate physice species in eo, cui loquitur, causantibus fit. Moralis autem causatio à locutione angelica excitationis Angelis, cui alter loquitur, per species, ut audiat, quatenus à Deo locutio illa exigit, ut species illas, in alterum, ad quem dirigitur, physice immitat, immediatè dici verè potest, quatenus in genere exactiue illius causationis specierum, nil aliud earum physicum à Deo productione mediat omnino, secundum est, quia casu quo (ut posse decimus, cum communi Doctorum) voluntas Angelis loquens esset manifestandi alteri conceptum, & iudicium de re, quod non habet, ac proinde mentiens, & decipiendi Angelum, cui loquitur, cum voluntas hæc habet pro obiecto productionem, specierum, quibus deceptio alteri, atque error fiat, quæ nequit ipsa actiue producere, sed solus Deus, ut Deus eas producat, eius voluntati obiectum, ita explicari debet. *Volo, ut Deus illum Angelum fallat, et infundens species fallaces obicit, quod non est: unde Deus eas, ad vltim illius voluntatis exigentiam producat, eius malitia annuet, atque executione ipsa morem geret: & Angelus fide loquens per Deum, tanquam per scelestum) quod cogitatur, ne dum dictu, naturum est) mandatarum, deceptionem alterius exequatur. Est enim Deus de se errorem physicum, cuiusvis creaturæ rationalis causare, infundereque honestissime possit, quemadmodum quomodo, ut rerum Dominus de se se potest occidere; at, sicut prauæ homicidæ voluntati annuens neminem occidere potest, nec errorem specierum illarum fallacium immisionem, & productionem physicam causare: obiectio hæc finem exigentia naturalis, & physice voluntatis manifestatiue loquentis Angelis conceptum, & actum, quem non habet, sed fingit se habere, cum fine, seu obiecto morali, prauæ eius voluntatis confundere vult, & neque hunc rectè designat. Præter siquidem, illius voluntatis loquentis Angelis fallacis obiectum, & finis moralis, non est specierum impressarum productio, sed alterius Angelis deceptio, & error, et si realiter per illas efficiendus sit: finis autem physice, & naturalis exigentia voluntatis illius est specierum illarum physica à Deo productio: cui Deus ex causâ vniuersalis munere, & titulo proinde naturæ totius prouidentissimi adiutoris honestissime annuit, atque ad eandem physicam exigentiam species illas physice deceptorias producit, quin moraliter fini turpi voluntatis illius moraliter prauæ villatenus annuat; ut nec annuit, cum ad homicidæ, & homicidij actionem physice, ut causa prima, & vniuersalis concurrat ne causarum naturalium defectui ad operationes suas absolute edendas deficiat. Quod secus habet in mandataro homine homicidij executore vulgo allestario) qui illud est ut particularis causa ex altius mandato, sine, & intentione praua, & contra ipsi etiam iniunctum præceptum, & obligationem exequitur.*

7. Dico tertio. Probabile valde est loquentis Angelis voluntatem manifestandi alteri suum iudicium, quod habet, vel simulat se habere de

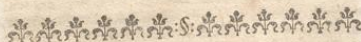
re quavis, physice actiue, nec solum exactiue, & sui, & conceptus, cuius manifestatiua voluntas est species impressas in altero, cui loquitur, producere, atque ad audiendum physice, actiue etiam excitare. Hanc conclusionem non respuit Arriaga, disputatione duodecima, sectione quinta, numero trigesimo secundo, à §. *Hæc dicta sunt*; sed tanquam probabilem defendit, atque à difficultatibus, & incommodis, contra Doarj, & aliorum sententiam confutatur à nobis cert. §. de abolitione secretorum cordis Angelici, liberam opportune ostendit. Neque enim, ut illius Patroni, physicam actiuitatem naturalem actibus omnibus voluntatis, & intellectus angelici concedit: imo conclusio hæc soli voluntati Angeli loquentis manifestandi suum de obiecto quouis, siue ipsi extrinseco, siue intrinseco, & cordis sui secreto, quia ipsa sui ipsius manifestatiua natura sua est, (& si libera non esset, nec ad cordis Angelici secreta proinde spectans) ac rursus secretorum etiam cordis, que manifestari alteri, vel aliis Angelis per illam loquens Angelus vult, seipsa secreta rationem, & ius omne tollit, ut diximus. Solum displicet Arriaga, quod sine citat. §. prædictæ voluntati actiuitatem physicam specierum sui tantummodo concedit; tamen statim ad verbi, seu iudicii, quod de re, de qua loqui alteri vult, species proprias producendas actiuitatem physicam concedat; quare, dum illi ad alias species præter proprias producendas, in Angelo, cui loquitur, actiuitatem physicam voluntati manifestatiue loquentis negat, respectu obiectorum, seu respectu materiæ de qua loqui Angelus vult, & si ad secreta cordis pertinet, non autem respectu iudicii, & conceptus, quem de eis habet, vel vult alteri Angelo manifestare intelligit, & loquitur, id quod ex Doctrina, quam inde deducit constat etiam aperte: inde enim rectè infert: cognitionem, quam inde Angelus habet respectu eorum, de quibus, ipsi Angelus alter loquitur, abstractum solum esse, ex connexion nimirum conceptus, & voluntatis illius cum obiecto deductam, non iuramentum, & per proprias obiecti species productam, & habitam: quare, & locum esse Angeli loquentis mendacio, si velit alium decipere, & mentiri: cum iudicii, quod non est per species proprias physice, ab ea voluntate productas evidens physice (tamen falsum) iudicium, intuitum habeat: non secus, ac si de colore, aut alio, quouis obiecto species proprias à Deo, vel vndeumque, physice productas haberet, intuitum physicum, sed falsum iudicium de eius obiecti absoluta existentia formaret; indeque de termino eius, iudicii alio, si is foret, cui hoc iudicium essentia, & natura sua connexus esset, (ut conceptus Angeli, cum suo obiecto connexus est) & illum ipsum, tunc esse discursu, & abstractiue, cognosceret. Certe ex hac ita explicata, & intellecta conclusione, vel umbra vlla difficultatis secundæ propositæ numero 6. dispareret cum se ipsa physice, actiue, neque solum exactiue à Deo species proprias? iudicii quod non habet, sed fingit se habere Angelus loquens fallax eius, & praua voluntas producat, nec à solo Deo, qui prauitati eius annuat petat, species produci. Dispareret etiam difficultas alia ab aliquibus tacta de multiplicatione specierum plurimum, solo numero diuersarum, (vndeumque denuo Angelo productione proveniant) de obiectis naturalibus, de quibus loqui alteri Angelo Angelus potest, & quorum proinde species proprias ille Angelus præhabet: cum tamen species solo numero diuersæ in eodem subiecto multiplicari naturaliter nequeant. Diximus enim solius voluntatis manifestatiue, & conceptus, seu iudicii, quod de obiectis, de quibus est sermo loquens habet, non autem de obiectis ipsi species proprias, siue à Deo solo, siue à voluntate manifestatiua produci.

Christoph. de Ortega, de Deo Pao. Tom. II.

8. Est autem alterutro ex præfatis modo excitatio per species productas in Angelo, ad quem est sermo; ab Angelo loquente, abique vlla difficultate, earum quæ in sententiis aliis deprehensæ sunt expedite, intelligatur (que non leuis, alterutro modi probatio est, quin alia ab Arriaga nostro asseratur) tamen modus conclusionis tertiæ probandus vterius aliunde à ratione est, ex qua difficultatibus aliis occurratur & dicendis, quæstione quinta, de distantia ad quam Angelus, Angelo loqui huncque physica specierum in ipso productione excitare possit, quin exciter alios fundamentum à ratione pateret, id quod præstitum ab alijs hæcenus non est, nisi ex nostris principiis poterit facile præstari. Est autem principium alterum, quod conclusionis 1. & 2. probatione tetigimus: Nempe, voluntatem, & arbitrium solum Angeli loquentis esse totam rationem, & principium in actu primo, conceptum Angeli loquentis de re quavis manifestandi, & ex iure secreti naturalis ipsum extrahendi respectu illius Angeli, cui voluerit actu illum manifestare. Inde enim fit voluntatem loquentis exercitam, & liberam illum manifestandi constituere formaliter conceptum illum in aperto, atque extra eius secreti naturalis respectu alterius Angeli, cui ea voluntate loquitur, atque intra sphaeram facultatis intellectiue, & intellectiue naturalis, Angeli eiusdem, collocat: inde vero inferrebamus rectè, numero tertio, pro secunda parte nostre sententiæ, siue secunda conclusione, totam physicam, & naturalem exigentiam specierum propriarum à Deo in altero Angelo, cum sui, rum conceptus manifestandi, in voluntate illa manifestatiua esse; inde vero inferretur tertia hæc nostra conclusio de physica actiuitate etiam voluntatis eiusdem, ad sui, & conceptus species proprias in altero Angelo, ad quem est locutio, producendas, & si enim ad solam physicam exigentiam aliquorum entium naturalium, in quibus actiuitas physica ad effectum aliquem, nequit inueniri (puta in accidentibus dispositiuis respectu formæ substantialis maxime animæ rationalis in materia inducendæ, & producendæ) Deus solus illum connaturali providentia, in bona philosophia, & Theologia, producere asseratur, ac proinde conclusio nostra secunda vtriusque facultatis principii consona valde sit; ceterum ubi in iis, quæ effectum aliquem physici exigere deprehenduntur, ac illum producendi, impotentia actiua, non ostenditur, physica actiuitas in bona philosophia, & Theologia est admittenda: ita, ut exigentia illa physica, actiuitas, ac non dispositiua solum, sed actiue etiam, seu physice actiuitatis exigentia ipsa metaphysice prioris censeatur exigentia debeat: atque, quia actiua illa physice sunt, exactiua etiam physice, non vero, quia exactiua, actiua esse metaphysice dicantur.

9. Id, quod adeo verum est, ut dispositionibus ipsis accidentalibus materiæ, non sola dispositiua exigentia formæ substantialis materialis, sed actiua etiam, à meliori Philosophia tribuatur, tamen instrumentalis, quia substantialis illius formæ materialis, prædicta, & perfectionem, nec formaliter nec eminenter accidentia dispositiua possunt continere. Est autem ratio quia ad naturales effectus physica actiuitas, nec solum exigentia illorum à Deo (quantum absque repugnantia fieri possit) natura debet concedi, vel principalis, vel instrumentalis, ubi ad effectus principale agens in natura non adest, vel non adstante eodem modo effectum produci experimur: ut in educatione formæ substantialis, maxime viuientium, & animalium impotentia in natura deprehensa, quæ Dei naturæ authoris omnipotentia suppleatur, ad naturæ effectus totaliter producendos ad Deum recuratur, ac sic tota effectuum naturalium actiuitas pro cuiusque

libito naturæ negetur. Cum ergo voluntas illa Angeli loquentis conceptus, & voluntatis ipsius manifestatiua specierum propriarum utriusque prædicta omnia eminenter contineat, ipsi physica actiua principium est: Agens cuius potentia actiua physica voluntas est (vt de Deo diximus, tom. 1. de Deo vno, controu. 1. d. vltim.) eo modo, quo velle potest posse operari: vnde, cum velle possit operari in distans quin in propinquum operari velit, nihil operando in medio operari in distans poterit, ex quo controu. eadem de immensitate Dei, eius ubi-quitatem ex eius operatione, ubique perperam inferri à Theologis non paucis ostendimus: inde vero legitime etiam inferitur voluntatem manifestatiua iudicij de rebus Angeli loquentis Angelo alteri, etiam distanti, & sui, & iudicij species proprias in eo producere absolute posse, ac defacto, si ei loquatur, producere, quin eas in medio producat, quo cessat obiectio contra Soarium. & reliquos sententia, certam. 6. impugnata Doctores & alios de productione specierum, in medio vt Angelus ad distantem loquatur: & reliqua quæ inde inferebantur, contra tertiam hanc conclusionem locum non habent.

QVÆSTIO V.

Quid, quibus, & ad quam distantiam loqui Angelus possit, ac illi audire?

AD plenam angelicæ locutionis notitiam paucula hæc facillime ex dictis decidenda oportet examinare.

CERTAMEN I.

Quid Angelus loqui aliis possit?

EA, quæ loqui Angelo Angelus potest, in duplici differentia sunt: nempe, conceptus de re, aut obiecto quouis, & voluntas illud alteri manifestandi, quam loquens habet, & utrumque loqui alteri Angelum posse imo necessario utrumque loqui, ac manifestare, cum alteri loquitur, certum est, siquidem necessario, eiusmodi voluntas, & sui, & conceptus, quem de obiecto habet, vel habere simulat, species proprias physice, vel exactiue à Deo saltem, vel etiam actiue in Angelo, cui loquitur, producit iuxta secundam ac tertiam, conclusionem, quæst. 4. certam. 6. à nobis statutam, ex quibus alteri Angelo utrique actus loquentis manifestetur naturaliter, & intuitiue, ni ad alia sit totus distractus, & intentus: alia, quæ loqui Angelo Angelus potest sunt obiecta alia conceptus ipsius, quem manifestate voluntate illa loquens Angelo alteri vult, suntque proinde voluntatis eiusdem, obiecta mediata, & quæ proprie & presse dicuntur materia locutionis, ac sermonis quem quis ad alium, quempiam habet. Proinde roganti, de quo quis ad alterum loquitur, vel mutuo inter se colloquantur, respondetur: de quo, est fermo; non autem de conceptu, & voluntate illud manifestandi, quæque necessario, iuxta dictum modum, alteri manifestantur à loquente. De his igitur obiectis, quæ materia proprie, & presse

dicta locutionis, & sermonis angelici sunt, inquirimus, dum, quid Angelus Angelo loqui possit, querimus.

2. Sunt autem (quod ad præsens, & Doctores sententias dilucide intelligendas iudiciumque nostrum clare proponendum attinet) eiusmodi obiecta, seu materia Angeli sermonis in duplici differentia. Alia enim sunt naturalia, & naturaliter Angelico intellectui, & intellectiui naturali obiectiui proportionata, & quorum proinde species propria quandocumque, & à quocumque debeat, tenetur, atque habeantur, iuxta varias Doctores sententias fæse à nobis examinatas, tom. 2. Philosophiæ controu. vltim. & nostram ibi statutam, de quibus nunc agere, atque statuere importunum esset, & inutile: cum ratio, ob quam ea obiecta Doctores aliqui à materia locutionis reiciunt, sit, quia eorum Angeli omnes species proprias, & visionem habeant intuitiuam: quare non, nisi inepte de eis ad alios loqui posse videntur, quæ quandocumque, & à quocumque eas species habeant, eandem vim habent, dum pro tempore, quo eas naturaliter habeant, quodcumque sit, dubium decidatur. Alia obiecta sunt, quorum species propria, ac proinde visio, naturaliter Angelis non debentur: vel, quia supernaturalia obiecta sunt, vel intra obiectiuam sphaeram naturalem intellectus Angelici de se non sunt, s. d. dependentur à voluntate Angeli de eis alteri manifestandis, quia in secretis cordis angelici continentur.

3. Et quidem de obiectis naturalibus omnino, & quorum species proprias independentur à loquentis manifestatiua voluntate, ac subinde, intuitionem Angeli habent, quando & quando ea habent, cæcius, & Arriaga, sect. 7. subiect. 1. esse posse angelicam locutionem multis in casibus docent. Primo: cum Angelus, cui loquendum de eis est, tamen species proprias eorum habeat, vel habuerit, fuerit tamen eius intellectus aliis intelligendis totus distractus, & intentus, ac proinde, ea ignoret, quousque alter Angelus de eis, ipsi loquatur: atque idem est de obiectis aliis, quæ loquens coniecturaliter solum nouit, alter vero, cui loquitur, non incubuit, ac subinde, eam non habuit. Quod ipsum de eis, quæ euidenter discursu affectui potest, & eadem de causa affectus non est dicendum videtur. Secundo docent posse de obiectis eisdem imperatiue, siue imperatiui modi, quem Grammatici dicunt, locutione, verbi gratia *veni huc*, vel *facias hoc*. Tertio admitunt, vt de cæli fabrica, & aliis Dei operibus naturalibus, vt diuinæ bonitatis, sapientie admirationem solum alter Angelus communicet alteri, atque vicissim Deum laudent, ac ingratitudinem, & amoris erga Deum incalcescant: Sicut ex munis colloquiis, quæ de supernaturalibus, & infinitis, eius perfectionibus ad intra, & operibus ad extra ipsis aque, & per species supernaturales per se infusus cognitio in admirationem, gratitudinem, Deique amorem, & laudes inardescunt. Porro nulla in iis apparet difficultas, si apprehensum solum eorum obiectorum cognitio in Angelo audiente causari à loquente, per speciem propriam locutionis, seu voluntatis manifestatiue, imperatiue, vel admiratiue, modo à nobis dicto afferatur: vt de assertiua de obiectis loquenti, & audienti Angeli notis mox dicemus.

4. De assertiua vero Angeli locutione ad alium de obiectis pure naturalibus, & ad naturalem angelicam cognitionem de se obiectiue proportionatis, & expeditius independentur à voluntate libera & sui, & ipsorum manifestatiua loquentis, & quorum subinde species proprias, & intuitionem Angeli habeant, maior est difficultas: nec alia, aut minor inuenitur in locutione de obiectis supernaturalibus quorum species proprias per se, & diuinitus infusus habeant, vel Angeli omnes vel

saltem loquens, & is, ad quem loquitur: ut ex ratione negativæ sententiæ de obiectis non solum entitatiue, sed obiectiue etiam naturalibus absolute, & independentem à voluntate manifestatiua Angeli loquentis constabit. Igitur de obiectis entitatiue, & obiectiue, pure, & absolute naturalibus; & quorum species, & visionem independentem à voluntate alterius Angeli eorum manifestatiua Angelus habeat, illius alterius ad ipsum non posse esse locutionem communior Theologorum sententia est. Probat, quia locutio vnus ad alium de re aliqua est, ut illum alius sciat atque ob loquentis testimonium, & auctoritatem credat, rem ita esse, ut loquens iudicat, ac se iudicare testatur: atqui iis, quæ quis intuetur, (vbi Angelus, quibus obiecta præfata) nequit vlatenus assentiri ob iudicium manifestatum loquentis ad ipsum, eiusque testimonium: ergo finis locutionis Angeli ad alium Angelum, de præfatis obiectis, omnino, & absolute repugnat: ergo, & locutio est impossibilis. Minor probatur, ex Paulo ad Romanos 8. *quod videt quis, quid sperat*, quod idem valet, ac *credit*, iuxta fidei definitionem ab ipso datam ad Hebræos 11. *sperandum substantia rerum*, de secundo, quia videns Romam, vel quidpiam aliud, ipsius absolute existentie nullius, quantumvis fide digni, & quantumvis auctoritate prædicti testimonio, ob eius auctoritatem assentitur, potestne assentiri. Tertiò ratione, quia cum assensu claro, & euidenti obiecti, fidei assensus esse non potest.

5. Nihilominus Suarez, & Atriaga loco citato sectione septima, subsectio, secunda, §. ultimo, & bene, Suarez, censent: de eis obiectis visis, ut materia sermonis posse vnus Angeli ad alium, quempiam Angelum locutionem esse: quia hic ob illius iudicium, testimonium, & auctoritatem potest absolute assentiri: quia fides cum euidenti cognitione, etiam intuitiue obiecti eiusdem potest absolute consistere. Id quod de fide Diuina, & nos sæpe docuimus controuersia de fide, & controuersia de incarnatione, atque item de visione beata, vbi Pauli testimonium genuine explicuimus, ne conclusioni nostræ aduersarentur, tametsi eisdem locis, & tunc secundo, Philosphæ, cum assensu euidenti fidei etiam, obiectiue creatæ, ob creaturæ cuiusvis testimonium, & auctoritatem assensum simul consistere non posse, ex motui huius impotentia, & omnimoda minor virtute, & efficacia, ut respectu motui tunc adstantis euidentiæ rei intuitiue visæ, ad assensum moueat: quæ Vasquij nostri profunda, & digna ratio fuit, & si in testimonio; & auctoritate Dei, ob quam fidei actum assentimur reuelatis motuum ex parte fortius, quam in euidencia obiecti eiusdem intuitiue visi non animaduerteret, ac proinde ex suo hoc principio, fidei etiam supernaturalis, & diuinæ assensum circa obiectum intuitiue visum, negat. Notant vero, & bene, in sua sententia Suarez, & Atriaga: assensum Angeli audiens præfatis obiectis intuitiue visis ob testimonium Angeli loquentis abstractiuum esse, non intuitiuum, quia non in se; male vero (& si consequenter) addit Atriaga esse nihilominus assensum cuiusmodi veritatis certæ infallibilis, quia Angeli testimonio nititur, qui non potest mentiri; cuius oppositum contra ipsum ostendimus, ac proinde ex parte veracitatis Angeli testimonium, eiusque innotens assensus est fallibilis; ex parte autem veritatis Angeli loquentis in iudicando non adeo absolute infallibilitatis, eius testimonium est: siquidem, & species proprias obiecti, quod non est, à Deo accipere, ac subinde possit errare, ut Atriaga ex Vasquez fateretur: quo pacto frequenter erroribus à Deo physice causatis, & insulis Demonones torqueri Vasquez asseruit, & forte ex obiectorum & specierum coniunctio-

Christoph. de Ortega, de Deo vno, Tom. I. l.

ne, commixtione, & confusione naturaliter obiecti, quod non est, species propriæ intellectui Angelico ingenerari poterunt, ludibriumque erroris pati, quod sensus, & mens nostra pro hoc statu, circa iridis colores sæpe patiuntur.

6. Dicendum nobis est de obiectis præfatis, & aliis quibuscumque Angelis independentem à manifestatiua loquentis voluntate, intuitiue etiam notis, posse esse, eius ad illos, cum enumeratis modis, numero quarto, tum affectiuam locutionem. Prior conclusionis pars constat, primo ex inibi dictis. Secundo, quia eis omnibus modis internis nostris meditationibus, & orationibus, quotidie de Deo intuitiue, perfectissime, & comprehensiuè notissimis ipsum alloquimur; ergo præhabita locutionis obiectorum ab aliis cognitio propriæ locutionis præfatis modis alterius ad ipsos de obiectis iisdem, non obest, inde probatur conclusionis nostræ pars secunda, quæ videtur communiori sententiæ Doctorum, & rationi eorum præmissæ, & à nobis confirmatæ, numero quinto, aduersari: re tamen, & eorum menti; & rationi minimè aduersatur, solum enim videntur contendere: non posse esse Angeli locutionem affectiuam, ad Angelum alium de obiectis aliis independentem, ab eius locutione intuitiue notis; & præuis (vbi naturalia, & entitatiue proportionata obiecta omnia sunt) ut ob eius auctoritatem; is, ad quem est locutio, eisdem obiectis intuitiue præuis, de quibus ipsi alter loquitur, simul iterum assentiat; fateor tamen Doctores hosce huic locutionis affectiue effectui, in eo, ad quem dirigitur, frequenti, non autem nudæ locutionis essentia, & termino, quem ea possibilem saltem essentialiter respicit, intentos, minus rectè assensum obiectis; de quibus est ad ipsum sermo saltem possibilem terminum essentialem, locutionis vniuersum sumptæ existimasse (quod prima parte conclusionis dissectum est) vel saltem affectiue locutionis. Huius autem impugnatio aptissima secunda partis conclusionis nostræ probatio est: quam sic præsto. Affectiua locutio, neque ex prædicato vniuersali locutionis dicit, esse motuum assensus præstiti, vel præstandi ab eo, cui alius quivis, etiam Angelus, loquitur, obiectis, de quibus est sermo, ut patet ex prima parte conclusionis probata, & ab omnibus necessario admittenda: neque, ex prædicato specialis locutionis, affectiue scilicet: ergo, est motuum, ut is, ad quem loquitur Angelus alter, eisdem obiectis assentiat, esse non possit, ut vidimus, esse tamen potest locutio propriè affectiua. Postrema proximi antecedentis pars probatur. Locutio affectiua, qua affectiua, & ab aliis non affectiuis diuersa, solum addit assensum, & assertionem loquentis manifestatum Angelo, cui loquitur. Hoc autem stat integre, siue iis, quæ loquitur, ob loquentis testimonium, & locutionem eisdem obiectis, & sermonis materie assentiat, nec assentiri possit, siue nec assentiat, affectiua etiam, propria saluatur, absque possibilitate etiam, assensus Angeli, ad quem est sermo, eius obiectis, & materie ob loquentis testimonium.

7. Sed enim, cum locutio omnis essentia sua possibilitatem audiendi in Angelo, ad quem alter loquitur, concernat: atque eius auditio, formaliter cognito obiecti, de quo ad ipsum sermo est, procul dubio sit: explicari, designarique debet cognitio, quam de illis obiectis causare locutione sua, in audiente loquens affectiue absolute possit; quandoquidem assensum, eisdem obiectis causare in illo absolute nequit. Hoc tamen

ab omnibus diluendum est: quia omnes primam partem conclusionis admittunt. Respondeo in primis pro omnibus Angelum, cui alter loquitur, aliquid ex locutione, etiam assertiva de obiectis, de quibus sermo ad ipsum est, denuo posse cognoscere: nempe, ita de illis iudicare loquentem, idque non solum apprehensivum (quod facit ad locutionem foret) sed iudicativum, & assertivum obloquentes testimonium, neque enim iudicium de eis obiectis, quæ intra cordis secreta continentur, & aliorum, quorum cognitio distractione naturali Angeli audientis ad alia potuit deficere, visum intuitivum, imo, nec discursu evidenti ab alio Angelo cognitum obiectum ut nequeat à loquente ad eum cogitandum eique assentiendum præveniri fuerat: sed & de obiectis ipsis secundum se sumptis, nec solum, ut à loquente iudicatis cognitionem apprehensivam, vi locutionis illius potest audiens concipere, ut in prima parte conclusionis de locutione, non assertiva videntur. Cum enim actus sine intellectus, siue voluntatis, locutione, tam assertiva, quam non assertiva, obiecta sua essentialiter respiciant, nequeunt illi per species proprias alterius locutione, physice, siue active, siue exactivæ solum, immixtas eiusmodi actus videre, quin de eorum cogitent obiectis.

8. Tamen subtilius rimandum superest, an cognitio illa, siue apprehensiva audientis cognitio, de obiectis actum loquentis ipsi manifestatorum abstractiva solum sit, an intuitiva. Diximus enim, tom. I. de Deo vno, controu. 2. de scientia, disp. de mediis, in quibus Deus possit, vel seipsum, vel alia obiecta cognoscere, non posse illum aliquid in alio, quantumvis connexo essentialiter cum illo alio, tanquam immediato cognoscere: tum quia Deum cognitio abstractiva (cuiusmodi cognitio aliquid in medio est) dedecet: tum quia in conspectu visionis obiecti, nullam vim medium vllum, ad illius cognitionem in Deo efficiendam habet. Ceterum illud de cognitionis abstractivæ, & in alio imperfectione respectu Dei, quem omnis dedecet imperfectio, viget; secus respectu creaturæ etiam Angeli, quem sapie discursu, & abstractivæ cognitione plura obiecta cognoscere, eisque etiam assenti fierendum cum peritque Doctoribus est. Secundum respectu Dei, cuius apprehensio quavis iudicium est, vim etiam habet non exiguam, ut, quod iudicij de rebus, quas innotet, motu, ut diximus, esse nequit, nec medium, in quo cognitionis sue apprehensivæ de eisdem esse possit. Tercio dici poterat: essentialem connexionem actus loquentis Angeli cum obiecto alteri manifestato, intuitivæ visum, excitare necessario audientem ad apprehendendum, & cogitandum intuitivæ de obiecto illo mediis propriis eius speciebus, quas præhabebat, & quibus ad alia cogitanda totus intentus non videretur: connexio enim solum cogit, ut summum, ut incognito, eius termino cognosci nequeat: quod abstractivæ cognitione, si eius species propriæ non adsint illam cognoscenti, meliusque intuitivæ, si ei adsint species, eiusmodi. Hoc autem in Deo omnia necessario intuitu, impotente ab illius obiecti, pro statu quovis visione cessandi, ac divergendi locum non habet: ac proinde nec rei visæ ab ipso connexio mediis applicativæ, adhuc modo explicato, ad termini scientiam, qua formaliter apprehensio est, rationem habere potest, quam habet respectu angelicæ apprehensionis. Perstatque negatiua nostræ Doctrinæ de scientia Dei, obiecti cuiusvis, in alio, tanquam in medio formali cognitionis.

7. Tertia conclusio, de obiectis omnibus, quæ non nisi per manifestatiuam voluntatem loquentis intra spheram facultatis intellectivæ, & intellectus naturalis aliorum Angelorum constituuntur, quia ex secretis cordis Angelici sunt, potest Angelus quivis, aliis loqui, tanquam de materia propria sui sermonis, ad ipsos. Conclusio hæc

est expressa omnium Doctorum, nemine excepto, quamvis in assignandis actibus angelicis, qui ad secreta cordis pertinent, discordant; aliis (in quibus Vasquez) excludentibus actus scientiæ de obiectis conclusionum præcedentium, à cordis angelici secretis; aliis vero eos actus etiam ad cordis secreta aduocantibus, quibus nos adsentimur; sed hoc ad conclusionem nostram & communem, de secretis cordis Angelici, quæcumque illa fuerint nihil refert. Probatur, quia obiecta hæc secundum se ad hinc, & inde sumpta, nec solum ut indicata à loquente, cognita intuitivæ visæque ab aliis Angelis, non sunt naturaliter, & independentem ab Angeli loquentis voluntate manifestantia, seu locutione; possunt vero proinde Angeli locutione ipsis innotescere, ab eisque, cum apprehensivæ, tum iudicativæ cognosci abstractivæ ex visione eorum actuum, qui manifestantur, ac essentialiter cum secretis illis cordis angelici, tanquam obiectis, connexis sunt; ergo locutio angelica de illis non est locutio cuius auditio sit impossibilis, ac repugnans absolute. & quæ proinde concernat scientiam suam audicionem impossibilem: ergo eiusmodi obiecta secundum se, ac nude sumpta locutionis Angeli cuiusvis ad Angelum, vel Angelos alios materia esse possunt.

CERTAMEN II.

Quibusnam Angelis loqui alius Angelus possit?

1. **R**es præsentis difficultatem effundere in sententia Soarii, & asseclorum, relata quæst. cert. 5. conati aliqui sunt, ac subinde in nostris quatenus cert. 6. conclus. 3. docuimus voluntatem manifestatiuam, seu locutionem Angeli physice active propriam specierum, eundem, tum iudicij, quod loquens de rebus, de quibus loquitur, habet, vultque aliis Angelis manifestare, productivam esse: sicque illos physice, ut ipsam audiant excitare. Id autem impugnat, quia inferior Angelus in superiore nequit species physice produceret, quod cessat prius, si voluntati illi manifestatiuæ, physicam solum exactionem, earum specierum à Deo solum producendarum, concedamus, non autem adiuuatam, ut dicebamus citato cert. 6. conclus. 1. verum neque activitate physica præfatarum specierum voluntati manifestatiuæ concessa, iuxta à nobis dicta, vim habet, ratio tacta, cum in causa efficiente aequalitas, vel excessus entitativus respectu subiecti recepturi effectum non requiratur: ut patet in phantasmatibus corporeis, à quibus spiritalis animus, & intellectus noster species spiritalium sensibilibus obiectorum recipit. Quod si dicatur: phantasmata corporea eam vim ad eas spirituales species active in animam, & intellectum inducendas non habere, nisi spiritali intellectu agente iuvetur: id quidem ratione speciei spiritalis inducendæ, qui effectus est, inter quem, & causam proportionem entitativam requiritur, necessarium fuit, non autem ratione animæ, & intellectus, qua possibilis, seu possibilis est, ac pure eas species recepturi, quamquam, ut bene Soarius, & Arriaga, citat. sect. 7. subiect. 1. num. 40. §. Adde pro secunda, eodem modo dici possit, activitatem physicam obiectorum alteri manifestandorum inadæquatam ad suas species proprias in illo producendas solummodo esse, atque eius intellectui necessario complendam, & inuandam, & si proportio entitativa inter agens, & subiectum receptivum effectus requiretur: neque enim cuiusvis partialis, & inadæquati principij activi cum subiecto recepturo requiri potest, sed cum

alicuius eorum: ut phantasmatis, & intellectus agentis exemplo, ut minimum euincitur. Et quidem calor, & accidentia quæ in nobis operantur, plura, ac sui speciei nobis imitantur, nec nobis, nec sensibus, organis, & materia nostra (quæ substantia est perfectionem æquant entitativæ. Ac denuum cum voluntas manifestatiua Angeli loquentis spiritalis ordinis sit, æque, atque intellectus recepturi ab illo præfatas species, proportio eiuldem ordinis entitativa non deesset. Quod autem, ex impotentia illuminationis superioris Angeli ab inferiori obici poterat statim reicietur.

2. Dicendum primo est Angeli inferiores, etiam infirmi loqui ad superiores etiam supremos, & quidem ex rei natura, possunt. Ita communiter Doctores. Probatur primo: quia inferioritas naturæ, ac etiam gratiæ, non obest locutioni inferioris Angeli ad superiorem, considerata præcise ratione locutionis secundum se: ut patet primo ex locutione mentali hominis ad Angelos, etiam supremos, & vtroumque ad Deum. Sed nec ratione excitationis Angeli superioris, cuiusque ad audiendum inferiorem, qui ipsi loquatur, & quam locutio ad aliquem essentialiter, ut possibilem concernit, etsi hæc mediis speciebus impressis in Angelo superiore productis fieri debeat: tum, quia physica sola exactiōe manifestatiue voluntatis, seu locutionis angelicæ, ut à solo Deo in Angelo, cui inferior loquitur, præfata species producerentur satis ad audiendum, locutione inferioris superior Angelus excitari absolute posset, ut quæst. 4. vidimus. Tum etiam quia tamen excitatione eius ad quem locutio inferioris Angeli est, ut audiat, physicam earum productionem à locutione ipsa, in eo, cui, quis loquitur, requirit: eas à locutione Angeli inferioris in superiore posse physice produci monstratum est num. 1. Probatur secundo: quia quisque aliquid scit, quod alter scire absolute potest, & tamen ignorat, nec de se, & independentem, à voluntate manifestatiua illius, valet cognoscere potest, cuius alteri eius obiecti, ut dictum est, cognoscitio illud manifestare (quomodo cumque id faciendum sit) potest, & loqui: atqui Angelus inferior scit aliquid, cuius superior cognoscitio absolute est, & tamen ignorat, nec nisi dependentem à manifestatiua illius voluntate potest naturaliter scire: ergo id potest inferior Angelus superiori manifestare, atque ad eum loqui. Maior: quia alias omnis societas rationalis, consilium, interrogatio & consultatio de agendis inter creaturas de se se capaces aboleretur, quod & inter qualvis absurdissimum est, atque respectu inferiorum, & imperfectiorum Angelorum absurdius, qui natura sua superiorum, & perfectiorum consilio & consultatione magis egent, ac subinde minus bene eorum naturæ prouisum esset, si eadem rogandi, & consultandi superiores & sapientiores impotes fierent.

3. Secundo, si inferioritas ad ea superioribus communicanda obesset, ac subinde inferiores loqui ad superiores nequirent, neque hi possent loqui ad inferiores, contra aduersam sententiam: quia ad eos qui non solum audire, sed respondere natura sua non possunt, locutio est impossibilis; nequit autem, nisi locutione, responsio loquenti exhiberi. Minor autem ultimæ probationis suadet. Etenim quisque infirmus etiam Angelus cordis sui secreta scit, quorum superiores, & supremi Angeli cognoscitui sunt, ignari tamen de se, & naturaliter, nisi illius manifestatiua eorum voluntas accedat, semperque, ac necessario erunt ignari: ex iure naturali secreti, quod Angelus quisque (etiam infirmus) suorum actuum maxime liberorum scientiæ, & voluntatis habet, præualeret iuri, seu facultati, & potentie naturali intellectus angelici, etiam supremi, ad cognoscenda obiecta, quævis naturalia absolute existentia, eo saltem ipso, quod in se absolute existant: quod de se patet, atque ostendimus supra. Confirmatur rursum: quia ea solum ratione naturales actus præsertim liberi intellectus & voluntatis Angelorum superiorum (etiam supremorum, quorum vitæ co-

gnoscendorum facultas naturalis intellectiua Angelo inferiori absolute est) nunquam ab inferiori Angelo, ni voluntas eorum manifestatiua Angeli cuius actus naturales sunt, adsit, cognoscuntur: quia etsi actus naturales sunt, in secretis cordis Angeli illius superioris continentur: ex ratione postremâ hæc confirmata euangelicæ difficultas, quæ ex illuminatione Angelorum ab aliis Angelis opponi conclusioni nostræ posset.

4. Quia illuminandi alios Angelos potestas solis superioribus respectu inferiorum, à Dionysio, & Theologis conceditur ut d. vlt. videbimus: si autem loqui aliquid inferiores superioribus possint, quod hi ignorent, ac sine eorum locutione, & manifestatiua eorum voluntate ignorarent, superiores ab inferioribus de eo illuminari videntur. Quid enim aliud illuminare aliquem est, quam eius, quod ignorat, ignorareque, lucem, & notitiam in illum inducere? maxime, si ea inductio physica excitatione mediis speciebus impressis exactiue, imo actiue, ut diximus, à loquente inferiore Angelo in superiore fiat. Respondetur enim illuminationem, (de qua Dionysius, Pares, & Theologi, & nos citato loco) esse de supernaturalibus obiectis mysteriis, cordis secretis decretisque Dei ultra, & supra naturam totam illa causantibus, & de Angelis bonis in suos iam gradus hierarchicos, pro mentorum, & donorum gratiæ qualitate distributis: iuxta quam distributionem, quo superioris gradus hierarchici angelici sunt, eo sunt Deo gratiores, & coniunctiores, & quibus subinde cordis Diuini secreta, eorumque supernaturales effectus, & mysteria, prius, & immediatius sint ab ipso communicanda, & reuelanda: inferioris autem gradus hierarchici atque à Deo remotioribus Angelis non nisi per superiores, ac viciniore, ut connaturalior, intra supernaturalem hanc, prouidentie modum exponitur. Quod si inde (ut recte potest) ad illuminationem naturalem, ac de naturalibus extendas, ut soli superiores possint naturaliter inferiores illuminare, quia his amplius & plura sapiunt, nil tamen contra nos deduces. Nam circa aliorum actus, maxime liberos, intellectus, & voluntatis nullus Angelus, etiam supremus inferiori, aut infimo etiam, sapientior de se est, nec, nisi dependentem à voluntate manifestatiua Angeli cuiuscumque, cuius actus sunt, potest eos naturaliter cognoscere, ut vidimus; imo vero quia sapientiores, quoad alia, superiores inferioribus sunt, ius his naturale adest, ut de eis, quæ non ita bene sapiunt superiores rogent, eisque loquantur, ut instruantur, & naturaliter illuminentur. Porro hæc dicta de Angelis superioribus ad quos loqui inferiores sicuti & superiores ad ipsos de mutua locutione animarum separatarum cum Angelis dicta ob rationem eandem puta.

CERTAMEN III.

De hominum pro hoc statu immersionis animæ in corpus, & Angelorum mutui inter se locutionibus.

1. Res hæc affinitatis iure ad præsentem quæstionem spectat, in eius vero examine duo, ut certa supponenda potius, quam disputanda sunt. Primum Angelorum, & hominum mutuam locutionem esse posse, ac frequenter extitisse. Secundum eiusmodi colloquia signis sensibilibus, & ad placitum significantibus fuisse frequenter, inter eos habita. Vtrumque est de fide, ex Daniele, & Prophetis aliis, quorum cum Angelis colloquia per eiulmodi signa in scriptura referuntur. Secundo: ex colloquio Gabrielis cum Deipara ad incarnationis mysterium peragendum Luca 1. Tertio: ex Christi tentatione à Damone in deserto, & variis eius cum demonibus, qui energumenum, quos sanauit, colloquiis per

omino est intractabilis Angelorum. 3. Dico in hac difficultate: Angelum excitari locutione sensibilibus hominis ad ipsum loquentis, vt ei attendat, eumque audiat, expresse conclusionem Arrianae num. 6. eamque supponunt Doctores reliqui, etsi in aliquorum principiis, non adeo facile possit defendi: de quo statim post conclusionis probationem, quae hic habet. Libera rationalis creatura locutio, & secretorum cordis eius manifestatio successu temporis futura non habet in Angelo species proprias, ipsi creationis initio congenitas, & per se, vel per accidens infusas à Deo atque sensibilibus locutio hominis ad Angelum per sensibilia, & materialia signa ad placitum est libera hominis locutio ad Angelum, & manifestatio secretorum cordis rationalis creaturae: ergo non habet in Angelo, ad quem dirigitur, species ab initio creationis eius ipsi congenitas, & à Deo, vel per se, vel per accidens infusas: ergo debent species, eius locutionis sensibilibus, & materialibus produci in Angelo, ad quem ea dirigitur, cum ea hominis locutio, & manifestatio, ad Angelum absolute existit, & adest: liquidum absque cuiusmodi speciebus videri, ac inritur, vt oportet cognosci cuiusmodi hominis manifestatio, & locutio ad Angelum ab ipso nequit. Tunc hic: nequit Angelus, ad quem est locutio species proprias eius locutionis materialis, & sensibilibus in se habere,

4. Maior illa syllogismi primi (ex qua reliqua legitime inferuntur) probatur. Primo quidem: quia nullius futuri contingens, quantumvis entitative naturalis, habet Angelus per accidentia, & à sua creationis initio per se, vel per accessus à Deo infusus, ut ostendimus tom. 4. Philosophis, contrarium. vltim. de speciebus angelicis. Secundo probatur: quia (Soario, quem impugnamus, teste cum Doctoribus reliquis) secretorum cordis etiam humani futurorum duratione posteriori species proprias, sibi ab initio creaturæ congenitas, & infusas Angelus non habet: imo, neque eorum præsentium habet species, quouique, cuius, lumen, manifestatiua voluntas atque ex parte sua eorum adiecta absoluta manifestatio, qua illi in aperto formaliter, obiectiue consistuntur, atque sub iure iuris naturalis creari cæteris potentiore, quod is, cuius lumen, cordis secreta habet, intra sphæram obiectuum naturalis facultatis, intellectuæ Angeli, cui ea vult manifestari Angeli, vel homo, ea habens absolute conueniunt, ut cap. 9. docuimus, & monstrauimus. Hinc autem legitime inferuntur manifestationi ipsius secretorum cordis hominis, vel Angeli, cuius lumen, seu locutionis species proprias Angelis à creationis instanti congenitas & infusas, per se, vel per accessus non habere, quia iudicium Angeli vel hominis loquentis, de re, de qua loquitur, in secretis cordis angelici, per Soarium, & reliquos, præter Valquez, recesserunt (maxime, cum liberum ipsi) quia de actu ipsius libero locutio; & manifestatio Angeli vnus ad alterum est, de quo iudicio ad cordis secretum pertinere nemo, ne Valquez quidem, potest dubitare: ergo eius species propria, non habentur ab Angelis, ab initio creationis infusa.

gelis, ab initio creatiois infusa.
 5. Cum enim manifestatio, & actus iudicii lo-
 quentis nequeant videri, & cognosci, quia coram
 obiecta nequeant, abstrahitū saltem, cognoscen-
 tur: atque iudicium, & manifestatio hoc per locu-
 tionem præstatam læpe de actibus voluntatis, & af-
 fectibus liberis, atque expropterea creatis cordis lo-
 quentis hominis fit, licet species propriæ, cum locuti-
 onem, tum iudicii Angelis, vel hominis loquentis con-
 naturaliter debita Angelis sit, ac proinde ab initio
 creatiois ipsis congenita, & infusa, nequeant, &
 creatiois præterita cordis ab initio creatiois a con-
 naturaliter creatis cordis ab initio creatiois a con-
 naturaliter Angelis cognoscuntur, vel supra arguimus
 q. 4. ubi solutionem de necessitate existentie obiecti,
 vel speciei ab ipso independentem præhabitis re-
 deatur abunde reiectimus. Mitto aliam creatiois
 Angelis modum locutione humana & sensibili ad
 ipsum, quem addit Ariana, n. citato ex speciebus
 præhabitis omnium obiectorum, confusus, seu, in
 quibus

quibus ea omnia confuse cognoscantur, & positione existentia, qua absoluta locutionis sensibilis ad eiusmodi obiecta determinatur, & individuatum intuenda extrinsecus determinetur: is enim modus, & falsam doctrinam de speciebus illis confusis Angelorum ab initio creationis infusus supponit: & improbabilis longe, quam species, cuiusque obiecti propria, & clara sola extrinsecus obiecti positione poterunt ad eius intuitionem edendam determinari, ut de se se satis claret.

6. Secunda de hominum ad Angelos, & horum ad homines, insensibilis, atque mentali locutione difficultas est: an mentali locutione inter se (eodem modo, atque mutuo inter se se Angelos loqui, atque alterum ab altero excitari, ut attendant, audiantque loquentem diximus) Angeli, & homines mentali locutione loquantur, sequeque excitent, ut attendant, & audiant? Quocirca (ne æquiuocatio responsioni possit obrepere,) quælio non est de pura excitatione, & causatione physica cogitationum quarumque, siue bonarum, siue malarum in hominis mente à malis Angelis, & bonis: eam quippe fieri ab ipsis posse excitatione, & motione spirituum vitalium, quibus species phantasmatum resident, & qua phantasmata applicentur, ac obiectorum sensibilis memoria reficetur, sique species naturales ab eis quondam in mente causata quantumvis antiquata, & pene emortuæ, quasi exsufflata, reuiuiscant, causentque obliuionem intellectionem dubium non est. Unde nec dubium est, ita Angelos recti, prauique suosores hominibus dici, ac subinde ad eos aliquo modo absque vllis sensibilibus signis loqui. Verum locutio hac non stricta, & physica Angelorum ad homines locutio est, sed moralis tantum, & ob quam bene, maleque, exinde ab hominibus gesta Angelis etiam tribuantur: ad quod satis est ex gestorum intentione modo alterutro, circa homines, eorumque mentes, & voluntates Angelos negotiari. Cæterum: cum propria, stricta, ac physica locutio dicat non solum physicam cognitionem, de quouis obiecto causationem, sed addat iudicij, quod de illo loquens habet manifestationem, quæ in physica illa efficientia intellectionis humanæ ab Angelo, nusquam inuenitur, difficultas de pure mentali locutione Angeli ad hominem, & contra hominis ad Angelum, (quæ iuxta dicta de Angelorum locutione inter se) in voluntate manifestatiua immediate sui iudicij de obiectis (si aliter sit) consistit. Mediata vero, si imperatiua sit, & voluntatis, ut aliquid alter agat immediate, circa modum mentaliter puræ excitationis mediis speciebus, vel hominis ab Angelo, vel Angeli ab homine ipsum alloquente, ut alter loquenti, attendat, eumque audiat difficultas vertitur tota. An, scilicet, alterutrius manifestatiua voluntas, seu locutio, ad alium specierum præfatarum principium physicum, siue actiuum, siue exactiuum solummodo sit? an fecus? in ea vero Soar. & Arriaga d. 57. §. tam hic concludo, neutrius manifestatiua voluntatem species proprias in altero, ad quem dirigitur, actiue illas, aut exactiue physice producere aiant: quia Angelus neutro modo eas in homine potest, naturaliter producere: quare, neque homo, in Angelo, ut pure mentaliter loquantur.

7. Dicendum nihilominus est, Angelum in homine, cui loquitur, species spirituales mentalis locutionis naturaliter nullatenus producit, à posteriori: quia, nunquam euenit in naturali, & frequenti, locutione mentali Angeli ad animam corpori coniunctam, seu hominem, ut attendat, & audiat excitationem naturalis virtutis, & actiuaris locutionis mentalis, non per sensibilis signa Angeli ad hominem, seu animam coniunctam corpori, minime est: ut ex reliquis agentibus, & effectibus mentalibus, patet: ex quibus, qui naturaliter, necessariis positus, ut ab agentibus absolute, vel hoc, vel illo modo fiant, & sunt frequenter, absolute, vel modo aliquo nunquam sunt extra actiuitatem naturalem illorum agentium vel absolute, vel eo modo ab eis fiant, certissime sunt. Tum sic, sed nusquam, pure men-

tali, ac non per signa sensibilis, Angeli locutione frequentissima excitatur homo per species proprias impressas spirituales de materia & obiectis, de quibus loquitur, ut clare, & in se, atque (ut sic dicam) intuitiue audiat: nec vllus vlsquam loquentem sibi Angelum audiuit: ergo in Angeli ad hominem locutione nulla physica, virtus naturalis actiua, imo neque exactiua, cuiusmodi specierum in illo producendarum adest. Probatur secundo à priori: quia, etsi ex impotentia entitatiue receptiua pure spirituum, earum specierum in anima corpori coniuncta, hæc pars non probatur: at ex impotentia connaturali vsus earum specierum in homine, seu anima coniuncta corpori, solide, & efficaciter probatur. Signum enim, nequit naturaliter dari principium actiuum naturale alicuius operationis, cuius principij vsus sit naturaliter impossibilis, ut patet: quia alias illud principium esset, & non esset naturaliter operationum contradictione apertissima. Iam vero vsus earum specierum spirituum, & propriarum naturaliter homini pro hoc statu via impossibilis facillime monstratur: quia vsus naturalis specierum propriarum spirituum in facultate, & potentia intellectiua, & spirituali est ad propriam, & claram obiecti in se, & secundum se, & ut in se est intellectionem, & intuitionem, non autem ad obiecti intellectionem ad modum alterius: atqui hominis, seu animæ corpori, pro hoc statu via immixta cogitatio rei insensibilis, & spiritualis (vbi est locutio, seu voluntas manifestatiua, & iudicium Angeli loquentis, naturaliter nequit esse, nisi per conuersionem ad phantasmata, & ad modum alterius: ergo vsus naturalis specierum illarum est naturaliter impossibilis, homini, seu animæ corpori immixta, & coniuncta pro hoc statu via.

8. Dicendum est secundo, Homo locutione pure mentali ad Angelum physice, saltem exactiue à Deo, specierum propriarum in ipso productione ipsum excitat, ut attendat, & audiat. Est contra Soarez, & Arriagam, vbi proxime, & alios. Probatur primo: quia locutio omnis essentialiter, & natura sua concernit excitationem ab ipsa prouenientem eius, ad quem dirigitur, ut attendat, & audiat (saltem possibilem) ut supra ostendimus, ac de se claret: item excitatio hæc nequit, per solam extrinsecam locutionis positionem in se ipsa, atque ibi sistendo, fieri: sed aliqua intrinseca mutatione, facta à loquente media locutione, in eo, cui aliquis loquitur, nec, nisi ei loqueretur faciendū id autem, quod in ipso alloquente sit, ut ille attendat, atque hunc audiat diximus supra cum communi Doctorum, ipsique Soario Arriaga, & allectis, esse locutionis eius indiuiduæ species proprias: ut patet ex locutione sensibili per materialia signa ad placitum significantia, & vniuersum probatur. Quia id debet intrinsecus poni media locutione in audituro, ex quo certus fieri possit locutionis illius indiuiduæ, & esse locutionem eius, qui ad ipsum loquitur, atque ita eum de re, aut materia, de qua loquitur, iudicare, ut loquitur: quia alias non posset, ob loquentis auctoritatem, eidem obiecto assentiri, vel dissentiri: nequit autem poni in audituro, media locutione, aliquid, ex quo, eorum iudicium certum possit elicere, nisi species propria eius indiuiduæ locutionis ut loquentis huius est iudicij, quod de re, de qua loquitur, vere, vel simulate se habere manifestat: siquidem ea certitudo non fidei Diuina, & supernaturalis, sed naturalis, esse debet, & quæ visum, non vlti per species proprias habita sit eive innaturatur: ergo species propriæ pure mentalis locutionis hominis, ad Angelum, quibus hic ad attendendum, audiendumque excitari possit, ac de facto, quandoque excitentur, vere, ac physice debent ab ea hominis locutione causari, quod non nisi, physica saltem ex actione earum specierum à Deo producendarum, fieri potest. Confirmatur: quia, cum locutio per signa sensibilis non sit, nullus alius modus, quo excitari Angelus pure mentali hominis ad ipsum locutione valeat designari, excogitativè potest. Probatur tertio:

tertio: quia locutio hæc pure mentalis hominis, ad Angelum est voluntas manifestandi Angelo iudicium, quod de re habet, & cordis humani secretum: estque in se æque pure spiritualis voluntas, atque voluntas Angeli cuiusvis manifestandi alteri Angelo similia sua: ergo æque, atque hæc, physice actiue, vel exactiue saltem à Deo productiva specierum erit in Angelo, cui loquitur.

9. Arriaga num. 38. §. Dices, loquela; negat consequentiam: quia ob statum coniunctionis animæ ad corpus, & voluntati manifestatæ, & locutioni hominis ad Angelum pure, & æque spirituali, atque Angeli ad Angelum, deest physica, non solum actiuitas, sed exigentia à Deo præfatarum specierum absoluta, & expedita: Quemadmodum n. 7. ob eundem statum concretionis animæ diximus locutioni pure spirituali Angeli, ad ipsam, ita corpori concretam siue ad hominem, deesse physicam absolutam, & expeditam naturalem actiuitatem, & exigentiam à Deo producendarum similitudinum specierum in homine, seu anima corpori concreta, cui loquitur, quarum specierum in anima ponendarum absolutam, & expeditam physicam & naturalem exigentiam, imo, & actiuitatem haberet, si ei in statu separationis loquatur. Sed tamen ex dictis numero illo 7. facile præcluditur euasio. Constat enim ex impossibilitate naturalis usus earum specierum propriarum, in homine & anima, in statu concretionis corpori, nimirum visionis, & intuitus spiritualium obiectorum, in se, ac secundum se (cui soli species propriæ obiecti possunt inferuire) ac non admodum, sensati, & corporei obiecti alterius, ob quod conuersio animæ, & intellectus ad phantasmata (si neque pro statu concretionis animæ intelligere spiritualia naturaliter nequit) necessaria est. Physica vero spiritualis locutionis, actiuitas, vel saltem exigentia, naturalis specierum propriarum, non est in ipsa anima ponendum, ad eorum obiectorum in se, & secundum se visionem, & cognitionem intuitiuam, ac non corporei, & sensibilis obiecti adinstar ab anima ipsa, eliciendam (quod pro statu repugnaret, esset quippe naturalis potentia, ad cognitionem naturaliter, pro eo statu impossibilem) sed specierum in Angelo, cui homo, seu anima in statu concretionis pure mentaliter, & spiritualiter loquitur: in Angeli vero, & recipiendi, cuiusmodi species proprias spirituales, & mediis illis eliciendi visionem intuitiuam spiritualium suorum obiectorum, quare, & usus proprii eiusmodi specierum physica absoluta est, & naturalis potestas; quare physica vel actiuitas, vel exigentia naturalis locutionis mentalis humanæ earum specierum, in Angelo, cui loquitur producendarum non est specierum, quarum usus proprius, sic naturaliter impossibilis, sed connaturalissimus.

illuminarique naturaliter, & de naturalibus posse. Dissecimus hanc oppositionem, supra certam, & ubi inferiores, infimum etiam, superiores, & supremo loqui naturaliter posse statimus: ex locutionis autem possibilitate possibilitas auditionis inferiorum loquentium à superioribus, quibus loquuntur, legitime inferuntur. Difficultas absurda, quod superior Angelus ab inferiori edoceatur, de naturalibus naturaliter, atque illuminetur, disiecta etiam loco citato fuit. Et quoad illuminationem, quam superioribus ab inferioribus, Theologi, iuxta ordinariam providentiam negant, de supernaturalibus obiectis, & mysteriis à Deo reuelatis, ac reuelandis Theologos, loqui certum esse diximus, quoad Doctrinam vero de naturalibus obiectis absolute, & independentem à voluntate alterius Angeli cognoscibilibus non posse superiores ab inferioribus naturaliter edoceri; posse vero de naturalibus etiam, quæ non, nisi dependenter à voluntate Angeli cuiusvis alterius absolute cognoscibilibus naturaliter ab aliis Angelis sunt, ibidem docuimus.

20. An vero Angeli loquentes ipsi Angelos, vel homines, semper, ac necessario naturaliter audiant? altera est difficultas, & levis. Respondeo negantem. Possunt enim aliis cogitandis, vel naturaliter, & involuntarie vel voluntarie, & libere Angeli, quibus alij loquuntur, toti esse intenti, atque distracti, ita ut loquentem non audiant, neque eius locutioni attendant, siue homo, siue Angelus ipse loquatur. Id quod experientia quotidiana nostra, cum alio distractis hominibus loquimur, satis probatur. Possunt etiam Angeli in naturalibus relictis, vel iam victis, vel superbiis, vel odij in loquentem occupati per neglectum, nolle sibi loquentem audire, ut loque, etiam apud homines contingit superbos, & alios, quos præ spiritus timore despiciunt, quovis multum auersantur, audire nolunt, neque attendere, sed loquentes, imo loqui vix incipientes proteant, ita ego de Lucifero, & affectis Angelis prauis censui semper. Nempe Michaëlem, & Angelos reliquos bonos præ superbiam, atque odio in eos intensissimo audire, attendereque per neglectum noluisset: vnde illud solum à Michaële, & Iocis toto vix, & prælii tempore, ad Luciferum, eiusque affectus ingemuratum, aliusque, & vehementius inelamatum, ambigue amplius, nouimus. Quis fuit Deus: ex quo militia celestis Principi Michaëlis nomen inditum est: ut nolentes præ superbiam, & odio audire, vehementiore, ac vehementiore rationis eiusdem inelamatione repetita (si qua posset) redderet arentos.

3. Dubitari posset: ex quo tempore, & quousque Angelorum inter se, & cum hominibus locutio, & auditio, mutuaque colloquia caperint, & quousque sint duratura? Et quoad inceptionem, constat à principio fere creationis sue inter Angelos, capisse: quod ex tunc, & inter ipsos prælium, & ad homines bonorum malorum, bonæ malæque inspirationes, & suggestiones caperint. Quo vero tempore Angelorum inter se, & cum hominibus mutua locutio sit duratura? Constat duraturam non solum toto mundi huius tempore, quo Angeli superioris gradus hierarchici inferiores gradus illuminabunt, atque ex Dei mandato, & nutu, quid circa mundum hunc, eiusque partes, & homines singulos, iuxta Dei voluntatem, agi specialiter oporteat instruunt, atque ad id peragendum mittunt, quod mentali eorum locutione fiet; tum etiam Demones in suam pessimam rempublicam, & gradus hierarchicos in magis nocentem distribuit ex Satana, seu Luciferi Principis mandato, & suggestionem vniuerso, & hominibus perdendis aliorum ad alios suasionibus, & cohortationibus incumbunt. Finito autem mundo Beatorum, & Angelorum reipublice felicissime colloquiorum inter se iucunditas nulla futuræ æternitatis duratione deficiet, quibus, & gaudium angelicis, ac mutuo se in Dei laudes, & amorem accendat: contra vero generis viriisque damnati se condant: contra perpetuo proscindant, & molestorum, cuique

CERTAMEN IV.

De mutua Angelorum vel inter se, vel hominibus colloquiorum auditione.

1. Horum omnium auditionem realem formativam in cognitione audientis propria, & intuitiva locutionis & iudicii, quod se habere manifestat is qui loquitur, stare compertum ex dictis est, si sit pure mentalis (ut inter Angelos) locutio. Posset autem in controversiam inde vocari: an superiores Angeli inferiores audiant, possintve audire loquentes? Cum enim auditio, cognitio sit, eorum quæ ex Angelorum inferiorum locutione norunt, ac sine ea ignorent, fiet sane, superiores Angelos ab inferioribus edoceri,

repetitione, cruciabantur, atque in Dei odium, & blasphemias inuicem hortabantur, & incendunt.

4. Ut res tota locutionis, & auditionis Angelorum (& idem est de pure mentali hominum ad ipsos) absoluitur, de subiecto, cum locutionis, tum auditionis mentalis dicendum erit: locutionis mentalis subiectum solummodo esse loquentem, auditionis realis formalis, cum ad quem, est locutio: quod ipsum de excitatione, eius, tam in actu primo per species in ipso, actiue, vel exactiue physica à locutione producta, quam in actu secundo, realis formalis excitationis, & attentionis excitetur, de reali formalis auditionis subiecto constat ex dictis, cum ea sit, locutionis, & reliquorum quæ per illam alteri manifestantur realis formalis audientis cognitio de locutione constat etiam ex dictis q. 4. cert. 6. n. 2. Nec præstat impugnatio Arriagæ nostri supra subsect. 1. n. 43. §. Dicendum ergo, & §. Ideo reiciendus est Vasquez. Ut probet locutionem in solo actu loquentis esse non posse, sed inadæquate solum, & tanquam comparte complemte in speciebus, in audiente productis: ac proinde, nec loquentem subiectum adæquatum locutionis esse posse: quia alias nullis speciebus productis in audiente posset esse. Ceterum, etsi contra Vasquez, qui in actu reflexo iudicii loquentis ante voluntatem liberam illud alteri manifestandi, ac proinde indifferentem de se, nec determinatum, ut alteri determinate manifestetur satis probet in illo locutionem adæquate esse non posse: quod, & nos citata quaest. 4. aliunde probauimus, contra nos autem, qui in voluntate loquentis de eo, & reliquis determinata, & determinate ei cui loquitur manifestandis, quæ se ipsa, sui etiam manifestatiua sit constitutimus, nil prius probat: ex ea siquidem determinatione, & specierum sui, & iudicii illius in eo, cui loquitur, natura sua physice actiue, vel exactiue, productiua est, æque, atque humana, & sensibilis per externa signa locutio, quæ vera locutio est. etsi species, quas naturaliter producere in eo, cui loquitur, actiue, vel exactiue physice, potest, & petit aliunde non producantur de facto, quod, cum viderit, Arriaga, & valde probabile censuerit, non video, cur in sua conclusionem paragraphi. Dicendum ergo nihilominus persistit §. Hinc colligo primo, & §. colligo secundo.

CERTAMEN V.

De multitudine Angelorum loquentium, quos quisque potest audire.

1. **Q**uot vero Angelos loquentes ipsi possit quisque Angelos audire disputant alii minutius Suarez c. 28. n. 53. & Arriaga citat. sect. 7. subsect. 3. & quoniam audiendi potentia in actu primo, vel audiendi in actu secundo potest considerari: & potentia audiendi absoluta in actu primo speciebus impressis locutionis Angelicæ constituitur, ut diximus, si de potentia auditionis, siue audiendi in actu primo sit sermo, eadem sane quaestio hæc erit, atque de potentia Angeli cuiusvis specierum præfatarum receptiua, siue à quot Angelis loquentibus, seu angelicis locutionibus possit quisque Angelus species physice recipere: si vero de possibilitate, seu potentia logica absoluta audiendi, siue auditionis, in actu secundo idem erit, atque inquirere, quot Angelos ipsi loquentes, possit Angelus quisque locutionum eorum speciebus instructus audire: vtraque vero quaestio, tam de potentia recipiendi species plurium locutionum Angelorum plurium loquentium, quam eis receptis plures audiendi, duplici sensu intelligi, & examinari potest: scilicet de potentia recipiendi plurium loquentium species plures, ac eis receptis, loquentes audire simul, vel successiue. Certe Soa-

Christoph. de Ortega, de Deo Vno. Tomus II.

rius, & Arriaga de vtraque Angeli cuiusque potentia audiendi in actu primo, vel secundo simul plures Angelos ipsi loquentes tantummodo agunt, non autem de potentia alterutra sensu audiendi illos successiue. Et ego quidem, quoad potentiam audiendi plures locutiones plurium Angelorum in actu primo seu earum species recipiendi, censens eandem difficultatem esse, eiusque decidenda rationem fore, siue, simul siue successiue species recipiendæ plurium locutionum illarum sint: cum nec species sibi inuicem contrahantur, ac proinde, neque aliam alia, seu alias ex oppositione inter se se subiecto pellat, sed solum ex eius incapacitate receptiua, quemadmodum corpus vlnare, vlnare aliud ex solum vlnari, quem occupabat, ac replebat, loco trudit, nec nisi successiue corpus vtrumque potest in eodem loco locari, ut posset, si duarum vlnarum locus esset, ac subinde vtriusque vlnatis corporis continendi capax: quod ipsum cénico de virtute actiua naturali non vitali (præsertim, non cognoscitiua; & appetitiua) quæ in suis operationibus, & effectibus edendis nec laborat, nec defatigatur, nec magis minuisse vni, quam aliis edendis attendere, siue impendere possunt: quare nec vnus operatione ab aliorum effectuum, quos absolute potest agere, impediri. Quocirca, si igni combustibilia omnia quæ igne absolute actiuitate sua potest, aut soli corpora omnia, quæ illuminare absolute potest, intra actiuitatis sphaeram debere applicarentur, haud dubio omnes ignendi, & illuminandi operationes, & effectus simul ederent: ita, ut nullum alium effectum edere successa quouis temporis, aut etiam æternitatis, vllatenus possent.

2. At de Agentibus, & virtutibus actiuis vitalibus, præsertim cognoscitiuis, & appetitiuis, siue materialiter, siue spiritualiter, quæ magis minuisse attendere adhaerere, seque impendere obiecto vni præ aliis possunt, ac proinde toto etiam conatu in vnum ex illis ferri cognitione, & affectu suo, atque in eo subinde, vel ita percipiendo, vel prosequendo defatigantur aliter res habet, imo in quouis, vtrumque cognoscendo, & appetendo aliquatenus, (etsi insensibiliter, ac siue aduertentia, laborant, constans apud omnes Doctores est, cognitione, & appetitu vnus obiecti, ac maxime plurium, impediri appetitiuam, & cognoscitiuam facultatem ab aliorum obiectorum, vel aqua, vel æque facili, & quandoque absoluta, actualique simultanea, cognitione, & appetitu, vnde de omni facultate cognoscitiua vniuersum (quod ipsum de appetitiua esse debet) dignitatis loco, apud scholas omnes aristotelicum illud circumferuntur: pluribus intentus minor est ad singula sensus: quare de potentia audiendi, in actu secundo, seu auditionis plurium loquentium Angelorum simul, diuersa difficultas, iuxta commune hoc generale axioma, ab ea est, quæ de potentia audiendi loquentes Angelos plures successiue, cum iam ab antea loquentium auditione, quæ, ne alios audiret, distrahatur, cessasset. Idcirco eius communis, & generalis potentis vitalibus cognoscitiuis, & appetitiuis suppositione de Angeli cuiusvis potentia auditionis formalis, & actu secundo plurium loquentium diuidendæ quaestiones sunt de potentia scilicet audiendi seu auditionis eorum simul, & auditionis eorum successiue: atque aliorum Doctorum reuerentia, qui axioma tota amplitudine, & vniuersalitate recipient, seorsim de vtraque difficultate iudicium ferendum. Sed tamen postea, quid amplitudinis axioma illud habere firmiter possit, & an ad facultates, intellectivas, & appetitiuas pure spirituales, & independentes prorsus à corpore, eiusque organis operantes (cuiusmodi Angelorum, & animarum separatarum intellectus, & voluntas sunt) subtilius, penitiusque rimandum à ratione erit, quam hæctenus fuerit. Quaestiones verò ita à nobis seiunctæ, ac seorsim diuisis sensibus propositæ, quatenus Angelos loquentes,

b b vel

vel locutores concernunt, vel de actu absolute productis, vel de possibilibus etiam aliis omnibus possunt procedere de neutrorum autem pluralitate, qui loquentes ab unoquoque Angelo audiri, siue in actu primo, siue in actu secundo possunt, nihil vero de determinato numero definiti cum fundamento potest: cum nec existentium nec possibilium Angelorum, qui, & esse, & loqui absolute possent, numerus, & determinata pluralitas, vltra quam, nec progrediantur de facto, nec progredi valeant, nobis innotescat, nec capacitatem Angelorum receptiuam specierum, & intellectuum, neque harum actiuitatem, angelicam vitalem, quasi palmo, digitisue, aut lato, vt aiunt, vngue possimus metiri, vt tot, & non plures capere, & virtute sua continere, statuere possimus: de existentibus, ergo de facto Angelis, & locutionibus, an omnium locutionum ipsorum species recipere quique Angelus possit, & auditiones elicere: rationabili examini subest: de possibilibus etiam, an omnium etiam possibilium ab ipsis locutionum species possibiles physice pati, atque auditiones valeat, quique efformare, etiam infinitae illae, vel cathagorematice, vel lynchategorematice sint.

3. His dilucidis harum difficultatum resolutioni praenotatis, Soarius loco citato, quoad potentiam audiendi in actu primo, siue receptiuam specierum cenet: cuiusque Angelo, adesse ad reliquos omnes loquentes, simul audiendos in actu primo, siue locutionum eorum omnes, sine termino, species simul recipiendas; sed ad eos omnes loquentes audiendos, in actu secundo, simul displicet autem, quoad primum, Arriaga nostro citato loco num. 10. *ego in hac questione*, quia secundae parti Doctrinae lux aduerlatur Soarius: cum ideo neget posse simul audire in actu secundo Angelos omnes loquentes, quia virtus actiua intellectus locutionum Angelorum loquentium simul limitata est: sed etiam virtus passiva, seu receptiua specierum, quibus Angelus in actu primo audiens constituitur, est limitata, vt pote creata: ergo, si actiua virtuti cuiusvis Angeli ad audiendum simul in actu secundo, alios omnes, sine termino Angelos loquentes obest eius virtutis limitatio, ad audiendos etiam reliquos omnes Angelos loquentes, limitatio etiam potentiae receptivae specierum praefatarum obest, vt simul eas omnes, sine termino, recipiat, atque Angelos loquentes possit, simul in actu primo audire. Minor facili probatu videtur. Quia potentia receptiua specierum, non est pure terminans, quae nec vnionis, nec extremorum vniendorum, quia talis, vllam illorum pracontinentiam, requirit, vt requirit vt vere passiva haec etenim ex intimis intellectus viribus, & quasi visceribus species illae educuntur: quarum omnium, sine termino continentia creatae capacitati, ac subinde limitatae aequae atque actiuae capacitati, repugnat quantumvis gracilior, & imperfectior continentia potentiae receptivae, quam actiuae potentiae continentia respectu suorum effectuum sit, & cogitetur. Addit Arriaga inde: pro maiori Angelorum entitativa perfectione natura ad plures aliorum loquentium species simul recipiendas, eosque simul in actu primo audiendos esse receptiuam capacitatem, ampliore, quam sit in Angelis naturae imperfectioris. Verum impugnatio soarii, nihil contra ipsum praestat. Etenim ipsius ratio ex limitatione virtutis actiuae Angeli ad negandam potentiam audiendi simul in actu secundo, seu formaliter intelligendi plures, & omnes Angelos simul loquentes, sine termino, non sola actiuitatis limitatio, sed actiuitatis, quae obiectorum cognitione distrabi, & ab aliorum cognitione, possit impediri natura sua est, id quod actiue intellectiua Angeli facultas proculdubio (vt Doctores communiter docent, supraque notauimus, & Arriaga ipse constanter vbique fatetur, & eadem subsecutione 3. num. 33. §. Respondendum ergo.) id vero in virtute pure receptiua specierum, intellectus eiusdem locum non habet, vt vidimus num. 1. inde etiam additamentum eiusdem Arriagae euanes-

cit. siquidem ad plures species simul pure recipientes capacitas pure receptiua amplior, & perfectior entitativae intellectus, quam pure recipientis succedat siue non requiritur, vt eodem n. 1. docuimus: neque inde maior, minorve perfectio entitativae intellectus angelici taxatur, sed ex virtute actiuae intellectus, & vltus plurium specierum simul: quae qui maior in unoquoque Angelo est pluribus simul, pluribusque cognoscendis, sine vlllo, vel saltem minori impedimento, ac distractione potest attendere, vt in hominibus experimur.

4. Circa potentiam ergo cuiusvis Angeli audiendi, simul in actu primo reliquos omnes, qui de facto sunt simul etiam loquentes, seu omnium simul loquentium species simul recipiendi, dico primo, eiusmodi potentia receptiua, cuius Angeli adesse. Conuenio cum Arriaga id expresse docente cit. subsec. 3. n. 51. §. Secundo, & ultimo, & Soario, qui amplius, vt vidimus, docet: scilicet posse simul recipere locutionum angelicarum, Angelorumve loquentium species, sine termino: quod amplius valde est, cum loquentes Angeli, qui de facto sunt, sint finiti, eisque omnibus, simul, semel tamen vni loquentibus, eorum locutiones illae, coniunctim etiam sumptae finito numero clauduntur: eas autem solas simul ab eo Angelo recipi posse fat erit, vt conclusio haec absolute verificetur, quin inde, vel apparet, illatio infinitatis eiusmodi potentiae intellectus creatae receptivae specie cum fieri possit: cum non sit potentia ad terminum receptionis sine termino, & quantitate discretam infinitum, vt contra Soarium Arriaga contenderat, de qua illatio, eiusque firmitas inferretur. Probat inde conclusionem Arriaga: qui derogat perfectiori reipublicae politicae Angelorum alique, adhuc vnum, Angelum ita limitatam capacitatem receptivae specierum esse, vt eorum omnium simul quandoque loquentium species non possit simul recipere, eosque simul in actu primo saltem, simul audire, cum ad id finita potentia receptiua sit satis. Sed tamen §. Dico id esse probabile probationis suae debilitatem hac ratione recogitavit: quia cuius loquendi simul Angelos vni est moraliter impossibilis: quia omnes, siue Angelos, siue homines reipublicam rationalem confluentes per ampliam, & mul loqui confusio, & inuicibilis imprudens est. Quod si inuicibilis, & perfectissima Angelorum reipublicae simultanea Angelorum omnium locutio, ac subinde politica, & moraliter est impossibilis ex eius reipublicae perfectione perpetuae capacitatis physica receptiua simul specierum Angelorum omnium simul loquentium inferretur in Angelis omnibus: inferretur enim ex politica perfectione imperfectio solum politica simultanea locutionis omnium Angelorum, & contra ex hac imperfectio politica, politica etiam simul reliquos omnes audiendi imperfectio, quae repugnat, iuxta hanc igitur, considerationem, rationalis reipublicae perfectio solum inferret, potentiam cuiusque Angeli loquendi non simul cum reliquis, sed seorsim vel propterea, cum aliis pluribus etiam, non tamen adeo pluribus, vt locutionis, atque auditionis confusio pariant, ac similiter potentiam simul recipiendi species, & audiendi in actu primo, totidem, quod, sine confusione loqui simul possunt, non plures impotentia quidem politica, non physica. Ceterum confusio haec ex simultanea plurium hominum locutione humana per articulos sonos, & voces significatitas, quarum alias ementior, & elatior alia suppositis, & aequales, se mutuo confundunt, & aliud, quam quilibet loquatur percipi facient (quemadmodum ex visus infirmitate, & congerie specierum lacis exinde nempe, colores percipiuntur) & in Angelorum, quantumvis plurimum simultanea locutione locum, quoad specierum simultaneam receptionem, atque eorum omnium in actu primo auditionem, non habet, cum nullius speciei productionem imperaliam omnium simultaneam productionem impedire possit, per contra ab eis impediri, neque item mutuo confundi, esto, earum omnium vltus simultaneus.

taneus, siue auditio in actu secundo Angelorum omnium simul loquentium ob limitationem actiuitatis vitalis, & distractionem ab aliis cognoscendis, quam pati potest, & patitur, iuxta communem Doctorum ab obiectis, quæ prosequitur, & cognoscit, si plura præsertim sint, sit Angelo cuius impossibilis. Adde in mutuis Angelorum omnium cohortationibus frequentibus ad Dei laudem, & amorem locutionem reliquorum omnium simul ad singulos vicissim admitti debere; quare, & in singulis reliquorum omnium simul loquentium species simul & frequentissime recipi.

5. Dico secundo. Potentia simul de se receptiua specierum Angelorum omnium, qui de facto absolute sunt, loquentium siue locutionum omnium angelicarum sine termino, cuique Angelo adest: consensio nostro Soario supra contra Ariagiam citat. num. 50. §. ego in hac quæstione: Adde, locutionum omnium possibilium ab omnibus Angelis, qui intra possibilitatem, Deique omnipotentiam clauduntur, quia id etiam ratio subiicienda suadebit. Probatur conclusio: quia de facto est potentia in vno quoque Angelo receptiua successiue specierum locutionum possibilium fore, & sine termino, per totam æternitatem futurarum ab Angelis, qui de facto sunt: ergo cuique Angelo est potentia receptiua simul earum specierum, sine termino. Antecedens probatur: quia per totam æternitatem futuram peritabit respublica rationalis, & politica Angelorum; quæ sine potestate communicationis, & locutionis inter se stare nequit, ut patet: ex ergo per totam æternitatem, successiua Angelorum successiue, sine termino ab Angelis, qui de facto existunt sunt absolute possibiles: ergo, & auditiones vicissim successiue, sine termino (quibus repugnantibus locutiones illæ possibiles esse nequeunt) sunt absolute possibiles: atque auditiones in actu primo speciebus impressis locutionum earum constituentur, & ab his auditionibus in actu secundo fieri debent: repugnantem autem, si potentia receptiua earum, ex qua connaturaliter educantur, & quam natura sua continent, in Angelis non esset: ergo potentia receptiua successiue earum specierum, sine termino Angelis singulis adest. Nec video antecedentis huius veritatem ab Ariaga dubitari ab illo Doctoro verum in dubium posse. Consequentia solum dubitari potest, negaturque adeo tenaciter ab Ariaga ubi proxime nu. 52. à §. obicitur difficulter, ut variis discursibus, & instantiis, & solutionibus relatis, & excoGITatis, surdos tamen aliquando Angelos manifestos, nec speciei locutionis denuo recipiendæ physice capaces, si anteriores, in eius mente seruatur absurdum non reputet, sed plane fateatur, eos tandem aliquando elingues, & tanquam truncorum strem, aut lapidum congeriem ipsorum rempublicam tunc mansuram cogetur fateri, ut ex probatione antecedentis facile apparet. Sed tamen probatur facile consequentia ex dictis num. 1. quia capacitas, & continentia receptiua, & pure passiva subiecti respectu effectuum, seu formarum, & accidentium, sibi inuicem non aduersantur, omnes, quos, continet, potest simul æque, ac successiue recipere: quia, cum neutrum alteri formaliter aduersetur, ac repugnet, solum ex defectu capacitatis, & continentie passivæ subiecti alterum cum altero in subiecto non componentur: cum autem capacitas passiva, & receptiua, neque absolute esse ad effectus violos, quouis tempore, aut duratione successiue recipiendos, quos capacitate, & virtute sua receptiua absolute non contineat, sit sane; ut si ipsi inter se pugnent, & aduersentur, quantum de se est, possit omnes simul recipere, quin amplior potentia receptiua capacitas, ad eos omnes simul, quam ad successiue recipiendos requiratur. Bene ergo à potentia receptiua successiue specierum locutionum angelicarum sibi non aduersatur, sine termino infertur potentia intellectus angelici receptiua earum simul, sine termino: etsi ex repugnantia infiniti categorice.

Christoph. de Ortega, de Deo vno. Tomus II.

matici, & in actu rerum creaturarum, in quouis genere (quam Doctores aliqui defendunt) earum omnium simultanea receptio repugnaret extrinsecus; non autem ex defectu intrinseco potentie receptiue.

6. Inferes cum Ariaga: ergo potentia illa receptiua simul omnium earum specierum, sine termino, est infinita quod creaturæ repugnat, ut supra permittebamus inferri: siquidem, ad infinitos effectus, quos essentialiter continet potentia receptiua; eidem obiectioni subiaceri ipse cum Doctoribus reliquis: siquidem totidem, nulla dempta, continere debet, ut possit eas recipere successiue: imo continentia actiua (quæ Ariaga teste citato n. 50. §. ego in hac quæstione maioris virtutis, & perfectionis est) ab eo admittitur §. Respondendum ergo: sub med. n. 54. concedit enim ignem infinitos ignes, & calores contineat; & tamen ignis infinitam actiuitatem intrinsecam entitativæ, omnino negabit. Respondendo pro omnibus huic argumento (quod omnes vexat, totamque permeat Philosophiam, & Theologiam.) Infinitatem termini, seu extremi extrinseci, quem intrinseca sua entitate transcendentaliter potentia respicit, & essentialiter concernit, nullam illius argueret infinitatem, etsi ex infinitate termini, seu extremi illius extrinseci, quod respicit intrinsece maior, in illa perfectio arguatur, & ex infinitate extremi angescat, quam in rebus aliis generis eiusdem, quæ finitum extremum, seu terminum essentia sua respicerent: quia ex termini, siue extremi, ad quem res essentialiter relatione transcendentali referuntur, proportionem, non quidem arithmetica, sed solum geometrica crescunt res ipsæ relata, & angescunt: ut pro defendenda à simili argumento (ratione materiæ virgienti) possibilitate visionis creatæ, & finitæ Dei in se intuitivæ, & beatæ Scolastici veteres, & ex illis reliqui respondere solent: sed quoniam antiquiores, quid sub eis vocibus conceperint, & dixerint, fusius non explicuerunt satis, præfata solutio, tanquam vacuum nominum à multis redargui, ac fere ludibrio haberi caput: eius tamen soliditatem, eorumque nominum medullam enucleauimus. 1. de Deo vno controu. 1. d. 5. q. 3. cert. 3. quod, scilicet, quæ arithmetica proportionem ex terminorum, siue extremorum extrinsecorum, ad quos transcendentaliter referuntur, & quibus subinde essentialiter connexa sunt, magnitudinem, siue entitativam, & ex genere, siue continua, siue discretam præ aliis, quæ non adeo magna extrema, & terminos respiciunt, angescunt ita debent crescere, ut minorum perfectionem, quam ex paucioribus, & minoribus extremis, terminisque ad quos essentialiter referuntur, in se contineant, & ex pluribus aliis, seu perfectioribus terminis, quos essentialiter respiciunt, quasi numerorum accremento (quod arithmeticum est) pro extremorum, seu terminorum maiori, & maiori perfectione, & magnitudine, vltiorem, & vltiorem magnitudinem, & perfectionem addere debeant: vnde quantalacumque perfectio, ex terminis, seu extremis, ad quæ res ipsæ transcendentali relatione connexæ, addatur, si hæc infinita sint, atque aliis extremis finitis, quibus res aliæ connectuntur infinite excedant, infinitas rei, quæ infinito extremo, terminove connectitur euidenter demonstratur: quod secus habet, si solum proportionem geometrica ex magnitudine, & perfectione terminorum maiore, vel minore res ipsæ connexæ, atque ab eis extrinsecus specificatæ crescunt, & decrecant, quin imperfectioris rei perfectionem perfectior; contineat, & aliquid addat, sed se tota maiorem, ex genere seu specie sua ex nobiliori, maioriq; extremo, quod respicit, & à quo subinde, specificatur, perfectionem trahit, sicut trahit, quæ minorem terminum, imperfectiusque extremum, à quo extrinsecus specificatur, respicit, trahit, ex specie, genereque suo perfectionem: quod solum augmentum decrementumq; geometrica proportio requirit, scilicet, ut sicut à suo extremo imperfectiori, & minori, res quæ illud essentialiter respicit, suâ specificam perfectionem trahat quæ extremum maius, & perfectius respicit suam

b b 2

(maiorem

(maiores scilicet) proportionem seruata trahat perfectionem. Porro ex dictis probatur, atque ab obiectionibus vindicatum manet, quod Soanij conclusioni, expressius saltem, addimus de potentia cuiusvis Angeli receptiua simul specierum omnium possibilem sine termino Angelorum omnium, qui de facto sunt, & qui absolute esse possunt.

7. Dico tertio, & ultimo (in proloquio illius pluribus intentus minor est ad singula sensus, & communi Doctorum de eo intelligentia generali de omnipotentia vitali cognoscitiua & appositiva, etiam pure spiritali, ac prorsus independentem à corpore, eiusque organo operante) nullus Angelus habet potentiam actiuam vitalem audiendi in actu secundo, simul Angelorum omnium, non solum absolute possibilem, sed de facto adhuc absolute existentium locutionem omnes possibilem, etsi simul omnes loquerentur, atque ut conel. 2. docuimus, eorum omnium, sine termino, species simul, quisque Angelus absolute possit, & recipere, atque eos omnes, simul loquentes, in actu primo simul audiret. Ratio ex i. a intellectu, & statuto proloquio est in promptu. Quia auditio Angeli in actu secundo est intellectio audientis locutionem loquentis, vel loquentium ipsi: aut intellectio, & cognitio vnius obiecti, vel saltem aliquorum intellectus (etiam spiritalis atque independentem à corpore, cuiusque organo operans, & intelligens) distrahitur ita ab aliorum obiectorum intellectu, ut vix aliis intelligendis (praeterquam si plura alia sint) possit intendere: ergo tot intra numerum finitum possunt alia obiecta cognoscenda addi, & multiplicari, ut, ne vix quidem, eis simul cognoscendis, seu intelligendis de facto, & in actu secundo locutionibus omnibus omnium Angelorum absolute possibilem, aut existentium, ac citius possibilem etiam illorum omnium species impressas proprias simul habeat possit intendere. Si quidem distractio hanc non defectu virtutis actiue specierum, quae ad suum obiectum, sed intellectiue, quae finita est, provenit: & proinde, si in cuiusvis, obiecti cognitione, aliquid eius ita impendatur, ut alteri intelligendo aliquantulum distrahat, & deficiat, plurimum, & plurimum finitum, (necum infinitum, intellectu, ita exhaustiur virtus, & attentio intellectiua, ut aulli alteri obiecto percipiendo intellectiua virtus, & attentio superfluit. Id quod experientia intellectus nostri, cui non admodum multis intelligendis intentus, vel vni alteri intelligendo, virtus, & attentio non superest. Etsi autem intellectui Angeli, cum ob eius perfectionem maiorem, tum ob independentiam à corpore phantasmatis, organique corporeis in intelligendo, pluribus multo, quam nos, intelligendis posse, simul intendere fatendum sit, sed de pluribus intra numerum, & finitatem, & quibus numerus maior esse possit, est solummodo admittendum. Cum autem auditio, in actu secundo, nil aliud, quam locutionum aliorum Angelorum cuius alteri loquentium sit, manet ex eius proloquio communi intelligentia probata legitime conclusio.

8. Quoniam vero eius proloquij Aristotelici vniuersalis intelligentia & sensus nunquam mihi ita certus visus, atque reliquus, est praefata conclusio, non adeo, ac aliis, firmus adhuc, etsi eam probabilem ab extrinseca fere omnium autoritate, quam à ratione (quae minus mihi verè proloquij intelligentiae subnititur, etiam subiuncta ratione alia, quam supra tetigi, ac deinceps explicatus propositionem) asserere non dubito. Idcirco, me, eam conclusionem reuertentia communis intelligentiae proloquij illius sequi profusus sum: si quidem proloquium, ex Aristotelis Doctrina, & experientia ortum in potentiis cognoscitiuis & appetitiuis subsequenter vitalibus sensitiuis, ac materialibus locum habere, verba ipsa sonant, quamvis, cum experientia, tum ratione, eius insensitiuis, & materialibus deprehensa, ad spirituales nostrum humanum intellectum (qui dependenter à phantasmatis, & organo corporeis, pro statu hoc coniunctionis, cum

corpore intelligit) ac voluntate, pro eodem statu merito ab omnibus extenditur. Etenim experientia, nos non posse pluribus valde simul intelligendis intendere, quin aliorum intellectu, ac similiter volitione, aliorum intellectu, & volitione, aliquid detrahat, atque, ac obiectorum pluralitas cognitiui, & appetitiui, sensitiui officiat. Experientia item non minus plurium obiectorum intellectu, & volitione magis nos laborare defatigare, quam, si vnum totum, vel pauciora obiecta intelligeremus, atque appeteremus. Ratio pro sensitiuis hinc, & spiritualibus potentiis nostris est eadem: quia, cum spirituales etiam, potentiae nostrae phantasmatis, & organo corporeis ad suos actus, pro statu coniunctionis, cum corpore, egeant, atque organa haec ad phantasmata, & cognitiones, & appetitiones, sensibiles meliores, ac intra suum, quasque genus, perfectiores eliciendas, viuidioribus speciebus, quae viuiditate sua sensum, & potentiarum sensibilibus organa laedunt, eorumque temperiem debent, & iustam minuunt, atque accedente spirituum vitium calidissimum, & quasi vitalis corporis ignium, ad perfectiores operationes illas necessaria copia, quandoque fere totam dissoluunt: unde eorum distemperie, & dolor: cum autem pluribus perfectis obiectorum plurium cognitionibus simul habendis, vel tanta spirituum vitalium, quanta opus esset non ita facile succurrat, ac si organo sensus interni, simul adderet, temperiem eius maxime laederet, sit, ut, si plura obiecta simul imaginemur remissius, vnumquodque per phantasmata percipiamus, & quo plura imaginemur remissius, vitalibus spiritibus ad plures cognitiones cum potentia, quam ad singulas edendas vnumquodque diuisis, quorum, quo plures cognitiones, est remissiones sunt, copia aderit maior, quae organum laedat, & grauet, non sine dolore, laxatione, lassitudine, & defatigatione, quam experiri, dum plura imaginemur, & intelligimus: quia in statu hoc coniunctionis cum corpore intellectus noster, non nisi dependenter à phantasmata, & phantasmatis, quae illa circa obiectum quoduis à nobis intelligendum operetur, possumus quidquam intelligere. Haec autem omnia intellectu, & intellectu Angelico (idemque est animae separatae) qui profus, independentem ab organo corporeis, & phantasmatis intelligit, non eueniunt: quare non est unde pluribus, quam paucioribus, vel vni obiecto cognoscendo, magis distrahat defatigetur, & laboretur quavis intentione, iuxta speciem suam singula percipiat.

9. Quod autem operationes intellectus, & voluntatis omnes etiam independentem à corpore, eiusque organo, & phantasmatis eliciat circa obiecta sua veniunt, in eaque, suo quoque modo, potentiae earum eliciuntur per eas operationes frantur, ac proinde, quod amplius, ac vehementius in vnum obiectum fertur minus in aliud ferti, atque attendentia in illud distrahi necesse debet: ac demum attendentia in vnum, si tota in aliud intentione feratur profus impeditur (ut nom. 2. retinimus, & cursim docebamus) non nimis vget, in primis enim (quoad praefata attinet) intellectus in intellectuibus suis in obiecta, quae percipit, non fertur quidem, sed illa potius ad se trahit (ut Philosophia tota cum Aristotele fatetur) eorum in se imaginibus, & formalibus representationibus expressis: ut propterea intellectus esse vniuersaliter phantasmatis, & formalibus representationibus expressis dicatur. Inde vero, neque in actibus voluntatis, quibus haec in sua obiecta ferti dicuntur, vllam obiectio habet, cum latro haec, & motus voluntatis, in obiecta sua localis non sit, & quasi à voluntate ipsa in varia loca, & à suo proprio simul mouenda, & distrahenda, ut in plura, obiecta feratur: sic enim neque in duo obiecta ferti simul quantumvis remisse possit. Est autem motus ipse affectiuis, & imitatus, atque in obiecta non quidem, ut localiter, sed intentionaliter praesentia, seu representata, per eorum intellectiones, quae plurimum,

plurium, simul, & plurium esse in intellectu, æque etiam vniuèrse possunt, ac si vnum quodque seorsum intelligeretur: neque enim sibi inuicem eorum intellectiones indiuisibiles, nec, quod intensiorem, aduersantur, nec communem obiectorum intellectiones, quasi inter eas, quæ de facto simul sint partitendæ, ultra quam, nil amplius intentionis simul edere intellectus possit, ac proinde, quo plures simul fuerint, minus singulis intentionis obueniat, cuiusvis obiecti cognitio suam, nec alterius cognitioni applicabilem intentionem, ad eamque ipsi adiungendam intellectus pro specierum intensiorum, perfectiorumque, inuicem debiliore, potentiorive, minorem, vel maiorem, quod ipsum de intentione actuum voluntatis, prout hæc obiectorum cognitione si ea necessario prosequatur, viuidiore, perfectioreque, vel remissiore, & imperfectiore proponantur, quamuis circa ea, quæ libere, & ex indifferente potestate sua prosequitur, maior, minorve affectus intensio, vi, & affectus ipse ab eius tandem libito, & arbitrio, cui reliqua in operando subduntur, proxime pendeat. Confirmantur hæc omnia ex visione, & amore beatis erga Deum, obiectum intellectus, & voluntatis creatæ virtute præcellens: & tamen, quod interiores, ferventioresque in Beato quous sunt, eò plura ipse perfectius videt, & ferventius amat. Tantum abest, ut obiecti tanti, quod infinitis creatis, non æquivaleret solum, sed prævaleret infinita cognitio & affectus, eorumque intentio intellectus, & voluntatis potentiam & virtutem, ad alia, vel absolute, vel intense simul intelligenda, vel minuat, vel exauriat. Denique obiecto ex infinita multitudine futurarum, & possibilem locutionem ab Angelis, qui de facto sunt, & qui esse possunt, simul, ut diximus, à quous Anglo audibilium ad quod infinita virtus intellectiva requirenda videtur, solum manet in simili de potentia receptiva specierum totidem, simul numero 6.

QVÆSTIO VI.

De peccato Angelorum Apostatarum.

DISPVTANTUR hic multa ab aliis, quæ nusquam ad peccatum Angelorum in particulari (de cuius examine in præsentia) sed ad præuia cuiusvis peccato rationalis creaturæ cuiusvis spectant: quale est illud de ignorantia (siue positiua, quæ error sit, siue negatiua, aut priuatiua, quæ solum sit defectus cognitionis quoad substantiam, vel quoad intentionem) quæ ex parte actus primi ad peccatum, quodvis prærequisita alteri videtur, Ierem. 12. & Psalm. 12. sap. 5. & à Patribus recitatis à Vasquez, 1. 2. disputatione 3. capite secundo, & à Theologis plurius, Alen. Sancti Thoma, 1. part. & 1. 2. Caietano ibi cum Thomistis Dominicanis Ferrara, & aliis, quos Vasquez citatus, & Soarez, libro septimo, de Angel. cap. 4. referunt sed cum hæc cuiusvis peccato generaliter præuia sint, vel secus, intempeste hic disputantur à Soarez, proxime. Alarcon, disp. 9. c. 3. Arriaga, disp. 23. à scilicet 2. per totas sectiones septem, ita enim sub tractu de peccato Angelorum, de libertate, atque aliis omnibus ad peccandum, generaliter prærequisitis agi oportere: solum ergo disputari hic oportune de ignorantia poterit, an de facto ex illa Angelorum peccatum processerit, & si in eis, ut in nobis ignorantiam peccato præcedere necessarium non sit. Similiter extra chorum hic disputatur ab aliis, an Deus creaturam rationalem natura sua impeccabilem condere possit: siquidem Angelum impeccabilem natura sua non esse, sed peccati capacem,

& fides docet, & questionis titulus supponit: atque inde primi peccati ipsorum genus, seu speciem, ad quam pertineat inquirat, ubi plurium specierum peccata post commissam infinuauimus, ut primi indiuicatio nostræ disputationi sublit.

CERTAMEN I.

Quæstioni supposita statuuntur.

1. Peccatum Angelorum, extitisse certum de fide est, 1. Ioan. epist. cap. 3. ab initio Diabolus peccat, & idem Ioan. in suo Euangel. cap. 8. 44. Ille homicida erat ab initio, & in veritate non stetit, quia non est veritas in eo: cum loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia mendax est, & 2. Petri, 2. si enim Deus Angelis peccantibus, cui accinit Iudas in sua canonica epist. num. 6. Angelos, qui non seruauerunt suum Principatum, sed dereliquerunt suum domicilium, item blasphemiam peccatum expresse à Beato Iuda in sua Canonica, n. 9. ubi Michaël, iudicium inferre blasphemiam. Diaboli non ausus dicitur. Deinde supra à nobis, & hic iterum recitandis cert. 1. Luciferum Daemonum Principem spiritus relatione, & superbia grauiter multum deliquisse expressum est. Rursus ex eorum damnatione, ac panis inferni æternis, inflicto à Deo iustissime, ut locis Petri, & Iudæ recitatis illico subnectitur, & Math. 25. 41. ite maledicti in ignem æternum, qui parati estis Diabolo, & Angelis eius. Denique ex malis demonum erga homines & Deum odio infensissimo, officiis, tentandi, suadendi, atque arte omni impellendi nos ad peccatum, ruinam, nostramque omnem perniciem, ac perditionem, quod ipsam malos Angelos in via statu, cum contra bonos, tum contra eos, qui nondum de iniuncti præcepti obseruantia, vel transgressione deliberauerant, præstitisse ostensum supra à nobis fuit: ex quibus non vnum tantum, sed multiplex grauissimum Angelorum aliquos, malorum scilicet, peccatum aperte monstratur, & quorum aliqua aliis natura, & causalitate præcedant. Accedit argumentum ex præstigiis incantationibus demonum, atque enigmatis peritum, quod non solum pro Angelorum absolute, sed & malorum existentia efficacius est, quam ab Arriaga putatur. Sed duo hic cursim examinanda se offerunt. Primum: an omnes Angeli, qui peccato infecti non fuerunt, in gratia, & sanctitate persistant, persistente adhuc, sintque deinceps ad posteriorem usque iudicii diem persisturi: ita, ut Angelorum, in bonos, & malos adæquata sit, constansque, & perpetuo duratura, sine ulla ipsorum ab vna in aliam partem transmutatione diuisio? Secundum an mali Angeli natura sua, atque, ex eius determinatione ad malum peccauerint.

2. Circa primum, error triplex aliquorum reperitur pro triplici dubio in eius propositione, tacto. Primus est aliquorum Philosophorum apud Augustinum, 1. de ciuitat. cap. 11. Suarez citato, lib. 7. cap. 1. diuidentium Angelos in caelestes, id est absolute bonos, & Beatos, & alios hominibus perniciosos, & terrestres alios, & hominibus beneficos: quasi terrestres mediæ inter bonos, & malos, id est sanctos, & peccatores conditionis tertie sint, ut nonnulli interpretantur. Ego vero cenleo tri-membrem hanc Angelorum diuisionem à Philosophis, non penes malitiam, & bonitatem, siue sanctitatem moralem, factam fuisse, sed penes commodi, vel proprii, vel alieni bonitatem: ut caelestes primi membri Angeli intelligantur, qui summa commoditate, ac felicitate propria in caelis perfruuntur toti, toti cuiusmodi fructuoni intenti, nihil de nostris commodis, vel incommodis curantes: terrestres, qui nostrarum rerum satagunt, & commo-

bb 3 dorum,

dorum, suntque nobis boni, & proficui: mali vero, qui malo nostro, & pernicipi inuigilant toti: siue id ex genij, siue, ex morali bonitate, aut malitia, in duobus postremis aduersæ erga nos conditionis Angelis proueniat. Quæ in re circa Angelos beatos errant, nostrorum commodorum, & supremæ, æternæque felicitatis nostræ, curam eis de negantes, cuius oppositum fides docet: siquidem ex ea constat expresse Angelis absolute dictis, id est bonis, & sanctis, ac curam non fieri demandatam fuisse, nec solum sanctis, sed beatis, & qui ei deficeret (pro mandata rei magnitudine & infirmitate nostra, aduersaque demonum sollicitudine) infirmitate minime possunt: quod si aliquis tertium aliud, mediumque inter bonos moraliter, ac sanctos, atque inter moraliter malos, seu peccatores, Angelorum genus de facto esse asserat, asserueritque, somnianti similis fuerit, & cui præter signum inanis absque ullo in scriptura, & patribus fundamento temeritatis, contra Patrum omnium, & Ecclesiæ totius sensum, erroris censura inuratur: ex his siquidem omnibus, ij omnes Angeli, qui calo deiecti sunt, ob peccatum deiecti sunt, ac proinde calo non sunt, suumque locum, & principatum bonis suis meritis, & præcepti obseruantia seruauerunt, qua æternum, boni, & Beati sunt effecti, inter lapsos vero ob culpam, & non lapsos ob meritum, & obedientiam, cum contradictoriè, labi, ac non labi, ex loco eodem, opponantur medium non est, ad quod possint Angeli aliquot pertinere.

3. Secundus error eorum est, qui docere Angelos bonos semel ex propria deliberatione, atque meritoria præcepti obseruatione, malos tandem fieri temporis vique ad postremi iudicii diem de cursu posse, graui, circa commissam ipsis hominum custodiam negligentia, & omissione, peccare, & de facto, ex eis aliquos peccatores: ut de eo iudicandos à se Angelos, Paulus dixerit. *Nescitis quoniam Angelos iudicabimus?* cuius erroris præcipuus author Origenes extitit, ex fide reiiciendus. Primo quia custodes hominum Angeli videre semper faciem Dei in calis expressum in Evangelio assertum Christi Domini fuit semper autem non solum visionem, & beatitudinem ipsorum tunc, cum id à Christo asserbatur, sed tota successura æternitate significat; si autem à semel habita Dei visione, & beatitudine, in calis nunquam, nunquamque Angeli decident, sed in ea æterne persistunt, nunquam, præsertim grauius, peccabunt: cum calum, & beatitudo, non solum grauem, sed nec leuem, & venialem, imo, ne eius reatum, per instant adhuc, patitur iuxta id Apocalypsis, 21. numero 27. *Non intrabit* (ne dum æternum permanebit) *in eam aliquid coinquinatum*: ex quo cum primis loco catholicum dogma de animarum iustarum purgatorio statutum, in Ecclesiæ, Patribus, & conciliis fuit: item, cum iudicium illud, de præmio, vel pœna æternis pro cuiusque merito iudicandis, & rationali reipublicæ euulgandis futurum sit: implicat eos, qui beatitudinis præmium æterne sunt habituri, ut de Angelis custodibus Christus asserit, aliquando deinceps peccare. Tertio impugnatur, ex custodia hominum Angelis bonis demandata, quæ non, nisi perpetuo bonis, firmiterque, antecedentes etiam, nec solum consequenter, impeccabilibus Angelis bonis iuxta Patrum, Doctorum, & Ecclesiæ sensum demandata à Deo fuit: nec, nisi ita impeccabilibus Angelis oportuit, potuitve ex præsentis prouidentia sine, & circumstantiis demandari, ut nuper dicebamus denique ex terminis extrinsecis status viæ Angelicæ ex Patribus scriptura, & Theologis certo à nobis designatis signum, hoc satis euasceret.

4. Inde etiam abiicitur, Patrum aliquot, & interpretum vetustorum citatorum, disputat. 2. quæst. 1. cert. 2. antiquitus error: nempe Angelos bonos cir-

ca diluuij vniuersalis tempore specie feminarum deceptos cum eis concubuisse, & peccasse, ex quoque concubitu gigantes procreasse, ut Genes. 6. num. 2. *videntes filij Dei filios hominum*, vique ad totum numerum 4. deferri videtur, filij siquidem Dei sancti Angeli in scriptura frequentissime nominantur, atque eo nomine à facis interpretibus intelliguntur. Cæterum status viæ Angelicæ terminos certos extrinsecos is error prætergreditur: cum tot post Protoparentum lapsum ex damnatione iam damnatorum suggestionem, faculis filiorum Dei, cum filiabus hominum concubitus habitus referatur, cui argumento efficaciter insinuat Chrysostom. homil. 22. in Genes. *Pugnant insuper contra eum, quæ contra proximè antecedentem produximus, numero tertio. Pugnat tertio Philosophia tota de generatione, & si enim ex animalibus specie diuersis possit species terrena generari, ut ex equa, & asino mulus: oportet diuersa illa animalia, non remotissimo, & quasi toto genere differre; sed esse aliquid propinquum, in quo, & inter se, & cum genitru conueniam* (ut Aristotel. de muli generatione agens docebat) *ut in naturæ parentum similitudinem effectus ab eis procreetur, ac propriè genitus dicatur; substantia vero spiritualis completa Angelica à corporea humana, cum filiarum hominum, tum gigantum ab his procreatorum, non, nisi remotissimo genere supremo substantie conueniant, & quasi toto genere differunt: quare, nec Angeli ex feminis illis poterunt filios illos gigantes, (ut scriptura refert citato, numero quarto,) procreare in super, cum ex specie diuersis videntibus filij procreantur speciei diuersæ ab illis sunt: gigantes vero homines & speciei eiusdem cum Viribus fuere demum, cum generatio, non solum dicat proles, cum parentibus in natura similitudinem; sed quod à principio coniuncto, seu, quæ pars ipsorum fuerit, à parentibus decisa, atque in prole posita proueniat, quod substantie indubitable angelicæ, ut pote intrinsecis partibus, etiam integralibus, carenti repugnat: & Angelos ex feminis illis filios gigantes, ex concubitu generalis repugnabit.*

5. Duo tamen diluenda nobis supersunt. Primum, ex cognomine illo, *filij Dei*, quo eo loci, qui filias hominum uxores duxisse dicuntur, expresse nominantur; cum tamen illa scriptura Angelorum cognomen in scriptura frequentissimum sit, ut diximus. Fateor ita sæpe Angelos sanctos appellari; non tamen ut proprio cognomine connotati, ut natus tanquam curuitatis, subiectum nomine finis designatur; sed sanctitatis, & iustitiæ, qua in filium Dei, rationalis creatura quævis gratia adoptionis constituitur; unde æque hominibus sanctis, atque Angelis apud scripturam frequenter, & indifferenter aptatur ut ex locis datis, disputatione 2. quæstione 1. cert. 2. quæ re ex materia eorum, quæ de illis dicuntur in contextu videndum erit, an de sanctis hominibus, an de Angelis sanctis sit sermo; quæ vero de filiis Dei, eo loci dicuntur, non posse sanctis Angelis conuenire, multo ex capite demonstratum est, numero quarto, & citato, disputatione secundo, quæstione prima, cert. 3. ac deinceps. Secundo, quæstione prima, cert. 3. ac deinceps, quæ de ciuitate, cap. 23. extatque epistolæ decretalis Innocentij Papæ octauæ, contra maleficas feminas incantatorum Daemonum succubas, ubi & hominum seclorum succubis demonibus abuentium meminit; & quidem, ex Demonibus seu malis Angelis fuisse, qui cum filiabus hominum mixti sunt, ac gigantes genuere, ac citato Genes. loco refertur iuxta Patres, & Doctores, quos retulimus citat. disputatione 2. quæstione 1. cert. 2. dubium non est. Hac vero sententia, rationes omnes philosophicæ, ex Angeli spiritualitate totali de sumptis, nu. 4.

evanescent; cum æque illæ Dæmonibus; mali que Angelis competat, ac bonis. Tamen Theologica ratio de statu viæ, non ante seculi ante memorata hæc conuicia, nempe, ante Adami lapsum, finito, vim pro bonis, & beatis Angelis habeat. Atque primum dæmonum peccatum carnalem hunc cum feminis congressum non fuisse, ex scriptura Theologice euacuat. Chrysostomus; *Nunc exciderunt Angeli, & hæc (obscenitas) ruina illorum causa fuit?* verum scriptura nos aliter docet, antequam formaretur Adam ex sua dignitate excidisse Diabolum. At enim quidem sapiens (Sapientia 8.) invidia Diaboli mortem intrasse in mundum; sed tamen lapsos adhuc iamque malos, & Dæmones factos Angelos mixtos carnaliter cum mulieribus deinceps esse, & si eo argumento, nec status viæ Angelicæ ante Adami lapsum finitæ nequeat efficacia confutari à reliquis Patribus & scholasticis ita confutatur, ut sine temeritate, ut minimum, ex multo etiam tempore asseri nequeat: idque ob totalem eorum spiritualitatem, & incorporeitatem ut post data supra efficaciter euincit ad Genesis textum, & Chrysostomus homil. 21. in Genes. scribens. *Quanta dementia fuerit dicere Angelos esse deitatis, ut cum mulieribus reus haberent, & incorporata natura copularentur corporibus. An non audis Dominum dicentem de Angelorum substantia (non status beati qualitate, & conditione præcise) in resurrectione, neque matrimonium contrahant, neque elocantur, sed sunt sicut Angeli Dei. Non enim possibile est incorporam naturam talem, vltimo tempore, habere concupiscentiam, cui consentit eius discipulus Cassianus, collat. 8. capite 21. duplicem addens rationem: quod scilicet si generare Dæmones ex feminis possent, non tunc semel accidisset: sed pluries, & quotidie accideret contra experientiam, nec delectationis obicem propria, in quam semper, ut tunc, natura inardesceret, obliuio aliene hominum procuranda adeo inuigilaret, neque enim huic proprio, & naturali Dæmonum vitio semel solum permittendo, ac deinceps omnino impediendo Deum arbitrio, & voluntate sua continuo intercedere, dicendum absque ulla fundamentum est. Ac deum ratione, data, num. 4. & citat. disp. 1. quæst. 1. cert. 4. & 5. lapsi iam Angelis, seu dæmonibus congressum, cum mulieribus impossibilem ostendunt: idque ex reliquorum, Patrum, & Doctorum discursibus, & iudicio datis, quos latius persequitur Pererius noster citatus, disp. 2. & 3. & speciatim, quam alienus à textu illo Genesis congressus hic Angelorum quorumque, etiam Dæmonum, sit, ostendimus eadem quæst. 1. proxime citat, cert. 5. num. 8. quare nihil ex incubis, succubisque dæmonibus argumenti probabilis obici nobis, siue ex scriptura, siue ex incuborum succuborumque dæmonum historiis, & experientia potest.*

6. Circa secundam difficultatem quæstionis decisionem præuiam (an scilicet natura sua ad actionem illam prauam, & peccatum determinati mali Angeli fuerint, qui peccauerunt?) determinatos illos ad peccandum natura sua fuisse error Manichæorum, & Priscillianistarum notissimus fuit, contra quos antiqui Patres, ac cæteris fusior, & acrior Augustinus, (cuius saculo præsertim in Africa magis viguere, totis multisque libris editis) pugnant: si vero duo prima, & summa rerum omnium principia alterum malum, alterum vero bonarum constituerant; & harum principium summe bonum Deum esse aiebant; malum vero summe malum Diabolum: ubi aduertendum est hæreticos hosce malum rerum creatarum nomine, non solas moraliter malas, sed eas etiam, quæ & si in se entitativè physice, ac metaphysice bonæ sint, quia entia sunt, nec imbibitam moralem malitiam, ac turpitudinem habeant, tamen malæ, noxiæque physice nobis sunt esseque possunt: in quibus inuisibilia omnia continentur. Contra hunc errorem extant vniuersum symbolum vtrumque Apostolicum, &

Nicænum, & concilia plura recitata à Suarez, c. 2. Reicitur secundo ex principio fidei de Dei omnipotentia in qua cuncta quæ sunt, esseque physice, possunt, siue aliis proficua, siue nociua contineri, nec nisi dependenter ab illa physice, vel se sola, vel cum causis secundis concurrente, seu operante, vel cooperante fieri posse docemur: ut propterea, ad physicum tantum, & quod in moraliter prauis nostris actionibus, & peccatis, physice entitatis est, Deum omnipotentia sua immediate nobiscum concurrere Theologi, & Philosophi, vno vel altero excepto inferant ac defendant; quoniam vero malicia formalis, cuiusque fundamentum, proximum, quod illa immediate metaphysice, legitimæque consecutione sequitur, est actio illa non quidem sola & secundum se sumpta, sed, ut re ipsa à nostra determinatione libera proveniens, eius etiam actionis, quæ à nobis re ipsa provenit, auctorem, & causam, non Deum bonum, sed Diabolum malum esse aiebant, sed cum viderent malum illum Diabolum à Deo malum, & malorum reliquorum, vel physice, vel moraliter talium, principium, fieri à Deo bono, (à quo bona sola, & cuncta procedunt) non potuisse, illum à se, & summe proinde, ac infinite malum natura sua esse docuerunt; reliqua vero, siue physice, siue moraliter mala ab illo, tanquam à principio, & causa prima malorum procedere, contra quem errorem ex primatu causæ vniuersalis vniuersi apud Deum sito, naturalis rationis lumine noto, & in scriptura expresso, Patres, & Concilia, ut diximus certant; quia quantumvis peruersi genij, atque ad malum, omnigenum inclinata natura supremus ille Diabolus sit, aliquid physicum, ac subinde physice, & metaphysice ens, bonumque est: quare & Deum bonum sui auctorem, habere necessario debet. Ac demum hic Manichæorum, & Priscillianistarum, error pluribus aliis dogmatibus Catholicis mox confutabitur contra eos, qui Deum Angelorum omnium, tam beatorum, quam Dæmonum auctorem, & causam catholice admittentes, dæmones tamen natura sua ad peccatum, seu actionem prauam eliciendam, non solum propensos, sed determinatos naturæ suæ fuisse à Deo productos, aut si aliter asserere, pollevere ita determinatam naturam rationalem produci in quod potterunt inclinasse Ariaga noster videtur, disp. 23. sect. 1. subsect. 1. à numero quinto, præsertim numero octauo, §. obiciei, ac deinceps, quamvis debili satis fundamento, à paritate appetitus, & naturæ pure sensitiuæ, quod plures ipse facit, quam oporteat, ac paritas mereatur, ut ex dicendis clarebit.

CERTAMEN II.

Huius secundæ difficultatis decisio.

1. Dicendum est: lapsum Angelorum naturam ad peccatum, siue actionem prauam, ut ab ipsis eliciendam determinatam de facto non fuisse; ita Patres, & Theologi omnes. Probatur, primo ex testimoniis scripturæ, & Patrum; Hieronymi, Epiphani, Aponij, Cyrilli Hierosol. Theodoret, Ambrosij recitatis disp. 3. quæst. 4. cert. 1. num. 6. in simili de natura humana nusquam ad peccatum determinata, imo in gratia à Deo primum condita discurrentium: quibus similia plura alia scripturæ, & Patrum testimonia produximus tom. 1. de Deo vno, contr. 3. de decreto concurrendi cum causis liberis creatis, disp. 2. totis quæst. 1. & 2. in quibus omnibus, & singulis rationalis naturæ create de se se ad peccatum, sed actionem prauam, ut ab ipsa eliciendam, determinatæ impossibilitas, demonstratur, de qua concl. 2. Probatur, secundo: quia malum

mali Angeli, qui peccauerunt, malique proinde, ac demones sunt, cum Angelis bonis, & beatis, qui obedierunt, beneque, & meritorie operati sunt: in natura conueniunt, imo, & speciebus etiam infimis, vt vidimus atque horum naturam determinatam de se ad peccatum, seu actionem prauam, vt ab eis eliciendam non fuit, vt opposito ipsorum facto manifestum est: ergo, nec malorum Angelorum natura: dices determinationem naturam, ad peccandum malis Angelis, non, ex specie adhuc infima naturam ipsorum, sed ex eorum, indiuiduationibus conuenire. Sed contra, quia reale illud pradicatum determinationis naturae eorum, ad peccatum omnibus demonum indiuiduis, vniuocum conueniens, pradicatum differentiale specificum procul dubio foret: quo nimirum specificum, vt minimum, imo, & genericum, a naturis omnium bonorum Angelorum eorum natura differret: cum quo conuenientia in natura, & specie infima, imo, & superiore, ac intermedia malorum cum bonis contradicторie repugnat. Probatur tertio. Quia malos Angelos vitio proprio, & sui arbitrij abusu in malum, peccasse, ac de peccato suo indicatos, damnatosque iam adeo priuato iudicio testatur. Petrus epist. 2. cap. 2. & Paulus, 1. Corinth. 6. & ad reipublicam rationalem, satisfactionem publicam iterum iudicio postremo iudicandos, seu priuata eorum iudicia, tunc omnibus euulganda. Vitia vero, quae a natura determinata ineuitabiliter, non autem, ex prauo libero, ea mere patientis potius, quam agentis consensu, & arbitrij proprii abusu proueniunt, nec iudicio, damnationique (praesertim adeo graui, qualis laia in malos Angelos est) possunt, nisi per iniustitiam, & nequitiam summam, subiaceri. Probatur quarto: quia natura Angelica determinata de se ad peccatum graue (quale Angelorum malorum peccatum fuit) determinata etiam de se est ad odium Dei, quod mortale peccatum necessario, & ineuitabiliter (iuxta communem, Theologorum) vel saltem connaturaliter consequitur: huic autem determinationi contradicтор capaxitas indifferens naturae illius Angelicae ad gratiam habitualemente quam lapsuros etiam Angelos habuisse fere dogmaticum est, idque pro natura, cuiusque perfectione, & decentia maiore, vel minore. Quinto demum rationes, quae naturam rationalem de se determinatam, ad peccatum impossibilitatem probant, hanc conclusionem de facto fortiori demonstrant.

2. Dico secundo: implicat absolute naturam mali alicuius Angeli, siue cuiusvis rationalis creaturae de se determinata ad peccatum, siue actionem prauam eliciendam, est contra acutulos quosdam Recentiores, & fere contra Ariagum, qui licet citato loco, numero 7. §. *Nihilominus tamen, longe probabilius*, repugnat eam creaturam, longe probabilius censet, eo etiam asserit tacitus probabile esse non repugnare. Praeterea tota fere illa subiect. 2. à num. 5. in enuandis huius repugnantiae probationibus est totus: quo satis suam de opposito sententiam prodit, sed repugnantiam hanc argumentis, vel ab eo non tactis, vel efficacius, quam vt eius instantiis, & solutionibus debilitentur ostendamus. Primum sit ex Patribus citatis cert. 1. numero 7. in simili de indeterminatione de se de naturae humanae ad peccatum, seu actionem prauam quia alias Deus, qui eam simul edidit, ac condidit foret peccati illius causa & author, quod repugnat: & è cuiusvis creaturae rationalis intrinseca determinatione, ad peccatum, æquo robore, & legitimitate concluditur. Secundo: per Ariagum, & omnes Iesuanæ Scholæ Thomisticae doctores, ex praedeterminatione physica voluntatis creatae à Deo ad materiale peccati siue actionem prauam, vt ab arbitrio creato fiat, voluntati immissa Deum, peccati absolute auctorem & causam euidenter inferri contenditur,

ostenditurque, vt vidimus controu. 3. de decreto, concurr. disp. 2. Thomistarum Dominicanorum recentiorum euasionibus praclusis: atque intimius est determinatio antecedens, & praedeterminatio naturae illius data à Deo, vt actionem prauam, ex parte etiam sua irresistibiliter efficiat: ergo aqua euidentia Deus absolute author, & causa peccati ex natura quauis rationali determinata de se ad actionem prauam, & subinde peccatum efficiendum, inferretur, quocirca miror æque doctorem aliquem ex Thomistica schola Iesuanæ de eiusmodi naturae rationalis repugnantia dubitare, atque Dominicanos Thomistas recentiores eius repugnantia (vt ab eis admittatur) admissa, physicam praedeterminationem voluntatis creatae à Deo ad materiale peccatum, siue actionem prauam eliciendam, non respicere. Tertio: eiusmodi natura rationali determinata de se ad peccatum admissa, non sistetur in peccati eius causa reddenda, & assignanda, in libera determinatione voluntatis eius ad peccandum, non solum, quia nulla est eius libera ad peccandum determinatio (cum non ex libertate, sed ex necessitate peccet, vt mox videbimus,) sed quia, etsi libere se determinaret vltior altiorque, & antecedentior natura priorius causa eius liberae determinationis foret: nempe natura illa ipsa, quae eius causa est, atque anterior alia nempe Deus naturam ipsam, cuiusque intrinsecam identice determinationem simul condens, & donans: id autem pugnat cum generali illa Patrum, & Theologorum doctrina de quouis rationalis creaturae peccato, tametsi de nostrorum causa vltima, & prima agentium, qui consensu docent nullam aliam peccati causam esse posse vltius inquiri, aut querenti, quam peccatum, responderi, nisi, *quia volumus*: quo solo responso causalitatem peccati à Deo possumus honestissime, & rationabiliter diuertere.

3. Probatur quarto: cum huiusmodi determinatione naturae rationalis creatae in actu primo ad actionem prauam circa obiectum turpe & vndeconque inhonestum repugnat libertas in actu primo ad obiecti inhonesti prosecutionem, ad quam determinata de se natura illa sit: ergo & repugnat prosecutioni illius libertas, quae solum ex libertate in actu primo naturae, & voluntatis illius ad illam eliciendam, vel secus, seu prosecutionem, obiectum illud ac non inhonestum, potest prosecutioni illi conuenire: ergo cum determinatione naturae illius ad peccatum repugnat peccatum: ac proinde determinatio illa suum obiectum, seu terminum, quem essentialiter respicit, destruit, redditque repugnantem, ac subinde seipsam facit Chimericam, & impossibilem. Prima postremae huius illationis pars (cuius consecutaria necessaria reliquae omnes partes sunt) probatur: quia de effectibus peccati, & actionis moraliter praeue circa obiectum, quodvis, & quantumcumque inhonestum, est actionis libertas, cuius defectu motus primo primi voluntatis nostrae circa obiecta, quantum turpia, peccata non sunt, neque esse possunt: atque determinatio illa naturae rationalis ad prosecutionem obiecti turpis destruit, redditque eius libertatem impossibilem: ergo reddit ei impossibilem rationem peccati, & actionis praeue moraliter. Antecedens primum huius argumenti probatur. Antecedens primum physicam praedeterminationem abunde est contra physicam praedeterminationem Dominicanorum Thomistarum recentiorum à Deo immisam ad nostros liberos adus eliciendos controu. 3. disp. 1. per totam ex scriptura, Patribus, & ratione. Dices ex nostris principijs determinationem hanc naturae rationalis ad prosecutionem moraliter prauam obiecti alicuius, vel cuiusvis turpis, & inhonesti, non esse determinationem, nem ad prosecutionem indiuiduam determinatam, sed disiunctam, & quoad speciem, hanc scilicet vel illam, sub specie illa contentam: quo pacto diximus illam, sub specie illa contentam: de merito Christi cum Christo de incarnatione contr. de merito Christi cum Christo si impeccabilitate antecedente, & instantia, praeccepti

eius in operibus præceptis non solum libertatem per omnes, sed meritum etiam contra multos, & doctos recentiores saluari.

4. Nota in primis Thomistis prædeterminationes hac evasione vti non posse; & si argumentum nostrum, in re præsentate euacuaret. Siquidem prævia physica determinatio, seu prædeterminatio Thomistica Dei concursus præuius est, qui ad speciem præficiam actus esse nequit, sed ad hoc determinat individuum, nec aliter ad speciem, quam vt in illo determinato individuo continetur: nullus siquidem concursus, & actio in effectu, quem efficit, præuius esse potest. Nec valet prædeterminationem illam physicam, non esse Dei concursum & actionem Dei præuiam, sed qualitatem: siquidem concursus Dei præuius prædeterminationis eius inuentores Bannez, & coactanei sequaces, qualitatem esse docere: quos imitantur Prædeterminatores recentissimi, etsi eam transeuntem vti actionem, non autem permanentem, vt qualitatem, esse defendant: vnde libertatem nostram, ea prædeterminatione, non lædi contendunt: quia per modum transeuntis, non autem permanentis, consensus creatum liberum naturæ præcedit quasi libertatis lætio ex permanentia, non autem, ex sola præcedente natura, & causalitate, cuiusvis entitatis physice, & inuitabiliter, seu irresistibiliter à voluntate connexæ cum eius operatione, & consensu proueniat: Præsertim, cum operatio, voluntas æque transiens atque concursus Diuinus: sit ac proinde satis habet impedimento ex parte actus primi per modum transeuntis, vt eius operationis libertas per modum transeuntis solummodo, alijs habenda, aboleatur. Mitto prædeterminationem illam physicam, per modum qualitatis permanentis difficultatibus subiacere, quas t. i. philosophia contr. de causa efficiente creatæ, eiusque actione, q. de concursu Diuino cum agente libero fusius persequatur, iam præfata euasio, quatenus ad præsens attinet, præcluditur. Etenim, si iuxta plurimum sententiam individuum effectuum, & operationum speciei cuiusque individuationis, siue quod hoc individuum præ alio, quod ab eadem causa fieri absolute poterat, apponatur, ex tempore, loco, aliisque circumstantiis omnino prouenit, ac pendet, libertati naturæ illius determinatæ de se, ad actionem prauam, quoad speciem, quod hæc determinata, præ alia determinata individua actione speciei eiusdem apponatur, nequit subiacere: quare inde saluari, non potest, in appositione actionis prauæ naturæ illius rationalis absolute libertas. Si autem individuum operationum, & effectuum producendorum intra speciem eandem, è sola Dei voluntate pendeat (suum concursum ad hoc individuum, ac non ad aliud causis naturalibus, ac præsertim liberis agentibus offerentis (vt multo plures Doctores aiunt, quibus suo loco consensu) constat etiam, individuationem effectus, & operationis agentis liberi, ac voluntatis creatæ arbitrio, non subiacere. Id quod aliunde etiam de his probatur: quia naturaliter loquendo, possibile ab ipsis producibilium individuum cognitionem non habent; imo, nec aliud quam obiecti bonitatem allicientem, ac malitiam retrahentem, quoad speciem considerant, vt eligant sine cognitione vero, vnius præ alio electio ab eis haberi non potest: quare neque ex eo saluari potest naturæ illius ad actionem, ex specie sua prauam, naturalis libertas, quoniam vero humanitati Christi Domini possibile omnium individuum, quare, & operationum, actuumque suorum individualium, scientia titulo vnionis hypostaticæ debetur, in huius præ aliterius actus, seu actionis præceptæ electione potuit exercere, atque exerceat de facto libertatem.

5. Mitto aliam conclusionis probationem subtilem, in hunc modum, quia, cum actio, nec praua moraliter nec peccatum esse possit, sine libertate in actu primo à qua libera formaliter sit, & procedat: atque ea libertas in actu primo cogi-

Christoph. de Ortega, de Deo Vno, Tom. I.

tatione repræsentante malitiam actionis, atque ab eius executione retrahente æque, essentialiter, atque cognitione delectabilitatem eius proponente ad eamque exequendam attrahente constituitur: determinata illa natura rationalis ad actionem prauam moraliter, & peccatum cogitationem illam malitiæ retrahentem ab actione æque, atque cogitationem delectabilitatis obiecti turpis attrahentem ad actionem eandem requirit: cum absque vtraque actio moraliter praua esse non possit, ac proinde determinatio illa esset ad effectum, & terminum, quem essentialiter respicit, impossibile: quare, & ipsa determinatio in se repugnans, & impossibilis erit; ni retrahentem etiam ab actione, ad quem determinatio est, cogitationem requirat, quod implicat aliunde: scilicet inclinationem, & determinationem ad aliquam actionem, seu effectum, requirere, aliquid ex parte actus primi, quod retrahat ab eis exequendis impedi atque natura sua, vt fiant. Mitto inquam hanc probationem, quia determinatio ad actionem prauam, & peccatum, non ita intelligi debet, aut potest, vt in malitiam, & peccatum, qua peccatum, & malum feratur: nulla siquidem naturæ, aut effectus inclinatio (ne dum, quæ, præ sui vehementia ad determinationem perueniat) ferri in malum quam malum, potest, vnde, neque ea subinde, quæ ad malitiam requiruntur, omnia requirere, determinatio; ergo illa natura rationalis illius ad obiectum, cuiusque prosecutionem prohibitam, & malam moraliter, non ob eius malitiam, sed ob eius delectabilitatem esset, cuius cognitionem solum requireret, sine qua eam appetere non posset; non autem malitiæ, in quam, & ob quam in obiectum, & actionem turpem non fertur; tamen ea requiratur etiam ex parte actus primi, vt prosecutio illa, à causa libera sit, atque adeo moraliter praua, & peccatum: in quod, & ob quam, nec appetitus naturalis, neque elicitus ferri potest, dicitur tamen, & esset determinatio illa peccatum, & actio, seu prosecutio praua moraliter obiecti delectabilis, turpis tamen, & prohibiti, si ita in obiectum illud, ob eius delectabilitatem natura illa ferretur, vt nulla cogitatione (non quidem ob eius naturæ exigentiam, sed aliunde occurrente, & immixta) quantumvis, viuida, & efficaci de se ad retrahendum illam ab eius obiecti prosecutione retrahi vllatenus posset; quod si cum adeo impore sui determinatione naturæ in actu primo per illam cogitationem libertas eiusdem naturæ in actu primo constitui, & consistere posset (quod repugnare ostendimus, numero 3. & 4.) prosecutio illa obiecti delectabilis, turpis tamen & prohibiti, praua moraliter, & peccatum foret. Mitto secundo examen quæstionis aduersæ de possibilitate creaturæ rationalis determinatæ de se ad bonum morale, & honestum naturæque sua impeccabilis: quam contrarietatis, cum nuper examinata, iure multi Doctores hic versant importune, satis enim doctorum consuetudine in proximæ examine contra rectam methodum dedimus.

6. Mitto denique quæstionem aliam, de tempore, quo primo Angeli mali peccarunt: an in instanti primo creationis: an, & qua duratione sequente, quia primo instanti creationis nullum Angelum peccasse, nec peccare potuisse ostendimus fuscè disp. 3. quæstione 4. ex nostris principiis statutis, quæst. 3. De parte vero vltioris durationis, in qua primo Angeli peccarint, illud solum diffinire Theologice, possent: eos omnes ante Protoparantum in paradiso peccatum & Diabolicum ad illud patrandum suggestionem peccasse. Secundo eos omnes non peccasse simul tempore, sed eorum aliquos antequam, posterius vero tempore alios, vt ostendimus, quæstione 3. de instantibus, seu duratione status vix angelicæ: vt Theologice statuimus imperfectioris genij, & naturæ Angelos tardius, eis, qui naturæ erant præstantioris, circa præcepti iniuncti obseruan-

tiam, vel transgressionem deliberasse: imo illorum plures horum suauis, & adhortationibus obediisse, fuisse preceptum transgressos: ac eiusmodi suasionibus bonorum, malorumque Angelorum, eorumque in celo Apocalypsi relatum praelium habitum fuisse. Vnde decima quaestio altera manet: de peccato Angelorum. An scilicet ortum ex suasionem habuerit, necne? constat, siquidem ex quaestione tertia in primo, ac brevissima deliberatione, de se peccantibus ortum ex suasionem aliqua eorum peccatum, non habuisse; alios vero deliberationis diuturnioris, ex aliorum suasionem, suggestionem, ac tentationem peccasse, quod ipsum de aliquorum tardiori obedientia, & obseruatione precepti, ex aliorum horratu, & suasionem ortum fuisse dicendum erit. Denique Angelis malis penitentia de primo peccato factum, darumque tempus, & locum a Deo fuisse ostendimus, quaestione secunda, certamine 4. de his autem, quaestionibus minutius disputare, ac definire, quam citatis locis disputauimus, ac decidimus, nulla Theologica ratione, sed solum arbitraria, vel somniata diuinatione poterit. His autem pramissis ad totum, quod in via statu Angelis contigit videntur, restat: quodnam fuerit Angelorum malorum primum peccatum? inde enim quodnam bonorum Angelorum primum meritum fuerit a contrario, cuius manifestum erit.

CERTAMEN III.

Angeli luciferi malorum Principis peccatum primum propriae superbiae fuit.

1. Plures peccaminosos affectus malos Angelos in via statu concessisse monui supra scriptura Paribus, & Theologis edoctus: ac proinde de primo eorum peccato quaestionem a nobis scholasticorum exemplo institui: reliqua enim eorum vitia persequi molestius longè quam vile foret: Carnalis luxuriae peccato supra examinato, & ab eis amandato, quod veteres aliquot Patres tribuisse illis videbatur. Porro quaestio hæc ampliore titulo, quam nos certam praesenti a reliquis scholasticis proponitur, scilicet de omnium Angelorum apostatarum peccato primo, examinari vero minutius debet; cum aliorum a lucifero peccatum primum rationis, seu, speciei eiusmodi peccatum fuerit, necne? sub lite, adhuc sit ex aliis principiis decidenda. Idecirco seorsim nunc de primo luciferi peccato agimus, acturi, postea de aliorum Angelorum peccato primo. Duo autem aduertenda animo sunt, priusquam vtrumque examinemus, ac definiamus. Primum: id ipsum, quod de lucifero demonum Principe, eiusque peccato primo dicitur de primo peccato aliorum demonum gradu hierarchico suo specie, & indiuiduatione (si qui sint) entitativa perfectione ipsi aequalium, dici debere; quamuis, & indiuidualis aequalitas, nec de facto a nobis admittatur, quia alias lucifer malis reliquis Angelis entitativae perfectior (ut supra diximus, & scriptura iam recitanda satis innuit) non esset, nec ceteris, ut diximus fuisset causa, ut primo peccarent, & caderent, in prius admissio ab ipso peccato exemplo, & hortatu alios ad peccatum induceret. Nec de possibili admitti in bona metaphysica potest, ut supra etiam ostendimus: quia, cum aequalitas entitativae perfectionis plurimum, identitas eis vniuoce conveniens indiuiduationibus ipsis (quibus totis differunt) vniuoce faceret plura illa indiuidua, manifesta contradictio-

ne, convenire, neque indiuiduationes illae differentiae indiuiduales, sed gradus speciei atomae, & infimae forent, & continerent: non licet, atque his vocibus hic homo, & ille homo, non indiuidua solum differentiae, sed gradus speciei, cuius hominis continetur: iam vero, si inaequalitas entitativae perfectionis indiuiduationum Angelicarum sub specie quavis Angelica infima metaphysice etiam necessario adtribuenda est, & pro maiori cuiusque Angeli entitativae perfectione promptior, atque expeditior, sit eius, quam imperfectiorum aliorum, de rebus plene deliberandi facultas: ac insuper lucifer non fuerit, subinde reliquis supremæ speciei adhuc malis Angelis indiuidualiter inferior: restat fuisse eis, indiuidualiter saltem superiorem, & perfectiorem (ut communiter asseritur,) atque insuper facultate expeditiore ac plene de actione prius deliberandi usum, ac prius reliquis deliberasse, sub quo exemplo, & suasionem ceteris primo peccandi causam fuisse, ut cum communi Doctorum docuimus supra. Secundo aduerto, de primo reliquorum Angelorum peccato, nec singularem, ad huc secundum specificas (necum indiuiduas cuiusque naturas) definiri, immo nec disputari, quidquam, cum fundamento posse: Quare solum examinavimus, quod eis omnibus, generale, & commune esse definiri cum fundamento aliquo valeat.

2. Iam circa primum luciferi peccatum (de quo nunc) dicendum est: fuisse superbiam proprie dictam peccatum, & si nunc qualis superbiae actus fuerit, non definiam, de quo inferius dicemus, est contra Scotum, in 2. dist. 6. quaest. 1. §. quantum ad 2. & §. Ad argumenta, solut. primi, & si enim, §. illo quantum ad secundum, dicitur actum nimiae dilectionis, & complacentiae sui (quem docet fuisse primum luciferi peccatum) fuisse praesumptionem, ac circa med. dicitur praesumptionem (quæ prima species superbiae est) non stare in praesumptione comparativa, quæ se aliis, velut praefere; sed in appetitu propriae dignitatis, non tamen ibi, nomine speciei primæ, intelligit speciem propriam sub proprio genere superbiae collocatam, sed gradum primum, ex quo ad actus proprios superbiae perveniatur, siquæ late dicta superbia, ac proprie spiritualis luxuria, & nimia de spiritualibus delectatio dici debeat. Rationes eius id expriment: scilicet, nimiam complacentiam, & amorem sui, suæque excellentiae, non magis superbiam esse, quam complacentiam in alia, cuiusque excellentia, cum sit vtriusque rationis eadem: item: quia superbia, proprie dicta, non fit in appetitu immoderato excellentiae propriae, sed addit necessario respectum ad alios, quibus excellere superbus cupiat, & gaudeat; quod in nimia illa luciferi complacentia, & delectatione de excellentia propria praesente, quærens superbiam proprie talem, nec solum late dictam, probare videbatur, ut bene citandus Lichetus observat, consonat, sibi Scotus in reportatis in 2. disp. 6. quaest. 1. sub finem, siquæ eum intelligunt Lichetus et, disp. 6. quaest. 2. a. 2. Bassolis, quaest. 1. a. 3. §. Ad primum diceretur, solut. 5. ubi Scoti sententiam docet esse probabilem: consentit, ita intellecto etiam. Scoti Holcot. in 2. quaestione: eam nimiam sui complacentiam, & amorem, libidinem, scilicet spiritalem, appellans; tametsi, quæ luciferi fuit concupiscentia inordinata, ac nimia propriae excellentiae superbiae propria, peccatum fuisse contra Scotum, quem de reliquo sequitur, expresse doceat. Cæterum conclusio nostra reliquorum omnium Theologorum sententia est: Gabrielis etiam eadem disputatione 6. quaestione 1. qui, est amorem, & delectationem luciferi de se ipso, nimiam primum eius peccatum fuisse, & ex eo reliqua eodem ordine, quo ab Scoto numerantur, provenire doceat; alii complacentiam,

centiam, & delectationem, seu amorem, sui nimium superbiæ proprie dictæ peccatum fuisse dicit: ut post tertiam, etiam conclusionem, (in qua oppositum videtur asserere) expresse demum affirmat. ita ergo censent Magister dicto libro secundo, sententiarum dispensatione 6. capite 1. vbi Bonavent. art. 1. quæst. 1. Agyd. quæst. 1. art. 3. corp. de lucifero, & dubio litterali de cunctis Angelis loquitur. Richard. articulo 1. quæstio. 1. Heruæus ibidem. Durand. quæst. 1. art. 2. Argentina, quæstio 5. artic. 2. & commentatores sententiarum reliqui, ex his, qui per partes, & summas Theologicam scripserunt Albertus, 2. parte, tractatu 5. quæstio 11. m. 2. Alexand. parte 2. qu. 98. m. 2. Antifodor. libro 2. tractatu 2. cap. 2. S. Thomas, 1. p. quæst. 63. artic. 2. vbi Caietan. & reliqui Dominici, interpretes, & asseclæ, ac etiam interpretes nostri Valentia, disp. 4. quæst. 14. Molina ad eum artic. disput. vn. m. 6. conclus. 5. Valquez, disput. 132. cap. 3. Arubal. disp. 178. Ioan. Præposit. dubio 2. §. Dico secundo. Soarez, lib. 7. cap. 8. Granad. tractatu 13. disput. 2. sect. 4. Becanus, & Martinon. disputatione 44. Amicus, disputatione 20. ex quibus Granad. numero 3. oppositam sententiam ingenter temerariam dicit, soarez, hanc nostram valde certam, numero 14. ac iterum, cap. 9. Molina parum tutam aduersam Ariag. disputatione 14. sectio 1. numero & §. 1. Quirós, disputatione 74. sectio 1. numero 1. tametsi in actu speciali superbiæ luciferi designando præfati Doctores non conueniant de quo inferius vt dixi.

3. Probatur efficaciter scripturæ locis, vbi de luciferi peccato, atque ob illud è calo empyreo lapsu vel litteraliter, vel figurata, ex Dei tamen spiritu, & intentione) agitur, vt superius ostendimus, atque interpretes omnes, & Ecclesia censet. Primum Isaia, 14. Detracta est ad inferos superbia tua, ac statim, quomodo cecidisti: lucifer, qui mane oriebaris, ad quem locum alluisse videtur Christus Dominus Luca 10. *Vidobam satanam, sicut fulgur de calo cadentem, vt spiritum superbiæ, ac elationis, & inordinati gaudij de potestate eiciendi Dæmones in Christi nomine, sibi ab eo data, & effectibus comprobata, supplicij, ob eiusmodi peccatum lucifero inflicti, exemplo in discipulis compelleret.* Tertium testimonium ex Ezechiel. 28. *Tu signaculum similitudinis Dei, vique, & eleuatum est cor tuum in decore tuo: perdidisti sapientiam tuam in decore tuo: quartum testimonium ex 1. ad Thimoth. 3. ne in superbiā elatus in iudiciū incidat Diabolus, idest, iudiciū subeat, quod locius criminis Diabolus passus est: vt Chrysostomus, Theodoretus, Theophilactus, & alij communiter aione, quintum testimonium ex Iob. 41. vbi, figurato saltem sensu, & ab spiritu sancto etiam intento, de lucifero dicitur, *ipse est Rex super omnes filios superbiæ, vt bene Gregor. Magnus, 34. Moral. cap. 17. & 18. quo loco præcedentia, non solum magnitudinis, sed originis, & causalitatis denotatur.* Hanc expresse clarius (& sic testimonium 6.) Tobias, cap. 4. filium ad omnem vitæ honestatem morti vicinus, quasi, ex testamento, instituens, numero 14. *superbiā nunquam in tuo sensu, aut in tuo verbo dominari permittas, in ipsa enim initium sumpsit omnis perditio.* Consonat testimonium septimum ex Ecclel. cap. 10. *initium omnis peccati superbiā: si autem initium omnis perditionis, & peccati superbiā est: ergo angelicorum reliquorum, nec humanorum solum, superbiā fuit initium, ac peccatum primum, quod sane luciferi peccatum fuit, ita Augustinus sententiam Ecclesiast. proximam commentatur, & probat capite 29. de corrupt. & grat. quod ideo verissime dicendum; quoniam Diabolus, à quo origo peccati ipsa deiecit, &c. etiam prima quatuor testimonia peccatum superbiæ luciferi de fide, esse euincant, non autem fuisse primum luciferi peccatum.* Christoph. de Ortega, de Deo Vno. Tom. II.*

catum ita exprimant clare, id tamen, satis innuntiatum quia Diaboli; seu luciferi lapsum à felicitate, in qua conditus fuit, non in supplicij calamitatem (qui post multa alia eius peccata in viâ statu admittit esse potuit) sed in culpæ miseriam referunt; quod non bene referretur, si iam lapsi luciferi per aliud antè peccatum per vterius, ac postè peccatum superbiæ accidisse lapsus à prima illa felicitate narraretur: iam enim ab ea lapsus per peccatum primum, & si deterior secundo fiat, à felicitate, quam iam non habebat, labi demeritorie per illud non poterat. Tum quia, cum Tobia, Ecclesiastici, & loca multa Prophetia anteriora, eisque notissima fuerint consona ad illa superbiām luciferi; vt primum peccatum, & perditionis initium retulerunt, quod autem responderi his locis pro scoto poterat: superbiām, in eis, non propriè sed large sumi pugnat cum receptissima ab omnibus Catholicis Doctores, regula peruesti Tyconij laudata ab Augustino, interpretandi scripturam verborum proprietate, & stricta significatione, vbi nihil absurdi, & oppositionis, contra scripturam, aut Catholica dogmata, ex ea rigida verborum intelligentia deducitur; alias, enim nihil contra hæreses firmum ex scriptura haberetur.

4. Probatur secundo conclusio ex Patribus eam consona tradentibus. Cyprian. serm. de zelo, Augustino, vbi proxime, & 11. de Genesi ad litt. capite 14. à cap. 23. & 12. de ciuitat. cap. 6. his verbis: *initium quippe omnis peccati superbiā, & infra. Hinc primus defectus, & prima inopia, primumque vitium eius naturæ, qua ita creata est, vt nec summe esset, & tamen ad beatitudinem habendam eo, qui summe est frui posset.* Similia dixerat cap. 11. Repetit, lib. 14. cap. 1. & lib. 23. cap. 1. Ambrosius epist. 84. ante med. *sine in lapsu Diaboli, siue in prauaricatione hominis, initium peccati superbiā est.* Repetit in id Psalmi 118. *inrepassi superbiōs, Prosper lib. 1. de vita contemplatiua, capite 3. Gregor. Mag. 4. Moral. capite 14. alias, 17. & libro 3. capite 19. alias 23. Isidor. 1. de sum. bono, capite 22. sententia. B. Beda, tom. 8. libro quæstionum, quæst. 9. Anselm. de casu Diaboli, cap. 4. Bernard. serm. 17. in cant. Leo Papa, epist. 91. scribens Diabolum propria excellentia abusu peccasse. Nec minus concordēs Græci Patres eandem conclusionem tradiderunt. Athanasius, quæstio 6. ex quæstionibus ad Antiochum. Nazianzen. carm. 6. & orat. 27. apologetica contra ambitum sibi impostum sedis constantinopolitana, Elias Cretens. in orat. 3. Nazianzeni ad ea verba. *Quo circa, Chrysostom. tom. 3. hom. 15. in Ioanne his verbis, quid hac dementia scelestius? quid hac superbiā maius? &c. Non esset à calo electus, nec in diabolum versus cecidisset Angelus, nisi hoc se scelere inquinasset. Hoc cum præcipitem dedit: hoc in gehennam intrinxi: hoc malorum omnium, ei causa fuit, & tomo primo, homil. de lapsu primi hominis, homil. de verbis Isaia, homil. de Adam, & Eua, Cyrillus, Alexand. primo in Genes. sub med. & in caput decimum quartum Isaia, Damascenus, secundus, de fide capite quarto, & aliis, quos in examine specialis actus superbiæ, qui primum luciferi peccatum fuerit, post modum referemus. Porro ex tot quot produximus, consonis scripturæ, Patrumque pro conclusione hac testimoniis, quibus communis, ac plurimum longe, & grauissimorum Theologorum, & sacrorum interpretum, consensus accedit, eam valde certam esse meritoria aiebat Suarez. An vero temeritatis notam opposita, (vt Granado censuit) mereatur viderint alij, certe hæc fere solum scotum ex antiquis, Patrum habet: cui Bassolis solus, aliter tamen censens, probabilitatem concessit, Gabriel autem, & Nominales, ac de reliquo Scotiæ veteres aduersantur, quod autem iurati Scoti**

tistæ aliquot, nec primæ notæ Recentiores (fundamentorum efficaciam denuo, inueniendorum, producendorumque nullo studio) Scotto; hæc etiam in re consenserint nescio an satis valeat, temeritatis notam ab eius sententia detorgere.

5. A ratione adeo firmum, atque ab auctoritate, fundamentum pro nostra conclusione, non video; & si pro ea, quam pro aliis, verosimilius addit. Etenim de excellentia propria, & adeo magna spirituales creaturas superbire, & inflari quam promptissimum, & quasi connaturalissimum est, ni præsto opportuno auxilia gratiæ Divinæ succurrant: id autem primo, cuique accidit, quod connaturalibus est, non autem post aliud, quod non est ita connaturale: ergo lucifero excellentissimo malorum donis Angelo, prius, aliis accidit superbiæ peccatum, fuitque proinde, eius peccatum primum. Probatur secundo, quia reliqua omnia luciferi peccata, ab scriptura Patribus, & scholasticis recognita, connaturali modo habenda, superbiæ peccatum supponunt (est aliis abique eo concipi, & haberi possint) quod tamen nullum ex aliis luciferi peccatis prærequirit ut fiat ergo: de facto peccatum superbiæ luciferi, aliis omnibus, eius peccatis antecessit causalitate, ac nullum pro naturæ posteriori posuit: quare, & fuit in lucifero omnium primum. Probatur, singula & omnia explorata luciferi peccata percurrendo. Siquidem odium, & ira connaturalissime ex superbia oritur aduersus eum, qui nostram excellentiam impedit habendam, vel habitam minuit inobedientia similiter superioribus, superbiorum vitium connaturalissimum, & proprium est, ut patet invidia etiam, quia ex superbia connaturalissime oritur tristitia de excellentia alterius, præsertim maiore, qua nostræ æstimationi minuitur, quod si superbia ingens, ut in lucifero, sit, de æqua etiam alterius excellentia vehemens tristitia in superbis excitatur. Atqui hæc sunt vitia in lucifero recognita, aliquaue alia ex his provenientia, quorum nullum superbiæ connaturaliter, antecedit: ergo stat veritas antecessoris. Probationem antecessoris, & argumentum totum dedit nobis Chrysostom. homil. 22. in Genesim inferius recitandus, de invidia luciferi agens, quæ oriri difficilius ex superbia videbatur: oritur enim ex pusillanimitate, nisi casu, quo quis ex iudicio proprio, in quo se aliis superbe præferat rem egerime esse assequibilem censens, eam assequi desuperat, ut ait S. Thom. 2.2. quæst. 133. art. 1. ad 3. sed doctrinæ suæ generalis de ortu invidiæ, & pusillanimitatis, ex superbia desumptæ ex Gregor. Mag. 1. Pastoralis, c. 7. exemplum posuit vnum, alia quæ posset generali illa sua doctrina contenta, & nuper à nobis explicata minime excludens; Et quidem hanc ergo homines luciferi invidiam ex peccato anteriori superbiæ ortum duxisse, ac proinde non fuisse, eius primum peccatum expresse docet Chrysost. ubi proxime, cum enim obsecantem non fuisse (cum ex lapsu eius multo ante earum procreationem, tum quia primum, ac reliqua subinde antecessoris hominum peccata) quæ ex invidia Diaboli ortum habuerunt, iuxta cap. 8. sapientiæ probasset, sic ait. Num si ante factum hominem excidit, quando in tanta dignitate constitutum inuidisse homini corpus gestantis sed inuidit, quod ex superna gloria, in extremam, ignominiam deiectus, (ob superbiæ, quod primum, eius peccatum constanter Chrysostomus citatis locis docuit) fuerat, licet igitur incorporeus esset, videns tamen hominem tantum in corpore hominem, benevolentia conditoris sortitum invidia exarsit.

6. Sed enim statuo primum luciferi peccatum

propriæ superbiæ fuisse disputatur à nonnullis an ita necessario primum id peccatum fuerit, ut nullum aliud speciei alterius peccatum primum eius esse absolute potuerit: dixi vero absolute & de peccatis omnibus loquens: Si enim de solis peccatis, quæ de facto lucifero adfuerunt, & connaturaliter loquamur: cum reliqua peccata connaturaliter ex superbia lucifero aduenisse dixerimus, non autem ex aliquo eorum fuisse ortam eius superbiæ; nec connaturaliter loquendo orti potuisse de naturali, seu connaturali potestate prompta est negatiua decisio, ac subinde naturalis necessitas, ut primum luciferi peccatum superbiæ fuerit. Hoc solum voluit S. Thom. 1. p. quæ 64. a. 2. Caietan. ibi, & Graed. cit. tract. 13. d. 3. & alij aientes primum Angelii peccatum debuisse esse superbiæ, de potentia vero absoluta, nec adeo rerum connaturalitate aligata, non est quæstionis decisio, multo difficilior, nec in qua possit esse doctorum dissensio. Dicendum igitur est: superbiæ non debuisse absolute necessario esse primum Angelii peccatum, ita Valentia, disp. 4. quæ 14. p. 2. §. Neque ratio, Valquez. comment. art. 1. Bezan. tract. 3. quæst. 2. concl. 5. Arrubal. d. 178. cap. 1. num. 5. Ioan. Præposit. ad citatum, art. 2. dub. 1. numero 18. §. Dico primo, & numero 20. §. Dico tamen tertio. Probatur facile: quia potest absolute Angelo imponi à Deo præceptum positivum, verbi gratia amandi alium Angelum, quem ille, non ex superbia; sed quia liber adhuc manebat, omitteret tamen libere, ac non ex superbia, ut absolute posset, & sic de innumeris aliis positivis præceptis, & casibus, absolute possibilibus. Potest item absolute imponi Angelo præceptum negativum, de aliquo scilicet non agendo, contra quod libere, ut absolute non potest, ac non ex superbia, sed ex motu alius contra illud agit; imo contra præceptum naturali omni rationali creaturæ non invidendi alteri, nec habendi alterum odio, potest absolute, non ex superbia, sed ex pusillanimitate pura, vel iudicio, quod indignus alter bona, illa quæ, et invidet habeat, quin se eis iudicet, superbe, & præsumptuose digniorem. Item Angelus potest alterum, non ex superbia, sed alias odire. Nec obstat non posse Angelum velle obiectum prohibitum quia prohibitum, & malum, sed ob bonitatem aliquam in eo repertam, quæ non potest non spiritualis esse, quam solum, ut pote spiritus, percipere, & appetere potest spiritualis autem bonitas, honestas est, nisi ex superbia propriam excellentiam, inordinate velit. Sed in primis probat obiectio, nullum, ne superbiæ quidem peccatum esse in Angelis posse: nam bonitas convenientia, & delectationis in quovis obiecto turpi, absolute, vel inordinate prosequendo, ob quam ita illud prosequitur, spiritualis physice, ac metaphysice est, sed quia spiritualis physice bonitas, idem, quod moraliter spiritualis, bonitas seu honestas non est, nihil argumentum probat. Secundo. Nec in peccato omissionis, quo voluntas obiectum præceptum non sequitur; sed fugit ob disconvenientiam, seu difficultatem, quæ ab eius prosecutione retrahitur, vim aliquam habet. Tercio: denique de omni prosecutione, positiva voluntatis falsum absolute est antecessoris. Siquidem ex odio malum eius, quem odimus, quia malum ipsi formaliter est, sæpe voluntas prosequitur ibi stendo; quin vltius bonum & commodum aliud nostrum ex malo alterius voluntas amet; aliquot non odij, & inimicitia, sed concupiscentia affectus ille foret, ut fulius vidimus, tom. 2. Philoophie controu. de actibus voluntatis.

CERTAMEN IV.

Specialis actus superbia, qui primum Luciferi peccatum, fuit affectus equalitatis cum Deo in natura.

1. **H**Ac de re fuit Patrum, & scholasticorum sententia plures. Prima asserit Angelorum peccatum fuisse desiderium equalitatis cum Deo absolute tale, siue in natura, nec solum secundum aliquam similitudinem ita scotus censet 2. d. 6. q. 1. §. dicitur, & §. quia tandem. Gabriel. a. 3. dub. 2. Maior ibi q. 1. §. quia tamen ad primum Ballolus q. 1. Lichetus q. 2. a. 2. Molin. ad q. 63. a. 2. & 3. de vnica m. 3. S. Thomam, cum Scotio concilians: quod hic, de efficacia voluntate, quæ electio, propria, & mediocrum sit, uti & S. Thomas negat, ac solum de simplici, quam non negat, sed concedit affirmet vtrumque scilicet docens vtrumque ex Doctrina Aristotelis 3. ethicor. c. 1. & 2. Adde Ariagm d. 24. sect. 4. præsertim sub fin. ubi ita de facto peccasse Luciferum probabilissimum censet. Molina vero satis probabiliter De possibili asserit Valsq. d. 2. q. 2. est in questione de facto incertum id puter cum scriptura loca. 1. 14. super astra Dei exaltabo solium meum, similis ero Altissimo, & Ezech. 18. dixit: Deus ego sum in cathedra Dei sedis (quibus maxime decisio, quæstiones de facto innititur) satis comode à Patribus interpretibus, & Theologis aliis de expectata à Demone similitudine aliqua Dei, non in natura vere, sed in existimatione, & opinione aliorum (vt plane apud idololatrias est affectus) vel in aliquo alio extrinseco munere creaturis præfrendi, omneque docendi (vt inferius videbimus, explicentur. Solus Nazianz. carmin. 6. de substantiis mente prædictis pro appetitu Diaboli, & equalitatis Deo in natura expressit videtur: cui concordat Glossa Pl. 68. ad id. *Quia non rapui, tunc exsoluebam*, Magister in 1. d. 6. c. 1. & citati Doctores scholastici affirmatiua sententia appetitus Diabolici similitudinis in natura, intrinseco-ve aliquo Dei in q. de facto adhaerent: imo Glossa ibidem, simili appetitu equalitatis cum Deo, in natura, siue (quod idem physice, & ad rem præsentem est) intrinseco aliquo Dei. Propterea nostros in parafillo peccasse à Diabolo deceptos, vt eius suggestionem, & tentationem, cui succubuerunt, (*eritis sicut Di. scientes bonum, & malum*) haud leuiter insinuat. Alarc. d. 9. c. 2. concl. 4. n. 11. affirmat de possibili, & de facto valde in affirmatiua sententiam propèderi, & clarior n. 19. §. *An vero ita peccauerit*. Circa hanc sententiam, tria examinanda sunt, quorum duo præsuppositiue solum, tertium vero directe ad quæst. & difficultatem, quam nunc versamus spectat. Primum. An eiusmodi appetitu equalitatis cum Deo in natura aliquave perfectione Deo, eiusque naturæ intrinseca, & physice identificata, peccare Angeli poruerint? Secundum. An eius peccati possibilitas in Angelis supposita, de facto illo Angeli peccarint? Tertium. Quandoquidem eiusmodi peccatum proprie, & specialiter dicta superbia esset, scilicet excellentiæ propriæ affectus inordinatissimus: an fuerit primum Luciferi peccatum: quod in questione hac directe proponitur. Circa primum S. Thom. q. 16 de malo. a. 1. & 1. p. q. 6. a. 3. ubi Caiet. & Thomistæ Domin. interpretes negant eiusmodi peccatum Angelis possibile (tamen S. Thom. de efficacia voluntate, & affectu Luciferi, non de simplici coplacentia, & velleitate loquatur, vt nuper Molin. aiebat) Alex. 2. p. q. 98. n. 3. Alb. in 2. d. 5. a. 1. S. Bonau. a. 1. q. 2. Agid. q. 1. a. 1. Hericus q. 1. a. 3. Durad. q. 1. n. 13. Capr. d. 4. q. 1. a. 1. concl. 2. & 3. concl. 3. solut. 1. & 2. contra 2. concl. Marfil. in 2. q. 5. a. 2. concl. 7. Ferrar. 3. contr. g. c. 109 §. sed contra prædicta Vvillet. Parif. 1. p. 1. partis princip. de vnica c. 109. Palacios, & Malon. in 2. d. 6. & alij apud Soar. cit. 1. 7. c. 1. quibus adde nostros Lud. Torres d. 61. dub. 3. & Arrub. d. 178. c. 2. Tanner. d. 5. q. 6. dub. 4. Præp. qui eam censet probabiliorē ad citat. a. 3. dub. 1. n. 27. §. *Alij negant, & confirmantur*, vsque ad n. 28. (tamen exinde oppositam videatur ab objectionibus vindicare) Quos iuxta citan-

das, est non ex physica, & metaphysica possibilitate, ex morali tamen, seu prudentiali impossibilitate, ex qua eiusmodi peccatum graue, & ob quod damnaretur de facto (de quo est disputatio) Angelis negat, videtur censere eadem morali & prudenti repugnantia illud Angelis impossibile.

2. Dicendum tamen est: Angelos quosuis (quare, & Luciferum) peccato, & graui, & grauissimo affectus inordinati equalitatis cum Deo, secundum naturam, eique intrinseca peccare absolute potuisse, ita recitati DD. initio numeri primi. His adde nostros Mol. ad citat. art. 3. Soar. cit. c. 12. à n. 14. Gran. tr. 13. d. 2. sect. 5. Alarc. tr. 6. d. 9. c. 2. n. 13. concl. 4. Ariag. d. 24. sect. 4. concl. 4. Ratio est: quia, est Angelus, antequam primo peccaret, nullum errorem pati possit, vt se esse Deum iudicet possibile, ac proinde in id cognitum, & iudicatum possibile ferri nequeat; attamen in id, simplici apprehensione cognitum, & conueniens repræsentatum simplici affectu ferri absolute potest: cui habendo iudicium de sui obiecti impossibilitate, non obest, Sic Dæmones apprehendunt Deum durum suorum criminum vindicem, & vltorem esse: quod tamen esse impossibile iudicant, sciuntque euidenter esse impossibile: ac de sic apprehenso defectu, & absolute non esse Dei ipsis commodo, ne ita puniantur, simplici affectu, seu velleitate de eius non esse efficiuntur. Similiter homines apprehendentes se aues esse, volareque per aëra, ac cælos volatu transcendere similibusque inanibus apprehensionibus bonorum, ipsis euidenti iudicio, suo impossibile, vane delectantur, siue ea impossibilia ipsis euidentia, absolute simplici apprehensione, siue composita conditionate, & in hypothesi proponantur, vt contingit, cum cogitat Dæmones si non esse Deos etc. & hominibus. Si ego essem aui, & per aëra volatu cælos, & vltra ascenderem. Ita etiam, & honeste, homo peccato letari hac apprehensione potest, si non peccasset, & honestissime, ingenti supra modum merito simili, ac celebratissima, sua apprehensione delectabatur, & afficiebatur Aug. ardentissime, dum aiebat. Si ego essem Deus & Deus esset Aug. malum illum, quam me ipsum Deum esse, quæ tamen apprehensio impossibile pluribus Aug. notissimorum, ac euidentissimorum, nota erat, & tamen apprehensio ab eorum impossibilitate præcindens satis ad eos effectus, seu affectus in voluntate excitandos erat, siutque satis inde vero probatur similis (est oppositus) affectus simplicis complacentia, & velleitatis essendi Deum ex apprehensione, simili Luciferi, & Angelis reliquis in statu via, non solum possibilis, sed grauius etiam peccaminosus, vt, & Aug. affectus ille honestissimus fuit. Dixi cum affectum simplicis complacentia, & velleitatis ex apprehensione, vel absolute, vel conditionate habita ibi sistendo esse turpem, & graue peccatum, contra Art. cit. f. 4. n. 3. concl. 3. quin progrediatur affectus ad complacentiam de alio impossibili similiter apprehenso de non existentia Dei quam à Dæmonibus, haberi superius diximus. Propter autem ad hominem: quia idē asserit eodem n. concl. 4. necessarium esse ad eius affectus, & complacentia cuiusvis excellentiæ propriæ, vltra, & supra vniuersumque naturam, & proportionem omnem cum ipsa, & inordinatam, ac nimium excellentiæ propriæ, & subinde superbia propriæ & specialiter dicta affectum esse, vt graue superbia peccatum sit: qui simplex illa complacentia, & affectus Deitatis apprehensæ, vt habita ab Angelo est appetitus, seu effectus, excellentiæ propriæ, vt propriæ, & habita ab ipso vltra eius naturam, omnemque capacitatem (nec dum proportionem) sistendo in ipsa, eiusque possessione apprehensa, ergo est affectus, & peccati superbia propriæ, & grauissimū, ac nimis inordinatū præ nimia improportionem infinita excellentiæ in qua affectus, & complacentia illa fertur cum natura Angeli, de illa, vt propriæ, & præhabita sibi complacentis, quin vltimus affectus ad complacentiam de eo, quod Deo Diuinitatis excellentia deficiat, odio, vel inuidia progrediatur.

3. Et quidem maior syllogismi euident est à definitione ad definitum: tamque illa, quam conclusio tota tradita Eccl. 3. verbis illis *Altiora te ne quaesieris*, & toto Pl. 130. *Domine, non est exaltatum cor meum, neque elatus sunt oculi mei. Neque ambulauit in magnis, neque*

in mirabilibus super me &c. insuper ex locis Isaia. & Ezech. pro dec. quæst. de facto referendis eadem maior. & conclusio proxima constant. Probaturque 2. conclusio à ratione, omnis affectus creaturæ rationalis, estiam simplex, circa excellentiā propriam, & sibi supernaturalē, ut sibi connaturalem, ac debitā, & hoc sensu propriam, peccatum superbia est: cūctis. Catholicis Doctoribus iuxta fidei dogmata fatentibus: atqui nil tam supra naturam angelicam, imo totam creatam, & creabilem eiusque exigentiam, & iura omnia, ac proinde, tam supernaturalē ipsi est, quam Deus, & Diuinitas: nilq; magis connaturale vnicuique est, quā quod natura sua est: ergo simplex affectus, & complacentia Angeli Luciferi de eo, quod se Deum esse cogitet ibi sistendo, est affectus de excellentia, & supernaturalib. supernaturalissima, tanquam sibi connaturalissima, ac identice debita: ac proinde affectus ille, & complacentia simplex propriæ superbiæ, & ingentis, peccatū est, vniuersa quæ conclusioni nostræ opponitur ab aduersariis, ex impossibilitate cognitionis, & representationis identitatis naturæ angelicæ, cum Deo / sine qua complacentia de ea identitate, & velleitas conditionata, & in hypothesi in Luciferi, qui illam euidenter cognoscebat, & iudicabat impossibilem, imo, nec sibi conuenientem, & commodam, ut de ea posset complacere siquidem, euidenter, etiam sciebat ea identitate in se ipso defecturum, essetque Deus / disiecta sunt n. 2. solum enim probant, impossibilitatem representationis per iudicium, nō autem per simplicem apprehensionem, cum euidenti etiam iudicio de opposito compossibilem: ac proinde, nec posse esse de eiusmodi identitate complacentiam, simplicem, ac velleitatem per iudicium regulatā, & directā; secus per simplicem apprehensionem, qua identitas, & conuenientia proponitur, quin ad iudicium possibilitatis, & conuenientia: aut impossibilitatis, & disconuenientia perueniatur exemplis, & experientia nostra quotidiana producta n. 2. demonstrant. Sed argui, & aperte instari pronum cuique est, contra eius complacentiā, & velleitatis simplicis malitiam, ex simili hac peccatoris de peccatis dolentis. *Off. esset impeccabilis, & in illa Aug. si Aug. esset Deus, similis complacentia, & velleitas simplex, & per nos honestissima inuenitur: ergo in simili Luciferi malitia non est, nisi ad complacentiam de eo, quod Deus, non esset Deus, progreditur. Præueni objectionem & anticipato solui, dum complacentiæ Luciferinæ malitiam probari addens. Sistendo in complacentia de excellentia Deitatis, ut propria, & ut à complacente habita, ipsūque ad eam excellentiā grauduehente formaliter & constituyente, ut sibi ob illam complacere.*

4. Id vero secus habet in affectu illo ardentissimæ charitatis Aug. ex qua non sibi de ea excellentia complacere superbiens, nec aliter, nisi ut eam in Deum, quem ardebat, transferret: ac proinde affectus ille nūquam superbia, sed charitas stupenda fuit ultra possibilitatem, ad impositibilia etiam, præ suo ardore, concitata, atque proiecta. Similiter de peccatoris velleitate illa: siquidem impeccabilitatem, vel peccati odio, vel Dei etiam amore velleitate illa, & complacentia simplici veller, ne peccare, Deumque offendere, adhuc posset, non autem, ut superbiret, ac sibi vane de eiusmodi excellentia Diuinæ impeccabilitatis, qua posset atque ipsum ornantis, sibi attento, ut motiuo, complaceret. Dices contra malitiā in eo affectu grauitatem. Ad grauitatem culpæ opus est, ut actus, seu affectus ex plena deliberatione, pleneque simplicitate, & absolute liber procedat, quod, nisi ex præconscientia, & perpenfionem affectus, seu actus prauus procedat, fieri nequit: atqui per nos complacentia illa Luciferi de sui identitate cum Deo, ex sola simplici apprehensione eiusmodi identitatis dirigitur, ac procedit, quin ex iudicio de ipsa, eiusue conuenientia naturæ Luciferi adhuc possibiliter, nedum actualiter, possit procedere: ergo is affectus seu actus simplicis complacentiæ, & velleitatis Luciferi de identitate, sui cū Diuinitate, sui de eo, quod sit Deus, malitiam grauem habere absolute

nequit; nedum adeo, ac diximus grauem. Respondetur huic apparenti ceteris difficultatib. deliberationem plenam, & præconscientiam iudicii circa partem vtramque necessariam ad actionem, seu affectum libertatem absolutam, & simpliciter, nec solum secundum quid talem, ac subinde ad malitiā grauitatem, non esse circa possibilitatem, vel impossibilitatem, conuenientiam vel inconuenientiam que physicam obiecti apprehensio, de possibilitate obiecti, eiusque conuenientia physica appetenti, & in re præfenti, posse esse iudicium in Luciferi negauimus ac solum simplicem apprehensionem concessimus, solum ergo requiritur ad absolutam, & simpliciter talem libertatem, ac proinde grauitatem malitiæ, affectus seu actionis, eius præconscientia, & deliberatio ex iudicio circa delectabilitatem, & turpitudinem actionis & affectus erga obiectum: quod circa vtramque haberi optime potest, etsi actio, vel affectus ille simplex, ex simplici apprehensione obiecti, & conuenientia appetenti, & in re præfente Luciferi, habendus sit: dummodo præconscientiam, & iudicium honestatis, & turpitudinis non præueniat, ac subitorem mortuum nostrorum, quos primo primos vocamus, adintra affectus ille concipiat: ut fieri posse manifestum est. Ex quo Doctrina arguitur & instantia contra grauitatem malitiæ, affectus, & complacentiæ simplici, ac velleitatis Luciferinæ possibilitatem præfocatur. Quod si eis de rebus intellectui angelico, & subinde Luciferi pro natura priori ad peccatū error possit obrepere, de quo, etiam cert. s. nil, vel apparere, conclusioni nostræ opponitur.

5. Dicendum secundo, in questione de facto Luciferi præfatu affectu complacentiæ, simplici, & velleitatis æqualitatis cum Deo, secundum interitalem, & naturam Dei de facto peccatū. Est contra Doctores negantes huius peccati angelici possibilitatem, citatos n. 1. sub finem, & ex his, qui possibile admittunt, aut non adeo rigide impossibile censent, est etiam contra Quirios d. 74. lect. 1. n. 3. 1. Prima sententia contra Valquez cit. c. 3. vbi reputat questionem dubiam, ac nullo firmo fundamento affirmatiue demonstrabilem, ut vidimus n. 1. sub init. Habet tamen conclusio hæc Patronos, Doctores omnes, quos ab eius numeri initio retulimus, Nazianzenum erat. 27. n. 2. ita scribentem. Hæc inuidia & Luciferum abhorrent ob mentis elationem prolapsam, indignam enim, atque intolerandam dicebat, se, cum Diuinus esset, sua velleque apprehensione, & cogitatione non Deum equare (ut debebat) existimari. Clarius eam. 6. de substantiis mente præditis ait,

Quocirca primus male sana mente, transiens Lucifer (eximia nam quod frueretur bonis) Sperabat regale Dei soliumque Deusque) Corruit amissio vel is splendore: miserrime Dum Deus esse cupit &c.

Cui concordat Glossa citata n. illo 1. Accedunt Patres sensu, vel literaliter, vel figurato saltem, ab ipso vero sancto, intento illa Isaia 14. Qui dicebat in celum conscendam: super astra Dei exaltabo solium meum. Sedebo in monte testamenti in lateribus Aquilonis: & ceteram super altitudinem nubium, similis ero Altissimi, ex quo loco bene arguitur, non solum verbis, similis ero Altissimo: quæ de similitudine aliqua in aliquo extrinseco, non autem, in natura posset commode intelligi, sed illis præcipue in eadem sententia. Cum enim in celo esset empyreo, & celorum supremo, multum superius, quo ascendere restabat, ergo non de altum ad superius celum corporeum Lucifer cogitabat, sed de ascensu supra creatam omnia, quorum ceptum illud, vbi id cogitabat eminentissimo loco pollum illud, supra creatam omnia etiam præstantentabat, ac si dicat: supra creatam omnia etiam præstantentabat, & ultra quæ solus Deus est, ad ipsamque Deitatis, & ultra quæ solus Deus est, ad ipsamque Deitatem, quæ immensitate sua ultra empyreum, quod ambit, porrigitur, ac omnia replens altis, in lateribus Aquilonis sedet, ponitque nubes ascensum suum, & ambulat super pennas ventorum ascendam, & cetera, æquabor, similisque altissimo ero in Deitate, cui soli in eis omnibus Sedem, solumque habere proprium est. Et sane literalis hic loci huius sensus, vel inde suadetur: quod alias altissimi, & instantissimi Luciferi.

qui cogitationis, & affectus superbi relati initio solum suum supra empyreum volebat deferuisse, si deinceps astris, nubibusque à Deo empyreo inferioribus insidere optasset; cum tamen, superbia, ac superbiorum cogitationes, & affectus ad maiora in dies appetenda inardescant, & crescant iuxta Psalm 73. *Superbia eorum, qui se oderunt ascendit semper.*

6. Secundum testimonium ex Ezechielis 28. in quo, ut supra vidimus Regis Tyri, ac Luciferi superbia, & ruina intercalatis verbis ad litteram refertur: ita vero, ut alterius, ex eis casus, & superbia, litterali sensu alterius historia figurato ab Spiritu Sancto etiam intento refertur; qui figuratus sensus superbiæ, & ruinæ Luciferi ab Spiritu Sancto intentus in Regis Tyri litterali historia toto eo capite, (ut alij volunt) narrata superbiæ, & casum Luciferi æq. certitudinis, ac si de Lucifero ad litteram, eiusque peccato, & ruina sermo ibi texeretur faceret, eisdem Doctoribus fatentibus, quo positum superbiæ, ex qua viceret, siue ad litteram, huc figurato sensu lapsus ab Spiritu Sancto per Ezechielem dicitur: sit, quod se esse Deum dixerit, ac complacuerit, ut n. 1. dicitur, *eo, quod eleuatum est cor tuum, & dixisti: Deus ego sum; & dedisti cor tuum, quasi cor Dei, & n. 6. Eo quod eleuatum est cor tuum, quasi cor Dei, & n. 9. Numquid dicens loqueris Deus ego sum coram interficientibus tui* Eiusmodi complacentia de eo, quod Deus esset, & affectum similitudinis cum Deo in natura, superbiæ Luciferi peccatum de facto fuisse aperte, & ex omnium Patrum, & interpretum, ad id caput in intelligentia monstratur. Tertium testimonium secundi huius datum sensum vel deconfirmat, & conclusionem (me iudice) clare probat. Prælium Michaëlis, & Angelorum eius cum Lucifero, & apostatis sequacibus, exemplo, & suasionibus oppositis peccato, & cogitationi Luciferi & habitum est: atque exemplum, & iussio Michaëlis, ut Luciferum, &c. à peccato suo ad bonum frangi reuocaret, ab scriptura memorata, illa tota, & sola est. *Quis sicut Deus ex qua militat caelestis Princeps Angelus Michaël nomenclaturam sibi adiecit: Ergo Luciferi peccatum, & cogitatio fuit se Deum esse, ac Deo similem in natura.* Probatur consequentia: nam is solum directe, & immediate exemplum, & iussio illa Michaëlis, *quis sicut Deus* aduersatur.

7. Certe, quæ huic conclusioni possunt opponi nullius sunt ponderis. Nam quæ ab impossibilitate, vel affectus huius, vel grauis malitiæ in illo inueniendæ obiciebantur, à nonnullis, ac subinde contra eius absolutam existentiam militabant, dissecta sunt, dum primam conclusionem probauimus, ex quibus illud etiam diluitur, quod ex verbis Anselmi de casu Diaboli c. 4. opponitur contra hanc conclusionem, *Quo modo, inquit, potuit Diabolus velle, quod non potuit indicare? Non enim adeo obuia mentis erat, ut nil aliud simile Deo cogitari posse nesciret.* Loquitur tamen, de efficaci absoluta voluntate, quæ ex iudicio possibilitatis obiecti, ac negatione subinde euidentis iudicii de eius impossibilitate debet procedere, quam nos etiam in Lucifero negamus, ac solum simplicem complacentiam, & velleitatem aequalitatis cum Deo in natura, ex simplice solum apprehensione (quæ de euidenter notis impossibilitatibus esse potest) oriundam. At, inquit, ex aduersariis nonnulli voluntas Luciferi, non simplicem complacentiam similitudinis Dei, sed desiderium, & efficaciam quidem, denotat: ut patet ex illis, *in calo confendam, quæ de faciendis sunt.* Atqui per nos efficax voluntas, aequalitatis, & similitudinis Dei in natura, vtpote rei euidenter ipsi impossibilis repugnat Lucifero: ergo ea voluntas, eo Ista loco significata non fuit similitudinis Dei in natura, sed, ut summum, in extrinseco aliquo. Respondetur negando antecedens. Nam complacentia simplices, & velleitates de obiecto impossibili, ac conditionata desideria sub conditione euidenter impossibili apprehenso simili voce optatiui temporis præsentis, vel futuri imperfecti, vel absoluti, vel in hypothese, ac sub conditione, æque commode significari, queunt: ut patet, in eo, qui cogitans se auem esse in volatu per aëra delectatur, quem affectum recte explicaret, si diceret: volo ab

per aëra, & calos transcendam, non quia id faciendum à se iudicet, ac efficaciter velit, sed quia ita esse, vel fore apprehendit, & gaudet. Opponunt demum credibilem nusquam esse excellentissimum, & sapientissimum Angelum Luciferum, imo neq. ex Angelis infimum, ob inuicem illam somnariæ, & vmbriticæ excellentiæ Diuinæ, non iudicatæ, sed solum apprehensæ delectationem, deliberationis accessu (ut opus ad adeo grauē, & infandam malitiam erat), tanta turpitudine, & præparatis tartari suppliciis æternis propositis protitis, tamen illa primo ex præconciliato & deliberato concepit, vel motu primo primo, ex simplici illa apprehensione (quod fieri connaturalius poterat) conceptam non illico abiectisse, sed consulto conseruasse. Verum creatæ fragilitatis, etiam sapientissimorum, & perfectiorum experientia frequentes huic Luciferi miserrimo, & stolidissimo casui & admirationem eximunt, & faciunt fidem: ut ex eo etiam, eius proloqui: *Magnarum mentium errores non, nisi ingentes, esse: veritas caperit.* Quod si in deliberato (ut eximo) eiusmodi complacentia simplex de propria Diuinitate, apprehensa primo concepta à Lucifero fuit ac primo percepta eius delectatio quantum efficacit ad deliberatam in illa contra (naturales præsertim) rationes omnes persistentiæ, & ruinam afferat satis suadet, cum experientia, quæ ex delectatione prauæ actionis in deliberatæ præcepta ad illam deliberatæ conseruandæ, vel repetendæ adeo potenter, etiam contra supernaturalia Dei auxilia volūtas impellit: id quod nec Diabolus, sua etiam fors ruina edoctus ignorat: quandoquidem, eos in nobis subitos prauos motus excitat, ut nos eum acius tentare permittitur fortius imperat, atque in peccatum impellat: tum etiam experientia à contrario, quæ Deus, ut nos, ad virtutes exercendas, & vitiis oppositis, restitendum auxilium gratia suæ armat ac subitorem motuum, de earum virtutum delectationibus, nos præuenit: ut idcirco Patres, & frequentissime Augustinus, atque ex eo præsertim Valquez nosse, & ex eius eruditione, & sententia sapientes quique Theologi potiores efficaciam auxiliorum (quod ad phycicum eorum attinet, non autem ad effectus infallibilitatem) magnam, & præcipuam partem in his in deliberatis virtutum motibus constitunt.

8. Circa postremum examinandum, & decidendum in præsentiarum dicendum est tertio. Affectus superbiæ præfatus aequalitatis, & similitudinis in natura cum Deo fuit Luciferi primum peccatum, docuit expresse Maior citatus n. 1. in idque ex nostris aliqui inclinant: alij valde probabile reputant, quos sub eius numeri initium relatos inuenies. Probatur quia ex affectu Luciferi, & recognitis nullis hunc aequalitatis ad similitudinis Deo in natura tempore, aut natura anteuit, nec connaturaliori eorum ordine debuit præfatus affectus præire: immo vero alij omnes huius confectionaria sunt, & appendicula, quasi connaturalia, ut, cert., cōstabit, de eo, qui ab Scotistis, & Nominalibus aliquot primo loco censetur, de aliis cert. 6. quod si connaturaliori modo, & ordine prauus affectus iRe alios debet antecedere ita esse factum legitime in bona Theologia concluditur. Probatur secundo, ex scriptura: ex qua ostendimus cert. 1. primum Luciferi peccatum fuisse propriæ, & specialiter dictæ superbiæ, ut ab aliis speciebus peccatorum diuerse: ex hoc vero certamine constat, locis scripturæ, quibus causa tota Luciferi, atque casus eius à gratia, & felicitate illa, in qua creatus fuit, atque eius ab empyreo in inferni barathrum electionis affectus ille describitur, affectum illum aequalitatis Deo in natura vtriusque, & à gratia, & ab empyreo in tartara casus, ut totam, & vnicam, vel præcipuam causam referri: atque casus à gratia, in qua creatus Lucifer à Deo est, causa tota fuit primum eius superbiæ peccatum: ergo dum effectus ille aequalitatis Deo in natura casus à gratia, causa, & tota præsertim ab Isaia, & Ezechiele describitur primum superbiæ Luciferi peccatum fuisse asseritur, esto: alia peccata in via etiam admiserit ob quæ etiam, via statim exacto fuerit suppliciis irreuocabilibus, & æternis damnatus, & additus.

CERTAMEN V.

Scotus impugnatur.

1. Scotus, & Holcot relati cert. 3. n. 2. sub med. (quod sententiam probabilem reputat Bassolus citatus ibidem) censent ante hanc complacentiam simplicem de Diuinitate apprehensa à Lucifero, vt sibi propria, & à se possessa (quæ concupiscentiæ affectus est) alium affectum complacentiæ erga personam propriam, siue in se ipso naturæ priori necessario præcessisse, qui complacentiæ in persona altera, & amoris, amicitiae propriæ erga alium, respondet, quo nil illi formaliter concupiscentiæ, atque ad aliquid aliud boni ipsi appendendum, & volendum, tanquam ex prærequisito, & necessario præsupposito pro naturæ prioris affectu, mouemur. Huius, inquit, adinstar, cum nobis aliquid, (atque in re præfenti Luciferi sibi) affectu concupiscentiæ, siue complacentiæ simplici, siue desiderio, quous appetimus res se habet: vt, scilicet, complacentia in propria persona, & nostri proprius amor, affectum omnem concupiscentiæ alicuius vterioris boni procedat. Hinc aiunt complacentiæ in se ipso affectum, & amoris proprium Luciferi ante affectum concupiscentiæ Diuinitatis, seu alterius, cuiusvis boni pro priori naturæ præcessisse, eamque fuisse luxuriam seu libidinis spiritalis peccatum, & necessario in ipso primum. Hanc tamen Scoti doctrinam, Caietan. & alij impugnant, quia distinguunt realiter complacentiam in persona, siue propria, siue aliena ab affectu concupiscentiæ, quæ de aliis bonis ab ea habitis gaudeamus, vel ea ipsi desideramus (vt oportere: ad illius respectu huius præcedentiam, naturæ, & causalitatis) reputant impossibile. Ariaga d. 24. sect. 1. n. 3. §. Secundo reiciunt, & n. 4. §. Vbi aduerto: possibilem putat amorem complacentiæ, in persona propria, vel aliena, quin vterius aliquid bonum, extra ipsi intrinsecam alterutrius, siue complacentiæ, siue desiderio ametur, sed in persona eiusque intrinsecis, sicut complacentia, & amor: quo in casu cum affectum alterum, quo extrinseca bona personæ propriæ velimus causare posse non negat, sed tacitus supponit. Cæterum amorem illum complacentiæ in persona alia, ab alio quo ipsi extrinseca alia velimus necessario distinguunt, eique natura præcedere falsum reputat, & impugnat à priori: quia amor, quo aliquid bonum extrinsecum, propriæ, vel alienæ personæ volumus necessario tangit personam, cui illud volumus: ac proinde illo amore persona ipsa amatur, vel propria, vel aliena, sed vtrorumque Doctorum impugnatio doctrina, ex qua ita Scotus & Holcot in re præfente discurrunt, non placet. Falso enim, in eo conueniunt: quod scilicet in affectu quo personæ propriæ, vel alienæ aliquid boni extra essentialis (vt sic dicam) volumus, personæ etiam amorem contineri, quia, dum ei illud volumus persona ipsa cui illud volumus tangi, eodem affectu debeat, & amari.

2. Id esse ostendimus falsum: t. 2. Philosophiæ tract. de voluntate controu. de eius actib. vbi in affectu, quo amico bona quæuis, siue complacentia, siue desiderio volumus personam amici realiter formaliter, vt obiectum amatum, ac volitum, minime tangi, ex instituto probauimus. Imo vero, vt aliquid ei boni ex amicitia velimus, complacentiæ in persona, seu amoris personæ affectum debere realiter formaliter, natura præcedere. Id, quod, vel inde patet: quia, si rudiorem quemque, & formalitatem, & illationum, ac præcedentiarum metaphysicarum profusus ignarum roges: cur bona amico desideret, & de possessis ab illo, gaudeat? respondebit illico: quia amicus meus, vel quia illum amo: amorem, scilicet, personæ pro causa desiderij, vel complacentiæ de eius bonis, physica scilicet, & reali reddens. Id ipsum Philosophi, & sapientiores significant dum eos affectus, erga amici bona ex amicitia vero, ac nulla

fissione mentis haberi à nobis docent, quod, si amor personæ eos affectus re ipsa præcedat, sed realiter affectibus ipsis identificetur falso docerent. Sic ergo personæ alterius amor amicitia respectu illius affectus, quo bona ipsi volumus respectu illius affectionis electionis mediocriter finis intentio, siue cuius reali præcedentia, ac subinde ab illa distinctione electio vere talis, atque ex ea intentione esse nequit: esto, vtrumque obiectum ob suam quodque bonitatem, ac non, vt medium, & finem formaliter amari eodem affectu queant: ex quo instatur, illa ratio à priori de necessaria attingentia personæ, cui aliquid volumus boni, quia intelligi nequit, illud amari, quin illi personæ amemus: quodidem, nec intelligi potest amari electione medium, vt medium, seu vile ad finem, quin finis in obliquo tangatur, & ad finem ametur, & tamen illud, vt medium, & finem, aut finem eodem actu simul amari: repugnat vt citato proximo loco ostendimus & tunc hoc secundo de Deo vno summatim. Atque, vt rationem à priori, alia à priori, pro vtroque reiciamus, etenim solum, vel persona, cui bonum aliquid volumus, vel medium, quia medium realiter formaliter eligimus, amari debent, quatenus bonitas illa ad personam, & vtilitas ad finem transcendentaliter essentialiter referuntur, suntque subinde, & persona, & finis respectu illius necessarij termini: atqui amore bonitatis transcendentaliter essentialiter relaxat terminum, terminum ipsum simul amari non est necesse (alioqui nec penitentia bonitas amari poterit quin eodem amore ametur peccatum, quod est implicatorium, & erroneum) ergo male ex amore bonitatis relaxat ad personam, & vtilitatis ad finem inferitur eodem amore, vel personam, vel finem, simul & indistinctum amore ipso amandum; falso item Doctores iidem censent, eodem modo de possibilitate, seu impossibilitate, necessitate, aut non necessitate præcedentia amoris, personam tam propriam, quam alienam, vt alterutri bonum optemus, vel de possessis, gaudeamus (in quo Scoto consentimus) tamen, tam de amore personæ alienæ quam propriæ necessariam præcedentiam contra Scotum negant, atque eorum aliqui reputant impossibilem. Quam vero diuersimode de præcedentia amoris personæ, alienæ ad vteriores illos affectus erga ipsam exercendos necessitate, possibilitate, aut impossibilitate, atque de his, si amor propriæ personæ sit philosophari debeamus iam Scotum super eo confutamus subitico.

3. Igitur Scoti doctrinam hanc ex qua ad præfens discurrit, impugno primo. Esti amor elicitus personæ alienæ necessario vterioris affectus, quo bona alia ipsi velimus debet natura, & causalitate præcedere, vt nuper ostendi; secus amor elicitus propriæ personæ, vt quisque sibi, bona, & commoda viciaria velit: ergo Lucifer potuit sibi velle simpliciter complacentiam, ac velle aliquid, & diuinitatem, quin suimet, & suæ personæ amor ab ipso elicitus natura ad eum affectum Diuinitatis præcederet: ergo & hic Diuinitatis affectus prauus, & superbus, potuit esse eius primum peccatum. Illationes sunt legitime ex postrema vero inferitur de facto complacentiam Luciferi in se ipso, & persona propria complacentiæ de Diuinitate, vt possessa, & sibi propria apprehensa: Tum quia hæc sola, vt causa lapsus eius à gratia refertur ab Eschichele, & Isaia supra illis verbis: *Deus ego sum quare nullum anterius peccatum, prauulve affectus, quo à gratia deciderit Lucifer posuit, ab alio qui non deciderat, eo affectu quo eis locis decidisse refertur: sed lapsus iam à gratia Lucifero vterioris complacentiæ de sua apprehensa diuinitate accidisset. Tum: quia frustraneæ, & absq; fundamento præcedentia natura amoris personæ eiusque causalitas physica in complacentiam de Diuinitate apprehensa, vt propria, aliteritur, quæ absque illo amore fieri connaturalissime potuit. Solum ergo probandū restat. Primum illud antecedens, ex quo deducit omnes consequentes pendet, & ex cuius probatione absq; amore elicito propriæ personæ affectus, erga*

reliqua eius bona connaturalius, quam ex illo proueni-
re sua debetur: & subinde postrema illatio, in quaestione de
facto contra Scotum confirmabitur: enim factum, quod
connaturalius sit, ubi de opposito, non constat, certum
omnibus est. Probat ergo illud antecedens, quia affe-
ctus, ut sic loquar, & inclinatio cuiusvis entis ad se ipsū,
ex quo bona, & commoda sibi, appetit, nociua vero, &
mala suæ naturæ auerfatur, naturalis natus, & identifica-
ta naturæ suæ cuius entis est, & quæ ad conuertentiam,
cum omni ente, etiam irrationali, & insensitivo, ac
nullatenus cognoscitino dicitur: ut patet experientia in
omni ente etiam rudissimo, & imperfectissimo, qualia ele-
menta omnia sunt, quorum quoduis, & suum esse appetit,
& exinde loca sui conseruationis aptiora naturaliter, ut sic
loquar, amat, aduersa vero auerfatur, nec nisi reluctanter,
& violenter in eis detinetur: ut inde Aristotelico prolo-
quio, vulgo generaliter dicitur, *unumquodque appetit
suum esse*; ex quo multa, & pulchra inferit Aristoteles 3.
Ethicorum, c. 1. & 2. Ergo appetitus cuiusvis entis ad se ip-
sum, ac subinde naturæ, & personæ rationalis ad se ipsam
innatus ipsi est, non elicitus. Patet quia appetitui innato
esse elicitem repugnat. Secundo, quia omnis amor, & ap-
petitus elicitus essentia sua ducitur cognitione, ac proin-
de solis substantiæ cognoscitiuæ, quæ cognoscitiuæ potest
competere: appetitus autem, & inclinatio cuiusvis entis
ad seipsum, siueque esse non ducitur cognitione, nec com-
petit entis, aut substantiæ cognoscitiuæ, quæ tali, cum omni
enti etiam non cognoscitiuæ, ac subinde quæ ens est, con-
ueniat: ergo amor sui ipsius creaturæ cognoscitiuæ
etiam ex quo commoda sibi appetat, ac refugiat aduersa
elicitus non esse, sed natus, suoque esse, & naturæ idem-
tificatus.

4. Dices, in non cognoscitiuæ ceteri appetitum, inclina-
tionem, & amorem sui esse, & naturæ ipsorum naturis in-
di, & identificatis deinde: quia ex cognitione ipsi im-
possibili illud appetere, amare, atque exinde commoda suis
naturis velle ac nociua auerfari, fugereque non possunt:
ne erga ipsa cura nec satis prouida natura, & prouidentia
arguerentur. Secus vero in substantiis cognoscitiuis factū,
qui eos affectus ex cognitione elicit, & habere possunt.
Cōtra, quia bruta cognoscitiua absolute sunt, & cogita-
tione sensitiua in passu nociui, vel proficui, & naturæ in-
fincti. Primum elicito appetitu appetunt, secundum, su-
ga etiam appetitus eliciti, auerfatur: idque ex appetitu,
& amore fuisse, & naturæ, quam vtrique non cognoscunt,
ac proinde natio, ergo non solum de eo natio appeti-
tu, & innato substantiis, & entibus non cognoscitiuis:
natura prouidit, sed & cognoscitiuis: quare ipsa, appetitus
innatus, & amor sui esse, necessarius ad nociuorum, sibi
suæque naturæ fugam, & proficuum prosecutionem elici-
tas ipsi prorsus inficit natura prouidit: ergo nec co-
gnoscitiuæ, quæ cognoscitiuis natus sui amor, & ap-
petitus competit: quare, nec elicito sui amore ad bonum
sibi appetendum, malumque auerfandum cognoscitiua
opus habent. Dices secundo id de substantiis solum sensi-
biliter cognoscitiuis, quæ seipsas cognoscere nequeunt
verum esse, ac merito ita à natura prouidit, secus vero de
substantiis rationalibus, quæ seipsas cognoscere possunt,
ac proinde se ipsas elicite amare. Cōtra primo, quia plu-
res homines, sine vlla sui cognitione, ac super seiplos re-
flexione mala fugiunt, & proficua ac bona appetunt: ac
proinde ex innato sui amore non elicito. Secundo, amor,
sui elicitus, nequit esse, sine bonitatis suæ entitatu, ob
quam se elicite amat cognitione: quos autem quisque
erit, qui eam bonitatem entitatu, sciat, aut vnquam co-
gitat, ut cū ex sui amore bona sibi vult, & non vult ma-
la, cum amorem sui possit prius elicere: ex metaphysicis
vero scholasticis, qui accuratissime de ea disputantes ex-
tandem uolunt, quatinus ad prosecutionem, vel fugam ob-
iectorum sibi conuenientium, vel disconuenientium eius
bonitatis recordatur, ut se amet, & ex elicito sui amore
presta sibi vel amet, vel auerfatur: Cōtra tertio, quia cum
entis prædicatum in aliis omnibus in actum hunc sui
amorem, secum idemticum afferat, hunc illud, quæ ens est,
metaphysice consequi, vel potius necessario comitari cui-
dens est: quandoquidem in tot entibus, vel substantiis
à Deo specie, & genere diuersis, eo quod in generalissimo
entis, vel substantiæ prædicato conueniat reperitur. Cum
autem eius passionis metaphysicæ, sicut neque ipsum, dif-

Christoph. de Ortega de Deo Vno, Tomus II.

ferentis vllis (quantumuis invicem diuersis, atque
inter se pugnantibus) contractibus destrui possint,
sed perfici potius debeat. Rationali cuius creatu-
ræ cui entis, & substantiæ prædicatum adest, & hunc
sui amorem innatum, & natium comitem metaphysicam
illius adesse citra dubium est, nec, ut se substantia cognos-
citiua, etiam rationalis amare possit facultatem cognos-
citiuam inditam à natura habere, sed, ut amare possit pro-
ficua sibi quæ nouerit, ac fugere aduersa: ac proinde, ut
diximus sui pene oblitus, ac bonitatis suæ entitati-
uæ ignarus, quare, sine vlllo sui elicito amore, semper,
vel fere semper, ea sibi obiecta amat, vel fugit.

5. Duo inde facile dignoscet, primum necessitate præ-
uij eliciti amoris personæ alienæ, ut ei bona velimus, no-
limusque nociua ad necessitate similis præcedentiæ amo-
ris eliciti personæ propriæ, ut sibi bona vel mala quisque
apparet, vel fugiat perperam duci consequentiam. Siquidē
amor innatus respectu entis, substantiæ, aut personæ alie-
næ, nulli enti aut substantiæ aut personæ innatus, & indi-
uiduē metaphysicus comes est, quare elicito amore perso-
næ alienæ opus cuique est, ut illi bona velit, ac mala no-
lit: amor enim alicuius personæ debet præcedere, ut ipsi
proficua velimus, innatus autem erga personam alienam
non est, neque esse potest, cum natura, & intrinseca varia-
ti, mutarique magis nequeant, quam possit, rei cuiusque
naturæ essentia physica variari aliterque, & aliter secun-
dum ipsi intrinseca habere: quod repugnat æque, ac con-
tradictorie ipsam esse ac non ipsam. Defectum ergo inna-
ti amoris personæ alienæ supplet in nobis amor erga ip-
sum elicitus ob aliquam bonitatem in eo cognitam, ob
quam in ipso complacemus, eamque nobis affectiue con-
iungimus: quemadmodum in filiis adoptiuis, quibus natu-
ralis filiatio abest, abesseque debet, supplet illam adoptan-
tis voluntas. Quid ergo amor elicitus supplebit amoris
innati respectu propriæ personæ cui innatus, quem sup-
pleat, nequit deficere, vel adoptio respectu filij naturalis,
cui adest naturalis filiatio, cuius defectum debebat sup-
plere: male ergo inferebat Scotus, secundum est. Non me-
lius Ariaga relatus n. i. amorem elicitem erga propriam
personam ibi sitentem, & ex quo præuij nobis extrinse-
ca alia, siue complacentia, siue desiderio velimus admittit
possibilem, ad eum modum, quo erga personam alienam
potest præcedere, atque ad similes effectus erga extrinse-
ca, siue extrinseca illa bona eliciedos iuuare, tamet-
si, cum ea alienæ, vel propriæ personæ volumus personæ
amor huic voluntati idemticus, necessario repetatur, ut
vidimus n. i. ac super postremo hoc ipsum toto n. 2. impu-
gauius. Nunc autem illationem, possibilitatis adhuc,
amoris eliciti personæ propriæ, quo in ea, cuiusque intrin-
secis sistendo complacemus, ex quo alia nobis bona vi-
tius velimus, ex necessitate amoris erga personam alie-
nam, male deduci ex dictis claret. Siquidem respectu perso-
næ alienæ innatus amor nobis deficit, immo est impossi-
bilis, respectu autem personæ propriæ, cum innatus, &
idemticus naturæ cuiusque, is amor sit, non potest deficere:
quare nec pro illo potest amor elicitus propriæ personæ,
ibi sistens, suppleat: ac subinde respectu propriæ personæ
est impossibilis, vti, & adoptiua filiatio, respectu eius qui
habet naturalem, cuius adoptiua essentia sua supplemen-
tum est, prorsus repugnat. Scio nos in propria persona ob
alia extrinseca naturæ bona, non secus, atque ob similia
bona alios posse elicite amare. Sed hic amor, in natura, &
intrinsecis non sistit, ut amor, ex quo nobis alia extrin-
seca, & extrinseca velimus, & necessario anterior
natura sistere debet: quandoquidem bona alia extrin-
seca, & extrinseca tangit, & supponit ob quæ, & de quibus habitus
in persona complacemus, non nuda, sed vestita.

6. Hæc contra doctrinam Scoti, ex qua in re præsentem
discutitur specialiter, & ex imis philosophiæ penetratibus
dicta sunt satis, ut totus eius subruat discursus. Ea tamen
doctrina permittit, et si complacentia, seu amor elicitus Lu-
ciferi erga seipsum, propriamque personam complacenti-
æ, & amor ipsius erga suam chimericæ apprehensam di-
uinitatem, aliamve quampiam excellentiam physice pro
naturæ priori antecedere probetur: ast, cum amorem pro-
priæ personæ prauum non esse, ac proinde, nec compla-
centia, illa Luciferi, seu vellitate simplici erga suam diui-
nitatem, quod primum eius peccatum diximus, antecias
peccatum, & primum Luciferi fuisse, multo ex capite faci-

d d 16

le contra Scotum probatur Primo, quia amor ille elicitus propriæ personæ, requisitus necessario iuxta Scotum, vt nobis alia extracessantia velimus, & personæ, & naturæ Luciferi innatus, identiceque naturalis non sit, vt hæcenus ostendimus, attamen naturalis ac necessario elicitus, eoque sensu innatus naturæ Luciferi, sicuti & cuiusque indiuiduæ substantiæ, & personæ naturæ, per Aristotelem, Philosophos & Theologos esse debet, qui eo, vt minimū) sensu naturalem, seu necessarium, cuique sui esse, propriæque naturæ, & personæ aiunt, ergo is amor Luciferi sui ipsius, & propriæ personæ non fuit liber: ergo nec peccatum, quod nullus affectus non liber esse potest, secundo. Et si liber fuerit: ne quid aliunde esse prauus. Probatur, primo: quia nequit esse prauus affectus, quantumvis libere elicitus, nisi erga obiectum turpe, & aliquo iure, siue positio, siue naturali prohibito veretur; atqui amor sui, siueque personæ ibi sistens (vt sistere debet amor personæ prauæ ad reliquos affectus erga extrinsecos, & extracessantia ipsi bona requisitus) nec positioe aliquo iure prohibitus est, Sin illud ostende multoq; minus naturali aliquo iure: ergo prauus amor ille non est. Postrema minoris pars probatur. Tum quia vnuquodque & vnuquemque amare, & complacere, in eo, quod est, & factus à Deo est, præcise, ibique sistendo rationi naturali nullatenus dissonat: imo vero Dei amor, & complacentiæ conformatur, qui in singulis, vbi primum factus, & absolute existentia vidit, complacuit illis verbis, & vidit Deus, quod esset bonum, pro vnoquoque repetitis Genesi. 1. & homine producto, & coniungo valde in ipso, & creatis cunctis complacuisse Deum postmodum subiungitur, vidit cuncta que fecerat, & erant valde bona. Tum etiam: quia, cum amor personæ propriæ naturalis sit, & à natura ipsa vniuiscuiusque proueniens, si malus, prauusque iure naturæ esset, natura ipsa, sibi met ipsi contradiceret, ac repugnaret: ac demum naturam quamque rationalem naturam ipsa determinaret ad actionem prauam, & peccatum, ex suppositione libertatis eius amoris, qui ab ea naturæ ad ipsum determinatione (in quo nunc Scotus contentum, vt actus ipsum impugnemus) præueniret. Nec præstat, si dicas: modum eius amoris, & nimietatem esse prohibitam: intentio quippe actus, & vehementia affectus nullquam prohibitioni vero de se boni, & naturæ rationali conuenientis, (vt amor sui esse, præcise prohibitus non est) nisi, vbi cuiusmodi intentio, & nimietas actus, seu affectus illius alterius vrgentis præcepti executionem impedit mala moraliter, & peccatum esse non potest: quod in hac intentione, & magnitudine amoris sui esse, & propriæ personæ entitatis, & secundum intrinsecam, & essentialia sumptæ, præcise, nusquam inuenitur.

7. Impugnatur quarto, Scotus, & simul confirmatur: impugnatio præcedens. Amor elicitus, & liber, (qualis ab Scoto asseritur) propriæ personæ, siueque esse, & naturæ, secundum intrinsecum sumptæ præcise, ibique sistendo, in quacunque intentione eliciatur, solum determinat personam ad prosecutionem boni, & conuenientis, sibi, & fugam mali, ac sibi disconuenientis, non autem ad prosecutionem boni prohibiti præ honesto, & huius præ illa fugam, sed illam indifferentem relinquit, & proxime constituit cum requisitis aliis ad alterius personæ arbitrio prosecutionem, vel fugam: ergo de se amor ille personæ, ac naturæ propriæ, nequit esse determinatio ad malum, nec affectus prauus, in quacunque intentione eliciatur. Dices nil esse apud Patres, & vitæ spiritualis magistros vulgatus quam quod vitia omnia ex proprio amore in nobis oriuntur. Huic tamen, alio eorumdem Patrum, & magistrorum spiritualium aphorismo respondeo scilicet: Neminem se magis odisse, quam qui peccat: qui quidem in illa sententia Christi: Math. 16. qui enim voluerit animam suam (id est vitam) saluam facere perdet eam, & ad quæ Augustinus sententiarum antithesim acute concilians, ait, Si in vie amaueris tunc odisti cōtinetur. Concilia ergo aphorismos, & primo nobis opposito facile respondebis: quia neuter de amore hoc personæ, ibi sistendo (de quo scholasticus noster & Metaphysicus sermo est) sed de appetitu aliorum extrinsecorum, seu extracessantiarum contra naturales, vel positium: primus decoctabilium, & carnalium: secundus diuturnioris durationis vitæ, vel breuioris, & quæ vitæ, & naturæ nostræ præcise, nō est. Quinto denique Scotus, sibi met in sua sententia contradi-

cit, vt & sequaces ipsius. Aiunt enim: amorem illum propriæ personæ in Lucifero fuisse luxuriam quandam, & libidinem spirituale, id est, nimiam de spiritualibus, quæ habebat donis complacentiam: ergo complacentia hæc spiritualis affectus gaudij de possessis, & concupiscentia est (vt gaudium nostrum de bonis aduentitiis & extracessantia physicam à nobis possessis) non autem amor personæ propriæ, & naturæ secundum intrinsecum sumptæ, amorem omnem concupiscentiæ de extrinsecis, & extracessantibus bonis necessario pro naturæ personæ iuxta hos Doctores, præcedens, sed ipsam personam amorem necessario subsequens, & supponens. Quare ut Scotus, & Hocol. hunc suum primum amorem, quem primum Luciferi peccatum esse volunt, luxuriam spiritalem, non autem superbiæ specie, ab aliis distinctam, strictæ ac propriæ dictæ peccatum asserunt, impugnant affatim sunt, cert. 3. n. 2.

CERTAMEN VI.

Sententia de appetitu vnionis hypostatice consutatione nostra de primo Luciferi peccato firmatur.

1. Scholastici, iam citandi, scriptura loca, quibus nostram probauimus conclusionem legentes, videlicet in illis appetitum Luciferi de Diuitie fuisse clare significari, atque arbitantes de Diuitiis identice possessa, vel possidenda (vt potest de obiecto impossibili à Lucifero satis, & euidenter noto, esse non posse appetitum illum de Diuitiis pro vnionem hypostatice à se habenda fuisse censuerunt, inuidiam affectum Christo, eam vnionem habent, simul affigentes, quia notitiam vnionis eius hypostatice etiam Luciferi ex reuelatione habuit prius quam peccaret, ita Catharinus Libel. de gloria bonor Angelor. & lapsu malor. & Viguerius c. 3. institutio. §. 2. vers. 1. §. est dignitatis mediatoris quæ tunc vnione hypostatice constituitur. Vt videmus contra, vltima, de incarn. Luciferi appetitum, & peccatum primum, fuisse dicat: voce nimirum à Catharinus discordans. Valentia in Psalm. 82. ad illa: surge Deus, & iudica terram, Iacobus Naclanchus in epist. ad Ephes. quibus addit Richardum Alcanium Martinengum citatos à Tanner. dub. 4. n. 5. Granadum. d. 2. sect. 4. soard. 7. c. 13. Martion. d. 44. n. 8. ex confessione demonis exorcismi enigmata adiurati, Quir. d. 74. sect. 1. n. 84. Ego censeo, ac probabile censent Molina, Zamel Becanus, & alii, citatur pro hac etiam sententia Alex. 3. p. q. 2. m. 13. Vilielm. Piciens, lib. 6. de vniuerso. l. p. partis. 2. a cap. Ioh. ad 110. Dionys. Carthusian. in 2. d. §. q. 1. Sed hi solum docent appetitum diabolum aequalitatem scientiæ, & sapientiæ Dei quæ cum à proprietate competit filio videt Bernardus, serm. 1. de aduentu (ex quo illi sententiam sunt mutati) illi id Iona ex filij persona subiungit, si propter me orta est tempestas proiicite me in mare (corporis, scilicet, quod assumptum) vt mirum sit Bernardum ex hoc sermoni, quod assumptum) vt mirum sit Bernardum ex hoc sermoni, & hos auctores duos postremos ab huius sententia Doctoribus citari. Citatur rursus Bernardus ex sermone decimosextimo in Cant. vbi Luciferum. Antequam crearetur in tenebris, scilicet peccati, geneti nostro ob hominis Christi hypostatice vnionem inuidisse, ac dixisse, vt quid perditio hac vnguenti, scilicet diuinitatis, in humanitatem Christi effusa, & infusa. Sed tamen Bernardus nihil vbi de vnionis hypostatice vnitione, aut vnguento diuinitatis humanitatis Christi, sed de vnguento gratie dei prædestinatos omnes effusa ex qua celo, & glorie infundendos, faciendosque concites inos, ex Dei reuelatione Lucifer nouit: ac socios designatos, eis præfisse vt Princeps, ac magister docere voluit: vt in textu Bernardi est expressum: quare falso pro hac sententia referunt ab his, qui, vnguenti, & vnionis nomine decepti, de sola vnitione Dei tatis cogitant, sed nec si de ea Bernardus

aus; loqueretur huic sententiæ fageret; quia expresse ait inuidiam hanc Luciferi erga hominum genus, quam primum eius peccatum videtur docere, ex superbia anteriori peccato ortum duxisse, sic enim concludit: *Ergo in celo concepit dolorem, & in paradiso peperit iniquitatem, prolem malitiam, matrem iniquitatis, & avum arum omnium prima parens superbia. Nam etsi invidia Diaboli mors intrauit in orbem terrarum, initium tamen omnis peccati superbia, quod ipsum solummodo Alexander voluit. Citatur etiam Rupertus Abb. ad id Ioan. 8. Ipse homicida erat ab initio; sed extra rem: cum ex odio in Christum, mortem, quam per Iudæos perfecit, machinatum fuisse dicat, ex quo primum illum Lucifer nouit. An vero illum nouerit antequam primo peccaret, an postquam iam lapsus in culpam fuerat, non definit. Cyprianus opuscul. de zelo, & liuore sub init. Irenæus. 4. aduers. hæres. c. 78, ad id Matth. 13. Inimicus homo hoc fecit: inuidia hominis primum Luciferi peccatum fuisse aiunt, non autem ob viationem hypostaticam hominis Christi, sed quod homo, ad Dei similitudinem, & imaginem conditus primum esset de hoc materia inuidia contentus cum ipsi, Tertull. lib. de patientia, c. 5. Basil. concione de inuidia sub init. Nyssen. orat. Catechet. c. 6. circa med. sed, an primum Luciferi peccatum fuerit? hi non definiunt, nec examinant. Immo vero Augustin. 11. de Genesi ad litter. cap. 14. eorum sententiam memorans, nec improbandus, monet, si Angelus ex inuidia cuiusmodi peccarit, ex peccato superbia in quod prius inciderat inuidisse homini, non autem ex inuidia superbia. De inuidia diaboli in homines ob ipsi ingentem Dei imaginem, & similitudinem, & dona, in quibus conditus est reliqua primum Luciferi peccatum esse non potuisse, sed superbia, qua iam a gratia, & dignitate deiectus & omnia homini inuiderit, docuit, & lucifer probat Chrysostom. hom. 22. in Genesi, à nobis recitatus cert. 3. n. 5. si ne cuius ratio respectu inuidia Luciferi de viatione hypostatica humanitati Christi donata. (De qua tamen ibi Chrysostom. non agit) vim non habet. Author operis de mirabilibus sacre scripturæ operibus Augustini inferi lib. 1. c. 2. Diabolum non potuisse absolute peccare inuidia dignitatis humane, nisi suam prius amisisset per peccatum dignitatem viationis hypostaticæ, non excludens censuræ. Sed falsum est, & ratione Chrysostomi & Augustini supra destitutum.*

2. Hæc de Patribus prolixius præmissis, ut citatos scholasticos præfate sententiæ Patrones, illorum authoritate nudos conclusionem opposita liberius, atque expeditius aduocet. Sed tamen pro præsentis difficultatis ex animo expeditiori, & vniuersaliori & quod quæstiones, tam de facto, quam de possibili, hic ab scholasticis agitata comprehendat, aduertendum. Quoad quæstionem de possibili dupliciter versari illam posse. Scilicet, vel de absoluta possibilitate appetitus superbi erga viationem hypostaticam Angelo eius notitia sufficienti instructo ad eam appetendam, viationis eius, & peccati superbiae naturis solis, & essentis attentis, vel suppositis etiam ordine decretorum, & motuorum ad incarnationem, & viationem hypostaticam peragendam huiusque absoluta Luciferi præuisione, & circa primo modo intellectam, quæstionem de absoluta possibilitate appetitus diaboli proprie superbi, viationis hypostaticæ, dicendum esse absolute possibile est conclusio contra recentiores præfatis nominibus memoratos à Valquez d. 2. 3. c. 1. n. 5. §. Secunda opinio, & Bannet. l. p. q. 63. dub. 3. circa conclus. 6. Est tamen ceterorum Theologorum conclusio Valquez. c. 1. n. 7. ad 10. inclusivè. Ioann. Præpos. l. p. q. 63. a. 3. dub. 4. n. 30. conclus. 1. Ariaga. cit. d. 24. sect. 5. §. difficultas hæc. n. 37. tanto opposita conclusionis contemptu, ut nostram, sine disputatione, dubio vno admittendam iudicetiam insuper, absque disputatione suppositam, quam examinatam volunt, qui primum Luciferi peccatum viationis appetitum de facto fuisse, vel defendunt vel asserunt, probabile imo & qui eos in quæstione de facto impugnant: eorum quippe nemo ex absoluta cuiusmodi appetitus impossibilitate, sed ex suppositione ordinis decretorum incarnationis, vel aliunde probatur facile. Quoad physicum appetitum, etsi enim cognitio, possibilitatis adhuc, viationis physica Dei cum creatura absque reuelatione haberi nequeat, ab Angelo, ut constat ex dictis controu. de Trinit.

Christoph. de Ortega de Deo vno, Tomus II.

d. 2. quia eius possibilitatis inferendæ nullum est in naturalibus principium, aut reuelatio de viationis eius possibilitate à Deo verissima & quæ creaturam rationalem nobilissimam, atque tot gratiæ donis ornatam ad ipsius amorem, & appetentiam posset mouere absolute est possibilis. Accedit quod ad affectum complacentiæ de viatione à se habita apprehensio sufficiat, quæ haberi à Luciferi potuit absque iudicio, de eius possibilitate, imo, & cum iudicio, de eius impossibilitate, ut vidimus. cert. 4. de appetitu complacentiæ Luciferi de Diuinitate à se identice possessa. Quoad possibilitatem malitiæ appetitus illius absolutam probatur communiter, quia hic potest absolute prohiberi, tuncque appetitus, aut complacentia prohibita de viatione hypostatica peccatum abs dubio esset, prohibitio hæc ex fine humilitatis Angelicæ, vtque se intra modum debitam, ac propriam suæ imperfectionis cognitionem ac sensum Angelum contineret, cui præcepto solius superbiæ, actu contraret, non repugnet.

3. Sed independenter prohibitionem hac, appetitus ille posset esse malus, scilicet, si de viatione illa falso apprehensa vt habita, inaniter gloriaretur Angelus, & intumesceret, præfate quatenus ipsum, quid magnum, & excellentissimum in sua æstimatione per ipsam constitutum se cogitaret, sine vilo respectu & cogitatione amicitie Dei, quam vno illi ipsi asserit, alteriusve honestatis obiecti, vt complacentia illius motiua, vt cert. 3. de complacentia Diuinitatis apprehensa, vt à se possessa dicebamus. Eodemque modo appetitus absolutus desiderij viationis, eiusdem prauis moraliter probatur, si ob illud præfate motiua ab Angelo haberetur, intumescendi scilicet, de immensa illa, ac nimia viationis excellentia à Deo ipsi indebita, atque à sua natura longe à Deo desita, & excelsa, quin affectus ille ad desiderium, vel complacentiam de illa, vt sibi naturaliter debita, vel à se, seuque iure & viribus habenda, (quod dubio procul peccatum graue foret) vel ad aliorum Angelorum despicientiam, & neglectum pertingeret, de quibus Angelus tuus, nequidem cogitaret, quam vero complacentia illi, aut desiderio tumido, & inflato aliorum neglectus, & despicientia proxima sit, nemo non videt, quare eos quos valde de suis dotibus tumidos, & vane complacentes sibi; priusquam ad nostrum despectum, & contemptum, eos peruenire noscamus, merito tanquā nobis iniuriosos, & contemptores odimus: quia etsi non dum nos despiciere comperimus, rotos sui æstimatione plenos aliorum æstimatione non capere certum est: quare aliorum contemptum in proximo esse, vbi primum eorum recorderentur legitima confectione nobis suademus. At iniquum rectiores fidem. Nemo potest in sui destructione complacere, eamve appetere, atque, si viationem hypostaticam Luciferi, siue complacentia de ipsa, siue eius desiderio appeteret, suæ personæ propriæ, cui vno hypostatica repugnat, suæ sui destructionem appetere, ergo is appetitus Luciferi repugnat. Respondetur facile, appetitum suæ destructionis secundum se, & quatenus mala est appetenti, esse cuius impossibilia; aut, vt aliquo bonitate, siue positua, siue negatiua, id est, quæ malo aliquo grandi valde, & quæ bono essendi appetentis iudicio præponderet, appeti posse. Ita sæpe gravibus oppressi homines appetunt mori, laqueo se suspendunt, ac propriis manibus mortem oppetunt. Dammati item experit deficere, ac non esse, vt intolerabiles suas penas, & cruciatus effugiat. Secundo, vt superius dixi, potest appetere Angelus viationem hypostaticam, nondum pro illo signo cogitans. De sui destructione inde ostentura, etsi obiecturam admittamus. Tertio, cum propria personalis ultra indiuiduum esse naturæ Angelicæ aliquid vterius addat siue posituum, siue negatiuum, vt constat ex mysterio Incarnationis non infertur ex destructione propriæ personalitatis; per viationem hypostaticam naturæ, & esse destructio, vt de natura humana Christi definitum contra Euechem fuit. Iam, si sola personalitas propria destructa est tunc donis, tamq. excellentis, quantum viatione hypostatica essentia, & naturæ Angelicæ asseretur, quoniam Luciferi voluntas retardaretur, non autem in modulo positua, non ex multo tempore à nonnullis naturæ superaddito, personalitas propria iuxta Scoti & antiquorum sententiam nostram, consistat, facilius, rudibus, etiā, huius obiectionis leuitas apparebit.

dd 2

4. Dico

4. Dico secundo contra citatos num. 1. & Soarium iterum, r. 1. in 3. p. 42. sect. 1. Primum Luciferi peccatum non fuit appetitus vnionis hypostaticæ absolute. (multoque minus ex inuidia) quod humanitati Christi communicatam absolute videret, iuxta suppositionem ordinis decretorum incarnationis, qui de facto fuit. Ita Valentia d. 4. q. 14. p. 3. in 4. sententia, Valquez, d. 233. c. 2. Molina ad q. 63. a. 3. d. vi. in 5. conclus. 7. Becan. tract. 3. capite quarto, questione sexta, conclusione secunda. Ectius in 2. d. 6. §. 7. Ioan. Præpositus ad citat. quæst. 63. a. 3. dub. 4. n. 3. t. conclus. 2. Arriaga d. 24. sect. 5. num. 38. Alarcon citato tract. 6. d. 9. cap. 1. n. 6. §. *Addo tamen* tamen valde probabile censet oppositum, ratione subiuncta, quæ solum conclusioni aduersæ, quoad possibilitatem posset inferre. Quoad exclusiui inuidiæ patentes contentum probatur conclusio, quia ut vidimus certam. 2. Primum Luciferi peccatum fuisse superbiam, citra temeritatem negari nequit. Ergo non inuidia vnionis hypostaticæ Humanitatis Christi. Probatur consequentia: quæ patui habetur à Valq. c. 2. n. 11. §. *Hæc est possitudo*: quia etsi inuidia coniungi simul tempore cum superbia possit, non tamen simul natura, sed debet esse anterior natura, vel posterior. Ex tristitia enim de bono, & excellentia alterius possumus illam nobis potiori iure debziam appetere, quod non ita euenit Luciferi, alioqui non superbia, sed inuidia primum eius peccatum esset contra dogma præstatum. Possumus etiam ex superbia præconcepta de excellentia alterius, quæ nobis deficit tristari saepe de bonis alterius, & excellentiis tristari: sed tunc quidem, vel odium, vel superbiam, antequam natura tristitiæ, & inuidiæ illi præcedit: idque Luciferi contigisse constat ex dictis certam. illo. Alioqui superbia omnis peccati in vitium non fuisset; quandoquidem illius inuidiæ Luciferi, initium non esset. Secundo probatur directa, & absoluta conclusio. Quia nequit Lucifer vnionem hypostaticam humanitatis Christi absolute existenter cognoscere, ut illam ex eiusmodi cognitione appeteret superbe, nisi ex Dei reuelatione; ast huius reuelationis Luciferi prout factæ nullum est fundamentum, ut statim videbimus: ergo nec oppositam conclusionem asserendi, hæc independentem ab ordine decretorum incarnationis, qui de facto fuit in quo nunc præsertim disputamus. In eo vero ordine efficacius probatur conclusio. Quia decretum incarnationis, seu vnionis hypostaticæ, verbi ad humanitatem Christi posterius natura fuit absoluta existentia peccati Protoparentum, eiusque absoluta præuisione, ut ostendimus ex Patrum, & scripturæ sententia, firmior, ac fere, aperta controu. de incarnat. d. 2. & 3. atque peccatum Luciferi absolute existens, fuit prius natura peccato primorum parentum, quod ex diabolica suggestionem absoluta partum est; ergo peccatum Luciferi absolutum, & absolute existens fuit prius natura decreto incarnationis, atque absoluta huius existentia: ergo etiam fuit, prius absoluta reuelatione incarnationis absolute existentis, quam absolute existentem reuelatio absoluta necessitatio, & absolute pro natura priori supponit; ergo peccatum superbi appetitus Luciferi ortus, non fuit, ex eiusmodi reuelatione pro natura priori ipsum præcedente, quia mutua causalitas causarum, non nisi per sui absolutam existentiam causalium repugnant, & contradictorie admittatur.

5. Oppositam sententiam Patrum autoritate protulit delictum vidimus n. 1. opponitur autem contra nostram Paulus ad Hebræ. 2. *Et cum iterum introducit primogenitum in orbem terrarum, dicit, & adorant eum omnes Angeli eius*; ergo prius inductus Angelis à Deo fuerat per reuelationem, & propositus, ut eum adorarent; alioqui iterum in terram inductus, & introductus non esset, cum incarnatus exercite fuit, si tunc primum iroduceretur. Nil præstat sumptum etiam iterum sensu, quo aduersarij volunt. Dicit enim facile potest cum Genes. 1. ad illud, *adorant eum omnes Angeli Dei*, quæ opposito loco Paulus retulit de secundo aduentu Christi ad iudicandum intelligi, quod textui, & particula *iterum*, sic intellectæ conformis esset: cum introductio secunda, non, vt eamque, sed in orbem terrarum dicatur, & quæ primam eius in eundem orbem

supponat. Sed certe illud iterum non ad introductionem Christi, sed ad testimonia à se antea pro Christi diuinitate, & præ Angelis etiam excellentia, recitata Paulus retulit, ut ex Adamo, & ex Erasmo adnotet Valquez citato loco, numero duodecimo, vñsensu sit, & iterum, seu rursum, cum introducit, vñde Græci Patres, illum particulam in eo loco non exponunt, tam eius sensui impertinentem. Leuius adhuc obicitur Paulus ad Titum, c. 1. de vitæ æternæ dicens: *Quam promissi, qui non mentitur Deus, ante tempora secularia*: cum ante promissio alicui, vel aliquibus existentibus faciendâ sit, & ante secularia, id est sæculi, seu mundi cuius temporis, nec homines fuerint, nec peccarint, restat, ut Angelis iam creatis facta, & reuelata fuerit. Vix vero æternæ promissio de qua ibi Paulus, in Christo, & ex eius meritis fuit: quare, & ante Adæ peccatum, & mundi temponis initium, reuelatus Angelis Christus fuit, & vñs hypostaticæ, quam superbi illico appetierunt, ac primo peccarunt. Siste amabo te in Origenis errorem tuo discursu præceptis laboris de Angelorum ante mundi initium creatione supra à nobis ex Patribus, & Conciliis reuelatum: immo in errorem maiorem, si ex Græco textu vertatur pro secularia, æternâ; tamen, & hæc Hieronymus, iuxta Origenis sententiam, non autem suam de æternitate, seu de æuo Angelorum tempore nostro antequam habito interpretetur; ex sua vero sententia ait: promissionem hanc ante mundi tempus omne in æternitate, & ex æternitate Dei coeterno sibi verbo factam à Deo fuisse: quo tota obiectio euanesceat. Sed conuit plinius aliunde: quia, ut bene Chrysostom. ibi promissum tantundem valent, ac *proposuit, decreuit, præsternuit apud semetipsum, & in mente sua daret fidelibus suis vitam æternam*, quemadmodum etiam 2. ad Timoc. 1. de gratia dicitur, *quæ data est nobis in Christo Iesu ante tempora secularia*. Id est decreta: etenim nondum existentibus, nec fuit, nec poterat dari. Et quidem (ut non ita esset vera, quæ diximus) solum eis locis aduersarij obtinerent reuelationem Christi, & vnionis hypostaticæ Angelis tempore, quo velint factam fuisse; non autem ex eius notitia, vel superbo appetitu, vel inuidia in Christi humanitatem peccasse; ut bene Valquez, cui possent: siquidem, eis plures, scilicet Angeli boni, ea etiam notitia habita non peccarunt. Adde multominus euinci, ex ea reuelatione & notitia primo peccasse, & si peccasse, ex illa gratis concedatur: cum iam malis aliunde fieri, reuelatio, potuerit: quemadmodum iam malis & damnatis ad ipsorum penam, & supplicium facta fuit.

6. Dico tertio, stante ordine de creatorum, qui de facto circa Verbi incarnationem fuit, nullatenus posuit Lucifer, vñluse Angelus, & reuelatione, ac notitia absoluta incarnationis, seu vnionis hypostaticæ verbi ad humanitatem absolute existentis ex superbia, vel inuidia, vel odio peccare nedum primum peccare. Eñ contra Suarez Tannerum, & Granados. Apud Arriagum supra num. 38. §. *Obicitur ergo n. 39.* & tacitus Alarcon supra, qui suæ insitit doctrinæ de principio remoto, quantumvis conuenit, cum remoto effecta, quod causam solum per accidens esse docet, ac proinde ab effecta remoto subleuato posse causari. Conclusio tamen nostra est nostri Valquez citat. capite secundo, Arriagæ citata d. 24. sect. 5. num. 38. §. *Obicitur ergo*, ac deinceps. Probatur argumento postremo, quo secundam conclusionem probauimus numero quarto, sub media quia mutua causalitas causarum causalitatem, ut absolute existentium, est absolute, & omnino impossibilis; atqui in ordine decretorum incarnationis, qui fuit, non potuit Lucifer, vñluse alius peccatis, qui fuit, non potuit Lucifer, vñluse alius peccatis, ex visione absoluta incarnationis, seu vnionis hypostaticæ verbi absolute existentis, & reuelata, quia postaret mutua causalitas causarum, causalitatem, ut absolute existentiam, iuxta dicta eo argumento vñmos, ergo nequit Lucifer in eo ordine, ex reuelatione, & notitia absoluta incarnationis, & vnionis hypostaticæ Verbi ad humanitatem absolute existentis, & reuelata, & contradictione peccare. Euafo ex doctrina memorata nostri Alarcon de causis, & principijs remotis quæ nos prius inuenies Theologicæ auditores ad cõponenda difficulta in materia de incarnatione meditati fuimus, ac relictimus.

eneria à nobis fufus est controuerfia de incarnat. & hoc t. 2. de Deo vno, ubi eius doctrine falſitatem ex iultitro monſtrauimus. Porro Ariaga, Soario, Tanne-ro, & Granado in principio Soarifico, ac præſinitioni-bus efficacibus antecedentibus per ſcientiam mediam re-gulatis, & directis noſtrorum actuum liberorum, abſque præiudicio noſtra in eis apponendis abſolutæ libertatis conueniens, non ſatis conſequenter, nobis, noſtrique huic probationi, adeo firmius adhæſit. Siquidem, ex communi illo principio Soarifico præſinitionum ante-cedentium efficacium, potuit Deus ſcientia media de peccato hominum ſi creentur, & incarnationis Verbi in peccati redemptionem, & peccati Angelorum, ſi eis fiat de incarnatione reſoluto, decernere primum ordine in-tentionis incarnationem, deinde permiſſionem peccati hominum, & exinde eam ordine intentionis abſolute præuiſam incarnationem Luciferi regulare: indeque ordi-ne executionis peccatum Luciferi appetitu ſuperbo vnionis hypſtaticæ, & exinde in Deum, & in homi-nes inuidia, ex quibus hunc tentauit, & prauis ſuggeſ-tionibus decept, lapſulque proinde homo fuit, in cuius peccati remedium, qui ordine intentionis primus, ordine executionis fuit poſtremo decretus Chriſtus: quare iux-ta duos hos ordines intentionis, & executionis decre-torum efficacium, etiam erga contingentes, & liberis actus noſtros, contradictoria præcedentia mutua cauſa-rum abſolute exiſtentium, cui nobiſcum inſiſſit Atria-ga pro tertia hac noſtra, & ſua conſcluſione non infer-tur: cum aliæ aliis, non eodem ordine, & modo exiſtendi præcedant, & ſuccedant, ſed aliæ ordine intencio-nis, eſſi alias ordine executionis ſequantur.

7. Ex quo etiam conſtat, idem ipſum abſolutum peccatum Luciferi in ſtatu abſoluto, & ſub eiſdem pro-prijs conditionibus, etiam reuelationis poſitum fuiſſe ſub quibus in ſtatu conditionato præuiſum conditionate à Deo fuit. Cuius oppoſitum euidenter à ſe oſtendit pu-tauit Ariaga, num. 42. §. Obſiſciſ fore. Secundo, cum eiſmodi præſinitiones, efficaces, & quouis gradu ante-cedentes noſtrorum actuum liberorum eorum libertatem euertere ſole, oſtenderimus controuerſiam de incarnat. de ordi-ne decretorum eius, & hoc 2. controu. de volunt. de ordine intentionis, & executionis inter Diuinae volunta-tis actus & controu. de prouidentia, & controu. de præ-deſtinatione totam hanc doctrinam à fundamento erui-tam, & euertam reliquimus: item, ea permiſſa, docui-mus, effectus ordine intentionis, etiam efficaci, ſolum videri intentos non in ſe pro illo exiſtentes, & executos, quare nec pro illo ſigno, ut abſolute in ſe pro illo ſigno, & priori eſſe, vere reuelabiles, quoſque ſignum abſolu-tum eorum executionis, & exiſtentie in ſe ipſis adue-niat: qua de re noſtram controuerſiam de merito Chri-ſti, & aliam de cauſis incarnationis, d. de cauſa meri-toria incarnationis, t. controuerſiam de incarnat. adito, ubi doctrinam hanc in eis materiæ alte fundatam reperi-es: ne hic iterum, aut alibi pro materiæ diuerſita-te prolixè, & inutiliter repeteretur ratio, qua forſſe aliqui Doctores in aduerſam ſententiam acti ſunt, & quam num. 1. tetigimus: quod ſcilicet cum Deum eſſe identitatem Deitatis repugnantiam Luciferi euidentem contineret, ac proinde neque in id eius appetitus ferri poſſet, atque ex alia parte Deum eſſe appetiſſe Lucife-ferum ex datis locis Iſaia, & Ezechielis, & illa Mi-chaelis in ereptione: *Quis ſicut Deus ſatis conſtat*: appe-tiſſe Luciferum eſſe Deum participatiue, & denominati-ue vnionis hypſtaticæ beneficio videtur concludi. Verum non obſtante repugnantia, Luciferi euidenter nota identitæ poſſeſſionis deitatis, oſtendimus cert. 4. Luci-ferum ex ſimplici apprehenſione eius repugnantis poſſeſ-ſionis identitæ Deitatis ſimplici complacencia, ac vel-leitate potuiſſe illam velle ac de facto illam voluiſſe. Se-cundo, illa ipſa Michaelis ad Luciferum redargutiones, & increpationes, *Quis ſicut Deus*, eſſendi Deum idem-titate Deitatis, eiſue identica poſſeſſione fuiſſe Luci-feri appetitum, non autem participatiue & denomina-tiue per phyſicam vnionem hypſtaticam conuincitur: nam hoc modo participatiue plures, ac Lucifer ipſe Deus, ac ſicut Deus eſſe poſſent: itaque repugnantiam eius, quod appetit, ac Michael Luciferi oppoſuit, quæ in eſſendo Deum participatiue, ac denominatiue ſolum

per vnionem hypſtaticam nuſquam inuenitur, ſed ſo-rum in eſſendo identicè Deum. Tandem inducuntur in ad-uerſam ſententiam nonnulli, quia ſuperbo appetitu vnio-nis hypſtaticæ, ut primo Luciferi peccato admiſſo, fa-cillime intelligitur, quo pacto ſimili peccato appetitus ſu-perbi vnionis hypſtaticæ ipſis etiam poſſibilis ex Lu-ciferi ſuaſu, ac ſuggeſtione alij Angeli peccauerint: id quod in alijs ſententijs maxime in noſtra de appetitu Deitatis identicè poſſeſſæ, vel poſſidendæ, agere deſendi, intelligi poteſt. Verum quo peccati genere reliqui An-geli primo peccarint, eodemque cum Luciferi, vel ge-netis alterius: examen vterius requirit cert. vltimo ex-acte, & ſuſe habendum, ex quo eiſque decifione eua-ngeſet obiectio.

CERTAMEN VII.

Reliquarum ſententiarum de primo Lu-ciferi peccato conſutatione præſata noſtra rursus ſtabilitur.

1. Sanctus Bonaventura in 2. d. 1. art. 1. quæſt. 1. & 2. Durandus d. 5. quæſt. 2. cenſent, Luciferi peccatum primum fuiſſe ſuperbiæ, qua creaturis rationalibus præ-eſſe cum iuriſdictione, & poteſtate docendi, iubendi, ac circa illas pro libito diſponendi, & cui illæ reuerentur parere ac obedire voluit: quibus acceſſit Dionyſ. Carthuf. compendio Theologiæ propoſit. 2. eam ſententiam com-muniorem Theologorum appellans: ſubſcribit Molina noſter d. citat. m. 5. concl. 5. Au vero appetitus hic ius di-cendi rationalibus creaturis continet ſue iuriſdictione, & ſubiectione omni alterius cuiuſvis etiam Dei: hi Docto-res citatis locis, non explicant; tamenſi teſtimonia Pa-trum, quibus ſententiam probant vtrumque, ut plurimum continent: quare, & ipſi vtrumque videantur docere, tamenſi alterum ſolum expreſſerint: expreſſerunt vtrum-que Alex. 2. p. q. 98. m. 3. corpore, & deinde §. 1. S. Bonau. in 2. d. 5. art. 1. q. 2. quare de eo clarius conſtat loco ſupra allegato expreſſa vna huius ſententiæ parte alteram ſup-poſuiſſe: vtrumque expreſſit etiam Guilielm. Patienſis, 1. parte, partis ſecundæ principalis de vniuerſo, capite 109. & 110. Nicol. de Lyra ad id Iſaie 14. *In celum conſue-ram*. Burgenſis editione 2. eius capitis. Toringus in replica illius, quibus adde Becanum tract. 4. c. 9. q. 8. Ha-cherum tract. 4. q. 63. d. 2. concl. 2. Gammich. m. 1. q. 63. verſus fin. quos reſert, & ſequitur noſter Ioan. Præpoſit. ad 3. art. eius quæſt. dub. 5. n. 32. §. *ut vobis quæ vultis*: vtrumque etiam cenſere videntur (ſi ſolum appetitum exemptionis à iuriſdictione, & ſubiectione vilius alterius exprimant) Valent. d. 4. q. 14. punct. 3. ſententia 5. ſtatim enim §. *Probat hanc ſententiam*, eam probat teſtimonijs Patrum, quæ vtrumque continent expreſſe. Cæterum ex eius, & in quibus ſubiectionis, & iuriſdictionis exemptionem appetit, Theologorum imo, & Patrum concors, & conſtans ſententia non eſt. Siquidem Baſilius orat. de humilit. (quæſt. 17.) & Bernardus, exemptionem à iuriſ-dictione Dei, ac ſubiectione Deo appetiſſe Luciferum non memorant. vti nec Doctores initio citati qui teſti-monio Bernardi in primis vtiuntur. A Dei etiam iuriſdi-ctione, & poteſtate libertatem Luciferum voluiſſe, docent Auguſt. ſæpe Gregor. Magnus, & Anſelmus infra referen-di: in quibus autem Dei iuriſdictionem, & poteſtatem Lucifer detreſtarit in operando, an etiam in eſſendo? Lis Doctorebus hiſce eſt, Lyra, Toringus, & Valentia citato §. *quinta ſententia*, ſub fin. & Præpoſitus n. 34. §. *Secun-do*, ſolum in operando cenſent, quia exemptionem à Deo in eſſendo euidenter ſciebat eſſe ſibi exemptionem impoſſibilem: cuius rationis debilitatem oſtendimus certam, & miror ea Doctores eos, & præſertim vti Va-lentiam: qui ſtatim concludit expreſſe exemptionem à poteſtate alterius in operando Deo inſinſecam appetiſſe Luciferum, cuius implicatio in creatura vlla, ſequè ipſo,

dd 3 æque

æque erat Lucifero euidenter nota. Idcirco Bagenfis (plaudente Vasquez disp. 23 §. 4. n. 37. §. *Mibi placet*) in essendo etiam exemptionem, & independentiam à Deo voluisse Luciferum merito, & referendis Patribus conformis ait. In quas autem rationales creaturas iurisdictionem ambicit Patribus non conuenit. Basl. & Bernard. citatis locis in homines solum iurisdictionem, imperium, ac dominatum affectasse, paretque illos in gloria futuros (vt fors è Dei reuelatione nouerat) detrectasse, subditosque potius voluisse. *Inferiores sunt* (inquit Bernardus) *inferioresque natura, non decet esse concius, nec aequales in gloria.* An forte prodit impiam hanc eius machinationem, illa presumpta ascensio, sessorque significans Magisterium ascendam inquit, &c. Eodem modo censet sermone 69. in Cant. cui noster Ioannes Præpositus consentit vbi proxime, paragrapho *Non est improbabile*, vel eo in primis, quod facile inde appareat, quo peccato alios Angelos ad simile peccatum potuerit inducere, quod si Angelis etiam dominati voluissent, ne tentare quidem reliquos posset, nedum suadere.

2. Noster Vasquez citato cap. 4. n. 34. §. *Postremo ad explicandam sub finem*, dubium, ac indefinibile iudicat an solis hominibus, an Angelis etiam præesse Lucifer voluerit, ac dominari, cum vtrumque, vel alterum potuerit appetere, nec vtrum appetierit de facto, cum fundamento possit definiri. Ego vero censeo ambitionem Luciferi dominatus, & imperij in rationales omnes angelicas, & humanas creaturas fuisse: quia exemptionis ab omni iurisdictione, imperio, & potestate Dei, tam in essendo, quam in operando eius appetitum fuisse. Probat per apertis Patrum testimoniis. August. 14. de ciuit. capite 11. *Postea quam superbus ille Angelus, ac per hoc inuidus, per eandem superbiam à Deo ad semetipsum conuersus, & quodam quasi tyrannico fastu gaudere subditis, quam esse subditus eligens de spiritali paradiso cecidit, &c.* Quibus sicut exemptionis ab imperio, & potestate nullam adhuc diuinam exclusam à superbia Luciferi docet: ita nullam à sua potestate, & imperio exclusum voluisse censet Angustinus, sed clarius conuisione 2. in Psalm. 70. sub med. Si peruerserit, inquit, voluerit imitari Deum, vt quomodo Deus non habet, à quo regatur, sic ipse velit sua potestate vti, vt quomodo Deus nullo formante (scilicet in dependentia in essendo) nullo urgente viuat: quid restat, nisi, vt in deterius mutatus deficiat? subdit. Hoc Diabolus fecit, imitari Deum noluit, sed peruerserit non esse sub illius potestate, sed habere contra illum potestatem. Quo ergo peccato Angelos à suo imperio, & potestate velle exclusos, qui Deum etiam subditum voluit? & 11. de ciuit. cap. 13. suo recusans esse subditus Creatori, & sua per superbiam, velut priuata potestate elatus, ac per hoc falsus, & fallax: quia neque vnquam potestatem omnipotentis euadit: & qui per suam subiectionem: noluit tenere, quod vere est affectat per superbiam elationem simulare, quod non est. Magnus Gregorius libro 34. moral. c. 14. ei quippe à quo conditus fuerat, subesse despectus: ita enim Deus super omnia, vt ipse sub nullo sit. Leuiathan vero est, eius celsitudinis culmen aspiciens ins peruersa libertatis appetit, vt & præferat ceteris, & nulli subesse: dicens. Ascendam super, & Anselm. de casu Diaboli cap. 9. ait. Contra voluntatem Dei voluit inordinate similis esse Deo: quia propria voluntate, qua nulli subesse: voluit aliquid, (vtique in alios imperium, iam enim nullis subditam voluntatem, qua illud voluit prædixerat) solus enim Dei esse debet sic voluntate propria velle aliquid, vt superiorem non sequatur voluntatem. Cui consonat ad verbum fere S. Thom. 3. contra gent. cap. 109. quamvis neuter amplius, quoad Luciferi appetitum de exemptione à potestate iurisdictionis contra quam voluntatis creatæ malitia actionis prauæ directè pugnat, meminerit, S. Basilius & Bernardus exemptionis ab illa potestate diuina non meminerunt, neque expetitam à Lucifero iurisdictionem in Angelos etiam, sed in homines expresserunt: quia id eorum proposito fuit satis, & licet non assertiue, S. Bernardus id asserat, sed subdubius discutiat: testimoniū tamen sine eum appetitum, si fuit ortum certè ex superbia habuisse anteriori, quin huius obiectum, & materiam designet: quod esse potuit exem-

ptionis. Deo intrinsicè ab omni iurisdictione, & potestate alterius in essendo, & operando, quin testimonium Bernardi reclamet.

3. Est autem vtriusque exemptionis, nimirum à Dei Dominio, seu iurisdictione, & omnipotentia, & imperij in rationales omnes creaturas superbus Luciferi appetitus fuerit, fuisseque tantorum Patrum testimonio comprobatur; nusquam tamen inde probatur appetitum diuinitatis, seu (quod idem est) alicuius intrinseci attributi diuini identica possessione Lucifero in sua apprehensione haberi, vel habendi primum superbia peccatum eius fuisse, id plane concedit præcipuus sententiarum huius fundator Valentia noster citato §. *Quinta sententia* fin. vbi ait exemptionem ab omni imperio, & potestate alterius in operando Deo intrinsecam, ac diuinam fuisse à Lucifero superbe appetitam, hocque fuisse primum eius peccatum, & ex quo subinde reliqua eius delicta manarunt: id autem solum nostræ concisioni certè satis erit. Siquidem appetitus cuiusvis prædicti diuini, Deoque intrinseci eandem ac omnium Deo intrinsecorum appetitus habet vel non habet difficultatem. Verum, cum scripturæ testimonia appetitum Luciferi essendi Deum, seu complacentiam de Deitate identice possessione apprehensue propria vocum significatione sonent, eius complacentiam primum Luciferi peccatum fuisse merito diximus. Inde vero, vt se se magis diuina attributa Deitatem metaphysicè, consequentia eius menti explicabant, atque apprehensue possessione à Lucifero cogitabantur, de illis etiam complacentia, & velleit sua posteriori signo succedebat: ita enim, fieri, atque enenire connaturalissimum est, ac subinde de facto attendendum. Apprehensa igitur vt à se habita exemptione Dei ab omni Dominio, iurisdictione, & potestate alterius, cum in essendo, tum in operando de ea sibi Luciferi complacuit, deinde de supremo dominio, & iurisdictione ab alterius voluntate independenti in omnes, præsertim rationales creaturas, propriè etiam diuinam, atque in ipso similiter cogitata, cum de iure adorationis, & cultus latræ: atque obedientie ab illis, sibi præstanti, & supremæ huic (vt apprehendebat) suæ potestati, dominio, & iurisdictioni debite: quod à Patribus interpretibus, & Scholasticis aliquibus de extrinseca estimatione iureque eius, solum falso, & à creaturis rationalibus existimato (vt apud idololatras obtinuit) non autem de vero iure & potestate sua, in illos, ac diuino, à Lucifero solummodo expertio intelligunt, vt referebamus certè. Est verum non sit, tamen ex vere diuinitatis superbo appetitu, & complacentia ortum habuisse connaturalius, & connaturalissimum, vt de se se patet: imò vero falsè illius extrinsecæ apud alios existimationis appetitus in Lucifero, antequam peccato alio superbix lapsus esset, atque inflicto supplicio, verum Deum, & supremum aliorum Dominum, & Imperatorem non esse cognouisset, videtur difficile: quo enim pacto fallam illam existimationem inanem, & extrinsecam apud alios, aberrantes, vel deceptos expeteret, alioque deceptos velle, vel potius in eo decipere, si prauus ipse iam esset? sed quidquid de possibili sit, eo ordine quo diximus: factum, vt delicti sui animaduersione inflicta propria diuinitate Luciferi, nec prius reliquerit, ex contextu capituli 14. Isaie, & Ezechielis 28. satis apparet. Sufficiat illa nunc ex Ezechielis 28. satis ad T. yri Regem litteraliter, & figurato sensu, intento tamen ab Spiritu Sancto, iuxta Patres, & interpretes omnes de Lucifero etiam dicta recitare. *Namquid dicens, loqueris (vt antea dicebas) Deus ego sum coram interficientibus te, cum sis homo, & non Deus in manu occidentium te?* tentatio igitur intellectum Lucifero induit ex eoque in rabiem Deique & hominum otium, & aduersionem versus vanæ illius existimationis, cultus, & adorationis vmbaticam excellentiam ambibat, vt inimico rationis vmbaticam saltem illum honorem suffragaretur ac simul homines gauderet, vide quod gradibus primo Luciferi peccato appetitus hic vanæ adorationis posterior Lucifero aduenit?

4. Duo alia Luciferi peccata, de quibus Scholastici disputant, restant examinanda: multo tamen breuius: quam à non adeo pifcis Theologis examinata video: quia, quidquid rei, & veritatis in eis esse potest, parvis

paucis potest ostendi, quin longe disputaciones texantur: vident, qui volent, oblongas apud Vasquez, Sotarium, & Ariagiam non enim in authoribus variarum sententiarum referendis, nedum cuiusque discursibus proferendis, approbandis, aut confutandis, tempus, & calamus teremur. Primum est: an Lucifer appetitu nimio & inordinato naturalis beatitudinis (in qua Iſaias capite 14. & Ezechiel capite 28. ante lapsum in culpam fuisse describitur, nosque etiam superius diximus) primo peccauerit? Secundo: an inordinato appetitu suæ beatitudinis, supernaturalis saltem & supremæ, in qua creatus procul dubio non fuit: de utroque autem disputatur quomodo peccatum esse potuerit? cum in neutrius expeditione, vnde malitia suboritur, discipi facile possit: vnde nec in alterutrius expectandæ intentione, nisi quatenus sui vehementia ita occupet, rapiatque voluntatem, & affectum, vt præceptis aliis implendis officia: quæ non erit directa, & speciei suæ, sed indirecta, & speciei peccati alterius, cuius fuerit causa: id quod actibus, non solum indifferentibus, sed bonis ex speciei suæ, si vrgentes de re alia præcepti impediunt adimpletionem, contingit: censetur merito, & communiter à Theologis, in alterutrius expeditione peccatum esse potuisse, si alterutram beatitudinem, vt à se, ac propriis viribus, prorsus independentem à Deo habentem, vel habendam Lucifer appetere: immo, si supernaturalem intra naturæ suæ debitum concessam à Deo, vel concedendam. Neque huic doctrinæ obest, Luciferum euidenter tunc scivisse: tam naturalem suam beatitudinem, quam supernaturalem à Deo esse, ac fore necessarium, vt prima, & vniuersali causa rerum, supernaturali vero à Deo etiam omnino gratuito, & supra omnem virtutem, iusque, & exigentiam naturæ: ac proinde neutram ita appetere potuisse: diximus enim ex iudicio quidem de eis ita habitis, vel habendis, quod cum euidenti iudicio de opposito repugnat, neutram beatitudinem velle Luciferum potuisse; ac vero ex simplici apprehensione ita habita, vel habendam beatitudinis vtriusque, quæ compossibili cum euidenti iudicio de opposito, potuisse illum velleitate, simpliciue complacentia velle, constat ex dictis de appetitu Luciferi diuinitatis sibi identicæ apprehensæ, & cogitatæ certamine quarto, & quoad supremæ suæ beatitudinis supernaturalis appetitum, ponit citra controvērsiam Lucifer superbe peccare, si eam contra, sibi vique notam, Dei voluntatem in expectato status via cursu, & termino sibi à Deo donari illam voluisset vt potuit velle.

5. Potuit denique Lucifer supernaturalis beatitudinis suæ perbo appetitu peccare si eam ad sui de ipsa tumorem, & inanem complacentiam expeteret, vt superius diximus, & quatenus ipsum physice excellentiorem præcisè constitueret nec quatenus ipsum Deo coniunctiorem & firmiter amicum redderet: quocirca animaduertendum discrimen inter excellentiam virtutum morali honestate bonarum, & physicam solum excellentiam reliquorum supernaturalium habituum, actuum, & donorum quæ gratia, & amicitia Dei formalis non sunt, merito hic erit: virtutis quippe & amicitia formalis Dei bonitas, & excellentia nequit à morali honestate, & amicitia formalis Dei, cogitatione adhuc, abstrahi, ac præscindere: cum id in essentiali eius conceptu imbibatur: quare implicat in hac ipsa formaliter appetitum ferri, quin in honestatem ipsam, & obiectum honestum feratur, nisi extrinsecus, ex fine alio prauo, quod affectui honesti operis ob honestatem ipsam formaliter elicto omnino repugnat, & amicitia Dei volute formaliter, qua tali, Cetera vero dona, vt possunt, qua excellentiam, & ornatum physicum personæ presentant, atque ibi sistendo proinde appeti, siue complacentia, siue desiderio ad tumorem, & gloriam inanem, viciari etiam possunt ex superbia, vt patet: etsi non adeo prauis malitiis, atque in Luciferi peccato, in scriptura & Patribus significatur, atque ex eorum supplicio arguitur. An vero peccatum hoc in Lucifero de facto, & primum fuerit in via statu non adeo facile potest ab aliis Theologis definiri. Mihi vero certum est primum Luciferi peccatum non fuisse, & quid enim supernaturalem, & supremam gloriam creaturæ desideraret, in ea, vt apprehensâ gloriaretur, qui se

primo Deum, & diuinitatis identicæ possessorem cogitans, & complacens, vt diximus, de gloria infinita simpliciter, deitatis indiuidua comite cogitabat, atque vt sua identicæ vane complacerebat, & gloriabatur, quod si in peccatum lapsus, siueque ob illud miserie ante damnationem, & supplicium in via statu admonitus fuit creaturam gloriam aliquo ex præfatis modo appetuisse etiam superbe verosimile est.

6. Quod vero, contra primatum appetitus superbi Deitatis in Lucifero à nobis assertum, obici poterat, & contra quemvis superbiæ actum ab aliis designatum æquè militat, & ab aliquibus obicitur, nihil præstat. Auiat enim quemvis appetitum superbum (maxime identicæ similitudinis Deo in natura diuina) errorem in intellectu debuisset præcedere: quem vtiq; vitare teneretur: ac proinde in eo non vitando, prius quam superbe aliquid appetere, iam peccasse: Diximus supra, quidnam, & quo peccato error intellectus ad peccatum supponatur: debet autem esse iudicii, & practicus error circa obiecti prosecutionem, vel fugam: quod si prohibitorium prosecutionum proponat, vel debita prosecutione abstinendum, ac vincat practicus error moraliter, & prauus, ab effectu, & praua prosecutione quam causat, appellatur; intrinsecus autem, & in se necessario prauus moraliter non est: alioqui ad ipsum alius error practicus, prauus, & ad hunc alius, & sic infinito regressu præsupponeretur. Cum ergo moraliter & antierius ad peccatum, quod causat, prauus ad illud non supponatur obiectio euanesceat: specialiter autem obici contra nostram conclusionem demum potest illud Ezechiel. 28. u. 17. *Es eleuatum est cor tuum in decore tuo; perdististi sapientiam in decore tuo*: quibus ex inani complacentia sui de bonis, donisque, cum naturalibus, tum supernaturalibus, in quibus creatus Lucifer à Deo fuerat, & quæ ab ortu suo habuit, superbiisse primo Lucifer veramque sapientiam sanctitatis amisisse, ac peccati tenebras incurrisse dicitur; non autem complacentia, aut velleitate Deitatis apprehensæ, vt identicæ à se possessæ, ac suæ, quæ sua tamen onerat. Responderetur, ibi non referri inanem sui de se amplius multo, & infinite, amplius quam erat se apprehendens Deum, neglectisque habebat affectum, & complacentiam, qua superbe de identica sibi Deitate complacuit, eamque velleitate quadam expectauit: sed huius affectus, & cogitationis occasionem, & eiusdem affectus supplicium.

7. Denique (ne deliria adhuc, quæ in hac quæst. velsanis hominibus occurrerunt omittamus) Athanasius, seu quilibet apud eius opera author est libri quæstionum ad Antiochum q. 6. refert eorum errorem, qui dixerant Deum Adamo creato, Lucifero, & Angelis reliquis præcepisse, vt coram Adamo se humiliarent, ipsumque venerarentur, quod ipsi recusarunt, nolueruntque parere: ac proinde hoc Lucifero, & assecratur Angelorum primum peccatum fuisse, & causam ruinæ. Addit vero Athanasius, seu eius libri author, inuocatis per neglectum authoribus sententiæ huius. *Hominum stultorum commenta hæc sunt.* Aſtimo autem commentum huius auctores fabulosos, quosdam Iudeos, seu Rabinos mendaces fuisse: ex quorum, vel lectione, dum mulos suos è capistro in via ductabat, vel aliorum Iudeorum, qui ex illis antecessoribus id hauserant fabellam eandem Mahometus in suo Alchorano scripsit: contra quam ex instituto egit Dionysius Carthusian. libro 2. in Alchorano articulo 27 eum videat qui oritur: delitium quippe hoc vix mentionem, nedum fusiozem confutationem meretur.

CERTAMEN VIII.

De primo reliquorum Angelorum peccato sententie, & nostra decifio.

DE primorum Luciferi inferiorum Angelorum,
vel etiam aequalium peccato primo tanta est,
tantam de primo Luciferi peccato retulimus senten-
tiam, & Doctorem diffinitas; nec adeo facili,
ut inique scripturæ, & scripturæ testimonia de Lu-
ciferi peccato determinatæ, & expresse egerunt: so-
lum confiat Luciferum malorum exteriorum indutorem
fuisse, & persuasorem ad peccandum (vt vidimus quæ-
tionibus tertia, certamine primo, & secundo) coque
um in culpam lapsos, ipsum in Principem & Duces
regisse (vt dixi disputatione secunda, quæstione se-
cunda, & vltima, certamine 6.) atque eius conites in
aîna e celo in Baratarum effectos, focios etiam ater-
ros esse, ac fore in supplicio, odio, inuidia, malif-
cæ inde ortis officiis contra homines, & Deum. Aa
vero ad idem genus peccati sui primi Luciferi illos pri-
mum induxerit, simileque primo ipsi deliquerint, an pec-
cato alterius speciei, ac diuersi. Nouum examen vi-
deretur requirit: in eo vero aliarum de primo Luciferi
peccato sententiarum auctores inde cadere sententiam
nostram in primis impugnant: quod cum Luciferi non
exemplo solam ostendo, sed prauis suasionibus ali om-
nes primo peccauerint: atque eodem peccati genere,
& aliquo non eius socij, & leuiores essent, & assecæ,
neque Angeli socij proprij in Apocalypsi dicerentur, si
quique suo delicti, & culpe genere peccasset, nullum
alium sectando, & imitando: quemadmodum fures
blasphemum, nec fornicarium sectantes, eius socij nec
partium eius, & assecæ sunt, nec dicuntur, nec ipsi
eorum Dux, & Princeps dicitur: non apparet quo pa-
tello, vt Deus vnusquisque esse vellet, suadere alijs pos-
set: cum id tibi, & soli, ipse appetierit, ac communicari
alijs prebenda noluerit: siquidem communicatione ipsa
amata & ex excellentiam Deitatis, non solum nollet
(quod supersublimi Angelo esse satis, vt eam nollet)
apprehendere, sed, & Deitatem totam perire: quod
ipsum auctari Angeli, quibus suadere Deitatis appeten-
tiam vellet optime sciebant, ac insuper obiecti eius,
vt appetenter propostis impossibilitatem: quare in-
ritro eis appetendam Deitatem proponeret, ac suade-
ret, ac desperato fructu laboraret, quod est impos-
sibile.

2. Idcirco aliarum sententiarum de primo Luciferi
 uccatores Doctores nostri insultant, atque ab his diffi-
 cultatibus quod suam, immunitem, atque in tuto
 positam arbitrantur : qui censent enim Luciferum ap-
 petitum uisionis hypostaticæ primum peccasse simili
 uisionis hypostaticæ (cuius illi omnes capaces erant) ap-
 petitum reliquis Angelicis, & suo exemplo, &
 uocant suauis, ac persuasive, facile docent; quin,
 neque id, quod appetat suauisone sua destrueret,
 nec timere : cum diuersa ab aliorum uisionibus per-
 tineret sua uisio expetita, etsi alii ab aliis obtine-
 rentur : quare nec dum aliis aliarum suarum uisionum
 appetitum suaderet : ex quibus facile constat, & Lu-
 ciferum malorum omnium peccatum Duce[m], ac Prin-
 cipatu[m] extitisse, illisque lubidine omnes ipsius in cri-
 mine socios prorsus fuisse, asecutas, & sequaces :
 similiter, qui extrinsecus Deo honores, cultum, &
 admirationem aliorum sua Deitatis appetitus primo
 Luciferum censebant, in re presente deservunt : &
 Luciferi, qui exemptionis à dominio, impetio, &

proleptate diutius, siue in operando, siue in effrenando, siue in vtroque: primum Luciferi appetitum esse docebat: item, & qui affectum dominandi, et usque dicendi, rationalibus creaturis cunctis censuere: maxime, qui proleptatem, & iurisdictionem ipsos homines Luciferum ambisie, ambiebat: cum ipsam reliquos ab eo inductos ambisie facilius intellectus sit: sed, si quid rationes propozitæ numero primo fundat, et late facilius, tam angustam in solos homines iurisdictionem superbiendum Luciferum voluisse, cum aliis pariter. Melius ergo Valentia, Molina, & Ioannes Propozitus iuxta eam sententiam discurrunt: Luciferum, scilicet, obsequere, ac suasibile aliis Angelis iurisdictionem in homines, pro cuiusque dignitate, amplius strictiorremve, ipsi tantum tantum supremo Principi subordinatam: quod cum aliis superbia bene comparatur, nec ab aliis ipso inferiendibus, & in natura, & doctibus videtur abnuendum, si imperium & potestatem iurisdictionis, in alios superbe abnuent, ac simul affectu illo, & acceptatione iurisdictionis à Lucifero ipsis propozitæ, & oblate, ut quum suo Principi se subdiderint: Denique, qui appetitum beatitudinis naturalis, vel supernaturalis inordinato, & superbo Luciferum deheuerat parant, alios ad similem affectum induxisse dicuntur facto pro appetitu unionis hypostatice, vi æqua legitimitate possunt.

[illegible]

4. Dicen

2. Dices inanem appetitum quantumvis vulgari, & omnium obiecti cuiuslibet huius excellentiam iustitiamque, & prudentem estimationem non minueretur, nisi de facto obiectum ipsum à pluribus obtineatur, velutique eius possessio, & adquisitio sit; quin potius inde, vel maxime, eius excellentia commendatur, prudentisque estimatio crescit, quod omnes id expectant, & assequantur nullus. Lucifer autem, cum ad ipsum quod primo superbe appetiuit expectandum Angelos alios tentavit, induxitque, ac seduxit sequaces, ab eis illud assequendum non esse optime noverat. Vere quidem, & bene hac dices: sed eadem doctrina impugnatio memorata suasionis Luciferi, sed alios Angelos, ut Deitatem identice ab unoquoque cogitatione possessam (ut ipse appetiuit, & voluit) amarent, & appetere, quin inde excellentia Deitatis, quam ipse amavit, ac voluit, minueretur facile reuincitur: sciebat enim nunquam ab eis esse assequendum: immo nec assequibilem: nullumque alium fructum amoris illius illis Angelis obuenturum, quam, qui ipsi obtulerat: nempe peccati, & lapsus à gratia, & felicitate, in qua, eorum quicquid conditus à Deo fuit, miseriam, & ruinam: Denique ut tota aduersariorum contra nos, ratio à fundamento subruat aduertendum est: Luciferum nulloquam alios Angelos tentasse, induxisseque ad peccandum, ut melius faciliusque obiectum superbe à se amatum consequeretur est in nostra doctrina; asperissimum. Siquidem, superbus Deitatis apprehensio, ut propria, & identice possessio amoris vana quædam simplex complacentia, seu velleitas fuit erga obiectum impossibile, & quod duplici titulo ad electionem mediorum mouere voluntatem non poterat. Tum, quia possessio cogitabatur, & ad id, quod possessum cogitatur, media quibus obtineatur inquit, ac eligi nequeunt, ut patet. Tum, quia erga impossibile cognitum præferri euidenter impossibile, sola velleitas concipi potest, quæ ad mediorum inquisitionem, & electionem mouere non potest, ut de se etiam patet, ac cum Aristotele, & Sancto Thoma fatentur Theologi, ac Philosophi omnes ad unum: In aduersariorum etiam, ac omnium Theologorum doctrina generaliter id ipsum probatur: quia Lucifer, non, nisi post suum peccatum alios Angelos induxit ad peccandum, tunc autem iam nouerat, nulloquam sibi, quod superbe (quidquid illud fuerit) amauerat à Deo, à quo donis habitis spoliabatur) donandum, nisi ab eo amore per penitentiam (cuius locum datum diximus) desisteret: quare, dum non ita abstehebat, sed obliuiscens potius alios tentabat ad peccandum sui amoris superbi obiectum (ut ex se, & intrinsece non repugnaret) sibi esse ex accidenti impossibile cognoscebat: quare nec de mediis ad illud obtinendum inquirere, nec ea eligere, & apponere usquam poterat.

3. Res ergo tota vero similis iuxta Patrum doctrinam discurruntibus, sic acta, & perfecta videbitur: ut scilicet, Lucifer ubi primum superbiæ peccatum, Deique odium incurrit, atque se tot donis nudum, & spoliatum vidit in vehementissimum odium, & inuidiam contra Deum, præ superbia, exarserit, ut ipsum, si posset, è medio tollere vellet, ac eius intrinsecam, etiam à diuinam felicitatem omnem aboleret: cum autem nil de intrinseco Deo, minui adhuc, nedum destrui posse videret, extrinseca Dei bona, & quæ Deo in maiori pretio, & amore erant in quibus subinde magis suam munificentiam profusa bonorum largitione explicuerat, scilicet rationales creaturas, cogitauit inuadere, ut à quibus extrinsecus aliquid obsequij, gratitudinis, laudis, honoris, & cultus debiti posset Deus habere, ingratitudinem, contemptum, ac dehonorationem reciperet. Accessit etiam, quia creaturæ rationales, præcipue, ac perfectissimæ Dei imagines Angeli erant, ac primum Luciferi, nouerant amplius in illos odium, & inuidia, ex quibus prauis affectibus, ut suas contra Deum inimicum partes, etiam vitibus non poterat, numero saltem

Christoph. de Ortega de Deo Vno, Tomus II.

augeret, Angelos sibi concreatatos primum ad peccandum omni arte inducere conatus est, atque eorum plures seduxit: Deinde homines in Paradiso creatos posteros. Cum ad eum finem perendi Angelos, augendi que numerum inimicorum Dei, ac priuandi Deum extrinsecis obsequijs, & honoribus, qui ab eis, alias, Deo tribuerentur, mortale quodvis eorum, cuiuscunque generis, satis foret cuiusnam generis, (quod hic quaeritur) peccatum fuerit ad quod eos induxerit, & an ad idem, siue eiusdem generis peccatum omnes tentarit? An singulis diuersi generis peccata suadere conatus sit? Firmo aliquo Theologico fundamento definiti non potest: siquidem eodem genere peccati, quo primo Lucifer peccauit oportuisse alios Angelos: immo et eis aliquem primo peccasse reiectum proxime est: illud mihi ex præfatis Luciferi tentatoris affectibus certum est: ad grauissimam ex genere aliis peccata, iuxta cuiusque genium, & naturam aptitudinem (si diuersos ad diuersa tentauit) Angelos reliquos tentasse: quod sane ad suos illos fines melius obtinendos commodius erat.

6. Ad præsentem vero difficultatem vniuersalibus definiendam verosimiliter censo ad eiusdem generis cum primo suo (id est ad Deitatis apprehensam, ut ab unoquoque possessam) reliquos Angelos primo tentasse, atque eorum plures primo seduxisse. Mouet primo: quia perfectissimis natura, ac naturalibus dotibus donisque supernaturalibus Angelis ornatissimis (ut infime etiam Hierarchiæ, chori, & gradus erant) facile in decore suo sapientiam suam perdere, & usque ad Deitatis suæ apprehensam complacentiam simplicem, & velleitatem (ut dictum de Lucifero est) insari, atque intumescere potuerunt. Secundo: quia expertus Lucifer, quantam in ipso, tametsi fortiori, & sapientiori, vim ea cogitatio habuerit, ut ipsum, in eam complacentiam, & velleitatem superbam induceret, valde pronum fuit, ut alios Angelos perfectionum naturæ, & gratiæ encomio sibi Concilians, eiusmodi cogitationem, & apprehensionem, O si Deus esset! singularem excitans, & iniciens ad similem suæ superbam complacentiam, & velleitatem Deitatis pertraheret. Tertio probatur, & confirmatur ratio secunda: quia homines in Paradiso, inde primum aduersus est. *Eritis sicut Deus*, quasi armis probata, & in se, & aliis Angelis malis virtutibus robustissima: cui subinde Protoparentes scientiis naturalibus, & supernaturalibus, cum intellectus, tum voluntatis virtutibus, & donis ad resistendum instructis facile succubuerunt. Accessit ab exemplo facti sui à tam perfecto Angelo aliis manifestato potens, ut supra diximus, inductio, & captæ delectationis, ex ea cogitatione indeliberate primum habitæ impulsus, ut nec deliberatione adueniente, ea voluntate absterent, sed in ea persistentes in peccatum ruerent, quæ ex obiecti impossibilitate Angelis cunctis euidenter obici possent, in simili peccato primo Luciferi discitum est certamine quarto, & in Protoparentum, quibus obiecti à Diabolo per serpentem propositi, *Eritis sicut Deus*, ex euentia, & fide repugnantia innotescerebat, manifeste instantur: & similiter, quod scientia, euidenter etiam reliquis Angelis perfectiore, & superiore natura Luciferi tentatoris deceptus ipse non fuerit, ne haberetur: Demum quod cuiusmodi suasio, & tentatio Luciferi appetui superbo, & intento fieri non proficeret sed officeret, discitum proxime fuit.